

Økonomiske analyser

3/2009

28. årgang

Innhold

Konjunkturtendensene	3
1. Internasjonal økonomi	4
2. Konjunkturutviklingen i Norge	12
<i>Erik Fjærli:</i> Bak Gini-koeffisienten: Om inntektene fra forretningsvirksomheten til Norges største eiere	31
<i>Annegrete Bruvoll:</i> Måling og feilmåling av miljøavgifter	36
<i>Jens-Kristian Borgan:</i> Vedvarende ulikhet i dødelighet etter yrke	43
Forskningspublikasjoner	48
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser de siste 12 måneder	49
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	52*

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 26. mai 2009.

Spørsmål om konjunkturutviklingen:

Torbjørn Eika, tea@ssb.no, tlf. 21 09 48 07

Roger Bjørnstad, bjr@ssb.no, tlf. 21 09 48 17

Andreas Benedictow, abw@ssb.no, tlf. 21 09 47 98

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Redaksjonen: Ådne Cappelen (ansv.), Helge Brunborg, Torbjørn Eika, Taran Fæhn, Bente Halvorsen, Elin Halvorsen, Johan Heldal, Tom Kornstad, Hong Pham og Knut Sørensen.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, telefon: 21 09 47 57, telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep, NO-0033 Oslo

Trykk: Statistisk sentralbyrå

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har ca. 90 ansatte. Knappt halvparten av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 7 grupper og ledes av forskningsdirektør Ådne Cappelen.

- Skatt, fordeling og konsumentatferd
Forskningsleder Thor Olav Thoresen
- Klima- og energiøkonomi
Forskningsleder Annegrete Bruvoll
- Makroøkonomi
Forskningsleder Roger Bjørnstad
- Arbeidsmarked og bedriftsatferd
Forskningsleder Torbjørn Hægeland
- Offentlig økonomi
Forskningsleder Erling Holmøy
- Økonomisk vekst og miljø
Forskningsleder Mads Greaker
- Demografi- og levekårsforskning
Forskningsjef Randi Kjeldstad

**Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året.
Neste utgave publiseres 3. september 2009.**

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Den internasjonale konjunkturedgangen i kjølvannet av finanskrisen økte i styrke i 1. kvartal i år. De fleste OECD-land har nå fire kvartaler på rad bak seg med fallende BNP. Arbeidsledigheten har økt i rekordfart, og kan i mange industriland passere 10 prosent i løpet av året. I høyvekstland som Kina og India vokser økonomien fortsatt, men også der har veksten falt markert. Nedgangen kommer til tross for en meget ekspansiv motkonjunkturpolitikk, både over offentlige budsjetter og i pengepolitikken. Sentralbankenes styringsrenter er satt ned mot null de fleste steder og det føres en svært ekspansiv likviditetspolitikk. Banknæringen har fortsatt store problemer, og etterspørsel og produksjon begrenses ennå av restriktiv utlånspraksis. Konjunkturedgangen og det kraftige fallet i råvareprisene sist høst har bidratt til at inflasjonen nå er meget lav internasjonalt. Råvareprisene har imidlertid steget betydelig siden bunnen rundt årsskiftet, noe som bidrar til at faren for deflasjon anses å være mindre.

Utover vårparten har det vært enkelte tegn til at nedturen er i ferd med å avta i styrke. Økte råvarepriser og sterk utvikling på internasjonale børser indikerer økt aktivitet. Dette inntrykket understøttes av reduserte risikopremier i finansielle markeder og bedring i stemningsindikatorer for næringsliv så vel som husholdninger. Vi venter imidlertid svak utvikling ennå en stund, og legger til grunn at Norges handelspartnere ikke passerer konjunkturbunnen før i 2011. Den største nedsiderisikoen er kanskje knyttet til i hvilken grad den svake utviklingen i realøkonomien skaper ytterligere problemer for bankene.

Norsk økonomi påvirkes sterkt av den globale konjunkturedgangen både via handelen med utlandet og gjennom internasjonale kapitalmarkeder. Våre tradisjonelle eksportnæringer er kraftig påvirket. Spesielt har produksjonsnedgangen vært meget kraftig innenfor industrielle råvarer, med produksjonsfall i størrelsesorden 30 prosent siden i fjor sommer. I likhet med situasjonen i andre land er det også innenlandske forklaringsfaktorer bak nedgangen i Norge. I stor grad er disse knyttet til det høye aktivitetsnivået i forkant av konjunkturumslaget. Kraftig vekst i næringslivsinvesteringer og boligbygging gjennom lang tid bidro til sterk vekst i kapitalbeholdningene. Dette reduserer isolert sett behovet for videre investeringer og bidro til et kraftigere fall i investeringssetterspørselen når omslaget kom. Det samme kan sies om den høye konsumveksten i husholdningene. Den relativt svake finansielle situasjonen i husholdningene bidro også til å sette fart i sparingen, etter at boligprisfallet reduserte husholdningenes formue.

Norsk økonomi er altså på ingen måte skjermet fra den internasjonale nedgangen. Aktivitetsnedgangen i Norge er imidlertid vesentlig lavere enn i de aller fleste andre OECD-land, men likevel meget kraftig. Sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser at BNP Fastlands-Norge har falt med 1,7 prosent gjennom de to siste kvartalene og arbeidsløsheten øker klart, om enn fra et meget lavt nivå. Utviklingen peker i retning av en betydelig konjunkturedgang både i dybde og varighet.

Flere forhold bidrar til å begrense nedgangen i norsk økonomi. Svekkelse av krona har bidratt til å øke lønnsomheten og bedre konkurranseevnen. Effekten av dette vil imidlertid avta hvis kronekursen styrker seg framover slik vi legger til grunn. Vi antar at høye petroleumsinvesteringer vil vare ved og dermed bidra til å stabilisere produksjonen i norsk økonomi i år. Innslaget av automatiske stabilisatorer er stort i Norge, noe som også bidrar til å dempe virkningene av et tilbakeslag. Viktigst er imidlertid omleggingen til ekspansiv penge- og finanspolitikk, hvor norske myndigheter har større handlingsrom enn de fleste andre land og dessuten vilje til å bruke det.

Effektene av den ekspansive penge- og finanspolitikken er langt fra uttømt, snarere vil vi først i tiden framover se betydningen av dem. Vi regner med at dette vil føre til at nedgangen i BNP i fastlandsøkonomien snur i år, men at vi ikke vil oppleve noen ny konjunkturoppgang før i 2011 – om lag samtidig med våre handelspartnere.

1. Internasjonal økonomi

Siden i fjor sommer har vi sett et kraftig fall i produksjon og handel internasjonalt. Hele verdensøkonomien er rammet på samme tid. Nasjonalregnskapstall for 4. kvartal i fjor og 1. kvartal i år avslører den sterkeste realøkonomiske nedturen siden 1930-tallet. Særlig land med stor bilproduksjon og -eksport, som Tyskland, Japan og Sør-Korea, er hardt rammet. BNP har falt med tiltakende styrke gjennom de 3-4 siste kvartalene i de fleste land. I 1. kvartal i år falt BNP med 1,6 prosent i USA, og med nær 4 prosent i Tyskland og Japan.

Denne våren har vi imidlertid sett enkelte lyspunkter. En sentral årsak er trolig at kraftig penge- og finanspolitiske stimulanser så smått har begynt å virke. Styringsrentene er satt ned mot null og det føres en meget ekspansiv likviditetspolitikk i de fleste land. Finanspolitiske stimulansepakker i størrelsesorden 3-5 prosent av BNP i Asia og noe mindre i USA og Europa, bidrar til å holde etterspørselen oppe, mens næringsliv og husholdninger konsoliderer sine finansielle balanser. En viktig forskjell fra depresjonen på 1930-tallet er nettopp den kraftige og relativt raske politikkkresponsen vi har sett denne gangen.

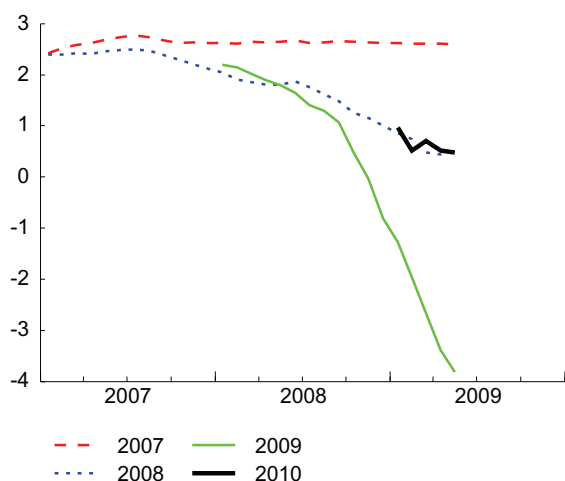
Raset i industriproduksjon det siste halvåret er delvis et resultat av en global lagerjustering, der lagre er redusert slik at industriproduksjonen har falt mye mer enn etterspørselen. Når lagrene er tømt vil det bidra til at produksjonen øker igjen. Vi har sett tegn til at produksjonen er i ferd med å ta seg opp i flere land den aller siste tiden. Finansmarkedene ser også ut til å være i bedring. Risikopremiene har falt og aksjekursene har steget de fleste steder de siste månedene. Råvarepriser og fraktrater har steget markert. Oljeprisen har økt med mer enn 50 prosent siden bunnen i desember i fjor, og var rundt 60 dollar fatet i slutten av mai. Forventnings-

undersøkelser tyder også på at næringsliv og husholdninger er noe mindre pessimistiske enn tidligere. Foreløpig er det imidlertid bare tegn til at nedgangen flater ut, og det er for tidlig å snakke om at en ny oppgang er i gang.

Ledig produksjonskapasitet vil bidra til at investeringene fortsetter å falle, mens raskt økende arbeidsledighet vil legge en demper på husholdningenes konsum en god stund framover. Ledighetsraten vil trolig passere 10 prosent i USA og euroområdet. I Spania er ledigheten nå oppe i nær 18 prosent og ventes å passere 20 prosent i løpet av året. Boligprisnedgangen har dessuten fortsatt. Det bidrar trolig også til å dempe konsumet. Enorme offentlige budsjettunderskudd fører ifølge IMF's anslag til at offentlig gjeld i OECD-området øker fra rundt 75 til 100 prosent av BNP de nærmeste tre årene. Rentene på statsobligasjoner har økt den siste tiden. Økte risikopremier på statspapirer som følge av gjeldsoppbyggingen kan ha bidratt til dette. Kreditvurderingsselskapet Standard & Poor's (S&P) signaliserte i midten av mai at den britiske statskredittverdighet kan bli degradert. Redusert kredittverdighet gir høyere lånekostnader for staten. Spania og Irland er allerede degradert av S&P tidligere i vinter. En annen, om enn relatert, årsak til renteoppgangen kan være frykt for økt inflasjon om ikke myndighetene klarer å reversere den svært ekspansive økonomiske politikken som nå føres.

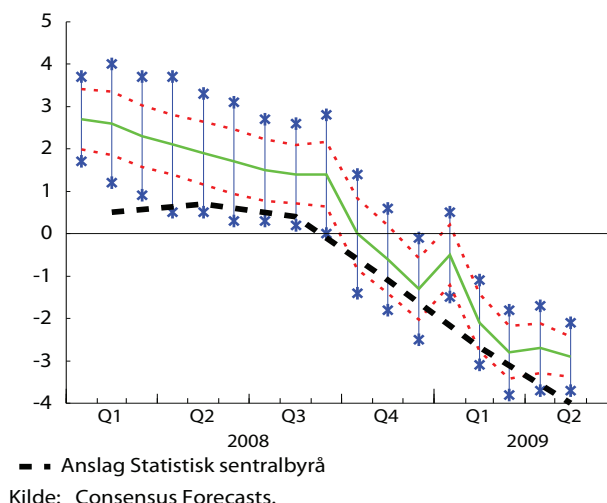
Kraftig konjunkturedgang og fall i råvarepriser har ført til svært lav eller negativ konsumprisvekst internasjonalt. Også underliggende prisvekst, målt ved konsumprisene utenom energivarer, har falt markert siden i fjor høst. Fortsatt svak økonomisk utvikling og kraftig forverring i arbeidsmarkedet vil isolert sett trekke inflasjonen ned i tiden som kommer. Svært ekspansiv

Figur 1.1. BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 2007-2010 gitt på ulike tidspunkter. Prosent

Kilde: Consensus Forecasts.

Figur 1.2. BNP-vekstanslag for USA for 2009 på ulike tidspunkter. Gjennomsnittsanslag (linje) med +/- 2 standardavvik (stjernepunkter) og +/- "normalt" avvik (stiplet)

■ ■ Anslag Statistisk sentralbyrå

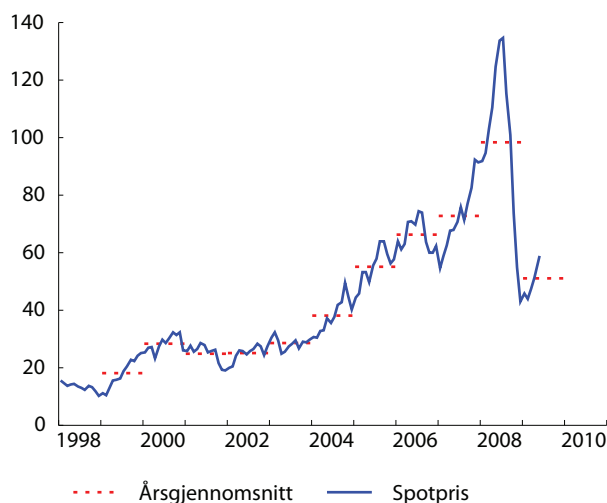
Kilde: Consensus Forecasts.

pengepolitikk bidrar imidlertid til å begrense deflasjonsfaren. Omfattende redningspakker til banksystemet har bidratt til en bedring i finansmarkedene og til at rentenivåene husholdninger og bedrifter står overfor har falt. Etter hvert som sentralbankenes styringsrenter kommer nær null, som de har gjort i USA, Storbritannia og Japan, begrenses mulighetene sentralbankene har til å stimulere økonomien ytterligere om konjunkturedgangen skulle bli verre enn ventet. I USA og Storbritannia har sentralbankene tydd til såkalte kvantitative lettelser, gjennom kjøp av offentlige og private verdipapirer. Den europeiske sentralbanken har fortsatt litt å gå på, med en styringsrente på 1 prosent. Også i de fremvoksende økonomiene i Asia er rentene satt markert ned. Sentralbankene står overfor en vanskelig balansegang der dosering og timing av virkemiddelbruken er særdeles viktig. På kort sikt kan det være fare for deflasjon om ikke verdensøkonomien snart friskmelles. I så fall kan vi få høye realrenter som vil forsterke nedturen i realøkonomien. På den annen side skaper dagens ekspansive økonomiske politikk risiko for inflasjon og oppbygging av nye bobler i bolig- og verdipapirmarkedene om ikke tiltakene reverseres i tide.

Bank for International Settlements (BIS) rapporterer at bankenes internasjonale lånevirkosomhet er redusert i stor skala. Økende proteksjonisme i finansbransjen skyldes blant annet sterkt press på bankene om å prioritere innenlandske kunder som følge av storstilt statsstøtte. Dette skaper særlig problemer i utviklingsland, men også i Øst-Europa, der mange land har vært avhengige av finansiering utenlands. Mange av disse har måttet søke bistand hos IMF, senest Polen nå i mai. I flere av disse landene har det også vært vanlig praksis at husholdningene tar opp lån i utenlandsk valuta. Når disse landenes valutakurser nå gjennomgående har svekket seg markert, øker gjeldsbelastningen for husholdningene tilsvarende. Særlig svenske og østerrikske banker har vært sterkt involvert i det østeuropeiske boliglånsmarkedet og er derfor under press.

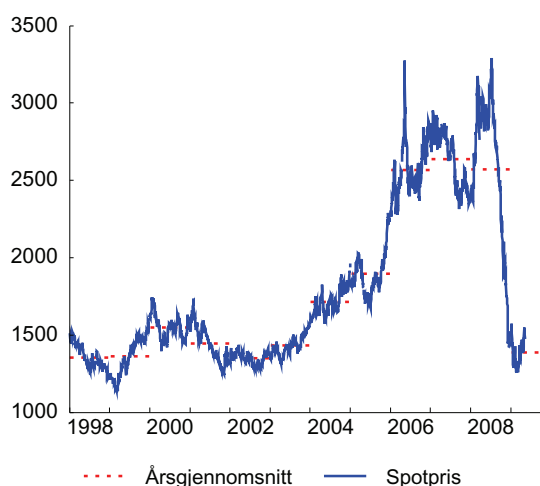
BNP-veksten internasjonalt ble svakere i 4. kvartal i fjor og 1. kvartal i år enn vi la til grunn i forrige konjunkturrapport. Det har bidratt til at våre anslag for årsveksten hos Norges handelspartnere er lavere enn sist, særlig i 2009 men også neste år. Våre anslag er også lavere enn for eksempel IMF's anslag fra april og Consensus Forecasts anslag fra mai. Vi tror imidlertid at vi er i ferd med å legge perioden med de største fall i produksjon og internasjonal handel bak oss. Ekspansiv penge- og finanspolitikk ventes å dempe nedgangen framover. Vi legger til grunn for våre prognoser at BNP vil falle mindre framover, og begynne å vokse igjen fra begynnelsen av 2010. Arbeidsledigheten vil imidlertid fortsette å øke en god stund framover, til over ti prosent av arbeidsstyrken mange steder. Anslagene våre impliserer at Norges handelspartnere passerer konjunkturbunnen i 2011, og at de ikke vil gå inn i en ny høykonjunktur før prognoseperiodens utløp.

Figur 1.3. Spotprisen på råolje, Brent Blend. Dollar per fat

Kilde: Norges Bank.

Figur 1.4. Spotprisen på aluminium. Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: IMF.

1.1. Konjunkturedgangen fortsetter i USA

Den bratte konjunkturedgangen i amerikansk økonomi har fortsatt inn i 2009. For andre kvartal på rad falt BNP i 1. kvartal i år med 1,6 prosent fra kvartalet før. Det var særlig investeringene som trakk ned. Også eksporten viste en meget svak utvikling, som følge av dollarstyrking og sviktende etterspørsel internasjonalt. Husholdningenes forbruk økte noe igjen i 1. kvartal etter stor nedgang i de to foregående kvartalene.

Detaljhandelen falt imidlertid markert igjen i mars og april etter en rekyl på nyåret, og indikerer at den underliggende konsumutviklingen fortsatt er svak. Finanskrisen har tatt bort flere av finansieringskildene for den høye konsumveksten de senere årene. Subprimeboliglån har forsvunnet. Kredittkortene sitter langt fra like løst som tidligere. Husholdningenes formuer har

Tabell 1.1. Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder. Årlig endring i prosent

	BNP-vekst					Prisvekst				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
USA										
NIESR	2,8	2,0	1,1	-2,8	-0,2	2,8	2,6	3,3	-0,6	-0,4
ConsF	2,8	2,0	1,1	-2,9	1,8	3,2	2,9	3,8	-0,8	1,6
OECD	2,8	2,0	1,1	-4,0	0,0	3,2	2,9	3,8	-0,4	0,5
IMF	2,8	2,0	1,1	-2,8	0,0	3,2	2,9	3,8	-0,9	-0,1
SSB	2,8	2,0	1,1	-4,0	-0,7					
Euroområdet										
NIESR	3,0	2,7	0,7	-3,5	0,4	2,2	2,1	2,8	0,4	0,7
ConsF	3,0	2,6	0,7	-3,7	0,3	2,2	2,1	3,3	0,4	1,2
OECD	3,0	2,6	0,7	-4,1	-0,3	2,2	2,1	3,3	0,6	0,7
IMF	3,0	2,7	0,9	-4,2	-0,4	2,2	2,1	3,3	0,4	0,6
SSB	3,0	2,7	0,7	-4,9	-0,8	2,2	2,1	3,3	0,2	0,7
Handelspartnere										
NIESR	3,4	2,9	0,7	- 3,1	0,8	2,1	2,1	2,9	0,5	0,7
ConsF ¹	3,4	2,9	0,5	- 3,8	0,6	2,1	2,2	3,4	0,2	1,2
OECD	3,4	2,9	0,8	- 3,1	0,1	2,1	2,2	3,4	0,5	0,9
IMF	3,4	2,9	0,9	- 3,8	0,0	2,1	2,2	3,4	0,3	0,0
SSB	3,4	2,9	0,7	-4,8	-0,7					

¹ Uten Kina.

Kilde: OECD i mars, NIESR og IMF i april og Consensus Forecasts i mai. Alle prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

falt markert som følge av nedgangen i boligpriser og aksjekurser. Sysselsettingen falt i april med mer enn 500 000 personer for sjette måned på rad. Til sammen har sysselsettingen falt med nær seks millioner siden fallet begynte tidlig i 2008. Arbeidsledighetsraten var i april steget til 8,9 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra måneden før og en dobling siden bunnen i mars 2007. Rentenedgang, skatteletter og tegn til bedring i kredittmarkedene vil bidra til å begrense nedturen for husholdningene. Høy gjeld, stigende arbeidsledighet og svak inntektsutvikling vil imidlertid bidra til å dempe konsumet i lang tid framover.

Konjunkturedgangen startet i boligmarkedet, og boliginvesteringene har nå falt 13 kvartaler på rad. I 1. kvartal i år var fallet på hele 11,3 prosent. Totalt har boliginvesteringene nå falt med 51 prosent. Omsetningsnedgangen for nye og brukte boliger har flatet ut siden årsskiftet. Boligprisene har imidlertid fortsatt i bratt utforbakke, og er nå redusert med om lag 30 prosent siden toppen for tre år siden. Banker har lagt ut mange boliger for tvangssalg med rabatterte priser på nyåret, noe som bidrar til å forklare både at fallet i omsetning har stoppet opp og at boligprisene har fortsatt nedover.

Investeringsnedgangen er nå bredt basert og har tiltatt i styrke. Siden i fjor sommer har også investeringer utenom bolig falt med tiltakende fart, og i 1. kvartal i år var nedgangen på 11 prosent fra kvartalet før. Dollaren er betydelig sterkere enn i fjor sommer. Det bidrar til å redusere eksportnæringenes konkurransevne. Kombinert med etterspørselssvikt internasjonalt har dette medført et kraftig fall i eksporten, på henholdsvis 6,5 og 8,5 prosent de to siste kvartalene.

Industriproduksjonen har falt sammenhengende siden januar 2008. Særlig siden i fjor høst har nedgangen vært bratt, og det er få tegn til bedring så langt. Bilindustrien, som sysselsetter svært mange, både direkte og indirekte gjennom underleverandører, er særlig hardt rammet. Flere av de store bilprodusentene er truet av konkurs. General Motors ser nå ut til å gå mot en styrt konkurs, der et statseid foretak midlertidig vil overta de deler av selskapet som har livets rett. Også bedrifter som har klart seg relativt godt har slitt med å skaffe finansiering på grunn av svikten i kredittmarkedet. Differansen mellom rentene på private obligasjoner og statsobligasjoner har falt, men er fortsatt på høye nivåer. Sammen med lav kapasitetsutnyttning peker det i retning av fortsatt svak utvikling for investeringene framover. Det kraftige fallet i industriproduksjonen skyldes til dels lagernedbygging. Når lagerbeholdningene tømmes vil produksjonen etter hvert måtte øke for å tilfredsstille etterspørselen. Aksjekursene har stabilisert seg etter det kraftige fallet i fjor høst, og volatiliteten er redusert. Indikatorer for næringslivets forventninger har tatt seg noe opp de siste par månedene, men er fortsatt på svært lave nivåer. Samlet indikerer dette at vi kanskje har lagt den verste perioden bak oss, men at utviklingen vil bli svak enda en stund framover.

Inflasjonen målt ved tolv månedersveksten i KPI, har falt fra toppnivået på mer enn 5 prosent i fjor sommer til -0,6 prosent i april i år. Dette skyldes først og fremst det kraftige fallet i internasjonale råvarepriser, særlig i olje- og bensinprisene. Underliggende inflasjon, målt ved konsumprisindeksen justert for mat- og energivarer, falt med om lag 0,5 prosentpoeng mot slutten av fjoråret, men har siden ligget i underkant av 2 prosent.

Den svake konjunktursituasjonen bidrar sammen med dollarstyrkingen i fjor høst til å dempe prisstigningen. Råvareprisene har den siste tiden steget igjen, og vil trolig bidra til at inflasjonen vil øke litt i løpet av året. Vi venter likevel at inflasjonen holder seg lav de nærmeste årene, og at den vender tilbake til mer normale nivåer når økonomien nærmer seg en ny høykonjunktur mot slutten av prognoseperioden. Den ekspansive pengepolitikken som nå føres med renter nær null og likviditetstilførsel i stor skala, skaper imidlertid fare for at inflasjonen kan bli svært høy lenger fram i tid om ikke pengepolitikken reverseres i tide.

Indikatorer på mistillit til bankene, som rentedifferansen mellom bankobligasjoner og statsobligasjoner og påslaget mellom styringsrenter og pengemarkedsrenter, har falt siden toppnivåene i vinter. Det er imidlertid langt igjen til nivåer som var normale før finanskrisen startet. Det kan ennå ta lang tid før bankene klarer å slanke sine balanser tilstrekkelig og at tilliten til bankene er gjenopprettet, slik at finansmarkedene igjen kan fungere tilfredsstillende. I mellomtiden strekker den amerikanske sentralbanken seg langt for å tilføre likviditet til markedet, mens de nasjonaliserte boliglån-skjempene Freddie Mac og Fannie Mae som en del av myndighetenes "Financial Stability Plan" tilbyr refinansiering og gunstige nedbetalingsbetingelser for å hjelpe folk gjennom en vanskelig periode. Den amerikanske sentralbanken har kuttet styringsrenta fra 5,25 prosent sommeren 2007 til nær null tidlig i 2009. De fleste amerikanske husholdninger har imidlertid fastrentelån knyttet opp mot obligasjonsrenter med lang løpetid. Boliglånsrentene amerikanske husholdninger står overfor har derfor falt betydelig mindre enn tilfellet har vært for eksempel i Norge, der boligeierne gjennomgående har flytende rente. I slutten av mai var boliglånsrentene hos Freddie Mac i området 4,5-5 prosent.

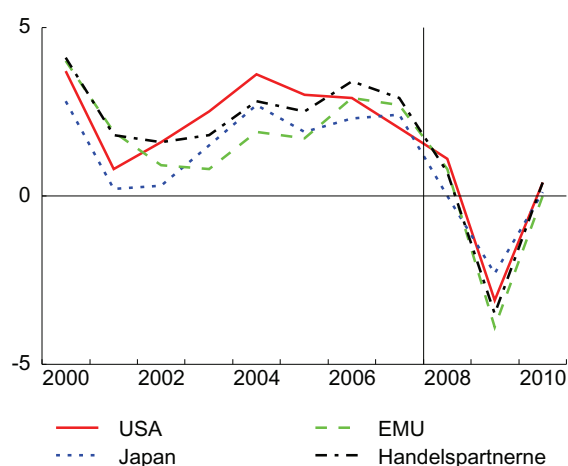
Ekspansiv finanspolitikk bidrar til å dempe nedgangen i amerikansk økonomi. Skattelette og opprustning av infrastruktur er sentrale elementer i den finanspolitiske stimuleringspakken som ble vedtatt i vinter. Størrelsen på pakken tilsvarende om lag 6 prosent av BNP, fordelt på 2009 og 2010. Den ekspansive finanspolitikken gir store budsjettunderskudd, som skaper bekymring for statens finansielle posisjon på lengre sikt.

Amerikansk økonomi er nå inne i en bratt konjunktturnedgang. Vi legger til grunn for våre prognoser at perioden med de største produksjonsfallene er passert, men at lavkonjunkturen blir relativt dyp og langvarig og at bunnen ikke passerer før i 2011. Vi anslår at BNP vil falle både i år og neste år, med henholdsvis 4 og 0,7 prosent, før veksten tar seg gradvis opp til 3,1 prosent i 2012.

1.2. Liten grunn til stor optimisme i Europa

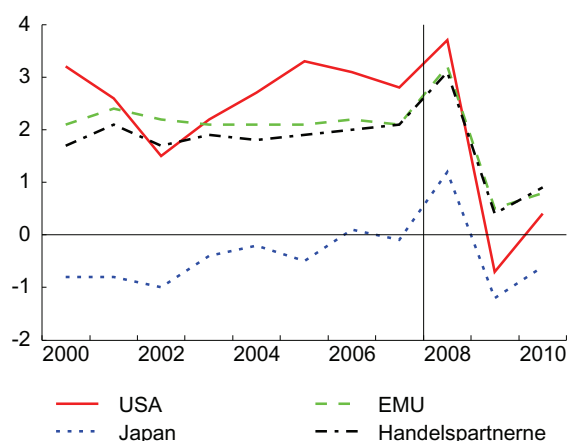
Ledende indikatorer bærer for tiden bud om at nedgangskonjunkturen i Europa kan være i ferd med å avta i styrke. Likevel er det liten grunn til stor optimisme.

Figur 1.5. BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

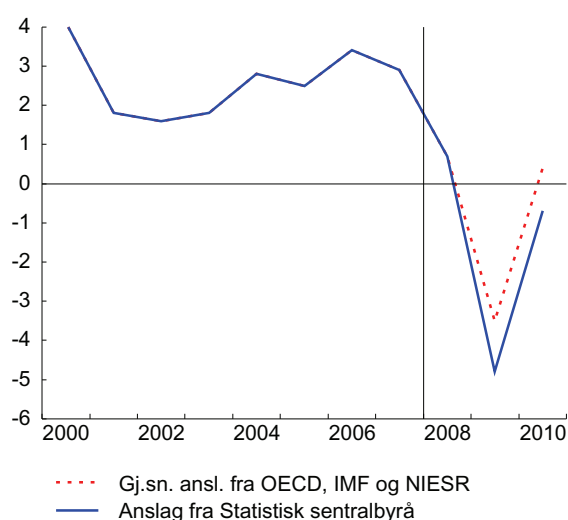
Kilder: Gj.sn. av anslag fra IMF, OECD, NIESR og Consensus Forecasts.

Figur 1.6. Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

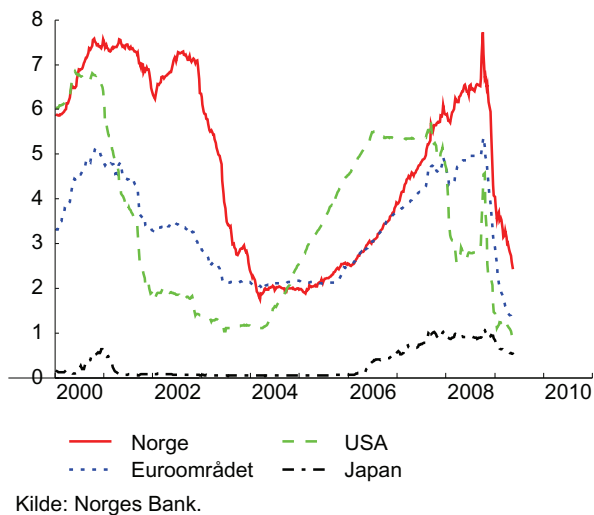

Kilder: Gj.sn. av anslag fra IMF, OECD, NIESR og Consensus Forecasts. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Figur 1.7. BNP-vekst for Norges handelspartnere

Figur 1.8. Internasjonale renter. 3-måneders pengemarkedsrente

Euroområdet BNP falt med hele 2,5 prosent fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Selv om produksjonsfallet vil avta vesentlig i tiden som kommer – både som følge av tekniske korreksjoner og mindre fart i nedbyggingen av lager – er det vanskelig å se for seg at nye vekstimpulser på kort sikt vil klare å oppveie for den samlede effekten av svake internasjonale utsikter, husholdninger og bedrifter som ønsker å redusere sine gjeldforpliktelser samt banker som må slanke sine balanser. Selv om vi ser for oss at perioden med de største produksjonsfallene nå er passert, innebærer dette at gjeninnhentingene nok vil være svært svake i tiden som kommer og at det vil ta tid før økonomien kan sies å være på fote igjen. I våre prognoser gir dette seg utslag i et vekstanslag som for 2009 er justert ned til -4,9 prosent, fulgt av fortsatt negativ vekst på -0,8 prosent i 2010. Vi ser imidlertid for oss at nedgangskonjunkturen i Europa vil passere bunnen i løpet av 2011 slik at veksten vil ta seg opp til henholdsvis 0,6 og 1,8 prosent i 2011 og 2012. Til tross for dette vil euroområdet i våre prognoser ikke være ute av lavkonjunkturen i løpet av prognoseperioden.

Foreløpige tall for BNP i euroområdet i 1. kvartal i år ga inntrykk av en økonomi i nærmest fritt fall, med en nedgang fra kvartalet før på 2,5 prosent. Bak dette fallet finner vi et historisk stort fall i tysk økonomi på hele 3,8 prosent. Det er kun landene i Baltikum som kan vise til svakere vekst i Europa. Alle landene i euroområdet, med unntak av Kypros der det var nullvekst, opplevde negativ kvartalsvekst i første kvartal. Det er imidlertid fortsatt store vekstforskjeller landene imellom. BNP falt med 11,2 prosent i Slovakia, og Storbritannia, Spania og Italia var alle ned med rundt 2 prosent. Frankrike derimot klarte seg noe bedre med et fall på 1,2 prosent. Veksten var gjennomgående negativ i alle østeuropeiske land. For eksempel falt aktiviteten både i Ungarn og Bulgaria med rundt 2,5 prosent og Tsjekkia opplevde et fall fra samme kvartal året før på 3,4 prosent. Foreløpige tall for fransk og tysk økonomi tyder på at det fortsatt er sviktende investeringer og sterkt fallende eksport som har bidratt til den svake utviklingen. Til

forskjell fra Tyskland var imidlertid investeringsfallet betydelig svakere i Frankrike. Kombinert med et sterkere fall i fransk import og dermed et svakere negativt bidrag fra utenrikshandelen, forklarer dette noe av den store vekstforskjellen disse landene mellom. Imidlertid er det verdt å merke seg at konsumet bidrar positivt til veksten for begge lands vedkommende.

Når det gjelder våre to naboland Danmark og Sverige, så blir nasjonalregnskapstallene for 1. kvartal i år først publisert etter at denne rapporten har gått i trykken. Imidlertid var tallene for 4. kvartal i fjor svært svake for begge lands vedkommende og viste kvartalsvise BNP-fall på henholdsvis 2 og 2,4 prosent. Ser vi på utviklingen gjennom siste kvartal i fjor, vil dessuten svak detaljhandel og fallende investeringer bidra til å trekke veksten ned i begge land også i 1. kvartal i år. Dessuten har både svensk og dansk industriproduksjon fortsatt å falle med uforminskert styrke i samtlige måneder frem til mars i år. Til forskjell fra Danmark, skyldtes imidlertid en vesentlig del av den svake 4. kvartalsveksten i Sverige en relativt kraftig lagerkorreksjon. Sammen med detaljhandelstall som viser vekst fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, kan dette bidra til å bremse det forventede fallet i første kvartal noe. Imidlertid skal vi her ikke ha for store forhåpninger da antall førstegangsregistrerte biler forsetter å falle og tjenestekonsumet, basert på ikke sesongjusterte tall, viser relativt svak utvikling. I Danmark kan en lagerkorreksjon ha bidratt til et betydelig aktivitetsfall i 1. kvartal i år. På den annen side har nybilsalg og detaljhandel tatt seg noe opp de siste månedene.

Ser vi litt nærmere på utviklingen i euroområdet gjennom 1. kvartal i år skjuler tallene en uvanlig sterk og vedvarende nedgang i industriproduksjonen. Industriproduksjonen falt med i overkant av 2 prosent i samtlige av kvartalets tre måneder. Detaljhandelstallene for mars viste dessuten at den pågående korreksjonen i detaljhandelen er akselererende. Alt i alt vil en slik kvartalsutviklingen gi et negativt bidrag til veksten også i 2. kvartal. Den stadig høyere arbeidsledigheten vil også bidra til å holde konsumveksten nede i tiden som kommer. Arbeidsledigheten i euroområdet var i mars 8,9 prosent. Med de vekstutsiktene vi legger til grunn i våre prognoser og gitt det faktum at arbeidsledighetstallene bare så vidt har begynt å reflektere styrken i nedgangskonjunkturen det siste halve året, vil trolig ledigheten snart overstige rekordnivået i 1994 på 10,8 prosent.

De svært svake 1. kvartalstallene øker dessuten frykten for at de europeiske finansmarkedet kan stå overfor en ny bølge med finansrelaterte problemer. Den sterkt negative veksten vil slå ut i økte tap i tiden som kommer, både via en økning i antall misligholdte lån og en økning i antall konkurser. Dette vil kunne lede til en forsterking av dagens kredittørke og en ond sirkel der kredittskvisen og nedgangskonjunkturen virker gjensidig forsterkende på hverandre. Spesielt utsatt i så måte er de østeuropeiske landene der bankvesenet i stor grad

er både drevet og eid av banker fra Vest-Europa. En vesentlig økning i tapene i denne regionen vil derfor kunne lede til kapitalflukt, selv om statlige garantier og direkte støtte fra internasjonale institusjoner som IMF, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Den Europeiske Investeringsbanken (EIB) og Verdensbanken så langt har bidratt til å stabilisere utviklingen.

Et problem knyttet til tilbudet av kreditt på litt lenger sikt, er at bankene i euroområdet, og da spesielt Tyskland, så langt i liten grad har bokført tapene som skriver seg fra bortfallet av markedet for såkalte strukturelle finansielle produkter. I Tyskland blir det for tiden utarbeidet en plan der bankene blir gitt anledning til på frivillig basis å opprette sin egen "bad bank" – et datterselskap opprettet med det for øye å avlaste hovedbankens regnskaper for de ukurante strukturelle produktene. Dette datterselskapet er så ment å kjøpe ukurante strukturelle produkter fra hovedbanken for 90 prosent av bokført verdi. Som betaling vil så staten gi datterselskapet muligheten til å utstede statsgaranterte verdipapirer, papirer som hovedbanken på sin side kan bruke for å tiltrekke seg mer kapital. Hadde staten fungert som garantist for fremtidige tap på den strukturelle produktporteføljen til datterselskapene, ville dette kunne fungert som et utlånsinsentiv for de bankene som velger å ta del i ordningen. I følge planen er det imidlertid bankene selv, og ikke staten, som er fullt ut ansvarlig for eventuelle fremtidige tap på porteføljen. Hvis datterselskapene i fremtiden vil måtte selge strukturelle produkter med et tap, vil således bankene måtte dekke dette ved å trekke på egne midler. Dette betyr at en usikker andel av fremtidige inntekter vil måtte settes av for å kunne betjene fremtidige tap, et forhold som neppe vil gi bankene et påskudd i dag til å blåse opp balansene ved å delta i ordningen.

Et annet forhold som legger en klar demper på vekstutsiktene framover, er utviklingen i Europas samlede statsgjeld. Som følge av finanskrisen og behovet for å føre ekspansiv finanspolitikk, vil flere land i euroområdet se en dobling av statsgjelda som andel av BNP i åra som kommer. Eurosonens vekst- og stabilitetspakt – som setter en grense for statsgjelda som andel av BNP på 60 prosent – vil, sammen med frykten for at enkelte land regelrett skal gå konkurs, således tvinge fram en finansiell konsolidering i åra som kommer. Enkeltstatenes soliditet ble ikke minst aktualisert med S&Ps nylige advarsel om en mulig forestående nedgradering av britisk statsgjeld. Fra før vet vi at både Spania og Irland har opplevd å få degradert sin statsgjeld av S&P.

Dette til tross, rentedifferansene mellom tyske og andre europeiske lands statsobligasjoner har i det siste skrumpet betydelig inn. For eksempel har rentedifferansen mellom irske og tyske statsobligasjoner siden 1. april i år krympet med i underkant av 0,7 prosentpoeng, og ser vi på italienske og spanske statsobligasjoner har de tilsvarende rentedifferansene i samme periode gått ned med i overkant av 0,4 prosentpoeng. Årsaken til dette

er delvis å finne i siste tids markedsrally som i tillegg til en oppgang på børsen, har ført til en markert økning i etterspørselen etter statsobligasjonene til land som det i utgangspunktet ble stilt spørsmål ved kredittverdigheten til grunnet høy gjeldsandel. Dessuten har rentene på tyske statsobligasjoner steget i det siste, både som følge av svake makrotall og frykt for hva som kan skje hvis nedgangskonjunkturen varer ved. Når alt kommer til alt ser derfor innsnevringen av rentedifferansene ovenfor Tyskland ut til å ha vært drevet av en relativ svekkelse i tilliten til tysk økonomi.

Imidlertid er bildet for tiden langt fra helsvart. Tilliten til finansmarkedene ser ut til å være på bedringens vei. Dette illustreres blant annet ved den siste tidens innsnevring av rentedifferansene mellom sikre og usikre verdipapirer. En dekomponering av de franske og tyske 1. kvartalstallene tyder dessuten på at det foregikk en relativt kraftig lagerkorleksjon i 1. kvartal i år. Dette indikerer at vekstfallet i eurosonen kan ha vært en følge av at bedriftene har kuttet produksjonen mer enn fallet i etterspørselen. I så fall bør vi snart kunne få se en økning i produksjonen som følge av at produsentene vil måtte begynne å møte etterspørselen med økt produksjon i stedet for fortsatt salg fra lager. En slik mulighet blir dessuten understøttet av utviklingen i en del ledende indikatorer. For eksempel steg både tyske industriordere og tysk eksport i mars, og i april steg stemningen i det tyske næringslivet, riktignok fra det laveste nivået på 26 år. I følge indeksen til det tyske forskningsinstituttet, ZEW, som er basert på en spørreundersøkelse blant institusjonelle investorer og finansanalytikere, fortsatte denne utviklingen i mai da indeksen steg til sitt høyeste nivå på tre år. Når det gjelder euroområdet sett under ett, har stemningen i det europeiske næringslivet, målt ved den såkalte innkjøpssjefsindeksen, steget i april.

Inflasjonen i euroområdet har fortsatt å falle på nyåret og lå i april på 0,6 prosent, klart under ESBs inflasjonsmål. Selv om hovedårsaken til fallet i begynnelsen av året var relatert til lave og fallende priser på råolje og jordbruksprodukter, tyder fallende kjerneinflasjon nå på at årsaken til fallet er bredt basert. Gitt vår forutsetning om en moderat økning i oljeprisen gjennom 2009, samt våre relativt dystre prognoser for den framtidige konjunkturutviklingen, vil inflasjonen være svak også i tiden som kommer. Dette vil blant annet skje som følge av lavere importpriser, økt konkurranse og den modererende effekten en etter hvert klart høyere ledighet vil ha på både lønnsvekst og marginer. Som tidligere ser vi derfor for oss at tolv månedersveksten i konsumprisene vil kunne bli negativ i enkelte måneder av inneværende år. Vi legger imidlertid til grunn at prisveksten, blant annet som følge av høyere oljepriser, ekspansiv penge- og finanspolitikk og et mer velfungerende kredittmarked, vil ta seg gradvis opp igjen i siste del av 2009 og i 2010. Vi ser imidlertid ikke for oss at inflasjonen vil være i overensstemmelse med ESBs inflasjonsmål før i slutten av prognoseperioden. Et slikt inflasjonsbilde vil

Boks 1.1. Utviklingen i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend falt fra om lag 146 dollar fatet i begynnelsen av juli i fjor til om lag 45 dollar i begynnelsen av januar i år. Siden har oljeprisen steget gradvis og var i slutten av mai knapt 60 dollar fatet. Gjennomsnittsprisen i 2008 var 96 dollar per fat, mot noe over 72 dollar i 2007. Som gjennomsnitt av årets fem første måneder var prisen noe under 48 dollar.

Den viktigste grunnen til det kraftige oljeprisfallet gjennom siste halvår i fjor var den internasjonale finanskrisen som reduserte etterspørselen i OECD, både i USA, Europa og Japan. Krisen spredte seg til andre land og førte til en relativt stor nedjustering av etterspørselen i land utenfor OECD, slik som Kina og India. At oljeprisen har steget gjennom våren forklares først og fremst gjennom OPECs kutt i oljeproduksjonen, men det er nok også en korleksjon etter det kraftige fallet i høst.

Den globale etterspørselen etter råolje falt med 0,4 millioner fat per dag fra 2007 til 2008, etter å ha steget siden begynnelsen av 1980-tallet. IEA (International Energy Agency) forventer at oljeetterspørselen vil falle videre med 2,6 millioner fat per dag fra 2008 til 2009, som tilsvarer et fall på 3 prosent. Dette representerer en kraftig revisjon nedover i forhold til tidligere anslag. Nedjusteringen er først og fremst knyttet til etterspørselen i OECD. I tillegg er det i 2009 bare forventet en marginal økning i etterspørselen i Midt-Østen, mens etterspørselen er forventet å holde seg konstant i Kina og India. EIA (Energy Information Administration) forventer at den globale etterspørselen vil ta seg opp med 0,7 millioner fat per dag fra 2009 til 2010.

Samtidig anslår IEA produksjonen utenfor OPEC går ned med 0,3 millioner fat daglig. Økningen utenfor OECD er spesielt forventet å komme i Brasil. Dessuten forventes det at en økning i produksjonen i Nord-Amerika vil bli mer enn motvirket av reduksjoner i Norge, Storbritannia og Mexico, slik at produksjonen i OECD-området reduseres også i 2009, i likhet med de syv foregående årene. EIA forventer at oljeproduksjonen utenfor OPEC bare vil øke marginalt fra 2009 til 2010.

Ved tre anledninger i 2008 vedtok OPEC å redusere produksjonen med til sammen 4,2 millioner fat daglig. Det ser ut til at OPEC gjennomgående har maktet å redusere produksjonen med 80 prosent av de varslede kuttene. Dersom OPEC holder produksjonen på nåværende nivå, vil de globale lagrene av råolje i 3. kvartal falle med om lag 0,6 millioner fat daglig. Dette er en periode der lagrene normalt bygges opp, først og fremst for å fylle opp lagrene av fyringsolje til vintersesongen. Ifølge IEA er lagrene av råolje i de fleste regioner i OECD over gjennomsnittet for de siste fem årene. Dersom lagrene faller noe i tiden fremover, kan dette føre til at lagersituasjonen ikke legger en demper på den videre prisutviklingen.

Vi antar at oljeprisen holder seg noenlunde uendret i tiden fremover, slik at årsgjennomsnittet for 2009 blir om lag 55 dollar fatet. Vi antar videre at oljeprisen vil øke gradvis til 80 dollar per fat i 2012.

understøtte kjøpekraften og således konsumet i tiden som kommer.

Det gjøres for tiden mye fra myndighetenes side for å få økonomien på fote igjen. I tillegg til å sette av penger for direkte kapitalinnsprøytning i likviditetsskrapte banker, har myndighetene i en rekke land valgt å gi bankvesenet betydelige låne- og kredittgarantier. I Tyskland planlegger dessuten regjeringen nå å følge Storbritannias eksempel ved å forberede seg på nasjonalisering av banker som får akutte problemer, selv om dette neppe vil være aktuell politikk før i etterkant av valget i september. På rentesiden har ESB siden oktober i fjor redusert sitt midtmål for styringsrenta med 3,25 prosentpoeng slik at dette nå ligger på rekordlave 1 prosent. Inntil nylig ble dessuten den faktiske styringsrenta holdt et stykke ned mot gulvet av det nye styringsrenteintervallet på +/- 0,75 prosent ved tilførsel av likviditet. ESB har imidlertid i det siste normalisert likviditetstilførselen da den effektive styringsrenta, gitt ved renta i den helt korte enden av det indekserte swapmarkedet, nå kun avviker marginalt fra midtmålet for styringsrenta på én prosent. Med en tremåneders pengemarkedsrente på noe i underkant av 1,3 prosent impliserer dette et påslag på rundt 0,3 prosentpoeng. Selv om Swaprenter med tre til seks måneders løpetid priser inn muligheten for ytterligere pengepolitisk stimulans i tiden som kommer, representerer dette en

betydelig nedgang siden februar i år da dette påslaget lå på nærmere 0,7 prosentpoeng.

I tråd med et svakt konjunkturtelt utviklingsforløp, tror vi markedsrentene vil fortsette å holde seg lave i tiden som kommer. Imidlertid ser vi ikke for oss ytterligere rentekutt fra ESB. Dette er for øvrig i overensstemmelse med det som er priset inn i markedet for fremtidige renteavtaler der det, om noe, er priset inn en mulighet for en 0,25 prosent økning i styringsrenten på ett års sikt. Det at likviditetstilførselen har normalisert seg, tyder også på at ESB nå ser for seg at styringsrenta har nådd sin bunn. I tråd med dette antas tre måneders pengemarkedsrente i våre prognoser å bli liggende stabilt på rundt 1,3 prosent til et godt stykke ut i 2010. Fra annen halvdel av 2010 av og ut prognoseperioden ser vi imidlertid for oss en gradvis renteøkning, slik at tre måneders pengemarkedsrente blir liggende på 3,8 prosent ved prognoseperiodens slutt. Med en inflasjon på rundt 1,8 prosent tilsvarer det en realrente på 2 prosent.

1.3. Asia fortsatt tilkoblet

I Kina og India har BNP fortsatt å vokse, selv om veksten har avtatt betydelig også der, mens det har vært et markert fall i resten av Asia de siste to kvartalene. I Kina tyder nasjonalregnskapstall på at veksten har tatt seg opp i 1. kvartal, først og fremst drevet av investeringer i infrastruktur. Også i Sør-Korea stoppet fallet i BNP i 1. kvartal, mens Singapore og Japan opplevde en

forsterket nedtur, med fall i BNP på henholdsvis 5 og 4 prosent. Kollapsen i internasjonal handel har rammet hardt i Asia. Jo mer eksportorientert landet er, og jo mer orientert eksporten er mot sykliske produkter som biler, desto brattere har nedturen vært. Månedstatiske viser at eksport og produksjon har tatt seg noe opp de siste månedene. Svake vekstutsikter i USA og resten av OECD-området vil imidlertid bidra til å legge en demper på veksten også i Asia framover.

Noen faktorer kan imidlertid trekke i retning av en relativt rask opptur i Asia. Land med omfattende produksjon av sykliske varer som biler, elektronikk og maskiner fikk en kraftig nedtur, men det kan også gi en kraftig opptur. Det er generelt mer rom for, og også vedtatt mer ekspansiv finanspolitikk. Med unntak for Japan har de store økonomiene rom for sterk vekst i offentlig konsum og investeringer over en lengre periode. Lavere gjeld både i husholdninger og næringsliv gir dessuten mindre behov for finansiell konsolidering.

2. Konjunkturutviklingen i Norge

Norsk økonomi er inne i en kraftig konjunkturedgang. Nedgangen startet allerede for vel ett år siden, men ble mer markert på slutten av 2008 og i 1. kvartal 2009. Sesongjusterte tall fra foreløpig kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR) viser at BNP Fastlands-Norge har falt med om lag 3,5 prosent årlig rate de to siste kvartalene. Utførte timeverk har sunket nesten like mye som produksjonen i fastlandsøkonomien, mens sysselsettingen har sunket noe mindre. Arbeidsløsheten øker klart, men fra et meget lavt nivå. Tilbakeslaget i norsk økonomi er

nå synlig på bred front og utviklingen peker i retning av en betydelig konjunkturedgang både i dybde og varighet.

Omslaget i norsk økonomi startet med nedgang i boliginvesteringene, som ble markert utover i 2008. Senere fulgte nedgang i kjøp av varige forbruksgoder og konsumomslaget var tydelig i 2008. Likevel var nedgangen i konsumet moderat fra 4. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009. Nedgangen i bilkjøpene har flatet ut og tall inn

Tabell 2.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2007-2009. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2007*	2008*	Sesongjustert			
			08:2	08:3	08:4	09:1
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	6,0	1,4	-0,5	-1,0	-0,6	-0,2
Konsum i offentlig forvaltning	3,4	3,8	0,9	1,2	1,2	1,6
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	8,4	3,9	-0,4	2,0	-0,1	-6,9
Fastlands-Norge	9,3	2,4	0,4	1,7	-2,1	-7,7
Utvinning og rørtransport	5,5	6,6	-2,2	3,9	5,0	2,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	6,0	2,2	0,0	0,1	-0,4	-1,2
Eksport	2,5	1,4	-0,4	-1,4	2,2	-4,7
Råolje og naturgass	-2,6	-1,5	-1,8	-4,0	6,8	-3,6
Tradisjonelle varer	8,7	4,8	0,6	0,1	-3,9	-7,3
Import	7,5	4,4	-1,3	1,0	-3,8	-5,9
Tradisjonelle varer	6,7	2,7	-2,1	-0,8	-5,0	-3,6
Bruttonasjonalprodukt	3,1	2,1	0,1	-0,8	0,8	-0,4
Fastlands-Norge	6,1	2,6	0,3	0,1	-0,8	-1,0
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	4,4	3,4	0,6	0,4	-0,5	-0,8
Sysselsatte personer	4,1	3,1	0,7	0,5	-0,3	-0,5
Arbeidsstyrke ²	2,5	3,4	0,4	0,2	0,4	0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ²	2,5	2,6	2,4	2,4	2,8	3,1
Priser og lønninger						
Lønn per normalårsverk ³	5,6	5,8	5,7	6,1	6,1	5,4
Konsumprisindeksen (KPI) ³	0,8	3,8	3,2	4,7	3,6	2,4
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ³	1,4	2,6	2,4	2,9	2,9	2,8
Eksportpriser tradisjonelle varer	2,5	2,3	3,0	6,8	-4,6	-6,4
Importpriser tradisjonelle varer	3,7	3,2	1,8	2,3	-1,3	-1,0
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	362,3	466,2	122,7	120,6	123,1	..
MEMO (ujusterte nivå tall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	5,0	6,2	6,4	6,6	6,0	3,5
Utlånsrente, banker ⁴	5,7	7,3	7,2	7,6	7,5	6,3
Råoljepris i kroner ⁵	423,4	526,8	616,8	609,5	375,2	305,7
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	90,8	90,8	87,3	89,1	98,4	96,1
NOK per euro	8,02	8,22	7,94	8,06	8,92	8,95

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Ifølge AKU.

³ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁴ Gjennomsnitt for perioden.

⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

i 2. kvartal tyder på at fallet kan ha stoppet opp. Lave renter og mer normale forhold i bolig- og kredittmarkedet kan føre til at fallet i konsumet nå stopper opp.

Også næringsinvesteringene i fastlandsøkonomien utviklet seg svakt i 2008 etter en meget sterk oppgang gjennom 2007. I 1. kvartal i år falt disse markert, og det har bidratt til et forsterket fall i aktivitetsnivået og produksjonsnedgangen har fortsatt. Investeringene i petroleumsvirksomheten har derimot fortsatt å øke gjennom 2008 og inn i 2009 og har således dempet nedgangen i norsk økonomi. Det samme gjelder investeringene i offentlig forvaltning. Den kraftige omleggingen av finanspolitikken innebærer at både konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning vil øke kraftig framover og bidra til å snu nedgangen i BNP.

Eksporten av tradisjonelle varer holdt seg lenge godt oppe til tross for en svak utvikling internasjonalt, og eksportomslaget ble først tydelig mot slutten av 2008 og i begynnelsen av 2009. Tjenesteeksporten holdt seg ganske stabil i flere kvartaler, men falt klart i årets første kvartal. Importen har falt kraftig fra begynnelsen av 2008 i tråd med svakere vekst i konsum og investeringer.

Prisveksten i Norge økte markert fra 2007 til 2008. Ikke minst bidro sterk vekst i energiprisene til at konsumprisveksten målt ved KPI økte fra 0,8 til 3,8 prosent. Energiprisøkningen har slått gjennom i andre priser. Den langvarige høykonjunkturen ga en relativt sterk kostnadsvekst og bidro til at prisveksten utenom energivarer økte. KPI-JAE har vist litt høyere vekst enn inflasjonsmålet siden i fjor sommer. Den sterke kronesvekkelsen gjennom høsten i fjor ventes å føre til at prisveksten holder seg rundt inflasjonsmålet i en tid framover. En forventet styrking av kronekursen vil – sammen med generelle effekter av konjunktursvekkelsen samt lavere energipriser – trolig føre til lavere prisvekst mot slutten av inneværende år.

Vi er for tiden inne i det sterkeste konjunkturtilbakeslaget i verdensøkonomien siden andre verdenskrig. Norsk økonomi påvirkes sterkt av dette både via handelen med utlandet og gjennom internasjonale kapitalmarkeder. Våre tradisjonelle eksportnæringer er kraftig påvirket. Flere forhold reduserer effekten av den internasjonale nedgangen på norsk økonomi. Den betydelige svekkelsen av kronekursen har bidratt til å øke lønnsomheten og bedre konkurranseevnen. Effekten av dette vil imidlertid avta hvis kronekursen styrker seg framover slik vi legger til grunn. Automatiske stabilisatorer i finanspolitikken bidrar også til å dempe virkningene av et tilbakeslag. Uten omleggingen til ekspansiv penge- og finanspolitikk ville imidlertid utviklingen i Norge ha blitt preget av vesentlig sterkere økning i arbeidsledigheten og en klarere nedgang i BNP for fastlandsøkonomien i 2009 enn det vi nå regner med. De høye petroleumsinvesteringene bidrar også til å stabilisere norsk økonomi i år. Selv om oljeprisen har falt mye, påvirkes ikke produksjonen av

petroleumsprodukter av konjunktursituasjonen på kort sikt. Dette bidrar til en stabilisering av norsk økonomi sammenliknet med land hvor arbeidsintensiv industri dominerer eksportsektoren. Ledigheten ventes nå å komme opp på samme nivå som i lavkonjunkturen for fem år siden. Som følge av den sterke arbeidsinnvandringen, er det imidlertid større usikkerhet enn tidligere knyttet til utviklingen i ledigheten.

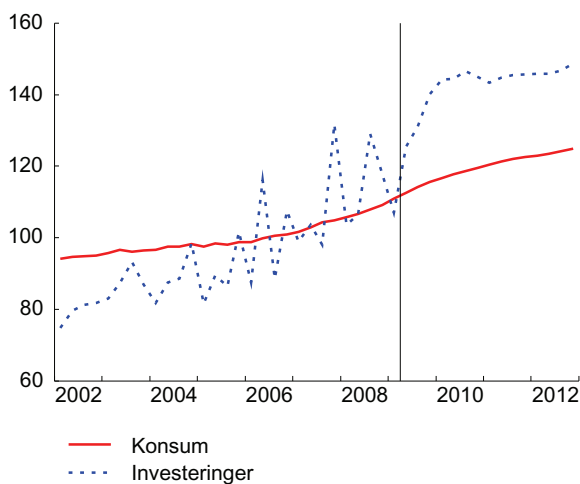
Inflasjonen vil fortsatt holde seg høy noen kvartaler framover, men vi tror den vil bli lav i 2010 med mindre den svake kronekursen skulle vedvare. Med langt svakere arbeidsmarked og dårligere lønnsomhet i konkurranseutsatte næringer, er det grunn til å regne med at lønnsveksten vil avta merkbart framover. Hvis konjunkturedgangen internasjonalt blir så dyp som vi nå tror, og dessuten vedvarer gjennom 2010, er det ikke grunn til å regne med noe vesentlig vekst i råvareprisene før mot slutten av 2010. I så fall vil antakelig også lønnsomheten i norske eksportbedrifter og dermed lønnsveksten bli moderat i 2010 og 2011. Dette vil også bidra til lavere konsumprisvekst framover.

2.1. Ekspansiv finanspolitikk

Veksten i offentlig kjøp av varer og tjenester var om lag 4 prosent i 2008, mens reelle skattesatser ikke ble endret vesentlig. Finanspolitikken ga således positive vekstimpulser til norsk økonomi i fjor. Realveksten i stønadene til husholdningene har vært beskjeden i senere år. Budsjettbalansen ble vesentlig bedret under høykonjunkturen, og det oljekorrigerte statsregnskapet viste bare et moderat underskudd i 2008.

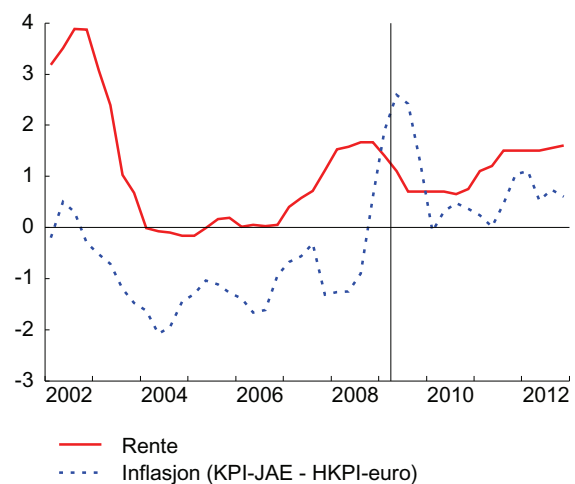
Budsjetttopplegget for 2009, som Stortinget vedtok på slutten av 2008, var mer ekspansivt enn de siste årene på bakgrunn av en forventet avdempning i veksten framover. Budsjettimpulsen (målt som endring i strukturelt, oljekorrigert underskudd som andel av trend-BNP for fastlandsøkonomien) ble anslått av Finansdepartementet til 0,7 prosent. Finanspolitikken for 2009 ble imidlertid lagt vesentlig om i ekspansiv retning i kjølvannet av framleggingen av St. prp. nr. 37 (2008-2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid* som følge av betydelig svakere utsikter for norsk økonomi. Regjeringen la her fram forslag til økte bevilgninger både til konsum- og investeringsformål i tillegg til justeringer av enkelte skatteregler. Stortingsbehandlingen endret ikke hovedprofilen på regjeringens forslag. I Revidert nasjonalbudsjett 2009 (RNB) anslår nå regjeringen at tiltakspakken isolert tilsvarer en budsjettimpuls på 1,7 prosent av BNP i fastlandsøkonomien. Når vi inkluderer de tiltakene som er kommet i RNB, kan den samlede budsjettimpulsen fra 2008 til 2009 anslås til 3 prosent, den sterkeste siden 1970-tallet. I tillegg til store rentenedsettelsler har det også kommet to stimulansepakker knyttet til bank- og kredittvesenet, hvor den siste pakken ennå ikke har fått vesentlig effekt som følge av at det tar tid å opprette det institusjonelle apparatet som trengs for å sette tiltakene ut i livet. Omleggingen av den økonomiske politikken er dermed samlet sett uvanlig stor.

Figur 2.1. Offentlig forvaltning. Sesongjusterte volumindekser. 2006=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.2. Rente- og inflasjonsforskjeller mellom Norge og euroområdet. Prosentpoeng

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Vi bygger våre anslag for finanspolitikken i 2009 på tallmaterialet i RNB. Vi antar dermed at det ikke kommer vesentlige endringer i finanspolitikken for 2009 ut over de som allerede er lagt fram for Stortinget. Anslagene for 2009 innebærer ifølge RNB at det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet blir om lag 130 milliarder kroner. Dette er nesten 39 milliarder kroner høyere enn det som følger av forventet realavkastning av fondet ved inngangen til 2009, tilsvarende om lag 2 prosent av BNP Fastlands-Norge. Volumveksten i offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester er nå anslått til vel 6,5 prosent i 2009 mot 4 prosent året før. Veksten i investeringene i offentlig forvaltning øker klart mest og er anslått til vel 12 prosent i 2009.

Med utsikter til fortsatt svak vekst i norsk økonomi er det grunn til å regne med at en ekspansiv finanspolitikk vil bli videreført og noe forsterket i 2010, men ytterligere budsjettimpulser antas å bli langt mindre enn i 2009. Vi legger til grunn en vridning i sammensetningen av kjøpene fra offentlig sektor i retning av økt vekt på investeringer og noe mindre vekt på utgifter til konsumformål. Planleggingen av investeringsaktivitetene er mer tidkrevende og kan derfor ikke settes i gang like hurtig som vedlikeholdsaktiviteter. Anslagene for 2010 påvirkes også av at forsvaret fra og med høsten 2009 og ut 2011 skal kjøpe nye helikoptre og transportfly for til sammen nesten 10 milliarder kroner. Forsvaret vil kjøpe sin siste fregatt i 2010. Nedgangen i offentlige investeringer fra 2010 til 2011 skyldes dette, mens investeringer til sivile formål forutsettes å øke noe inn i 2011. Vi legger til grunn at investeringsveksten i offentlig forvaltning blir hele 14,5 prosent neste år, mens konsumveksten blir litt i overkant av 4 prosent.

For 2011 forutsettes det at den ekspansive finanspolitikken opprettholdes, men uten ytterligere forsterkninger. Det betyr at konsumutgiftene vokser mer på linje med antatt trendvekst i norsk økonomi og at investeringene holdes på et fortsatt høyt nivå. Vi har

lagt til grunn inflasjonsjusterte skatte- og avgiftssatser i hele perioden. Anslagene våre for 2011 innebærer at det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet ikke øker ytterligere i forhold til 4-prosentsbanen.

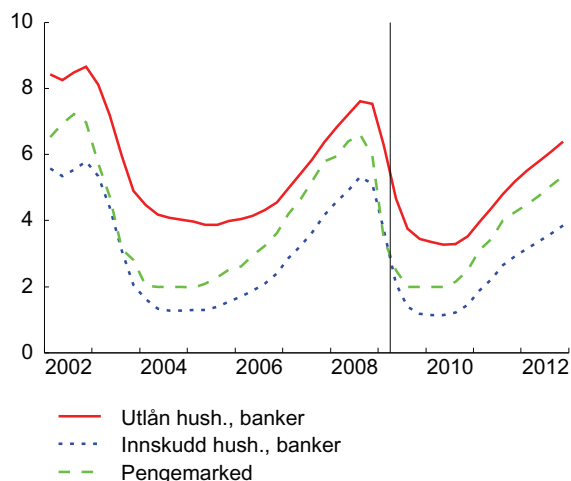
Vi antar at finanspolitikken strammes noe til i 2012 når veksten i økonomien tar seg opp igjen. Innstramningen er antatt å skje gjennom lavere vekst i konsumutgiftene og uendret investeringsnivå. Når arbeidsledigheten ventes å falle fra 2011, er det rimelig å anta at spesielt de arbeidsintensive delene av offentlig kjøp av varer og tjenester vil vokse mindre for å gi rom for produktjonsvekst i privat sektor etter flere år med sterk vekst i sysselsetting i offentlig tjenesteproduksjon.

2.2. Lav rente framover

Rentesettingen til Norges Bank tar sikte på å stabilisere inflasjonen på 2,5 prosent, hensyn tatt til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Inflasjonen målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) var i april 2,7 prosent. Krisen i verdens finansmarkeder og dystre konjunkturutsikter har gjort at Norges Bank har satt styringsrenta kraftig ned. Vi legger til grunn at styringsrenta i Norge settes noe opp igjen i løpet av 2010, men dette vil skje gradvis slik at renta vil være relativt lav i hele prognoseperioden.

Som følge av finanskrisen har forskjellen mellom pengemarkedsrenta og styringsrenta økt. Før finanskrisen fulgte pengemarkedsrenta stort sett styringsrenta med et påslag på 0,25 prosentpoeng. Siden sommeren 2007 har påslaget imidlertid vært vesentlig større. Forskjellen mellom pengemarkedsrenta og styringsrenta økte til 2 prosentpoeng i månedsskiftet september/oktober i fjor, men har siden avtatt og var i slutten av mai på $\frac{3}{4}$ prosentpoeng. Styringsrenta er etter rentemøtet i mai 1,5 prosent. Norges Bank har med det redusert styringsrenta med til sammen 4,25 prosentpoeng

Figur 2.3. Norske renter. Prosent

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

siden oktober i fjor. Fra inngangen av oktober til siste del av mai i år har pengemarkedsrenta falt fra knappe 8 prosent til om lag 2,3 prosent.

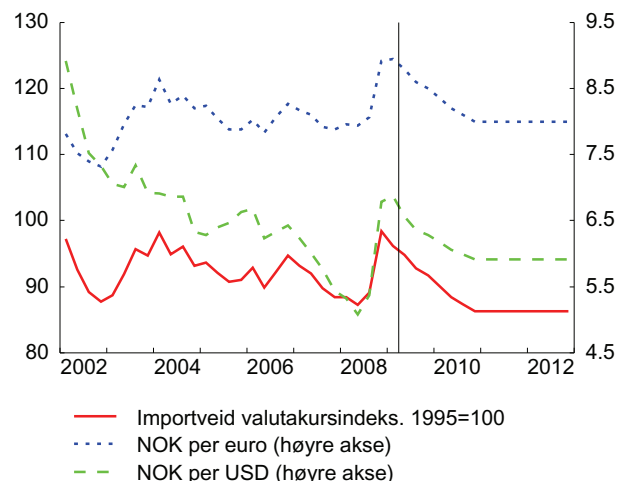
Norges Bank har også gjennomført tiltak for å styrke bankenes likviditet. Utlånsvolumet for Norges Banks fastrenteutlån (F-lån) er økt, løpetiden på disse lånene er utvidet og sikkerhetskravene bankene må stille for å kunne ta opp disse lånene er reduserte. I tillegg har Stortinget vedtatt utlån av statspapirer med sikkerhet i obligasjoner på inntil 350 milliarder kroner til bankene. Fram til begynnelsen av mai er det auksjonert ut statspapirer tilsvarende vel 110 milliarder kroner til bankene i ordningen.

I februar i år foreslo regjeringen nye tiltak med en ramme på 100 milliarder kroner som skal gjøre det lettere for bedrifter og husholdninger å få tilgang til lån. Halvparten av tiltakspakken skal brukes til å tilføre bankene kjernekapital, og bidra til at bankene kan låne ut mer penger. Den andre halvparten skal brukes til å øke likviditeten i obligasjonsmarkedet ved at staten kjøper obligasjoner utstedt av bedrifter. Statens obligasjonsfond har siden midten av mars bidratt til økt likviditet og kapitaltilgang til kredittobligasjonsmarkedet ved å kjøpe obligasjonslån utstedt av norske foretak.

Den norske krona svekket seg kraftig mot dollar og euro gjennom annet halvår i fjor. Målt med den importveide kronekursen, der vektene er basert på sammensetningen av norsk import, svekket den norske krona seg med om lag 15 prosent fra juni til desember i 2008. Siden årsskiftet har krona tatt igjen rundt halvparten av svekkelsen mot dollar og euro, og målt med den importveide kronekursen er styrkingen fra slutten av fjoråret til 25. mai på om lag 8,5 prosent.

Den innenlandske kredittveksten, målt ved 12-månedersveksten i publikums innenlandske bruttogjeld (K2), var 8,8 prosent i mars 2009. Kredittveksten i ikke-finansielle foretak er redusert fra i overkant

Figur 2.4. Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

av 20 prosent i juli 2008 til 11,2 prosent i mars i år. Husholdningenes gjeld økte med 6,7 prosent fra mars 2008 til mars 2009. Det er den laveste 12-månedersveksten siden årtusenskiftet. Dempet aktivitetsvekst i norsk økonomi og lav omsetning i boligmarkedet er noe av bakgrunnen.

Forutsatt at påslaget på styringsrenta faller videre, tror vi ikke at Norges Bank vil senke styringsrenta ytterligere i denne konjunkturedgangen. Pengemarkedsrenta vil da likevel komme ned og vi antar at den i gjennomsnitt i andre halvår vil være 2,0 prosent. Dette er svært nær anslaget i siste pengepolitiske rapport og litt lavere enn markedets forventninger. I tråd med at konjunktorene snur og konsument i husholdningene tar seg opp igjen, regner vi med at styringsrenta settes opp fra sommeren 2010. Renteøkningene vil imidlertid skje gradvis og påslaget reduseres ytterligere, slik at pengemarkedsrenta vil være relativt lav gjennom hele perioden. I 2010 vil pengemarkedsrenta ligge rundt 2,2 prosent som årsgjennomsnitt, mens den antas å stige til 3,7 prosent i 2011 og videre til 4,9 prosent i 2012.

Fordi vi legger til grunn en mindre renteøkning i euroområdet enn i Norge, regner vi med at kronestyrkingen mot euro fortsetter. I prognosebanen kommer prisen på en euro ned mot 8,00 i løpet av 2010. Samtidig legger vi til grunn om lag uendrede kurser mellom euro, dollar, pund og svenske kroner framover. Det innebærer at krona vil styrke seg like mye mot disse valutaene som mot euroen.

På årsbasis vil svekkelsen av krona i fjor høst dominere over den forventede styrkingen i år. Som årsgjennomsnitt vil derfor krona svekkes fra 2008 til 2009. Mot euro anslås en svekkelse på 6 prosent fra 2008 til 2009, mens den importveide kronekursen svekkes med i underkant av 4 prosent. Ifølge beregningene styrker krona seg i 2010 og 2011, med henholdsvis om lag 6,5 og 2 prosent mot den importveide valutakurven.

Tabell 2.2. Husholdningenes disponible realinntekter. Prosentvis vekst fra året før

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Totalt	3,4	7,5	-6,5	5,9	2,9	2,5	3,6	2,9	2,8
Eksklusive aksjeutbytte	2,7	3,5	4,2	4,8	3,1	3,3	3,4	2,4	1,8

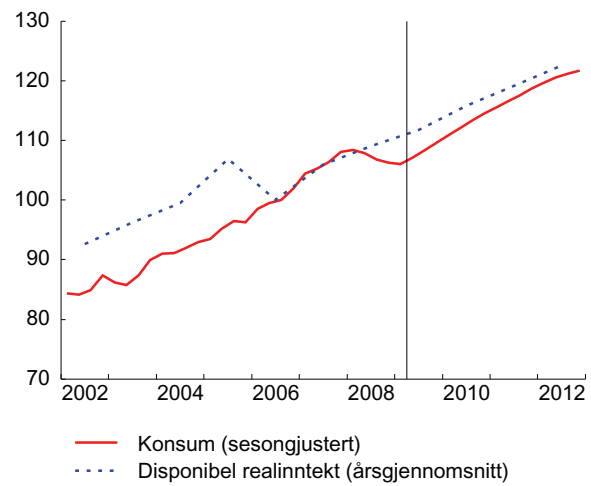
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.3. Konsumet tar seg opp igjen

Foreløpige KNR-tall viser at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner sank med 0,2 prosent i 1. kvartal i år sesongjustert og regnet fra kvartalet før. Konsumet har dermed falt i fire kvartaler på rad etter fire og ett halvt år med sterk vekst. Nedgangen i siste kvartal var imidlertid langt mindre enn i de tre forutgående kvartalene, og bærer bud om at konjunkturedgangen er i ferd med å flate ut. Det kraftige fallet i bilkjøpene siden årsskiftet 2007/2008 – som henger sammen med høye renter, dårligere utsikter i økonomien generelt og usikkerhet omkring egen inntekt framover – ble riktignok videreført gjennom årets tre første måneder og bidro til at varekonsumet falt med 0,8 prosent. Dersom vi ser bort fra bilkjøpene gikk husholdningenes øvrige varekonsum opp med 0,6 prosent. Varegruppene klær og sko, legemidler, briller, ortopedisk utstyr, foto- og IT-utstyr samt fritidsutstyr bidro i stor grad til at denne delen av konsumet viste vekst i årets første kvartal. Tjenestekonsumet gikk opp med 0,8 prosent i samme periode. Etter nedgang gjennom fjorårets tre siste kvartaler viste kjøp av hotell- og restauranttjenester oppgang på 1,1 prosent i 1. kvartal i år. At konjunkturedgangen ikke lenger ser ut til å påvirke konsumet av tjenester i særlig grad, styrker troen på at husholdningenes konsum kan ta seg opp igjen. Så langt i 2. kvartal i år tyder også utviklingen i tall for registrerte nye personbiler på at fallet siden begynnelsen av 2008 nå har stoppet opp.

Veksten i husholdningenes disponible realinntekter ventes å bli om lag 2,5 prosent i år. Svakere vekst i husholdningenes lønnsinntekter bidrar i stor grad til å dempe inntektsveksten, mens vesentlig lavere renter og redusert konsumprisvekst trekker i motsatt retning. Med moderat inntektsvekst og en viss finansiell konsolidering hos husholdningene – som trolig fortsatt vil finne sted på grunn av usikkerhet omkring egen inntekt og reduserte boligpriser – venter vi nå at konsumet som årsgjennomsnitt vil øke med 0,4 prosent i inneværende år. Vi må tilbake til 1990 for å finne en så svak konsumvekst. I perioden 2010 til 2012 vil forsiktighetsmotivert sparing hos husholdningene antagelig avta i tråd med etter hvert bedre konjunkturer, lysere framtidssikter og stigende boligpriser. Disponibel realinntekt ventes å øke med vel 3 prosent som årlig gjennomsnitt i de tre årene etter 2009, mens konsumet vil øke nær ett prosentpoeng mer i samme periode. Samtidig vil realrentene etter skatt holde seg på et lavt nivå rundt 1,5 prosent. Dette vil bidra til å stimulere konsumet. Selv om utsiktene for husholdningene bedres etter 2009, innebærer våre prognoser en svakere konsum- og inntektsvekst sammenliknet med veksten gjennom siste høykonjunktur.

Figur 2.5. Inntekt og konsum i husholdninger mv. Volumindekser. 2006=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inntekts- og konsumutviklingen vi legger til grunn medfører at spareraten vil stige fra litt over 2 prosent i fjor til over 4,5 prosent i år, for så å falle til 3,7 prosent i 2010 og rundt 2,5 prosent i 2011 og 2012. Det økte nivået på sparingen i inneværende år og fortsatt fallende boliginvesteringer løper sammen med en positiv utvikling i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt i løpende priser vil husholdningene øke sine nettofinansinvesteringer fra et negativt nivå på om lag 40 milliarder kroner i 2008 til nær null i 2009. Gjennom de siste årene av prognoseperioden vil nettofinansinvesteringene igjen gå ned med om lag 35 milliarder kroner i takt med et visst fall i sparingen og økende boliginvesteringer.

2.4. Fortsatt fall i boliginvesteringene

Den sterke veksten i boliginvesteringene fra slutten av 2003, som var drevet av høy inntektsvekst, lave realrenter og høy prisvekst på boliger, stoppet opp i 2. kvartal 2007. Boliginvesteringene falt gjennom 2008 og mot slutten av året ble nedgangen mer markert. Ifølge de foreløpige nasjonalregnskapstallene ble fallet videreført i 1. kvartal i år med en sesongjustert nedgang på 2,6 prosent fra kvartalet før. Statistikk over igangsetting av nye boliger, som nasjonalregnskapstallene i stor grad bygger på, viser at den nedadgående trenden siden toppnivået i 2. kvartal 2007 har fortsatt gjennom årets tre første måneder. Boliginvesteringene ventes derfor å falle videre gjennom 2009 og inn i 2010. Utsikter til bedre konjunkturer, samt relativt lave realrenter, tilsier imidlertid at boliginvesteringene vil ta seg opp igjen fra sommeren 2010 og ut prognoseperioden.

“Boligpriskrakk” – Hvilke effekter kan det få for norsk økonomi?

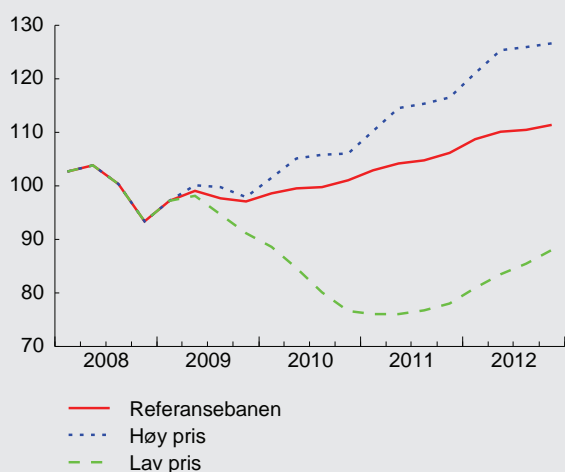
Gjennom sommeren og høsten 2008 sank omsetningen i boligmarkedet markert. Boligprisene gikk ned med vel 10 prosent fra 2. til 4. kvartal i fjor. Mange ventet at boligprisene skulle videre ned. Utviklingen snudde imidlertid på nyåret. I følge ECONs boligprisindeks har boligprisene økt gradvis siden desember. Årsaken er blant annet kraftig redusert styringsrente samt kreditt- og finanspolitisk stimulering fra regjeringen. I vår prognose antar vi at boligprisene utvikler seg ganske flatt i 2009 og 2010, før prisveksten tar seg opp i 2011. Til tross for de siste måneders utvikling, forventer flere økonomer at det vil komme et betydelig fall i boligprisene.

Hva blir konsekvensene dersom boligmarkedet skulle utvikle seg annerledes enn forutsatt i våre prognoser? Vi gjør to beregninger. Et lavprisscenario og et høyprisscenario. I beregningen med lav boligpris legger vi til grunn et fall i boligprisene fra og med 3. kvartal 2009 som fortsetter ut 2010. Prisfallet fra våren 2008 til utgangen av 2010 blir da 27 prosent. Prisen tar seg så opp i 2011 og 2012.

I våre prognoser benytter vi den makroøkonomiske modellen KVARTS. Vår boligprisprognose er imidlertid lavere enn det modellen alene gir som resultat. I KVARTS er det ingen direkte sammenheng mellom arbeidsledighet og boligpris. Våre anslag forutsetter at økt usikkerhet knyttet til utviklingen i egen inntekt – som økningen i arbeidsledighet indikerer – bidrar til å redusere boligprisene i forhold til det modellen tilsier. I høyprisscenarioet lar vi KVARTS beregne boligprisveksten. Det gir en vekst som er om lag dobbelt så høy som i vår prognose. I 2012 blir boligprisene nær 25 prosent høyere enn nivået i 2008. Beregningene er gjennomført med modellbestemt rente og valutakurs.

Lavere boligpriser virker i første runde på husholdningenes konsum og boliginvesteringer. Konsumet påvirkes av at lavere boligpriser reduserer husholdningenes boligformue. Dermed kan det være vanskeligere å få lån med boligen som pantesikkerhet. Dessuten kan husholdningene ønske å øke sparingen for å gjenopprette et visst forhold mellom gjeld og formue. Boliginvesteringene blir negativt påvirket av lavere boligpriser som følge av at nye boliger har blitt relativt dyrere sammenliknet med bruktboliger. Dermed reduseres etterspørselen etter nye boliger, og med det nybyggingen.

Boligpriser. Prisindekser. 2008=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Redusert konsum og boliginvesteringer trekker produksjonen ned. Lavere produksjon reduserer sysselsettingen, og arbeidsledigheten øker. Virkningene blir dempet gjennom at Norges Bank normalt vil sette ned rentene for å stabilisere produksjonen. Lavere renter øker lønnsomheten i næringslivet i seg selv, og vil i tillegg bidra til økt etterspørsel fra husholdningene. Kronekursen vil også respondere på rentendringen. Svakere kronekurs som følge av lavere rentedifferanse til utlandet bedrer konkurransevnen til norsk eksportvirksomhet. Svakere krone vil også øke prisveksten på importerte varer og trekke konsumprisveksten opp. Denne effekten er sterkere enn de svakere prisimpulsene fra redusert innenlands etterspørsel, slik at konsumprisindeksen samlet sett blir litt høyere enn uten boligprisfallet.

Et “boligpriskrakk” vil føre til et betydelig fall i konsumet og investeringene. Virkningene på økonomien blir forsterket gjennom lavere produksjon og inntekter. Svakere krone bedrer konkurransevnen til norsk eksport- og importkonkurrerende næringsliv. De tjenesteytende næringene, samt bygge- og anleggsnæringen vil oppleve betydelig fall i produksjonen. Samlet sett reduseres BNP Fastlands-Norge med 1¼ prosent i 2011 og 2012 sammenliknet med nivået i våre prognoser. Ledigheten er 0,6 prosentpoeng høyere.

Tabell 1. Lavere boligpriser. Avvik fra referansebanen i prosent hvis ikke annet fremkommer

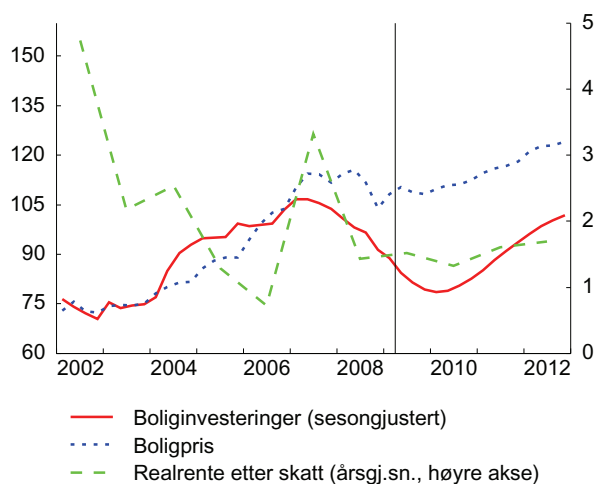
	2010	2011	2012
Boligpris	-17,3	-26,6	-23,3
Husholdningenes konsum	-2,2	-3,8	-3,1
Investeringer i Fastlands-Norge	-1,2	-4,8	-7,9
Boliginvesteringer	-3,7	-15,5	-25,2
Eksport	0,1	0,2	0,3
BNP Fastlands-Norge	-0,8	-1,7	-1,8
Arbeidsledighetsrate, i prosentpoeng	0,3	0,5	0,6
Lønn	-0,2	-0,5	-0,7
KPI	0	0,1	0,2
Rente, i prosentpoeng	-0,1	-0,3	-0,5
Valutakurs	0,4	1,4	2,2
Sparerate, i prosentpoeng	1,8	3,1	2,2

Modellbestemte boligpriser skiller seg mindre fra vår prognose og effektene blir dermed mindre. Mekanismene er de samme som over, men med motsatt fortegn. Høyere boligpris bidrar til at boliginvesteringene og konsumet tar seg opp. Dette øker innenlandsk etterspørsel slik at arbeidsledigheten reduseres noe. Høyere renter og sterkere valutakurs bidrar til noe lavere eksport og inflasjon.

Tabell 2. Høyere boligpriser. Avvik fra referansebanen i prosent hvis ikke annet fremkommer

	2010	2011	2012
Boligpris	4,9	9,3	13,2
Husholdningenes konsum	0,6	1,1	1,6
Investeringer i Fastlands-Norge	0,4	1,4	2,9
Boliginvesteringer	1,3	4,6	9,1
Eksport	0,0	-0,1	-0,1
BNP Fastlands-Norge	0,2	0,5	0,8
Arbeidsledighetsrate, i prosentpoeng	-0,1	-0,2	-0,3
Lønn	0,0	0,1	0,3
KPI	0,0	0,0	-0,1
Rente, i prosentpoeng	0,0	0,1	0,2
Valutakurs	-0,1	-0,4	-0,8
Sparerate, i prosentpoeng	-0,5	-0,9	-1,2

Figur 2.6. Boligmarkedet. Venstre akse indekser 2006=100, høyre akse prosent

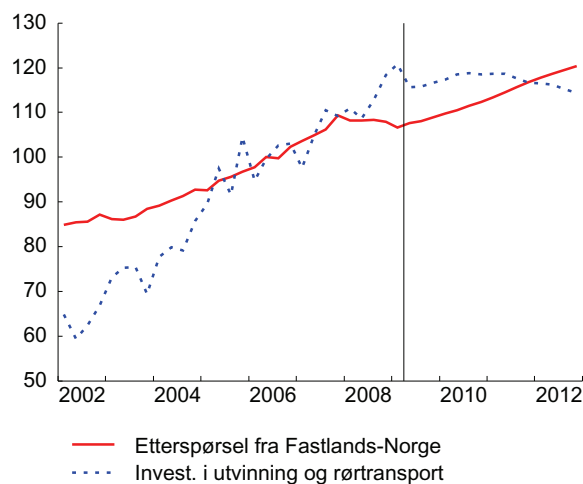
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boligprisene økte kraftig i perioden fra 2003 til 2007 med nær 12 prosent som årlig gjennomsnitt ifølge SSBs nye boligprisindeks for alle boligtyper. Nivået på boligprisene nådde en foreløpig topp i 2. kvartal 2007 og falt deretter moderat fram til utgangen av samme år for så å stige igjen til en ny topp i 2. kvartal 2008. Boligprisene falt deretter kraftig gjennom resten av fjoråret. Så vel eneboliger som småhus og blokkleiligheter hadde en prisnedgang på over 10 prosent i perioden fra 2. til 4. kvartal i fjor. Som årsgjennomsnitt falt boligprisene samlet sett med 1,1 prosent i 2008. Fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år økte boligprisene på ny med 4,2 prosent. Mens prisene på eneboliger (som utgjør nesten 60 prosent av boligmassen) steg med 3,4 prosent, steg prisene på småhus og blokkleiligheter (som begge utgjør vel 20 prosent av boligmassen) med henholdsvis 4,4 prosent og 6,1 prosent. Vi venter nå at boligprisene samlet sett vil fortsette å stige noe i 2. kvartal for så å falle beskjedent til et stykke inn i 2010. Med denne utviklingen vil boligprisene som årsgjennomsnitt falle med vel 2 prosent fra 2008 til 2009. Gjennom de siste årene av prognoseperioden vil boligprisene igjen stige, om enn i et moderat tempo, i takt med en bedret konjunktursituasjon.

2.5. Høy aktivitet innen leting etter olje og gass

Petroleumsinvesteringene fortsetter å øke. Ifølge de foreløpige, sesongjusterte tallene fra KNR, økte petroleumsinvesteringene med 2,0 prosent fra 4. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009. Det er aktiviteten særlig innen leting, men også produksjonsboring, som trekker de totale investeringene opp. Tallene fra KNR indikerer en økning i investeringene innen oljeboring, oljeleting og olje- og gassrørledninger på nær 25 prosent fra 1. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009. Investeringene i oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler ble redusert med 10,2 prosent gjennom samme periode, og bidro i så måte til å trekke de totale petroleumsinvesteringene

Figur 2.7. Innenlandsk etterspørsel. Sesongjusterte volumindekser. 2006=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ned. Samlet økte petroleumsinvesteringene med 9,6 prosent fra 1. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009. KNR-tallene for totale petroleumsinvesteringer i 4. kvartal har blitt revidert, slik at årsvekstraten fra 2007 til 2008 er endret fra 7,1 til 6,6 prosent.

Oljeprisen har vist en positiv utvikling utover våren, noe som støtter opp under relativt høy leteaktivitet for inneværende år. Det har dessuten vært flere lovende funn i 2009, og høye funnrater vil trolig bidra til å holde interessen for leting oppe. Det er derfor ventet at investeringene innen produksjonsboring og leting vil øke ytterligere i 2009. Tilgangen på rigger ventes å bli noe bedre fra og med 2010. Det er videre forventet fall i kostnadene på innsatsfaktorene, noe som vil gjøre det mulig å holde volumet på investeringene oppe til tross for en lavere oljepris enn i 2007 og 2008.

Investeringene i oljeutvinningsplattformer og borerigger er anslått å øke svakt i både 2010 og 2011, før de faller noe i 2012. De økte investeringene skyldes først og fremst de to store utbyggingene Skarv og Goliat. Videre er det ventet en økning i antall mindre felt som skal knyttes opp til allerede eksisterende infrastruktur. Disse vil bli bygd ut i takt med at det blir ledig kapasitet ved de nærliggende produksjonsanleggene.

I forrige konjunkturrapport la vi til grunn at gassrørledningen Skanled ble bygd ut. Dette prosjektet ser nå ikke ut til å bli realisert. Skrinleggingen av prosjektet trekker vår investeringsprognose ned i 2011. Utviklingen i petroleumsinvesteringene er viktig for aktivitetsnivået i fastlandsøkonomien. Usikkerheten knyttet til oljeprisanslagene må oppfattes som stor. Finanskrisens direkte betydning for investeringsutviklingen er et annet moment som bidrar til usikkerhet. Virkningene av lavere investeringer i petroleumsverksamheten ble analysert i vår forrige konjunkturrapport, se *Økonomiske analyser 1/2009*, side 19.

Tabell 2.3. **Makroøkonomiske hovedstørrelser 2008-2012. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår**

	Regnskap 2008	Prognoser									
		2009			2010			2011		2012	
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB
Realøkonomi											
Konsum i husholdninger mv.	1,4	0,4	0,0	0	4,6	..	5 1/4	3,9	4 3/4	3,2	3 1/4
Konsum i offentlig forvaltning	3,8	5,7	5,7	5 1/4	4,2	..	4	3,0	..	1,7	..
Bruttoinvestering i fast realkapital	3,9	-8,6	-6,3	..	-2,1	..	..	1,9	..	6,2	..
Utvinning og rørtransport ¹	6,6	2,4	5,5	2 1/2	3,2	..	-7 1/2	-0,3	0	-2,2	5
Fastlands-Norge	2,4	-10,5	-9,3	-13 1/2	-3,6	..	-5	4,2	..	7,0	..
Næringer	6,8	-17,4	-16,1	..	-12,6	..	..	2,6	..	9,1	..
Bolig	-8,1	-13,9	-12,0	..	-3,9	..	..	12,6	..	11,0	..
Offentlig forvaltning	5,8	12,1	12,3	..	14,5	..	..	-0,2	..	0,2	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	2,2	-0,4	-0,4	-1 1/4	3,0	..	3	3,7	5	3,4	3 1/2
Lagerendring ³	0,1	-0,2	..	..	0,0	..	..	0,0	..	0,0	..
Eksport	1,4	-5,1	-5,3	..	-1,6	..	..	0,9	..	1,4	..
Råolje og naturgass	-1,5	-2,0	-4,5	..	-0,2	..	..	-1,1	..	-1,6	..
Tradisjonelle varer ⁴	4,8	-10,2	-7,3	-7 1/4	-2,2	..	-1/4	3,5	..	5,2	..
Import	4,4	-6,1	-2,4	-5 1/4	3,6	..	1/4	4,2	..	4,8	..
Tradisjonelle varer	2,7	-7,8	-4,0	..	2,6	..	..	5,6	..	5,4	..
Bruttonasjonalprodukt	2,1	-1,2	-1,9	-1 1/4	0,7	..	2 1/4	1,9	3 1/2	2,1	2 3/4
Fastlands-Norge	2,6	-1,4	-1,0	-1	1,0	3/4	2 1/2	2,6	3 3/4	3,0	3
Arbeidsmarked											
Sysselsatte personer	3,1	-0,8	-1,0	-1 1/2	-0,5	-1 1/2	-1/4	0,6	1	1,5	3/4
Arbeidsledighetsrate (nivå)	2,6	3,8	3 3/4	4 1/4	4,6	4 3/4	4 3/4	4,6	4 1/4	4,1	3 3/4
Priser og lønninger											
Lønn per normalårsverk	5,8	3,8	4,0	4	3,5	..	3 3/4	3,5	4 1/4	4,7	4 3/4
Konsumprisindeksen (KPI)	3,8	1,7	1,8	2	1,1	..	2	1,7	2 1/4	2,5	2 1/2
KPI-JAE ⁵	2,6	2,2	2,4	2 1/2	1,0	..	2	1,5	2 1/4	2,4	2 1/2
Eksportpris tradisjonelle varer	2,3	-6,3	-3,9	..	-2,1	..	..	3,8	..	5,1	..
Importpris tradisjonelle varer	3,2	-2,2	0,2	..	-2,8	..	..	1,6	..	2,7	..
Boligpris	-1,1	-2,3	..	..	2,0	..	..	4,8	..	5,4	..
Utenriksøkonomi											
Driftsbalansen, mrd. kroner	466,2	297,7	231	..	274,9	..	..	311,9	..	336,8	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	18,3	12,3	9,8	..	11,2	..	..	12,1	..	12,3	..
MEMO:											
Husholdningenes sparerate (nivå)	2,0	4,6	5 1/4	..	3,7	..	..	2,8	..	2,5	..
Pengemarkedsrente (nivå)	6,2	2,5	3,0	2,6	2,2	2,8	2,1	3,7	3,2	4,9	4,1
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	7,3	4,5	..	..	3,4	..	..	4,6	..	5,9	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	527	350	350	..	388	402	..	436	..	470	..
Eksportmarkedsindikator	0,8	-11,2	..	..	-1,7	..	..	3,3	..	6,1	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	0,0	3,8	4,2	4 1/2	-6,6	..	0	-2,0	-1	0,0	0

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ Norges Bank gir anslag for tradisjonell eksport, som også inkluderer en del tjenester.⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁶ Gjennomsnitt for året.⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁸ Positivt tall innebærer svekket krone. Finansdepartementet gir anslag på konkurranseprisindeksen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr.2 (2008-2009), (FIN), Norges Bank, Pengepolitisk rapport 1/2009 (NB).

Petroleumsproduksjonen i 1. kvartal 2009 ble høyere enn ventet. Oljedirektoratet melder at produksjonen av olje i 1. kvartal var kun en prosent lavere enn i 1. kvartal 2008. Gassproduksjonen har derimot økt med 6,8 prosent gjennom samme periode og er om lag på samme nivå som produksjonen av olje, målt ved antall standard kubikkmeter oljeekvivalenter. Total petroleumsproduksjon, hvor man inkluderer kondensat og andre petroleumsprodukter, økte med 2,6 prosent fra 1. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009.

Det har vært en positiv utvikling i petroleumsproduksjonen de siste to årene. Lavere oljeproduksjon har blitt mer enn oppveid av økt gassproduksjon. Produksjonsfallet var imidlertid så sterkt i 2005 og 2006 at samlet petroleumsproduksjon er betraktelig lavere enn toppåret 2004. Vi venter at den svakt positive utviklingen i produksjonen vil vedvare fram til 2010. Deretter legger vi til grunn noe fallende produksjon for årene 2011 og 2012.

2.6. Bratt nedgang i investeringene

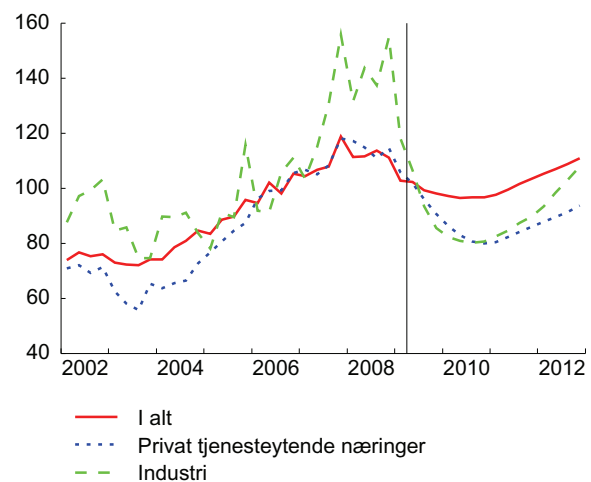
Fra 2003 til 2008 økte investeringene i fastlandsnæringene med i overkant av 75 prosent, noe som tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på vel 12 prosent. De sesongjusterte KNR-tallene viser imidlertid at disse investeringene falt gjennom 2008. I 1. kvartal 2009 var investeringene hele 9,4 prosent lavere enn kvartalet før. Det kraftigste fallet var innenfor industri og bergverk, der nedgangen var på nesten 24 prosent. Også innenfor tjenester falt investeringene kraftig, mens de for annen vareproduksjon viste en svak økning.

SSBs investeringstelling tyder på en fortsatt klar nedgang i industriinvesteringene. Industriens egne anslag for investeringene i 2009 ble redusert fra november i fjor til februar i år. Anslaget for verdien av industriinvesteringene i 2009 var 20 prosent lavere enn anslaget for 2008 gitt på tilsvarende tidspunkt i fjor. Normalt vil bedriftene oppjustere sine anslag gjennom året, men disse oppjusteringene er vanligvis mindre når man er i en nedgangskonjunktur. I kraftforsyning ligger det derimot an til en klar økning i investeringene framover.

Vi regner med at industribedriftene vil redusere sine investeringsplaner ytterligere og at industriinvesteringene faller med over 28 prosent i år og over 17 prosent neste år. Dette innebærer at industriinvesteringene i 2010 vil være noe lavere enn det de var i 2004. Bedrede konjunkturer og normaliserte kredittmarkeder ventes å bidra til at industriinvesteringene tar seg opp igjen i 2011 og 2012, først med i underkant av 7 prosent i 2011 og deretter med nesten 17 prosent i 2012.

For fastlandsnæringene samlet anslår vi et investeringsfall på i overkant av 17 prosent i år og en ytterligere nedgang på i underkant av 13 prosent neste år. Nedgangen i investeringene fra 2008 svarer til 2 prosent av BNP i Fastlands-Norge, noe som indikerer at investeringsnedgangen er et viktig element i konjunkturedgangen. Også for fastlandsnæringene samlet

Figur 2.8. Investeringer i Fastlands-Norge. Sesongjusterte volumindekser. 2006=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

antar vi at investeringene vil begynne å vokse igjen i konjunkturoppgangen i 2011.

2.7. Kraftig fall i eksporten

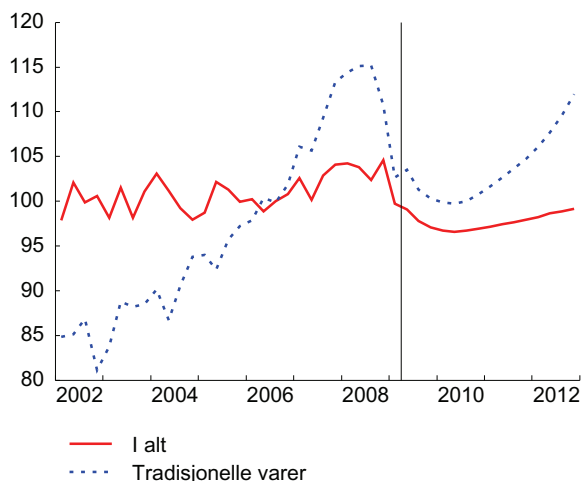
Nedgangskonjunktoren i verdensøkonomien har ført til en svak utvikling i norsk eksport. Sesongjusterte KNR-tall viser at eksporten av tradisjonelle varer var nesten 11 prosent lavere i 1. kvartal i år i forhold 3. kvartal i 2008. Samlet eksport gikk i denne perioden mye mindre ned. Dette kommer av at eksporten av råolje og naturgass faktisk økte, mens tjenesteeksporten falt meget beskjedent. Dermed falt den samlede eksporten gjennom det siste halvåret med bare 2,6 prosent.

Industrielle råvarer som kjemiske råvarer og metaller bidro sterkest til den kraftige nedgangen i eksporten av tradisjonelle varer de to siste kvartalene. Sesongjusterte KNR-tall viser at eksporten av metaller var redusert med om lag en fjerdedel i 1. kvartal i år, sammenlignet med samme kvartal året før. Lavere eksport av elektrisk kraft bidro også til nedgangen. Eksporten av verkstedsprodukter, som utgjør en stor andel av den tradisjonelle eksporten, steg imidlertid svakt fra 3. kvartal i fjor til 1. kvartal i år.

Prisene på tradisjonelle eksportvarer har gått ned gjennom de to foregående kvartalene. Til tross for en svakere krone falt prisene til sammen mer enn 10 prosent. Også når det gjelder priser står metaller og kjemiske råvarer for det største bidraget. En enda sterkere nedgang i prisene på råolje og naturgass bidro til at prisindeksen for samlet eksport falt med over 15 prosent i den samme perioden. En svak prisøkning på tjenesteeksporten gjør at prisnedgangen for samlet eksport dempes noe.

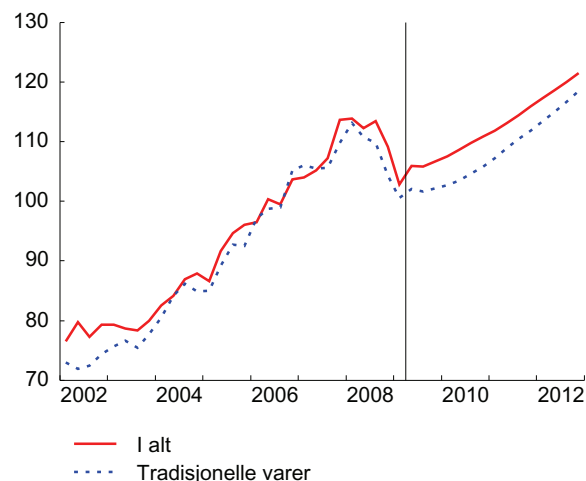
Vi legger til grunn at de sterke negative etterspørselsimpulsene fra eksportmarkedene reduseres, men at de varer ut første halvår 2010. Den svake internasjonale etterspørselen bidrar til at eksporten av tradisjonelle

Figur 2.9. Eksport. Sesongjusterte volumindekser. 2006=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.10. Import. Sesongjusterte volumindekser. 2006=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

varer faller med hele 10 prosent i år. Vi må helt tilbake til 1975 for å finne et tilsvarende fall på årsbasis. Fallet i år blir imidlertid noe dempet av at kronekursen i gjennomsnitt ventes å være svakere enn i fjor – noe som isolert sett bidrar til at den kostnadsmessige konkurranseevnen bedres. Gjennom siste halvår av 2010 ventes svakt positive impulser fra eksportmarkedene. Etterspørselen i eksportmarkedene tar seg ytterligere opp i 2011. Tregheter i tilpasningen til nye markedsforhold og en sterkere kronekurs gjør at eksporten av tradisjonelle varer faller med litt over 2 prosent i 2010. Gjennom 2011 bedres de internasjonale konjunktorene ytterligere og bidrar til at veksten i denne eksporten kommer opp i overkant av 5 prosent i 2012.

Eksporten av olje og gass fortsetter å falle i hele prognoseperioden, som den har gjort etter 2002. Gasseksporten antas å øke, mens eksporten av olje fortsetter å synke. Fallet ventes imidlertid å være svakere enn for tradisjonell vareeksport. Eksporten av tjenester ventes også å gå ned både i år og neste år. Fra 2011 ventes en økning. Samlet eksport faller derfor mindre enn tradisjonell eksport i år og neste år. Veksten antas også å bli lavere de neste årene som følge av et fortsatt fall i eksporten av olje og naturgass.

I år faller eksporten av tradisjonelle varer trolig noe mindre enn etterspørselen etter våre eksportvarer. Dette innebærer en økning i markedsandelene for norske eksportører. Fra 2010 taper vi markedsandeler. Utviklingen kan sees i sammenheng med en styrking av kronekursen framover.

2.8. Importnedgang mot 2010

Importen har falt som følge av nedgangskonjunkturen, spesielt gjennom lavere investeringer og beskjedne bilkjøp. Fra 3. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009 ble den totale importen redusert med om lag 10 prosent når det justeres for normale sesongvariasjoner. Nedgangen var bredt basert med særlig sterk reduksjon i importen

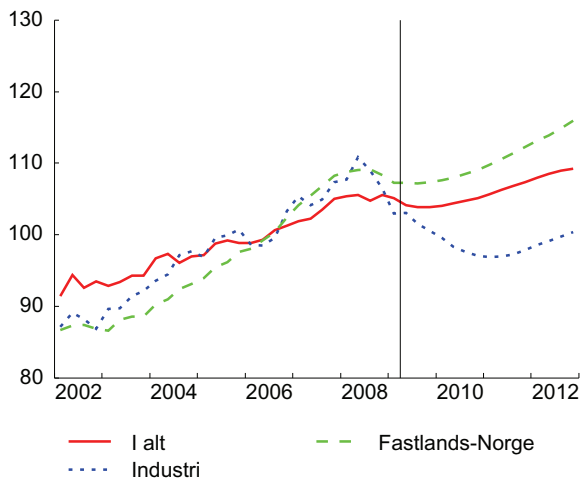
av personbiler, metaller, verkstedsprodukter og reisetraffikktjenester.

Fall i verdensmarkedsprisen på metaller, spesielt gjennom siste halvdel i 2008, bidro sterkt til at importprisen på tradisjonelle varer ble redusert med 2,3 prosent fra 3. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Prisen på tjenester steg imidlertid i denne perioden.

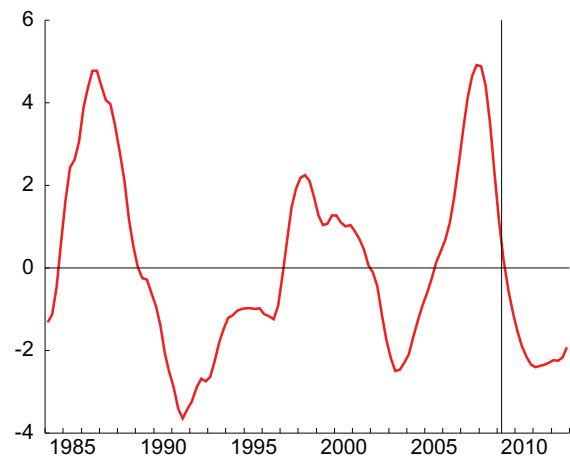
Importen vil i de nærmeste årene bli preget av forsvarets kjøp av helikoptre, fly og fregatter. Forsvaret har bestilt 14 nye helikoptre og 4 nye Hercules-fly til en totalramme på om lag 9,5 milliarder kroner. Det første helikopteret er ventet levert i 3. kvartal 2009, mens flyene er ventet å bli importert i tidsrommet fram til og med 2011. Fregatten KNM Helge Ingstad mottas offisielt høsten 2009, mens KNM Thor Heyerdahl importeres i 2010.

Fallet i innenlandsk etterspørsel ventes å redusere importen i inneværende år. Spesielt vil lavere investeringer, som generelt har et høyt importinnhold, gi seg utslag i et fall i importen av tradisjonelle varer på om lag 8 prosent i 2009. Dette representerer den kraftigste reduksjonen i importen siden 1978. I 2010 og 2011 ventes importen å øke. Økt etterspørsel, samt en forventet styrking av den importveide kronekursen, bidrar til at importveksten øker relativt mer enn veksten i fastlandsøkonomien.

Den internasjonale nedgangskonjunkturen vil, sammen med kronestyrkingen, redusere importprisene framover. Vi anslår at prisene på tradisjonelle importvarer vil falle gjennom de neste to årene. I 2012 ventes importprisene å stige som følge av den ventede internasjonale konjunkturoppgangen, og at kronestyrkingen stopper opp ved inngangen til 2011. Høyere kostnadsvekst i Norge enn hos mange av våre handelspartnerer trekker i samme retning.

Figur 2.11. **Bruttonasjonalprodukt. Sesongjusterte volumindekser. 2006=100**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.12. **BNP Fastlands-Norge. Avvik fra beregnet trend i prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.9. Konjunkturedgangen modereres

Helt fra våren 2003 og ut 2007 lå veksten i BNP Fastlands-Norge over trendveksten. Ved inngangen til 2008 skjedde et klart taktskifte og norsk økonomi gikk inn i en konjunkturedgang. I 4. kvartal i fjor forsterket nedgangen seg kraftig, og denne utviklingen fortsatte i 1. kvartal i år. I løpet av disse to kvartalene falt BNP Fastlands-Norge med nesten 2 prosent og med 2,5 prosent om man ser bort fra offentlig forvaltning og avgifter (korreksjonsposter).

Produksjonsnedgangen de siste to kvartalene har vært langt sterkere innen vareproduksjon enn i privat tjenesteyting. Ettersom konjunkturedgangen er global og gjennomgående kraftigere i utlandet enn i Norge, er det ikke overraskende at eksportrettet industri viser klare nedgang. Produksjonen av industrielle råvarer står i en klasse for seg sammen med de to næringene «relast- og trevareindustri» og «møbel- og annen industri», med en nedgang i bruttoproduktet fra i fjor sommer på rundt 30 prosent.

Nedgangen i produksjonen gjennom siste halvår har vært ganske lik og litt kraftigere enn gjennomsnittet i bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel og forretningsmessig tjenesteyting. Til sammen bidrar disse næringene med om lag 45 prosent av verdiskapningen i næringslivet i fastlandsøkonomien. Etterspørselen fra petroleumsvirksomheten innebærer for tiden et stabiliserende element i norsk økonomi. Hvis vi ser verkstedsindustrien og bygging av skip og oljeplattformer under ett, har produksjonsnedgangen der vært moderat. Det samme kan sies om de hjemmemarkedsrettede næringene nærings- og nytelsesmiddelindustri, forlag og grafisk industri samt hotell og restaurantvirksomhet. Bruttonasjonalproduktet i post- og telekommunikasjon samt finansiell tjenesteyting har økt gjennom det siste halvåret.

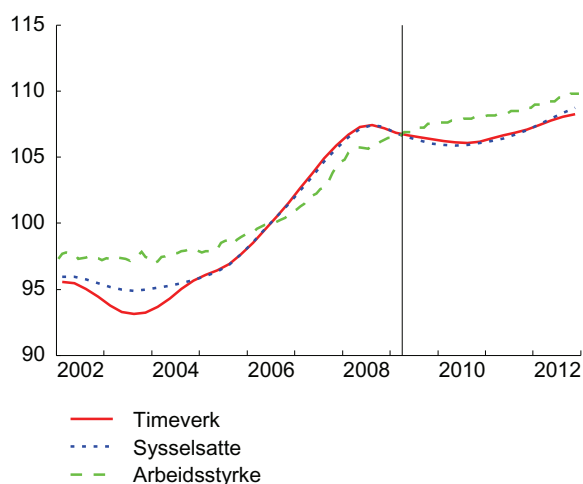
Bruttonasjonalproduktet i offentlig forvaltning er beregnet å ha vokst med 0,8 prosent gjennom siste halvår. Veksten i offentlig konsum er langt høyere enn dette, noe som reflekterer at det er sterkere vekst i offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester enn i offentlig sysselsetting. Dermed stimuleres aktiviteten i privat næringsliv direkte, og ikke bare indirekte gjennom offentlig ansattes bruk av sine inntekter.

Det siste konjunkturbarometeret, som er basert på intervjuer i 1. kvartal, viser en fortsatt stigende pessimisme blant industriledere. Det er klart flere enn sist som på kort sikt venter lavere produksjon. Det er fortsatt en økning i antallet som identifiserer lavere etterspørsel som begrensende faktor for produksjonen, mens tilgangen på arbeidskraft nå knapt virker begrensende for noen. Vurderingene er ganske like mellom de ulike industrinæringene, med unntak av næringsmiddelindustrien som er klart mer optimistisk enn de øvrige.

Vi venter at etterspørselen fra oljevirksomheten vil holde seg godt oppe framover og at også etterspørselen fra husholdningene og offentlig sektor vil øke. Etterspørselen i norske eksportmarkeder fortsetter imidlertid å falle, samtidig som en må kunne vente seg en viss lagernedbygging i denne fasen av konjunkturedgangen. Industriproduksjonen vil derfor trolig fortsette å falle, kanskje helt fram til 2011. Utviklingstendensene gjennom de siste kvartalene ventes å fortsette med svak utvikling i den eksportorienterte delen av industrien og i produksjonen av byggevarer.

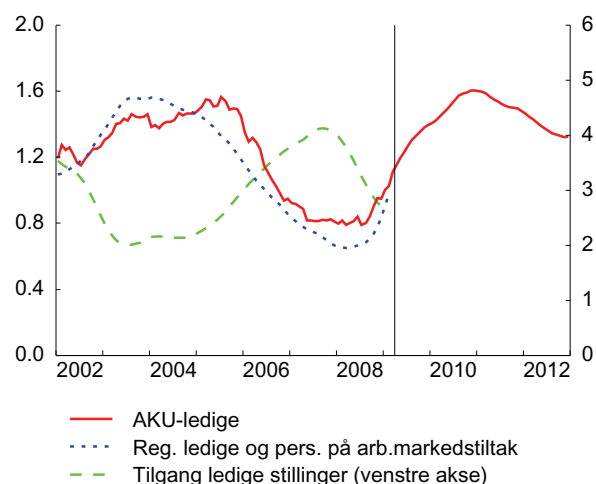
Byggingen av både boliger og næringsbygg faller, og vi venter at nedgangen vil fortsette en stund framover. Vi regner derfor med at produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten vil reduseres klart i år til tross for mange offentlige byggeprosjekter. Fallet dempes imidlertid framover når tiltakene begynner å virke for alvor. I 2011 og 2012 vil aktiviteten i bygge- og anleggsbransjen igjen kunne øke.

Figur 2.13. Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk. Sesongjusterte og glattede indekser. 2006=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.14. Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger. Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten og Statistisk sentralbyrå.

Vi venter økt aktivitet i de delene av private tjenesteytende næringer som i stor grad retter seg mot husholdningene og særlig mot offentlig forvaltning. Den generelt svake utviklingen i næringslivet fører imidlertid til at leveransene av produktinnsats reduseres. Dette rammer store deler av de private tjenesteytende næringene. Samlet sett ligger det derfor an til at produksjonen i privat tjenesteytende næringer vil falle fra 2008 til 2009. Omslaget til vekst ventes å komme raskere i disse sektorene enn i de vareproduserende næringene. Dette henger i stor grad sammen med at innenlandsk etterspørsel vil ta seg opp raskere enn etterspørselen på verdensmarkedet.

Veksten i bruttoproduktet i offentlig forvaltning ventes å tilta utover i 2009 og dermed bidra til at nedgangen i fastlandsøkonomien først bremser opp og deretter øker svakt i andre halvår i år. Som årsgjennomsnitt anslår vi at BNP Fastlands-Norge vil falle med 1,4 prosent i 2009. Vi regner med at veksten vil ta seg gradvis opp videre utover i prognoseperioden. I 2011 ventes veksten å passere trendveksten, slik at vi får et omslag fra konjunktorell nedgang til oppgang. Norsk økonomi ventes imidlertid i 2012 fremdeles å være i lavkonjunktur, noe som betyr at nivået på BNP i Fastlands-Norge fortsatt er lavere enn trendnivået.

2.10. Hurtig økning i ledigheten

Fra konjunkturbunnen 2. kvartal 2003 og fram til og med 3. kvartal i fjor ble det ifølge sesongjusterte tall fra KNR over 320 000 flere sysselsatte i Norge, en samlet vekst på 14 prosent. Det har aldri før vært registrert så sterk sammenhengende vekst i sysselsettingen over en femårsperiode. I 4. kvartal i fjor og 1. kvartal i år ble imidlertid sysselsettingen redusert med 20 000 personer, eller 0,8 prosent. Sysselsettingsnedgangen i industrien utgjør halvparten av dette. Innen bygge- og anleggsvirksomhet var nedgangen på 5 000 personer og den offentlige sysselsettingen økte omtrent tilsvarende.

Sysselsetningsveksten siden 2003 har gått sammen med en sterk økning i arbeidsinnvandringen. Det er imidlertid tegn til at arbeidsinnvandringen nå har bremsert opp. Per 1. april i år hadde vel 98 000 personer arbeidstillatelser i Norge. Dette er riktignok 11 000 flere enn på samme tidspunkt året før, men en del av de med arbeidstillatelser har trolig forlatt landet. Ifølge befolkningsstatistikken til SSB var det 56 prosent flere utflyttinger fra Norge i 1. kvartal i år sammenliknet med 1. kvartal i fjor. Økningen i utflyttingene var særlig sterk blant polakker og tyskere, som sto for 55 prosent av arbeidstillatelsene 1. april i år. I tillegg til økt utflytting har den registrerte ledigheten blant særlig mannlige innvandrere fra EU-land i Øst-Europa økt kraftig, fra 1,9 prosent ved utgangen av februar i fjor til 9,7 prosent ved utgangen av februar i år. Det er trolig sysselsetningsnedgangen innen bygge- og anleggsvirksomheten og industrien som har rammet arbeidsinnvandrerne. 40 prosent av arbeidstillatelsene er knyttet til slikt arbeid.

Samlet sett har det sesongjusterte antallet registrerte helt ledige økt med rundt 5 000 hver måned siden utgangen av oktober i fjor. Den registrerte ledigheten hos Arbeids- og velferdsetaten var ved utgangen av april i år på 2,8 prosent. Som regel ligger ledigheten ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) høyere enn antall registrerte helt ledige, da det er flere av dem som søker arbeid som ikke har registrert seg hos Arbeids- og velferdsetaten. I 1. kvartal var den sesongjusterte AKU-ledigheten 3,1 prosent, mot 2,4 prosent i 3. kvartal i fjor. Økningen tilsvarer 18 000 flere ledige. Økningen i ledighet har i sin helhet kommet blant menn, siden ledigheten blant kvinner var den samme i 1. kvartal i år som i 1. kvartal i fjor. Også yrkesfrekvensene blant menn har gått ned, mens den har vært stabil blant kvinner. Det er særlig yngre og eldre menn som har forlatt arbeidsstyrken. Yrkesfrekvensen blant menn mellom 55-59 år har gått ned fra 85,6 prosent i 1. kvartal i fjor til 82,6 prosent i 1. kvartal i år. Yrkesfrekvensen blant menn mellom 15-19 år har gått ned med over 7

Tabell 2.4. **Arbeidstilbud, årlig vekst i prosent**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Arbeidstilbud AKU ¹	0,3	0,7	2,0	2,5	3,4	0,7	0,7	0,5	0,9
Arbeidstilbud NR ²	0,5	1,3	2,4	3,2	3,2	0,3	0,3	0,6	1,0

¹ Arbeidstilbud ifølge AKU, inkluderer ikke korttidsinnvandrere.

² Summen av ledige ifølge AKU og sysselsatte ifølge nasjonalregnskapet, inkluderer blant annet korttidsinnvandrere.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

prosentpoeng i perioden. I de øvrige gruppene var det bare mindre endringer.

Nedgangskonjunkturen har så langt rammet mannsdominerte næringer som eksportindustrien og bygge- og anleggsvirksomheten. Den ekspansive finanspolitikken stimulerer sysselsettingen i mange kvinnedominerte næringer, som helse, omsorg og undervisning. Våre prognoser tyder på at denne todelte utviklingen i økonomien fortsetter. Sammenliknet med 2008 vil antall sysselsatte lønnsstakere i industrien reduseres med over 40 000 fram til 2011 ifølge våre prognoser. I bygge- og anleggsvirksomheten reduseres sysselsettingen med 20 000 personer. I de private tjenesteytende næringene holder sysselsettingen seg om lag uendret i perioden, mens sysselsettingen i offentlig sektor anslås å vokse med nesten 50 000 personer. Samlet sett ser vi for oss en nedgang i sysselsettingen som årsgjennomsnitt på 22 000 personer i 2009 og ytterligere vel 13 000 personer i 2010, noe som tilsvarer en nedgang på henholdsvis 0,8 og 0,5 prosent. Etter en svak økning i sysselsettingen fra 2010 til 2011, anslår vi en sysselsettingsvekst i 2012 på 1,5 prosent.

I tabellene på side 12 og 52* har vi endret definisjonen på arbeidstilbudet, noe som også har fått konsekvenser for utregningen av yrkesandelen. Tidligere definerte vi arbeidstilbudet som summen av antall ledige fra AKU og antall sysselsatte ifølge nasjonalregnskapet i våre tabeller. Nå gjengir vi arbeidstilbudet etter AKUs definisjon. Foruten statistiske avvik mellom nasjonalregnskapet og AKU er forskjellen i hovedsak knyttet til korttidsinnvandringen, som inkluderes i nasjonalregnskapet, men ikke i AKU. Korttidsinnvandrere er de som planlegger å være i Norge i mindre enn seks måneder. Tidligere var det ikke så stort avvik mellom begrepene, men avviket har nå blitt større ettersom korttidsinnvandringen har økt markert de siste årene. Endringen betyr ikke at korttidsinnvandringen bør utelates i vurderingen av det reelle arbeidstilbudet. I tabell 2.4 på denne siden gir vi derfor anslag på veksten i arbeidstilbudet slik det defineres i AKU og slik det blir når vi bruker sysselsettingen fra nasjonalregnskapet.

I 2009 og 2010 antar vi at det blir en nedgang i korttidsinnvandringen. Likevel vil det trolig bli vekst i arbeidstilbudet inklusive korttidsinnvandrere. Dette skyldes at sammensetningen av den norske befolkningen endres slik at det blir relativt flere i aldersgrupper med tradisjonell høy yrkesfrekvens. Dessuten fortsetter veksten i den delen av innvandringsbefolkningen som defineres som bosatte, altså de som er her utover

seks måneder. Den økte ledigheten trekker isolert sett yrkesfrekvensene ned.

Med vekst i arbeidstilbudet framover og redusert sysselsetting, vil ledigheten fortsette å øke. Fra et årsgjennomsnitt i AKU-ledigheten på 2,6 prosent i 2008, anslår vi at ledigheten vil stige jevnt til et årsgjennomsnitt på 4,6 prosent i 2011. Vi antar at ledigheten når en topp på knapt 5 prosent i løpet av 2011. Det tilsvarer om lag 130 000 personer. Gjennom slutten av 2011 og 2012 regner vi med at ledigheten går noe ned.

2.11. Lønnsveksten vil preges av en presset eksportindustri

Det ble enighet om betydelige tariff tillegg i fjorårets hovedoppgjør, særlig i offentlig sektor. Også lønnsglidningen, som er lønnsveksten utenom tariffoppgjørene, bidro klart til en høy lønnsvekst i 2008. Likevel ble lønnsglidningen gjennom andre halvår trolig begrenset av den internasjonale finanskrisen, gjennom redusert overtidsbruk og lavere bonusutbetalinger. Samlet sett økte lønn per normalårsverk med 5,8 prosent fra 2007 til 2008, mot 5,6 prosent året før.

Den kraftige konjunkturedgangen har lagt press på lønnsomheten i norsk næringsliv. I 2008 ble dermed trenden de siste ti årene med stadig bedre lønnsomhet brutt. Den bedre lønnsomheten hadde sammenheng med særlig Kinas økende handel med utlandet, noe som førte til betydelige bytteforholdsgevinster for Norge, via lav importprisvekst og høy eksportprisvekst. Også produktivitetsveksten var høy i denne perioden. I løpet av fjoråret falt verdensmarkedsprisene på mange viktige norske eksportvarer markert, og etterspørselen fra utlandet gikk ned. Nedbemanningene skjer ikke like raskt som produksjonsnedgangen under slike omstendigheter. Dermed oppstår det ledig kapasitet i næringslivet i den konjunkturfasen vi nå er inne i. Den ledige kapasiteten viser seg også i form av redusert produktivitetsvekst, og dette har bidratt til å svekke lønnsomheten i næringslivet ytterligere. Sammen med raskt økende ledighet, vil den reduserte lønnsomheten i særlig eksportorientert industri, dempe lønnsveksten framover.

Tilleggene ved årets mellomoppgjør har vært små, og i flere av de sentrale oppgjørene ble det enighet om at tilleggene kan forhandles bort lokalt. Også lønnsveksten for grupper som kun forhandler lokalt vil trolig gå ned i år, og vi venter at overtidsbruken og bonusutbetalingene reduseres ytterligere gjennom 2009. Vi anslår en gjennomsnittlig vekst i lønn per normalårsverk på 3,8

prosent i år. Av dette utgjør overheng og lønnsstillegg avtalt i fjor om lag 2 ½ prosentpoeng.

Det tar tid før lønnsnivået tilpasses etter så store endringer i de internasjonale rammebetingelsene for industrien og i det norske arbeidsmarkedet. Dette bidrar til langt større svingninger i bedriftenes lønnsomhet enn i arbeidstakernes reallønninger. Dermed vil lønnsveksten trolig forbli lav også i 2010 og 2011, selv om internasjonale konjunkturer snur og arbeidsmarkedet stabiliseres i slutten av denne perioden. Redusert konsumprisvekst bidrar ytterligere til å dempe lønnsveksten. I 2008 var konsumprisveksten på 3,8 prosent. I år og neste år venter vi at prisveksten i Norge reduseres til henholdsvis 1,7 og 1,1 prosent.

I årene 2010 og 2011 anslås en lønnsvekst på 3,5 prosent. Anslagene er basert på at en lav lønnsvekst i en presset eksportindustri fortsatt blir retningsgivende for lønnsveksten i de mindre pressede private tjenesteytende næringene og i offentlig sektor – som skal øke sysselsettingen i årene som kommer. Kombinasjonen av det kraftigste tilbakeslaget i internasjonal økonomi siden 2. verdenskrig og svært ekspansiv finans- og pengepolitikk i Norge, kan skape et press på inntektspolitikken og koordineringen av lønnsoppgjørene i årene framover.

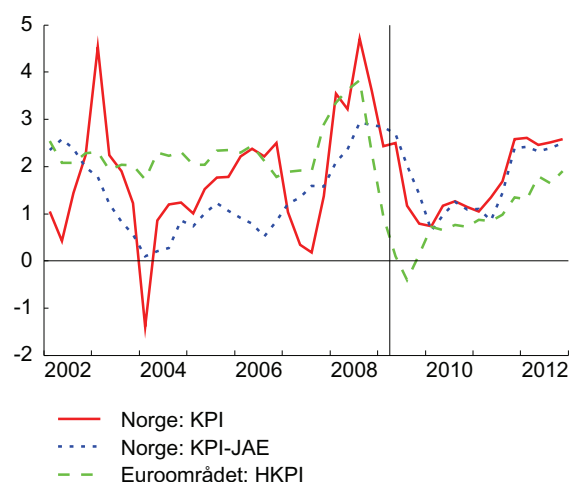
Ettersom de internasjonale konjunktorene ventes å bli gradvis bedret gjennom slutten av 2010 og 2011, og deler av arbeidsmarkedet vil strammes noe til mot slutten av prognoseperioden, forventer vi økt lønnsvekst i 2012. Økt konsumprisvekst bidrar også til å trekke lønnsveksten opp, til 4,7 prosent i 2012.

2.12. Lav prisvekst framover

Den underliggende inflasjonen har falt noe gjennom det siste halve året. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) var i oktober i fjor oppe i 3,3 prosent, mens april tallet i år var 2,7 prosent. Det er imidlertid konsumprisindeksen i alt (KPI) som sier noe om husholdningenes kjøpekraft. 12-månedersveksten i KPI hadde også en topp i oktober i fjor med hele 5,5 prosent. Nedgang i elektrisitetsprisene har deretter forsterket den underliggende tendensen til prisnedgang og i desember 2008 var KPI bare 2,1 prosent høyere enn i desember året før. Fallet i elektrisitetsprisene fra januar til april i år var mindre enn i tilsvarende periode i fjor. Det bidro til at KPI-veksten i april økte til 2,9 prosent.

En oppsplitting av KPI-JAE etter leverende sektor viser at det i de siste månedene har vært reduserte inflasjonsimpulser på 12-månedersbasis fra alle hovedgrupper, med unntak av importerte konsumvarer. Prisstigningen for importerte konsumvarer økte med 2 prosentpoeng fra desember i fjor, og trakk med det veksten i KPI-JAE opp med om lag 0,6 prosentpoeng. Prisene på importerte konsumvarer påvirkes av prisene på verdensmarkedet og valutakursen, men også av avansen hos detaljister og grossister og norske avgifter. Gjennom

Figur 2.15. Konsumprisindeksen. Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

annet halvår i fjor ble den importvæktede verdien av krona redusert med 19 prosent. Fra siste årsskifte og fram til 20. mai har noe under halvparten av svekkelsen blitt reversert. Valutakursen påvirker konsumprisene med en tidsforsinkelse. Det er dermed nærliggende å knytte den økte prisstigningen på importerte konsumvarer til kronesvekkelsen i fjor høst. På bakgrunn av den kraftige internasjonale konjunkturedgangen, er det grunn til å tro at prisimpulsene fra utlandet er negative. Fortsatt økning i importen fra Kina trekker i samme retning.

Nedgang i inflasjonen gjennom siste halvår kan i noen grad føres tilbake til en reversering av faktorene som tidligere drev inflasjonen opp. I kjølvannet av den forsterkede internasjonale konjunkturedgangen har verdensmarkedsprisene på råvarer inkludert energi gått kraftig ned. Den norske konjunkturedgangen kan også ha bidratt blant annet ved at marginene i varehandelen er redusert og ved at lønnskostnadene øker mindre enn før. I tiden framover venter vi at virkningene av dette vil forsterkes og at produktivitetsveksten også vil ta seg opp.

Vi antar at kronesvekkelsen i fjor høst også i noen måneder til vil trekke i retning av økt inflasjon. På bakgrunn av kronestyrkingen som alt har funnet sted i år og med våre forventninger om en styrking av krona framover, vil dette om ikke lenge reverseres. Vi venter derfor en klar nedgang i inflasjonen i annet halvår i år og inn i neste år. Som årsgjennomsnitt venter vi at KPI-JAE vil stige med 2,2 prosent i år og 1,0 prosent neste år. Etter hvert som konjunktorene bedres og lønnsveksten tar seg opp samtidig med at krona ikke lenger styrker seg, vil kjerneinflasjonen øke og komme opp i 2,4 prosent i 2012.

Elektrisitetsprisene ventes å fortsette nedgangen et par måneder til – om lag som i fjor, for deretter å øke noe.

Terminprisene i kraftmarkedet indikerer imidlertid at økningen i annet halvår blir betydelig svakere enn i samme periode i fjor. Dermed vil elektrisitetsprisene bidra til å trekke 12-månedersveksten i KPI ned. Oljeprisutviklingen gjennom fjoråret var imidlertid den motsatte av utviklingen i elektrisitetsprisene. Dette vil bidra til å moderere nedgangen i KPI-veksten. Som årsgjennomsnitt legger vi til grunn at elektrisitetsprisen ikke endres særlig fra 2008 til 2009, og at prisveksten deretter blir meget moderat. Den gjennomsnittlige oljeprisen målt i kroner forutsettes å bli redusert med 1/3-del fra 2008 til 2009, men deretter stige årlig med rundt 10 prosent. Som vanlig legger vi til grunn at avgiftsatsene inflasjonsjusteres i resten av prognoseperioden. Dermed anslås KPI-veksten til 1,7 prosent i 2009, og at den deretter blir liggende 0,1-0,2 prosentpoeng over veksten i KPI-JAE.

2.13. Reduserte handelsoverskudd

I takt med den vedvarende internasjonale høykonjunkturen har overskuddet på handelen med utlandet vist en trendmessig vekst siden 2002. Overskuddet nådde en topp i 2008 med nær 500 milliarder kroner. Denne trenden synes nå å være brutt. Finanskrisen og konjunkturomslaget ga en svak utvikling etter sommeren i fjor. Nasjonalregnskapets foreløpige tall for 1. kvartal i år viser et handelsoverskudd på vel 100 milliarder kroner, som er 10-20 prosent under overskuddene i hvert av fjorårets kvartaler. Nedgangen skyldes sterkt reduserte eksportpriser, spesielt for olje og gass.

Vi venter at tendensen fra de to seneste kvartalene vil fortsette. Konjunkturedgangen internasjonalt vil redusere overskuddet på handelsbalansen kraftig innelværende år, og ytterligere noe neste år. Lavkonjunktur medfører redusert etterspørsel etter norske eksportprodukter, men også redusert innenlandsk etterspørsel og derigjennom dempet import. Prisene på norske eksportprodukter ventes å falle mer enn prisene på importproduktene. En større reduksjon i samlet verdi for eksporten enn for importen medfører at handelsoverskuddet reduseres ned mot 300 milliarder kroner i 2009, og ytterligere ned mot 270 milliarder kroner i 2010.

For 2011 og 2012 har vi lagt til grunn en moderat internasjonal konjunkturoppgang. Vi venter at oppgangen reverserer den negative utviklingen i handelsoverskuddet i de to forutgående årene. Volumet på eksporten av olje og gass har falt hvert år etter 2002, om enn i moderat omfang. Denne utviklingen vil fortsette, men oljeprisen antas å stige mer slik at eksportverdien av olje og gass øker. Eksporten av tradisjonelle varer stiger i både volum og i pris, og mer enn tilsvarende økninger for importen. Dermed vil handelsoverskuddet kunne ta seg opp mot 300 milliarder kroner i 2011 og nå nesten 320 milliarder kroner i 2012. I løpet av prognoseperioden venter vi at også rente- og stønadbalansen styrker seg, fra å være negativ til å bli positiv fra og med 2010.

Da vil overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet stige fra under 300 milliarder kroner i 2009 til i underkant av 340 milliarder kroner i 2012. Overskuddene utgjør 11-12 prosent av anslagene for BNP de samme årene.

Tabell 2.5. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2006- priser. Millioner kroner**

	Ujustert		Sesongjustert							
	2007	2008	07.2	07.3	07.4	08.1	08.2	08.3	08.4	09.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	934 732	947 510	232 325	234 732	238 426	239 221	237 929	235 658	234 360	233 913
Konsum i husholdninger	898 292	909 843	223 202	225 571	229 224	229 931	228 466	226 238	224 894	224 400
Varekonsum	472 644	471 758	117 190	118 931	120 470	119 655	119 096	116 886	115 469	114 527
Tjenestekonsum	393 166	400 380	97 917	98 887	99 810	99 722	100 098	100 164	100 488	101 258
Husholdningenes kjøp i utlandet	57 847	62 527	14 313	14 090	15 462	16 960	15 595	15 195	15 052	14 049
Utlendingers kjøp i Norge	-25 365	-24 821	-6 218	-6 337	-6 517	-6 407	-6 323	-6 007	-6 116	-5 435
Konsum i ideelle organisasjoner	36 440	37 666	9 123	9 161	9 202	9 291	9 462	9 420	9 466	9 513
Konsum i offentlig forvaltning	427 109	443 390	106 188	107 737	108 292	109 092	110 098	111 431	112 748	114 532
Konsum i statsforvaltningen	220 794	227 408	54 993	55 440	55 640	55 976	56 534	57 131	57 765	58 492
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	190 923	196 481	47 554	47 967	48 115	48 357	48 874	49 436	49 811	50 537
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 870	30 927	7 439	7 474	7 525	7 619	7 660	7 695	7 953	7 955
Konsum i kommuneforvaltningen	206 316	215 982	51 195	52 297	52 652	53 116	53 564	54 299	54 983	56 040
Bruttoinvestering i fast realkapital	459 610	477 576	112 201	117 528	121 398	118 555	118 034	120 423	120 292	112 028
Utvinning og rørtransport	100 726	107 417	24 987	26 334	26 007	26 441	25 868	26 873	28 204	28 767
Tjenester tilknyttet utvinning	938	-39	540	233	45	90	58	-120	-67	-104
Utenriks sjøfart	20 767	24 860	4 482	7 734	3 818	6 276	6 043	6 138	6 422	4 238
Fastlands-Norge	337 180	345 338	82 191	83 227	91 528	85 748	86 065	87 532	85 733	79 128
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	270 862	275 160	66 278	68 172	71 299	69 834	69 696	67 720	67 643	62 677
Næringer	175 663	187 656	42 190	44 337	47 866	47 055	47 515	45 887	47 008	42 584
Industri og bergverk	30 584	34 225	6 974	7 922	9 432	7 979	8 703	8 323	9 382	7 151
Annen vareproduksjon	29 198	32 112	7 457	7 799	7 223	8 114	8 421	8 238	7 327	7 440
Tjenester	115 881	121 318	27 760	28 616	31 210	30 963	30 392	29 326	30 299	27 993
Boliger (husholdninger)	95 199	87 505	24 088	23 834	23 433	22 779	22 181	21 833	20 635	20 093
Offentlig forvaltning	66 318	70 178	15 913	15 055	20 229	15 913	16 369	19 813	18 090	16 451
Lagerendring og statistiske avvik	36 585	51 748	11 087	4 690	11 530	14 827	15 127	14 586	7 063	13 977
Bruttoinvestering i alt	496 196	529 324	123 288	122 217	132 928	133 381	133 161	135 009	127 355	126 006
Innenlandsk sluttanvendelse	1 858 038	1 920 224	461 800	464 687	479 646	481 695	481 188	482 098	474 463	474 451
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 699 022	1 736 238	420 704	425 696	438 246	434 061	434 092	434 621	432 840	427 574
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	493 427	513 568	122 101	122 792	128 521	125 005	126 467	131 243	130 838	130 983
Eksport i alt	1 027 757	1 041 971	251 083	258 039	260 976	261 393	260 220	256 663	262 349	250 008
Tradisjonelle varer	295 052	309 197	71 717	74 192	76 889	77 632	78 098	78 163	75 139	69 660
Råolje og naturgass	485 321	477 994	117 821	122 519	119 416	121 398	119 216	114 399	122 183	117 760
Skip, plattform og fly	11 920	13 385	3 801	3 286	2 372	2 363	3 172	4 396	3 455	3 605
Tjenester	235 465	241 395	57 744	58 042	62 299	60 000	59 734	59 705	61 572	58 983
Samlet sluttanvendelse	2 885 795	2 962 194	712 884	722 726	740 623	743 088	741 408	738 761	736 811	724 459
Import i alt	658 538	687 451	160 975	164 147	173 967	174 239	171 890	173 686	167 127	157 330
Tradisjonelle varer	434 511	446 054	107 300	107 436	111 759	115 076	112 680	111 748	106 169	102 362
Råolje og naturgass	5 397	3 235	2 103	782	1 578	588	698	677	1 274	559
Skip, plattform og fly	19 847	29 757	3 308	5 974	7 739	6 683	7 041	9 454	6 580	4 143
Tjenester	198 784	208 404	48 264	49 955	52 891	51 892	51 471	51 807	53 104	50 266
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	2 227 256	2 274 744	551 909	558 579	566 656	568 849	569 517	565 075	569 685	567 129
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 676 943	1 719 891	416 267	421 801	427 345	429 400	430 657	430 910	427 609	423 422
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	550 313	554 853	135 642	136 778	139 311	139 449	138 860	134 164	142 076	143 707
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 421 656	1 465 989	353 278	357 390	362 756	365 104	365 912	368 140	366 059	361 987
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 117 656	1 151 699	277 443	280 930	285 921	287 064	288 215	289 134	286 702	282 353
Industri og bergverk	206 270	212 223	50 898	51 293	52 506	52 656	54 176	53 280	52 037	50 363
Annen vareproduksjon	174 376	178 040	43 605	44 292	43 924	44 266	44 498	45 103	44 196	43 153
Tjenester inkl. boligjenester	737 010	761 436	182 941	185 346	189 491	190 143	189 541	190 751	190 468	188 838
Offentlig forvaltning	304 000	314 290	75 835	76 460	76 835	78 040	77 696	79 006	79 357	79 634
Produktavgifter og -subsidier	255 287	253 902	62 989	64 411	64 589	64 296	64 746	62 771	61 550	61 435

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2006-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2007	2008	07.2	07.3	07.4	08.1	08.2	08.3	08.4	09.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	6,0	1,4	0,9	1,0	1,6	0,3	-0,5	-1,0	-0,6	-0,2
Konsum i husholdninger	6,1	1,3	0,8	1,1	1,6	0,3	-0,6	-1,0	-0,6	-0,2
Varekonsum	7,6	-0,2	0,3	1,5	1,3	-0,7	-0,5	-1,9	-1,2	-0,8
Tjenestekonsum	4,0	1,8	1,5	1,0	0,9	-0,1	0,4	0,1	0,3	0,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,8	8,1	-0,7	-1,6	9,7	9,7	-8,0	-2,6	-0,9	-6,7
Utlendingers kjøp i Norge	4,8	-2,1	-0,9	1,9	2,9	-1,7	-1,3	-5,0	1,8	-11,1
Konsum i ideelle organisasjoner	4,1	3,4	1,5	0,4	0,4	1,0	1,8	-0,4	0,5	0,5
Konsum i offentlig forvaltning	3,4	3,8	1,3	1,5	0,5	0,7	0,9	1,2	1,2	1,6
Konsum i statsforvaltningen	2,0	3,0	0,5	0,8	0,4	0,6	1,0	1,1	1,1	1,3
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,7	2,9	0,6	0,9	0,3	0,5	1,1	1,1	0,8	1,5
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,7	3,5	0,1	0,5	0,7	1,3	0,5	0,5	3,4	0,0
Konsum i kommuneforvaltningen	5,0	4,7	2,1	2,2	0,7	0,9	0,8	1,4	1,3	1,9
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,4	3,9	3,3	4,7	3,3	-2,3	-0,4	2,0	-0,1	-6,9
Utvinning og rørtransport	5,5	6,6	7,4	5,4	-1,2	1,7	-2,2	3,9	5,0	2,0
Tjenester tilknyttet utvinning	-71,7	-104,2	353,0	-56,9	-80,5	97,4	-35,4	-307,2	-44,2	55,5
Utenriks sjøfart	22,4	19,7	-4,9	72,6	-50,6	64,4	-3,7	1,6	4,6	-34,0
Fastlands-Norge	9,3	2,4	2,1	1,3	10,0	-6,3	0,4	1,7	-2,1	-7,7
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	9,7	1,6	1,5	2,9	4,6	-2,1	-0,2	-2,8	-0,1	-7,3
Næringer	12,2	6,8	2,5	5,1	8,0	-1,7	1,0	-3,4	2,4	-9,4
Industri og bergverk	25,3	11,9	11,2	13,6	19,1	-15,4	9,1	-4,4	12,7	-23,8
Annen vareproduksjon	10,3	10,0	11,6	4,6	-7,4	12,3	3,8	-2,2	-11,1	1,5
Tjenester	9,7	4,7	-1,6	3,1	9,1	-0,8	-1,8	-3,5	3,3	-7,6
Boliger (husholdninger)	5,3	-8,1	0,0	-1,1	-1,7	-2,8	-2,6	-1,6	-5,5	-2,6
Offentlig forvaltning	7,9	5,8	4,7	-5,4	34,4	-21,3	2,9	21,0	-8,7	-9,1
Lagerendring og statistiske avvik	-28,2	41,4	43,4	-57,7	145,9	28,6	2,0	-3,6	-51,6	97,9
Bruttoinvestering i alt	4,4	6,7	6,0	-0,9	8,8	0,3	-0,2	1,4	-5,7	-1,1
Innenlandsk sluttanvendelse	5,0	3,3	2,3	0,6	3,2	0,4	-0,1	0,2	-1,6	0,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	6,0	2,2	1,2	1,2	2,9	-1,0	0,0	0,1	-0,4	-1,2
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	4,0	4,1	1,7	0,6	4,7	-2,7	1,2	3,8	-0,3	0,1
Eksport i alt	2,5	1,4	-2,4	2,8	1,1	0,2	-0,4	-1,4	2,2	-4,7
Tradisjonelle varer	8,7	4,8	-0,4	3,5	3,6	1,0	0,6	0,1	-3,9	-7,3
Råolje og naturgass	-2,6	-1,5	-6,3	4,0	-2,5	1,7	-1,8	-4,0	6,8	-3,6
Skip, plattform og fly	-5,9	12,3	54,5	-13,6	-27,8	-0,4	34,2	38,6	-21,4	4,3
Tjenester	7,0	2,5	1,1	0,5	7,3	-3,7	-0,4	0,0	3,1	-4,2
Samlet sluttanvendelse	4,1	2,6	0,6	1,4	2,5	0,3	-0,2	-0,4	-0,3	-1,7
Import i alt	7,5	4,4	1,2	2,0	6,0	0,2	-1,3	1,0	-3,8	-5,9
Tradisjonelle varer	6,7	2,7	-0,5	0,1	4,0	3,0	-2,1	-0,8	-5,0	-3,6
Råolje og naturgass	145,3	-40,1	122,8	-62,8	101,7	-62,8	18,8	-3,1	88,3	-56,2
Skip, plattform og fly	34,4	49,9	17,0	80,6	29,6	-13,7	5,4	34,3	-30,4	-37,0
Tjenester	5,4	4,8	1,6	3,5	5,9	-1,9	-0,8	0,7	2,5	-5,3
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	3,1	2,1	0,4	1,2	1,4	0,4	0,1	-0,8	0,8	-0,4
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	6,1	2,6	1,3	1,3	1,3	0,5	0,3	0,1	-0,8	-1,0
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-4,9	0,8	-2,1	0,8	1,9	0,1	-0,4	-3,4	5,9	1,1
Fastlands-Norge (basisverdi)	5,9	3,1	1,6	1,2	1,5	0,6	0,2	0,6	-0,6	-1,1
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	6,7	3,0	1,7	1,3	1,8	0,4	0,4	0,3	-0,8	-1,5
Industri og bergverk	5,4	2,9	-1,3	0,8	2,4	0,3	2,9	-1,7	-2,3	-3,2
Annen vareproduksjon	7,2	2,1	1,8	1,6	-0,8	0,8	0,5	1,4	-2,0	-2,4
Tjenester inkl. boligjenester	6,9	3,3	2,5	1,3	2,2	0,3	-0,3	0,6	-0,1	-0,9
Offentlig forvaltning	3,2	3,4	1,3	0,8	0,5	1,6	-0,4	1,7	0,4	0,3
Produktavgifter og -subsidier	7,1	-0,5	-0,5	2,3	0,3	-0,5	0,7	-3,1	-1,9	-0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.7. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2006=100**

	Ujustert		Sesongjustert							
	2007	2008	07.2	07.3	07.4	08.1	08.2	08.3	08.4	09.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,7	104,6	100,4	100,4	101,5	103,1	103,6	105,2	106,3	106,6
Konsum i offentlig forvaltning	104,7	110,6	104,3	104,9	106,2	108,0	109,6	111,7	112,8	114,1
Bruttoinvestering i fast kapital	105,4	110,8	105,7	106,1	106,3	108,0	110,4	112,0	112,8	114,0
Fastlands-Norge	105,1	110,0	104,9	105,3	106,5	107,9	109,6	110,6	111,7	112,7
Innenlandsk sluttanvendelse	103,0	107,0	102,0	103,2	102,8	106,9	105,4	108,1	108,2	111,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	102,6	107,2	102,2	102,5	103,7	105,3	106,3	108,0	109,1	109,7
Eksport i alt	101,4	117,6	101,3	99,4	109,0	112,2	122,5	122,2	113,0	101,9
Tradisjonelle varer	102,5	104,9	104,7	100,6	101,9	100,3	103,3	110,3	105,2	98,5
Samlet sluttanvendelse	102,4	110,8	101,7	101,8	105,0	108,7	111,4	113,0	109,9	108,1
Import i alt	103,1	106,6	104,7	103,0	101,6	104,2	105,4	108,2	108,5	107,8
Tradisjonelle varer	103,7	107,1	105,5	103,5	102,1	104,8	106,6	109,1	107,7	106,6
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	102,2	112,0	100,9	101,5	106,0	110,1	113,2	114,5	110,4	108,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	102,8	106,4	102,2	102,7	103,8	104,7	105,4	107,5	107,4	108,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.8. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal**

	Ujustert		Sesongjustert							
	2007	2008	07.2	07.3	07.4	08.1	08.2	08.3	08.4	09.1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,7	3,9	0,1	0,0	1,1	1,6	0,5	1,5	1,1	0,3
Konsum i offentlig forvaltning	4,7	5,6	0,9	0,5	1,3	1,7	1,4	2,0	1,0	1,1
Bruttoinvestering i fast kapital	5,4	5,1	2,2	0,4	0,2	1,6	2,2	1,4	0,7	1,1
Fastlands-Norge	5,1	4,7	1,6	0,4	1,1	1,3	1,6	0,9	1,0	0,9
Innenlandsk sluttanvendelse	3,0	3,9	-0,5	1,2	-0,4	4,0	-1,4	2,6	0,1	2,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,6	4,5	0,6	0,3	1,2	1,5	1,0	1,6	1,0	0,6
Eksport i alt	1,4	16,0	5,3	-1,9	9,6	3,0	9,2	-0,2	-7,5	-9,8
Tradisjonelle varer	2,5	2,3	1,8	-3,9	1,3	-1,6	3,0	6,8	-4,6	-6,4
Samlet sluttanvendelse	2,4	8,1	1,5	0,1	3,1	3,6	2,4	1,5	-2,7	-1,7
Import i alt	3,1	3,4	1,2	-1,6	-1,4	2,6	1,2	2,6	0,2	-0,6
Tradisjonelle varer	3,7	3,2	1,6	-1,9	-1,3	2,5	1,8	2,3	-1,3	-1,0
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	2,2	9,6	1,6	0,6	4,4	3,9	2,7	1,2	-3,6	-2,0
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,8	3,5	0,8	0,5	1,1	0,8	0,7	2,0	-0,1	1,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.14. Temabokser i Konjunkturtendensene. 2004-2009

ØA 1/2009

- Virkninger av lavere oljeinvesteringer, 19
- Kraftmarkedet framover, 26
- Direkte og indirekte importandeler, 32

ØA 6/2008

- Virkninger av alternative finanspolitiske tiltak, 24.

ØA 4/2008

- Virkninger av økte investeringer i offentlig infrastruktur, 11.

ØA 3/2008

- Virkninger av økte energipriser, 23.

ØA 1/2008

- Hvilken rentebane vil gi 2,5 prosent inflasjon?, 14.
- Realøkonomiske effekter av et kraftig børsfall, 21.
- Kraftmarkedet framover, 24.
- Verdensmarkedspriser på matvarer og prisutviklingen for matvarer i Norge, 25.
- Direkte og indirekte importandeler, 31.

ØA 6/2007

- Virkninger på norsk økonomi av et kraftigere internasjonalt tilbakeslag, 22-23.

ØA 4/2007

- Uro i internasjonale finansmarkeder, 9.
- Betydningen av renta i boligmarkedet, 15.

ØA 3/2007

- Virkninger av å "følge" handlingsregelen, 11.
- Virkninger av økt arbeidsinnvandring, 20-21.

ØA 1/2007

- Betydningen av internasjonale priser for norsk økonomi, 21.
- Kraftmarkedet framover, 22.
- Direkte og indirekte importandeler, 29.

ØA 6/2006

- Valutakursen med Norges Banks rentebane og SSBs modeller, 11.
- Betydningen av nedgangen i ledighet for lønnsvekst og inflasjon, 19.

ØA 1/2006

- Alternativ lønnsvekstberegning, 20.
- Utsiktene i kraftmarkedet framover, 22.
- Konjunkturtrekk i norsk økonomi i de siste 25 årene, 28-29.
- Direkte og indirekte importandeler, 30.

ØA 6/2005

- Virkninger av høyere rente, 11.
- Sykefravær og lønnsinntekter, 19.
- Lønnsvekst i lys av industribedriftenes lønnsomhet, 20.

ØA 4/2005

- Hva skjer dersom handlingsregelen ikke følges?, 11.
- Forklaringsfaktorene bak valutakursutviklingen de senere år, 13.

ØA 3/2005

- Virkningen av en sterkere krone, 14.

ØA 1/2005

- Utsiktene i kraftmarkedet framover, 21.
- Noen viktige drivkrefter bak konjunkturutviklingen 2000-2008, 22-23.

ØA 6/2004

- Virkningen av økte oljeinvesteringer i 2005-2007, 13.
- Husholdningenes formuesplassering, 14.
- Nye EU-land: Statistikk om arbeidsinnvandring, 18.
- Redusert sykefravær, 20.
- Fortsatt internasjonal oppgang – en alternativ prognosebane, 22-23.

ØA 4/2004

- Norges Banks utfordring, 13.
- Virkninger av en «normalisering» av pengemarkedsrentene, 23.
- På vei mot inflasjonsmålet – også i modellarbeidet, 24-25

ØA 3/2004

- En oljesmurt alternativbane, 22-24.

ØA 1/2004

- Kraftmarkedet i 2003 og utsiktene framover, 24.

Bak Gini-koeffisienten: Om inntektene fra forretningsvirksomheten til Norges største eiere

Erik Fjærli*

Gjennom hele 1990-tallet og fram til og med 2005 har inntektsulikheten i Norge økt, særlig fra 2002. Et viktig bidrag til økt inntektsulikhet har vært at kapitalinntekter, spesielt aksjeutbytter, har økt kraftig for dem med høyest inntekt. Denne artikkelen viser at mye av økningen i aksjeutbytter har vært skattemotivert. I gjennomsnitt har aksjeutbytterne vært om lag dobbelt så store som den motsvarende verdiskapningen i bedriftene. Utbytterne har delvis blitt utdelt på grunnlag av tidligere års overskudd, og en del av utbytterne har blitt skutt inn igjen i bedriftene som ny egenkapital. Den reelle inntektsulikheten i perioden er derfor lavere enn det man har observert på grunnlag av eiernes aksjeutbytter.

1. Innledning

Inntektsulikheten i Norge har økt jevnt gjennom hele 1990-tallet, og særlig i perioden fra 2002 til 2005. Det er grundig dokumentert flere steder og senest i Fordelingsutvalgets rapport (NOU 2009:10), at dette særlig har sammenheng med økte aksjeutbytter blant de rikeste. En økning i ulikhet gjennom økte kapitalinntekter kan reflektere endringer i formuesfordeling og eierskapsforhold i Norge eller tilskrives konjunkturmessige forhold, men den kan også skyldes rene skattetilpasninger uten at de underliggende inntekts- og formuesforhold har endret seg særlig. Alstadsæter og Fjærli (2009) påviser at den sterke politiske fokuseringen på aksjeutbytte og skatt fra omkring 2000 - 2001 medførte omfattende skattetilpasninger gjennom utdeling av store aksjeutbytter allerede fra 2002. Dette førte også til endringer i foretakenes balanse (egenkapitalandel og sammensetningen av egenkapitalen), noe som indikerer at det har vært lite samsvar mellom de inntektene som er opptjent i selskapene og eiernes aksjeutbytte.

Formålet med fordelingsanalyser er å fange opp mer fundamentale sider ved ressursfordelingen i samfunnet og utviklingstrekk over tid, og inntektsulikheten blir målt på grunnlag av inntektsstatistikk for personer og husholdninger. Dersom noen relativt få personer av skattemessige hensyn skyfler penger ut og inn av sine aksjeselskaper og dette påvirker inntektsulikheten, blir det dermed vanskelig å tolke resultatene. På grunn av omfanget av skattemotiverte kapitalbevegelser mellom eiere og selskaper kan det reises tvil om inntektsulikheten i Norge virkelig har økt så mye etter 2002.

I denne artikkelen ser jeg nærmere på inntektsforholdene til de personene som har de største aksjeutbytterne i perioden før innføringen av den såkalte aksjonær-

modellen¹ for skattlegging av aksjeutbytte og kapitalgevinster fra og med inntektsåret 2006. Den sentrale problemstillingen i artikkelen er å undersøke om aksjeutbytterne som vi kan observere i inntektsstatistikken for personer er representative for forretningsinntektene til de største bedriftseierne i Norge, eller om den formidable økningen i aksjeutbytter primært reflekterer skattetilpasninger uten særlig relevans for disse aksjonærenes "økonomiske evne". Jeg ser her kun på aksjeselskaper, det vil si at selvstendig næringsdrivende og ansvarlige selskap er unntatt i denne sammenheng.

Det er særlig to forhold som er relevante i forhold til problemstillingen i artikkelen. Det ene dreier seg om stabiliteten til de høye utbytteinntektene. Spesielt i forbindelse med skattetilpasninger kan aksjeutbytte variere mye fra et år til et annet og dermed gi et lite representativt bilde av inntektene som forretningsvirksomheten gir over tid. Det vil også ha betydning for hvordan vi skal tolke inntektsulikheten om det er en liten gruppe av "superrike" som hvert eneste år realiserer høye aksjonærinntekter eller om det er en større gruppe eiere som fra tid til annen opptrer i statistikken med svært høye inntekter, mens de andre år framstår med lav inntekt. Det andre forholdet dreier seg om opptjeningen av inntektene, sett i sammenheng med hvordan og når de kanaliseres til eierne som aksjeutbytte. Dersom aksjeutbyttet i vesentlig grad overstiger bedriftsoverskuddet etter skatt innebærer det at bedriften tærer på egenkapitalen, det vil si betaler ut tidligere års opptjente overskudd som er holdt tilbake i foretaket. Dette er mer å sammenligne med å tære på formuen enn inntekt. Nedenfor gjør jeg kort rede for de skattemessige incentivene, deretter ser jeg nærmere på stabiliteten i aksjeutbytterne og graden av samsvar mellom eiernes aksjeutbytte og deres andel av bedriftsoverskuddet i perioden 2002 til 2004.

Erik Fjærli er forsker ved Gruppe for skatt, fordeling og konsumentatferd (efj@ssb.no).

*Takk til Tom Kornstad for gode kommentarer på et tidligere utkast.

¹ Til og med inntektsåret 2005 var aksjeutbytte i praksis skattefritt for personlige skatteyttere. Fra og med 2006 er aksjeutbytte skattlagt som alminnelig inntekt.

2. Litt om skattetilpasninger

Skatteomlegningen i 2006 innebar at aksjeutbytte utover et skjermingsfradrag ble inkludert i skattepliktig alminnelig inntekt i personbeskatningen, det vil si skattlagt med en sats på 28 prosent. Skjermingsfradraget blir beregnet som den risikofrie renten etter skatt multiplisert med aksjens kostpris, og ubenyttet skjermingsfradrag kan framføres med rente. For en mer detaljert beskrivelse av aksjonærmodellen, se Sørensen (2005) og Alstadsæter og Fjærli (2009). Om bakgrunnen for denne skattereformen, se Alstadsæter, Fjærli og Thoresen (2006) og Thoresen (2009).

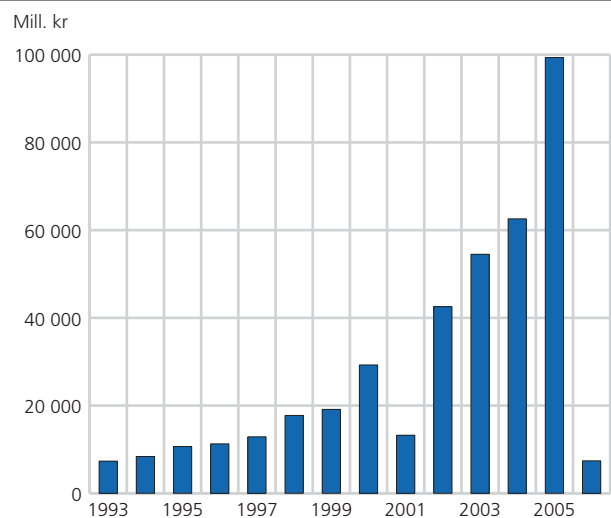
De nye reglene for aksjonærbeskatning ble vedtatt av Stortinget i 2004 og hadde romslige overgangsordninger, som skulle gjøre skattetilpasninger unødvendige. Likevel var det 2 forhold som bidro til at man fikk betydelige tilpasninger: For det første var det kjent blant publikum allerede fra rundt 2000-2001 at man arbeidet med en skatteskjerpelse for aksjonærinntekter. I juni 2000 ble det vedtatt en midlertidig skatt på aksjeutbytte for inntektsåret 2001. Denne ble sagt å skulle etterfølges av et nytt system i 2002. I 2001 ble den midlertidige skatten vedtatt opphevet, men i stedet for å innføre en ny, permanent utbytteskatt ble det nedsatt et utvalg med mandat å foreslå et nytt system for aksjonærbeskatning. Usikkerhet om den framtidige skattleggingen av aksjeutbytte førte til at personlige eiere av unoterte aksjeselskaper tok ut tidligere års opptjente overskudd og kjøp noe av det inn igjen som ny egenkapital eller gjeld, som senere kunne tas ut skattefritt. For det andre medførte samspillet mellom de daværende reglene for fastsettelse av inngangsverdiene ved beregning av kapitalgevinst på aksjer og overgangsreglene for fastsettelse av inngangsverdiene i den nye aksjonærmodellen en utilsiktet effekt, gjennom at det ble svært lønnsomt å ta ut utbytte utover årsoverskuddet og skyte det inn igjen som ny egenkapital.

De tilpasningene som ble lansert av skatteplanleggerne innebar at man fikk en økning i selskapenes gjeldsgrad før reformen og en reduksjon i forholdet mellom opp-tjent og innskutt egenkapital, spesielt i regnskapsårene 2004 og 2005, se Alstadsæter og Fjærli (2009).

3. Nærmere om opplegget for evaluering av aksjeutbyttene

Figur 1 og figur 2 illustrerer den nære sammenhengen mellom mottatte aksjeutbytter og inntektsulikheten slik den blir målt gjennom offisiell statistikk. Figur 1 viser husholdningenes samlede aksjeutbytte 1993 til 2006 og figur 2 utviklingen i inntektsulikheten 1990–2006, målt ved Gini-koeffisienten og den såkalte EU-skalaen for vektlegging av antall personer som husholdningsinntekten skal fordeles på. Gini-koeffisienten ligger alltid mellom 0 (alle tjener like mye) og 1 (hele samfunnets inntekt tilfaller bare én person). For nærmere forklaring av disse begrepene og for en mer detaljert redegjørelse av den utviklingen som er oppsummert av figur 1 og figur 2 vises til NOU 2009:10, særlig kapittel

Figur 1. Mottatt aksjeutbytte 1993-2006. Løpende millioner kroner

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

4. Fordelingen av inntekter eksklusive aksjeutbytte viser seg å være ganske stabil i hele perioden fra 1992 til 2004, med en viss oppgang fra 2004, og det kan tyde på at de økonomiske forskjellene mellom husholdninger i Norge er relativt stabile når man ser bort fra virkningen av aksjeutbyttene.

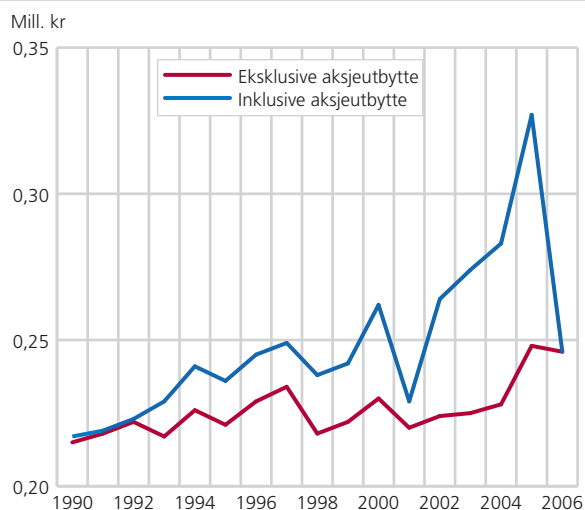
Som man ser av figur 1 var aksjeutbyttene unormalt høye i 2005, nær 100 milliarder kroner mot drøyt 62 milliarder i 2004, som også var et "godt" år. I 2006 var de samlede aksjeutbyttene til sammenligning bare 7 milliarder², og det krever ingen nærmere analyse for å slå fast at årene 2005 og 2006 var spesielle og med lite samsvar mellom den generelle inntektsutviklingen og aksjeutbyttene. For å unngå de aller sterkeste utslagene av tilpasningene til utbytteskatten rundt 2005 - 2006 ser jeg her i denne artikkelen bare på inntektene i en treårsperiode fra 2002 til 2004.

Det meste av aksjeutbyttene i Norge tilfaller husholdningene i den aller øverste del av inntektsfordelingen. Ved å se på et utvalg bestående av de største mottakerne av aksjeutbytte vil en derfor fange opp det aller meste av inntektene som driver resultatene i figur 1 og 2. Utvalgsriteriet for den undersøkelsen jeg presenterer her, er personer som hadde mer enn 500 000 kroner i mottatt aksjeutbytte i inntektsåret 2004. Dette utgjør om lag 15 000 personer, som sto for over 77 prosent av totale aksjeutbytter til husholdningssektoren i 2004. Reduseres utvalget til personer som mottok over 500 000 kroner fra *ett* foretak, utgjør gruppen om lag 14 000 personer og i underkant av 75 prosent av totale aksjeutbytter.

I det følgende vil jeg først undersøke om de personene som hadde store aksjeutbytter i 2004 også hadde store aksjeutbytter i de to foregående årene. Det er jo stor

² Også i 2001 var utbyttene lave, noe som har sammenheng med tilpasninger til den midlertidige utbytteskatten det året.

Figur 2. Inntektsulikhet (Gini) med og uten aksjeutbytte 1990-2006. EU-skala

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

forskjell på å ha for eksempel 1,2 millioner kroner i inntekt hvert år og 1,2 millioner fordelt på 3 år. Videre er det av interesse å se om de rundt 15.000 personene vi snakker om her, og som står for det meste av differansen i inntektsulikhet med og uten aksjeutbytte i 2004 (figur 2), også står for den samme veksten i aksjonærinntekt som vist i figur 1.

Deretter sammenligner jeg aksjeutbyttene (altså *disponering* av bedriftsoverskuddet) med eierens andel av de regnskapsmessige resultater i perioden³ (dvs. *opptjeningen* av overskuddet), samt ser på utviklingen i foretakenes egenkapital. I den grad aksjeutbyttet overstiger overskuddet etter skatt, innebærer jo det at foretakene tappes for tidligere opptjent egenkapital. Dette kan ses på som at eieren tærer på oppsparte midler og er strengt tatt ikke løpende inntekt, men uttak av tidligere års inntekt. Videre vil aksjeutbytte som umiddelbart reinvesteres i virksomheten ikke stå til disposisjon for eierne for konsum, men kun innebære at egenkapital omdefineres fra å være "opptjent egenkapital" til å bli "innskutt egenkapital".

4. De individuelle aksjeutbyttene: Stabilt høye eller erratiske?

Tabell 1 viser utviklingen i gjennomsnittlig aksjeutbytte og medianen for de om lag 15.000 personene som

³ En annen måte å fange opp aksjonærinntekter på som er robust i forhold til kortsiktige svingninger og skattetilpasninger, er å tilordne en beregnet kapitalavkastning ved å multiplisere de individuelle aksjeformuene med en langsiktig kapitalavkastningsrate basert på historisk statistikk, se Fjærli (1999) og Fjærli og Aaberge (2000). Denne metoden innebærer imidlertid flere problemer: Ligningsverdiene av unoterte aksjer kan være satt alt for lavt i forhold til bedriftsøkonomiske kriterier og det kan være vanskelig å lage pålitelige anslag på den virkelige verdien av kapitalbasen. Videre vil inntektene i små og mellomstore foretak ofte ha opphav i arbeidsinnsatsen til aktive eiere og i mindre grad i kapitalinnsats, slik at aksjeutbyttene overstiger den beregnede kapitalavkastningen. Blant små og mellomstore foretak vil det også kunne være et visst innslag av suksessbedrifter i en vekstfase, som i en periode kan ha en lønnsomhet langt utover den beregnede normalavkastningen

Tabell 1. Gjennomsnittlig aksjeutbytte og medianutbytte for personer med mer enn 500.000 kroner i utbytte i 2004. N=15124

	2002	2003	2004	Gjennomsnitt, alle 3 år
Gjennomsnittlig utbytte	1.530.000	2.050.000	3.240.000	2.273.300
Median utbytte	384.000	660.000	1.100.000	714.700

Tabell 2. Andel med null og positivt aksjeutbytte i 2002 og 2003 av aksjeeiere med mer enn 500.000 kroner i aksjeutbytte i 2004. N=15124

	Utbytte i 2002 = 0	Utbytte i 2002 > 0	Total
Utbytte i 2003 = 0	6,5	4,3	10,9
Utbytte i 2003 > 0	10,2	79,0	89,1
Total	16,7	83,3	100

Tabell 3. Andel med null og positivt aksjeutbytte i 2002 og 2003 av aksjeeiere med mer enn 500.000 kroner i aksjeutbytte fra ett selskap i 2004. N= 13985

	Utbytte i 2002 = 0	Utbytte i 2002 > 0	Total
Utbytte i 2003 = 0	6,9	4,5	11,3
Utbytte i 2003 > 0	10,4	78,3	88,7
Total	17,3	82,7	100

Tabell 4. Utbytte i år 2003 og 2002 som andel av utbytte i år 2004. Gjennomsnitt og 25 pst., 50 pst. og 75 pst. persentil. N=15124

	2003	2002
Gjennomsnitt	0,95	0,67
Std avvik	2,04	1,58
75-pst. persentil	1,12	0,79
Median	0,57	0,29
25-pst. persentil	0,13	0,03

Tabell 5. Utbytte i år 2003 og 2002 som andel av utbytte i år 2004. Gjennomsnitt og 25%, 50% og 75% persentil. N=13985

	2003	2002
Gjennomsnitt	0,92	0,66
Std avvik	1,67	1,56
75-pst. persentil	1,09	0,77
Median	0,55	0,27
25-pst. persentil	0,11	0,02

hadde over 500.000 kroner i aksjeutbytte i 2004. Disse aksjonærene hadde i gjennomsnitt en eierandel på 55 prosent mens medianen for eierandel var 50 prosent. 75 prosent av utvalget hadde en eierandel på over 30 prosent og 26 prosent var eneeiere.

Tallene for disse bedriftseierne følger utviklingen i aksjeutbytte for hele husholdningssektoren sett under ett som vist i figur 1, men veksten i aksjeutbytter i perioden 2002- 2004 var likevel endel høyere for de største utbyttmottakerne enn for husholdningene sett under ett. Tabell 2 viser at det store flertall av de største mottakerne av aksjeutbytte, rundt 90 prosent, hadde positive utbytter både i 2002 og 2003. Dersom vi bare ser på de

om lag 14 000 personene som mottok mer enn 500 000 fra ett eneste selskap i tabell 3, får vi samme resultat.

Tabell 4 og 5 viser gjennomsnittet for forholdstallet (utbytte i år t)/(utbytte i 2004), for begge utvalgene av aksjonærer. Videre vises medianen, 25-prosent persentilen og 75-prosent persentilen for det samme forholdstallet. Mediantallet for utbytte i 2003 i prosent av samme persons utbytte i 2004 var henholdsvis 57 for utvalget av alle store utbyttemottakere, og 55 for de med stort utbytte fra ett selskap. 25 prosent av utbyttemottakerne hadde et forholdstall mindre enn henholdsvis 13 og 11 prosent. De samme tallene for 2002 var betydelig lavere. Tallene for gjennomsnitt og persentiler indikerer en kraftig vekst i aksjeutbytterne for disse rundt 15 000 personene med de høyeste 2004-utbytterne. I og med at disse har en raskere vekst i aksjeutbytter enn husholdningene sett under ett, og samtidig står for en stor del av de samlede aksjeutbytter, kan veksten i husholdningenes aksjeutbytter som er rapportert i inntektsstatistikken i perioden i stor grad tilskrives dette utvalget av bedriftseiere.

5. Opptjent overskudd vs. utdelt utbytte

Ved hjelp av eieropplysninger fra aksjonærregisteret for 2004 er personer med store aksjeutbytter i inntektsregisteret koplet mot regnskapsregisteret for aksjeselskaper. Utvalget her er begrenset til kun å omfatte det foretaket som gir størst aksjeutbytte blant de foretak som er eid av personene i gruppen av eiere som mottok mer enn 500.000 kroner fra ett foretak. Etter matching av foretak og eiere og bortselektering av observasjoner som inneholder mulige feil eller er problematiske av andre grunner, sitter vi igjen med henholdsvis 13 391, 13 650 og 13 815 observasjoner av eiere og tilhørende selskaper i perioden 2002 til 2004. Hver person er så tilordnet en aksjonærinntekt lik regnskapsperiodens overskudd etter skatt, multiplisert med eierandelen slik den framgår av aksjonærregisteret for 31.12.2004. Siden aksjonærens inntektsår er året etter foretakets regnskapsår, betyr det at mottatt aksjeutbytte i 2004 sammenlignes med overskuddet i 2003 og tilsvarende for de andre årene. I den grad det har vært eierskifter mellom 2002 og 2004 representerer det å bruke eierandeler for 2004 en feilkilde. Imidlertid ble aksjonærregisteret først opprettet i 2004, og det er ikke mulig å følge eierutviklingen bakover i tid. Innenfor en så kort periode som her, og med den kategorien selskaper og eiere vi ser på her, antas det imidlertid at dette ikke utgjør noen feilkilde av betydning.

Tabell 6 viser gjennomsnitt for hele utvalget og gjennomsnittet for kvintiler (kvintiler innebærer at utvalget deles i 5 like store grupper ordnet etter statistikkvariabelen), av forholdstallet mellom disse aksjonærens mottatte aksjeutbytte og deres andel av årsresultat etter skatt. I gjennomsnitt var aksjeutbytterne om lag dobbelt så store som eiernes andel av de regnskapsmessige årsresultatene i perioden. Vi ser en stigende tendens, særlig når man ser på gjennomsnittet for mediankvintilen, men sammenlignet med utviklingen i aksjeutbytter er

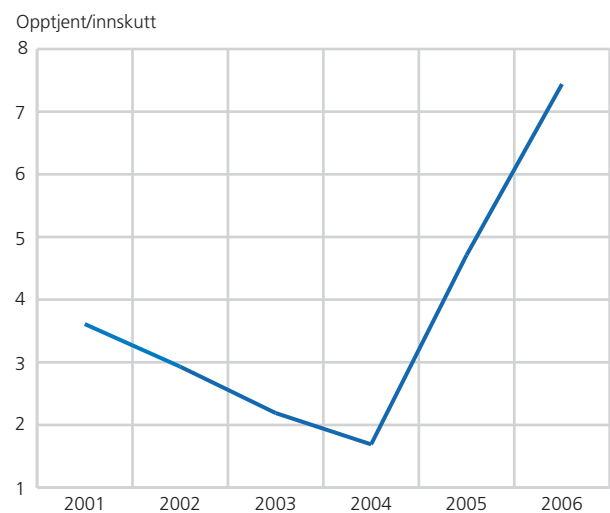
Tabell 6. **Gjennomsnittlige forholdstall for mottatt aksjeutbytte som andel av årsresultat etter skatt. Gjennomsnitt for alle og for kvintiler ordnet etter statistikkvariabelen**

	2002	2003	2004
Hele utvalget	1,77	2,09	1,98
1. kvintil	0,00	0,06	1,16
2. kvintil	0,36	0,67	1,26
3. kvintil	0,76	1,11	1,35
4. kvintil	1,15	1,47	1,48
5. kvintil	2,61	2,95	2,34
Antall observasjoner	13 391	13 650	13 815

Tabell 7. **Endring i balanse (gjennomsnitt) fra 2002 (N=13391) til 2004 (N=13815). Prosent**

	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Total egenkapital	Gjeld	Total kapital
Endring i prosent	25,3	-24,20	-13,50	8,09	0,02

Figur 3. **Forholdet mellom opptjent egenkapital og innskutt egenkapital, regnskapsårene 2001-2006. Gjennomsnitt**

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

det tydelig at det også har vært en vekst i årsresultatene (i hvilken grad dette skyldes reell resultatforbedring eller regnskapsmessige disposisjoner for å muliggjøre høye utbytter har vi ikke undersøkt her). Det er likevel verdt å merke seg at særlig i 2002 er det et lite antall observasjoner, rundt 25 prosent, som har et forholdstall over 1.

Som nevnt foran er det åpenbart at etter innføringen av aksjonærmodellen i 2006 er forholdet mellom aksjeutbytte og overskudd snudd til den motsatte ytterligheten. Utviklingen fra 2006 og utover er ikke tema for denne artikkelen, men det kan nevnes at overskuddene i de foretakene jeg ser på her er relativt stabile og utvikler seg "normalt" også i regnskapsårene 2005 – 2006, i motsetning til aksjeutbytterne.

Tabell 7 viser klart at for foretakene sett under ett, har de høye utbytterne medført en tapping av tidligere opptjent egenkapital. Imidlertid har mye av utbytterne

blitt pløyd tilbake igjen som innskutt egenkapital, og reduksjonen i total egenkapital er betydelig mindre enn reduksjonen i opptjent egenkapital. Gjelden har økt tilsvarende reduksjonen i egenkapital, slik at foretakenes gjennomsnittlige totalkapital er uendret fra 2002 til 2004. Som det framgår av figur 3, snur den fallende trenden i forholdet mellom opptjent og innskutt egenkapital brått for disse foretakene etter at aksjonærmodellen ble innført, noe som har sammenheng mellom det brå fallet i aksjeutbytte som fulgte.

Konklusjon

Det sterke fokuset på høye aksjeutbytter og inntektsulikheter fra rundt 2000 – 2001, og som munnet ut i innføringen av aksjonærmodellen i 2006, medførte omfattende skattetilpasninger gjennom timing av aksjeutbytte. I denne artikkelen har jeg vist at de store bevegelser i aksjeutbytte kan knyttes til et forholdsvis lite antall nært eide selskaper og deres rundt regnet 15.000 eiere. Disse eierne mottok brorparten av alt aksjeutbytte i Norge i årene før skatteomlegningen i 2006.

Hovedkonklusjonen er at aksjeutbyttene for de fleste eierne, og i gjennomsnitt, langt overstiger årsoverskuddene i alle de tre årene 2002-2004. Selv om det ikke er helt opplagt at regnskapsmessig resultat alltid gir et helt riktig bilde av verdiskapningen i et foretak, indikerer dette at den reelle inntektsulikheten i denne perioden er lavere enn den som er målt med utgangspunkt i det inntektsbegrepet som brukes i offisiell statistikk.

Selv om nivået på inntektene blir overvurdert motsvarer imidlertid *veksten* i utbytter langt på vei av en tilsvarende vekst i foretakenes inntekter, idet forholdstallene mellom aksjeutbytter og resultat etter skatt bare øker moderat fra 2002 til 2004.

Implikasjonene av skattetilpasningene for selskapenes egenkapital er dokumentert i Fjærli og Alstadsæter (2009), og er bare overfladisk beskrevet her. Likevel kan man si at utviklingen i forholdet mellom opptjent egenkapital og innskutt egenkapital også underbygger inntrykket av at en del av de store utbyttene egentlig var regnskapsmessige transaksjoner uten særlig sammenheng med den motsvarende opptjening av inntekter i foretakene. På den annen side innebærer utdeling av tidligere opptjente overskudd at aksjeutbyttet i tidligere år må ha ligget *lavere* enn overskuddet etter skatt, slik at offisiell inntektsstatistikk kan ha undervurdert eierinntekter og inntektsulikheter i årene før 2002.

Referanser

- Alstadsæter, Annette og E. Fjærli (2009): Neutral taxation of shareholder income? Corporate responses to an announced dividend tax. Kommer, *International Tax and Public Finance*. (<http://www.springerlink.com>)
- Alstadsæter, Annette, E. Fjærli og T. O. Thoresen (2006): Om bakgrunnen for og utformingen av skattereformen. *Beta: Tidsskrift for bedriftsøkonomi*, 1, 2006.
- Fjærli, Erik (1999): Betydningen av uregistrerte formuesinntekter for observert inntektsulikheter. *Økonomiske analyser* 2/1999
- Fjærli, Erik og R. Aaberge (2000): Tax reforms, Dividend Policy and Trends in Income Inequality. Empirical Evidence based on Norwegian Data, Discussion Papers no. 284, Statistisk Sentralbyrå
- NOU 2009:10 Fordelingsutvalget (<http://www.regjeringen.no/pages/2185274/PDFS/NO-U200920090010000DDDDPDFS.pdf>)
- Sørensen, Peter B. (2005): Neutral taxation of shareholder income. *International Tax and Public Finance*, 12.
- Thoresen, Thor Olav (2009): Derfor fikk vi skattereformen i 2006. *Økonomiske Analyser* 2/2009, Statistisk sentralbyrå.

Måling og feilmåling av miljøavgifter

Annegrete Bruvoll

Miljøavgifter skal korrigerer for negative miljøkonsekvensar som marknadsaktørane ikkje tek omsyn til. Denne artikkelen ser nærare på teorien for miljøavgifter, og kor stort omfanget av slike avgifter er i Norge. Eurostat og OECD samlar inn tal for «miljørelaterte avgifter». Disse omfattar alle avgifter som er relaterte til energibruk, transport og miljø, og inkluderer dermed ei rekkje avgifter som er grunna i at dei skal skaffe inntekter til staten. Fleire av disse har uklare eller kan ha negative miljøeffektar, medan andre med klar miljørelevans er eksplisitt unntatt. Vi anslår provenyet frå dei norske miljøavgiftene som følgjer av ei teoretisk drøfting av eksterne effektar. Provenyet utgjer berre ein femdel av det Eurostat og OECD omtaler som «miljørelaterte avgifter». Resten er hovudsakeleg fiskale bilavgifter. Skal ein utarbeide internasjonal statistikk over inntekter frå miljøavgifter, bør avgiftsgrunnlaget vere knytt til dei eksterne verknadane disse skal korrigerer for.

Innleiing

Med større bevissteit om miljøproblem dei siste tiåra har omfanget av miljøpolitiske verkemiddel auka, både med introduksjonen av fleire verkemiddel og nye og høgare miljøavgifter. Internasjonalt har ein samanlikna utviklinga i verkemiddelbruken over tid, og på tvers av land.¹ Spesielt har det vore forsøkt å lage samanlikningar av omfanget av miljøavgifter. I motsetning til reguleringar, som må omtalast etter korleis dei er utforma, har ein tenkt seg at dei totale inntektene frå miljøavgifter kan summerast i éin indikator. Føremålet synest å vere å skaffe oversikt over i kva grad verkemiddelbruken går i miljøriktig retning i ulike land, og å samanlikne mellom land.

Det er eit ope spørsmål kva ein slik indikator viser. Provenyet frå miljøavgifter er produktet av to indikatorar som går i motsett retning med omsyn til miljøriktig utvikling: avgiftsnivået (høgare avgift er generelt eit skritt i retning av riktig prising) og utsleppa. Vidare er sjølve avgiftsgrunnlaget som inngår i dei internasjonale målingane altfor vidt til å seie noko om variasjonen i provenyet frå miljøavgifter.

*Miljøavgifter*² er klart definerte i økonomisk teori, på same måten som andre skattar og avgifter har sine teoretiske grunngevingar. I praksis har mange skattar og avgifter sitt grunnlag i fleire politiske målsetningar, og kvart enkelt mål har generelt fleire typar verkemiddel

retta mot seg.³ Generelt er det derfor vanskeleg å sortere omfanget av ulike verkemiddel retta mot dei ulike måla. For å isolere miljøavgiftene, må ein gå gjennom heile settet av eit land sine særavgifter og vurdere føremålet med disse i lys av skatteteori. Mange miljøavgifter vil vere enkle å identifisere. Men samanblandingar av mål og middel gjer at det også er behov for skjønn i vurderingane av kva som for eksempel er fiskale avgifter og kva som er miljøavgifter. Samanlikningar mellom land er endå meir komplisert enn samanlikning av tidsseriar innanfor eitt land, på grunn av landspesifikke variasjonar i definisjonar og verkemiddelbruk. Gode samanlikningar av utviklinga i internasjonale miljøavgifter over tid krev inngående vurderingar av avgiftene i kvart enkelt land, og over fleire år.

Eurostat og OECD har samla inn og publisert tal for det dei omtalar som samla *miljørelaterte* avgifter for EU-land og Norge tilbake til 1990. Disse tala er baserte på nærare spesifiseringar av kva typar avgifter som skal inngå, og prinsippet er at dei skal inkludere alle avgifter relaterte til energi, transport og forureining, samt ressurskattar (Eurostat 2008). Omtalen av dette grunnlaget som "miljørelaterte avgifter" er på mange måtar misvisande, då det omfattar langt meir enn det som må forståast som miljøavgifter. Ei nærare spesifisert liste over avgifter som skal rapporterast utelukkar nokre avgifter som har miljøeffektar, medan andre som ikkje er relevante for miljøprising er inkluderte.

Om ein tek bruken av omgrepet miljørelatert bokstaveleg, kan i prinsippet alle typar skattar klassifiserast under denne gruppa. Alle skattar påverkar økonomisk aktivitet som igjen påverkar bruk av energi, miljø og andre eksterne effektar. Ein treng eit meir avgrensa avgiftsgrunnlag knytt opp til den teoretiske definisjon av miljøavgifter om ein skal framskaffe relevante indikatorar på utviklinga i miljøavgifter.

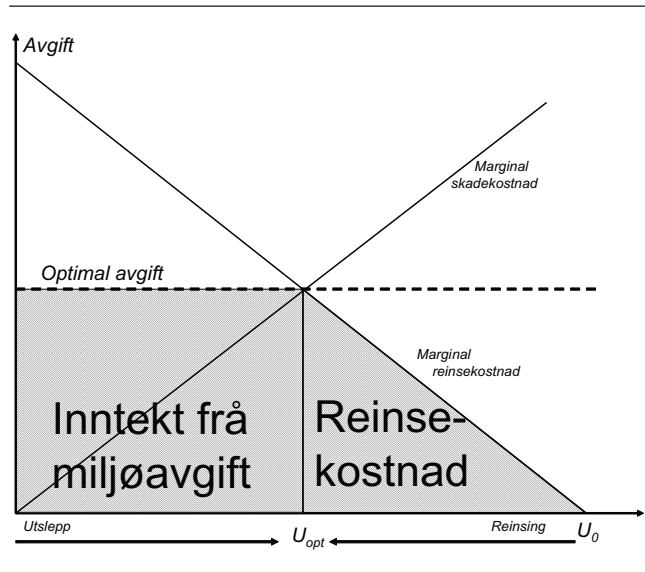
Annegrete Bruvoll er forskningsleiar ved Gruppe for klima- og energiokonomi (agb@ssb.no).

¹ Sjå OECD sin database over miljøpolitiske verkemiddel, www.oecd.org/env/policies/database.

² Miljøavgifter er ein type særavgifter. Særavgifter omfattar miljøavgifter, fiskalt grunngitte særavgifter og avgifter som blir lagde på bestemte varer for å dempe forbruket av dei. Indirekte skattar omfattar i tillegg til særavgiftene meirverdiavgifta og toll. Kjelde: NOU 2007:8.

³ Sjå Bruvoll og Dalen (2008) og Bye og Bruvoll (2008) for gjennomgang av norske og internasjonale energi- og miljøpolitiske verkemiddel.

Figur 1. Prinsippet for bruk av miljøavgifter

Miljøavgifter

Teoretiske betraktningar

Miljøavgifter er ein type *Pigou-avgifter* (Pigou 1920, Sandmo 1975). Pigou-avgifter skal korrigere for effektar av *negative eksternalitetar*, det vil seie negative konsekvensar av aktivitetar som påverkar velferden for andre, og som marknadsdeltakarane ikkje tek omsyn til. Miljøavgifter skal altså korrigere for miljøkostnadane slik at dei blir internaliserte i marknaden.

Figur 1 illustrerer korleis miljøavgifter verkar. Skadeverknadane av ei eining av eit miljøproblem, eksempelvisert ved eit tonn utslepp, er vanlegvis større desto høgare utsleppet allereie er. Det vil seie at den marginale skadestkostnaden er aukande. Samtidig er kostnadane per eining utsleppsreduksjon høgare desto meir ein allereie har redusert utsleppa. I figur 1 er dette illustrert ved at den marginale reinsekostnaden stig frå U_0 , som er utsleppa ved ingen reinsing, og mot venstre, då utsleppa er lågare på grunn av reinsing. Den optimale utsleppsmengda U_{opt} kan oppnåast ved å setje avgifta lik marginal skadestkostnad i det punktet der denne er lik marginal reinsekostnad for bedrifta, sjå figuren. Avgifta skal i utgangspunktet leggast direkte på eksternaliteten (utsleppet), eller nærmast muleg eksternaliteten om direkte skattlegging ikkje er muleg. Miljøavgiftene vil i praksis vere høgare eller lågare enn den optimale avgifta i figuren, berre unntaksvis treff ein det teoretisk optimale nivået.

Miljøavgifter verkar på to måtar. For det første vil forureinar *redusere utsleppa* så lenge den marginale reinsekostnaden er lågare enn avgifta. For dei gjenstående utsleppa vil reinsekostnaden vere høgare enn avgifta, og det vil løne seg å sleppe ut og betale avgifta i staden for å reinse. Miljøavgifter vil vere *effektive* i den forstand at forureinar reduserer utsleppa til ei bestemt utsleppsmengde til lågast muleg kostnader. Det inneber at *reinsing* for ein utsleppsreduksjon er minst muleg, sjå arealet til høgre i figuren.

For det andre vil *forureinarane betale* for dei gjenstående utsleppa. Det samla avgiftsbeløpet tilsvarer utsleppet ganga med avgifta, sjå arealet til venstre i figur 1. Sjølv avgiftsbeløpet handlar om *fordeling* – om samfunnet skal kompensert og forureinarane bere kostnadane ved dei utsleppa som finn stad. Det er dette beløpet ein er opptekne av når ein forsøker å måle omfanget av miljøavgifter. Det er viktig å merke seg at dette beløpet ikkje seier noko om i kva grad miljøavgifta fører til at utsleppa går ned. I nokre tilfelle kan det hende avgifta er tilnærma utan påverknad for utsleppsnivået. Dette gjeld for eksempel for CO₂-avgifta på bensin. På det nivået prisene er no, har prisendingar svært lite å seie for transportomfanget (sjå for eksempel OECD 2006). I figuren ville det tilsvare at kurven for marginal reinsekostnad er svært bratt. Men avgifta er like fullt ei miljøavgift, og den sikrar at Polluter Pay Principle blir oppfylt.

Fiskale skattar har som føremål å skaffe inntekter til staten. Disse vil påverke tilpassinga til dei økonomiske aktørane, noko som vil medføre samfunnsøkonomiske tap. Dei fiskale skattane skal derfor leggast der dei er minst mulig vridande på økonomisk aktivitet (Ramsey 1927, Diamond and Mirrlees 1971). Pigouavgifter, som for eksempel miljøavgifter, har derimot nettopp som føremål å endre økonomien si tilpassing. Det er vanlegvis enkelt å skilje mellom fiskale skattar og dei som er grunna i miljø. Men i nokre tilfelle, som vi skal come inn på seinare, er skiljet mindre opplagt. Då er det nødvendig med meir inngående vurderingar for å skilje ut miljøavgiftselementet. For eksempel kan det allereie vere lagt ei avgift på eksternaliteten som kan vere høg nok i forhold til marginalkostnadane, eller eksternaliteten kan vere internalisert i marknaden på andre måtar. Då kan ein stille spørsmål ved om det er riktig å kalle ytterlegare avgifter for miljøavgifter, eller om dei skal reknast som fiskale.

Miljøavgifter i praksis

I praktisk politikk avviker prisinga av miljøskadar frå optimal prising av fleire grunnar. For det første er det generelt ingen objektiv måte å rekne ut skadestkostnadane på, alle anslag vil innehalde normative og usikre element. For eksempel er det ingen objektiv måte å fastsetje den globale skaden av eit tonn CO₂. Likevel har samfunnet oppfatningar om kor mange utsleppa bør reduserast. Relatert til figur 1 betyr det at ein ikkje veit kvar kurva for marginal skadestkostnad ligg. Men om ein blir politisk einige om kor store utsleppa bør vere, kan ein styre utsleppsreduksjonen til ønska nivå ved å justere avgifta.

For det andre kan utsleppa vere vanskelege å måle. Dette gjeld for eksempel for CO₂ frå transport, der det i praksis er umulig å måle og legge avgift på utsleppa frå kvart enkelt eksosør. I tråd med generelle prinsipp for skattlegging skal ein rette miljøavgifta mest muleg direkte mot det problemet ein ynskjer å løyse. Sidan CO₂ frå transport ikkje kan reinsast, er det eit fast forhold mellom transportoljar og utslepp. CO₂-avgifta på ben-

sin er derfor eit godt eksempel på ei tilpassa miljøavgift som ikkje er lagt direkte på utsleppet.

For det tredje er mange miljøavgifter sette for lågt, eller ikkje nytta for bestemte forureinarar av nærings- og distriktsomsyn (sjå Bruvoll og Dalen 2008 for ein gjennomgang av dette). Dermed varierer avgiftene mellom utsleppskjelder, sjølv om marginalskaane er dei same for dei ulike kjeldene. Avgifter kan også vere sette høgare enn marginal miljøskade, eller i politisk samanheng bli omtalte som miljøavgifter utan at det er knytt miljø-eksternalitetar til aktiviteten. I statistikk-samanheng er det viktig at omgrepa er klart definerte og knytte opp mot prinsipielle grunnlag.

Eurostat og OECD sin definisjon av miljørelaterte avgifter

Eurostat har samla inn og publisert tal for inntekter frå "miljørelaterte avgifter" for EU-land og Norge tilbake til 1990. Dei statistiske retningslinjene byggjer på eit internasjonalt harmonisert statistisk rammeverk utvikla i 1997 mellom Eurostat, OECD og IEA, Eurostat (2001), heretter kalla «Eurostat-definisjonen». Føremålet synest å vere å skaffe oversikt over samansetjinga av grønne versus andre skattar og såkalla «grønne skattereformer» og kva prissignal som internaliserer miljøkostnadane (Eurostat 2001, OECD 2006). Statistikken skal vere internasjonalt samanliknbar og enkel å innhente, og innhentinga skjer via dei enkelte landa sine nasjonalrekneskap. Konsistens mellom nasjonalrekneskapet skal også muleggjere andre samanlikningar av miljødata.

«Miljørelaterte avgifter» er her definerte som følgjer: «A tax whose tax base is a physical unit (or a proxy of it) of something that has a proven, specific negative impact on the environment. It was decided to include all taxes on energy and transport in the definition of environmental taxes. Value added type taxes are excluded from the definition». (Eurostat 2001)

Den første setninga i denne definisjonen synes å rette seg mot omfanget av eksterne effekter, medan den andre setninga avviker sterkt frå denne. Dermed er ikkje definisjonen retta direkte mot miljøeksternalitetane, men den omfattar i prinsippet nærmast einkvar økonomisk aktivitet. All produksjon krev bruk av innsatsfaktorar som medfører negative miljøkonsekvensar, og alle skattar og avgifter vil påverke utsleppa gjennom likevektsverknader i økonomien. Når ein trekkjer grensene for skattegrunnlaget utanfor Pigou-avgiftene, finst det ikkje lenger ein prinsipiell basis for kva som skal inkluderas og ekskluderas. Det følgjer med ei nærare spesifisert liste til landa over kva avgifter som skal takast med (Eurostat 2001, sjå vedlegg).

Det er hevda at eit krav for at ein kan kalle ei avgift for miljøavgift er at den skal medføre endringar i utsleppa (OECD 2006). Som forklart i tilknytning til figur 1 er dette ikkje eit nødvendig krav til miljøavgifter. Sjølv om CO₂-avgifta på bensin har liten verknad på utsleppa, er den like fullt ei miljøavgift. Den sikrar at forurei-

nar betaler for restutsleppa. Av definisjonen ovanfor kan det sjå ut som det statistiske grunnlaget er valt på bakgrunn av analyserte samanhengar (økonometriske analysar) mellom skattebasane og miljøeffektar. Det er ikkje tilfelle, og det skal heller ikkje vere slik, jamfør figur 1.

Momsen er ekskludert, sjølv om denne har den same typen effektar som mange av avgiftene som er inkluderte. Momsen vil isolert sett redusere den økonomiske aktiviteten, og moms på fossile drivstoff vil ha same typen verknader som CO₂-avgifta på bensin. Det er også unntak frå moms og reduserte momssatsar som har vridande effektar, både i Norge og i andre land. Austerrike og Spania har for eksempel høgare moms på køyretøy, tilsvarande mange av dei transportavgiftene som er inkluderte i rapporteringa.

Ressursskattar skal i følgje Eurostat-definisjonen inkluderast. Men ressurskattar er vanlegvis sette for å skattleggje grunnrenta (både Ricardo- og Hotellingrenter, og i nokre tilfelle også monopolrenta) i uttak av naturressursar, og dei verken skal eller vil påverke uttaket av naturressursen eller tilpassinga til bedriftene elles. Vidare påpeikar Eurostat sjølv at det er uklart om bruken av naturressursar medfører miljøproblem, men påpeikar at det er brei semje om at dei *kan* ha negative miljøeffektar, noe som blir sett på som tilstrekkelig til at dei blir inkluderte i rapporteringsgrunnlaget (Eurostat 2001). I neste omgang blir dette prinsippet brote ved at skattar på olje og gass blir ekskluderte. Naturressursskatten på norsk kraft blir heller ikkje rapportert. Det blir argumentert med at skatteinntektene frå olje og gass er store for enkelte land, og at skattesystema varierer mellom landa. Medan sjølve føremålet med rapporteringa er å få fram variasjon i verkemiddelbruken mellom land, endrar ein datagrunnlaget når variasjonen viser seg å kunne bli for stor. Variasjonen i skattesystema er elles eit generelt problem som gjeld for heile settet av «miljørelaterte avgifter».

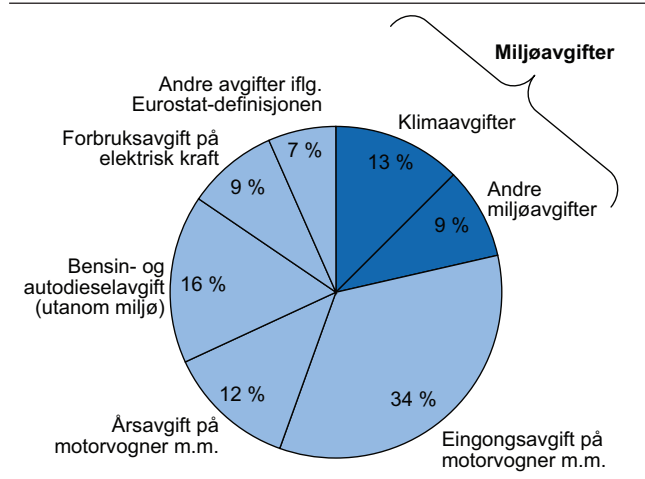
Vidare opererer Eurostat-definisjonen med ei undergruppering som også verkar vilkårlig. Dei «miljørelaterte avgiftene» blir delte inn i *energi-, transport-, forureinings- og ressursavgifter*. Den viktigaste norske miljøavgifta, CO₂-avgifta, blir ikkje rapportert som forureiningsavgift, men som energiavgift. Dermed blir avgiftene på forureiningar rapporterte som langt lågare enn kva som faktisk er tilfelle.

Konsekvensen av Eurostat-definisjonen er at skattane som blir rapporterte synest å ha ei tilfeldig kopling til miljø, og dei tek ikkje utgangspunkt i det teoretiske grunnlaget for miljøavgifter.

Norske miljøavgifter samanlikna med Eurostat sin definisjon

Vi har gått gjennom dei tala som følgjer av Eurostat-definisjonen (Næss og Smith 2009) og samanlikna med det som er dei faktiske miljøavgiftene. Vi har i stor grad basert oss på vurderingane i Særavgiftsutvalget, NOU

Figur 2. Norske miljøavgifter og andre avgifter som følger av Eurostat-definisjonen, 2007

2007:8, som gikk gjennom alle dei norske særavgiftene og det teoretiske grunnlaget for disse. Dei totale «miljørelaterte avgiftene», inkludert alle forureinings-, transport- og energiavgifter etter Eurostat-definisjonen kom på 66 mrd. kroner i 2007. Vi finn at inntektene frå dei norske miljøavgiftene var rundt 20 prosent av dei samla avgiftene som blei rapporterte til Eurostat, sjå figur 2 og tabell 1. Av dette var 13 prosent klimaavgifter (avgifter på CO₂, metan, HFK og PFK) og 9 prosent andre miljøavgifter. Det vil seie at nesten 4/5 av det som Eurostat og OECD omtaler som norske miljøavgifter har andre føremål enn å korrigere for miljøeksternalitetar. Differansen kjem hovudsakeleg av eingangsavgifta, årsavgifta og omregistreringsavgifta, som er fiskale avgifter. Vidare er også forbruksavgifta på elektrisk kraft og mesteparten av autodieselavgifta vurderte som fiskale avgifter. Nokre avgifter er relativt enkle å klassifisere, medan andre er meir samanvevde. Sjølv med eit stort usikkerheitsintervall, er det tydeleg at avgiftsgrunnlaget som følgjer av Eurostat-definisjonen er for vidt til å kunne seie noko om variasjonen i miljøavgifter.

Tabell 1 viser dei enkelte postane som følgjer av Eurostat-definisjonen (Næss og Smith 2009) og våre anslag. Vurderingane bak tala i tabell 1 er som følgjer:

Avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsværksemnd på kontinentalsokkelen, CO₂-avgift på mineralske produkt (punkt 1 og 5, jamfør tabell 1): Disse avgiftene skal redusere utslappa av CO₂ (NOU 2007:8). Som vist i figur 1, skal miljøavgifta vere lik for alle utslppskjelder når marginalskaden er uavhengig av kjelde, som for utslipp av klimagassar. For store delar av utslppskjeldene er avgifta for høg i forhold til det generelle avgiftsnivået og i forhold til eit kostnadseffektivt system gitt ved prisen på utslppsrettar i kvotemarknaden. Det er då eit spørsmål om meiravgifta utover ei kostnadseffektiv avgift er å rekne som ei fiskal avgift. I så fall er ikkje heile provenyet frå CO₂-avgifta å betrakte som miljøavgift. Bruvoll og Dalen (2008) berekna det fiskale elementet i CO₂-avgifta til om lag 2,1 mrd. kroner (tilsvarande beløpet utover ein kostnadseffektiv CO₂-

Tabell 1. Inntekter frå norske «miljørelaterte avgifter» etter Eurostat-definisjonen og frå norske miljøavgifter, mill norske kroner, 2007

	Eurostat-def (Næss og Smith 2009)	Faktiske miljøavgifter
Totalt	65 950	13 943
1 Avgift på utslipp av CO ₂ i petroleumsværksemnd på kontinentalsokkelen	3 385	3 385
2 Avgift på bensin	8 132	2 090
3 Forbruksavgift på elektrisk kraft	5 996	0
4 Avgift på mineralolje til framdrift av motorvogn (autodieselavgift)	6 425	1 651
5 CO ₂ -avgift på mineralske produkt	4 469	4 469
6 Svovelavgift på mineralske produkt	129	129
7 Avgift på mineraloljar	685	0
8 Avgift på utslipp av NO _x i petroleumssektoren	491	491
9 Avgift på utslipp av NO _x	716	716
10 Avgift på smøreolje	92	0
11 Miljøavgift, plantevernmiddel	70	70
12 Grunnavgift på eingangsemballasje (for drikkevarer)	669	0
13 Avgift på sluttbehandling av avfall	684	234
14 Miljøavgift på plast (drikkevareemballasje)	86	86
15 Miljøavgift på metall (drikkevareemballasje)	103	103
16 Miljøavgift på glass (drikkevareemballasje)	50	50
17 Miljøavgift på kartong (drikkevareemballasje)	243	243
18 Avgift på trikloreten (TRI)	2	2
19 Avgift på tetrakloreten (PER)	2	2
20 Avgift på hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK)	222	222
21 Eingangsavgift på motorvogner m.m.	22 663	0
22 Omregistreringsavgift	2 172	0
23 Årsavgift på motorvogner m.m.	8 110	0
24 Vektårsavgift	353	0

pris). Vi har likevel valt å rekne inn heile avgifta, fordi marginalkostnaden knytt til utslipp av klimagassar er svært usikker. *Vurdering: CO₂-avgifta er rekna som ei miljøavgift, men ulike satsar gjer at den ikkje er effektivt utforma. Vi har valt å rekne provenyet frå alle avgiftsatsane som miljøavgifter.*

Avgift på bensin og avgift på mineralolje til framdrift av motorvogn (autodieselavgift) (2 og 4): Bensin- og autodieselavgiftene skal prise bruksavhengige eksterne kostnader utanom klimagassutslipp. Avgiftene inkluderer både vegbruks- og ulykkeskostnader, i tillegg til miljøkostnader. For å trekke ut miljøelementet, må avgiftene korrigerast for vegbruks- og ulykkeskostnader og andre element som ikkje er relaterte til miljø. I følgje Econ (2003) og NOU 2007:8 utgjer lokale utslipp 6 prosent og støy 20 prosent av dei eksterne kostnadane. *Vurdering: 26 prosent av bensin- og autodieselavgiftene reknast som miljøavgifter.*

Forbruksavgift på elektrisk kraft (3): I følgje NOU 2004:8 er det tre grunnegjevingar for forbruksavgifta

på elektrisitet; *miljøpolitisk, energipolitisk og fiskal*. Avgifta er lagt på *forbruk* av elektrisitet. 99 prosent av norsk el-produksjon er basert på vasskraft, og forbruket har, med unntak av at noen rapporterer el-allergi, ingen kjende negative miljøverknader. Forbruksavgifta har derfor ingen miljøpolitisk grunngeving. Derimot er det knytt miljøeffektar til *produksjonen* av elektrisitet. Det er negative eksternalitetar knytte til utbygging og drift av vass- og vindkraftverk, og til utslepp frå importert kòlkraft. Miljøverknadane knytte til utbygging av vass- og vindkraft er ivaretekne gjennom konsesjonsreglene, verneplanane og gjennom Samla plan om vassdrag. Disse inkluderer også miljøverknader ved produksjon, som roterande vindmøller og nedtapping av magasin. Utover disse døma er det vanskeleg å finne negative miljøeffektar ved produksjonen. Utslepp av CO₂ og lokale forureiningar knytte til importert kòlbasert kraft skjer i Sverige og Danmark. Ansvar for disse utsleppa tilfell svensk og dansk utsleppsregnskap, og skal omfattast av miljøpolitikken og klimaavtalane i disse landa.

Det er altså vanskelig å argumentere for at el-avgifta korrigerer for miljøeksternalitetar. I staden kan avgifta ha motsett effekt. Sidan norsk elektrisitetsproduksjonen er utsleppsfri, kan el-avgifta føre til substitusjon over til fossilt baserte oppvarmingskjelder og auka utslepp. Avgifta vil også føre til lågare produsentprisar og lågare lønsemd i utvikling og bruk av dei dyrare, nye fornybare teknologiane. *Vurdering: Forbruksavgifta på elektrisk kraft er ikkje ei miljøavgift.*

Svovelavgift på mineralske produkt (6): Svovelavgifta er retta mot miljøeksternalitetar knytte til sur nedbør. I forhold til målsetjinga i Gøteborgprotokollen er avgifta 13 prosent for høg (NOU 2007:8). Generelt er usikkerheita rundt miljøkostnadane såpass store at vi har valt å ikkje korrigere for dette avviket. *Vurdering: Svovelavgifta kan reknast som ei miljøavgift.*

Avgift på mineraloljar (7): Grunnavgifta på fyringsolje oppfatar all mineralolje som ikkje er omfatta av autodieselavgifta. Føremålet med innføringa i år 2000 var å hindre ein uheldig overgang frå bruk av el til bruk av olje (NOU 2007:8). Ei rekkje utsleppskjelder har fritak. Dersom føremålet er å auke bruken av el, står denne avgifta i direkte konflikt med verknadane av forbruksavgifta på elektrisitet. Og dersom ein tolkar den som ei avgift på utslepp frå bruk av fossilt brensel, representerer den ei dobbel skattlegging av disse utsleppa, sidan utslepp av CO₂, SO₂ og NO_x er regulerte med egne verkemiddel direkte retta mot utsleppa (sjå Bruvoll og Bye 2004, Bruvoll og Dalen 2008). Avgifta er heller ikkje lagt på utsleppa, som ville vere i tråd med dei generelle prinsippa for skattlegging, eller fastsett på grunnlag av nærare definerte utslepp. NOU 2007:8 konkluderte med at denne skal betraktast på same måten som forbruksavgifta på elektrisitet. *Vurdering: Avgift på mineraloljer er ikkje ei miljøavgift.*

Avgifter på utslepp av NO_x (8 og 9): Disse avgiftene er retta mot miljøeksternalitetar knytte til utslepp av NO_x. Avgiftene er innretta mot å oppfylle avtala i Gøteborgprotokollen. Avgiftene er sette lågare enn anslått optimal avgift for å oppnå utsleppsmålet. *Vurdering: NO_x-avgifta er ei miljøavgift.*

Avgift på smøreolje (10): Avgifta er ikkje lagt på eventuelle utslepp frå smøreoljer, men skal bidra til å finansiere eit oppsamlingssystem og forsvarleg behandling av oljeavfallet. I praksis er den dermed å betrakte som eit gebyr. Uttrykt gjennom figur 1 vil dette seie at den skal dekke reinsekostnadane, sjå arealet til høgge i figuren. *Vurdering: Avgifta på smøreolje er ikkje ei miljøavgift.*

Miljøavgift, plantevernmiddel (11): Denne er ikkje omtalt i NOU 2007:8. Avgifta er administrert av Landbruksdepartementet. Utifrå namnsetjinga verkar det rimeleg å rekne denne som ei miljøavgift. *Vurdering: Miljøavgifta på plantevernmiddel er ei miljøavgift.*

Grunnavgift på eingangsemballasje for drikkevarer (12): Denne avgifta er grunnsett i ei oppfatning om at ombruk er meir miljøvennlig enn materialgjenvinning. NOU 2007:8 konkluderer med at dette ikkje kan dokumenterast og at avgifta bidrar til uheldige konkurransevridingar og bør fjernast. *Vurdering: Grunnavgifta på eingangsemballasje er ikkje ei miljøavgift.*

Avgift på sluttbehandling av avfall (13): Sluttbehandlingsavgifta har som føremål å prise miljøkostnadane ved avfallsbehandling, motivere til kjeldesortering og gjenvinning og redusere avfallsmengdene. Kriteriet for at avgifta er ei miljøavgift ligg i miljøkostnadselementet. Avgifta på forbrenning av avfall skal tilsvare overslaget på miljøskadar, og er dermed ei miljøavgift. Miljøskadar ved deponering består i utslepp av metan og sigevatn. Avgifta er ikkje knytt opp mot utsleppa, men er lagt på avfallsmengda. Dei seinare åra er også utsleppa per tonn avfall vesentleg reduserte utan at avgifta per tonn avfall er endra, og miljøkostnadane sin del av deponiavgifta er anslått til under 25 prosent (Bruvoll og Dalen 2008, NOU 2007:8). Den resterande delen på 75 prosent er å rekne som fiskal. *Vurdering: forbrenningsavgifta er ei miljøavgift, anslagsvis 25 prosent av deponiavgifta kan reknast som miljøavgift.*

Miljøavgifter på drikkevareemballasje (14-17): Disse avgiftene skal prise miljøkostnadane ved at drikkevareemballasje hamnar som søppel i naturen. I følgje Raadal m. fl. (2003) avspeglar differensieringa etter materialtype miljøkostnadane. *Vurdering: Disse avgiftene er miljøavgifter.*

Avgift på trikloreten (TRI) og tetrakloreten (PER) (18, 19): Avgiftene på disse kjemikalia blei innførte for å ivareta miljøeksternalitetar knytte til utsleppa. Det er uavklart om nivået er riktig sett i forhold til miljøskadane (NOU 2007:8). *Vurdering: Disse avgiftene er miljøavgifter.*

Avgift på hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK) (20): Disse avgiftene skal prise utsleppa av klimagassar og ligg om lag på same nivå som gjennomsnittlig CO₂-avgift. *Vurdering: Disse avgiftene er miljøavgifter.*

Eingangsavgift på motorvogner m.m. (21): I følge NOU 2007:8 og regjeringen.no skal denne avgifta først og fremst skaffe staten inntekter. Den er også progressiv for å ivareta fordelingsmessige omsyn, unntatte for næringskøyretøy, og differensiert etter CO₂-utslepp. Sjølv om den er basert på kriterium som medfører enkelte miljømessige effektar, blir den etter NOU 2007:8 si vurdering rekna som ei fiskal avgift. NOU 2007:8 påpeiker også at avgifta kan bremse utskiftingstakta og gje ein eldre bilpark, med negative miljøkonsekvensar. Miljøretninga av avgifta er altså usikker. Vidare er CO₂-utslepp frå bensin allereie prisa gjennom CO₂-avgifta. *Vurdering: Eingangsavgifta er ikkje ei miljøavgift.*

Omregistreringsavgift og årsavgift på motorvogner m.m. (22): I følge NOU 2007:8 er denne avgifta fiskalt grunnjeven. Den er bruksuavhengig og har såleis ingen direkte kopling mot miljøskadelege utslepp. *Vurdering: Denne avgifta er ikkje ei miljøavgift.*

Årsavgift på motorvogner m.m. (23): I følge NOU 2007:8 og regjeringen.no er denne avgifta først og fremst fiskalt grunnjeven. Den har også høgare sats for køyretøy utan partikkelfilter. Sidan avgifta er bruksuavhengig, har den ingen direkte kopling mot miljøskadelege utslepp, og skal i likskap med vektårsavgifta (24) ikkje reknast om ei miljøavgift. *Vurdering: Denne avgifta er ikkje ei miljøavgift.*

Vektårsavgift (24): Vektårsavgifta skal prise lokale utslepp og vegslitasje (NOU 2007:8). NOU 2007:8 påpeikar at det er vanskeleg å bruke ei bruksuavhengig avgift til å korrigere for bruksavhengige eksterne kostnader. Avgifta vil derfor ikkje prise vegslitasjen og dei lokale utsleppa riktig. *Vurdering: Vektårsavgifta er ikkje ei miljøavgift.*

Tolkingsproblem

Sjølv med ei riktig måling av miljøavgiftene er det uklart kva relative forskjellar mellom land, eller utviklinga over tid, seier om eit land si vektlegging av miljøpolitikken. Avgiftsprovenyet er produktet av avgiftssatsen og utsleppa. Skal ein auke i provenyet tolkast som at politikken er dreia i ei meir eller mindre miljøriktig retning? Auken kan kome av enten høgare verdsetjing av miljø (altså fleire eller høgare avgifter), eller at utsleppa har gått opp.

Avgifta kan også vere høgare enn optimalt (sjå figur 1). Då vil ein auke i provenyet uttrykke eit samfunnsøkonomisk tap. Dei norske klimaavgiftene er døme på dette. For ei rekkje utsleppskjelder er avgiftene sette høgare enn det ein kan rekne som samfunnet si vurdering av marginal skade (sjå Bruvoll og Dalen 2008).

For Norge sin del utgjør klimaavgiftene den største delen av miljøavgiftene. Med ein overgang frå avgifter til kvotehandel vil avgiftsprovenyet gå ned. Petroleumssektoren er frå 2008 inkludert i kvotesystemet, og prisen på utsleppsrettar blir trekte frå CO₂-avgifta. Dermed går dei samla inntektene frå miljøavgiftene ned, utan at dette har noen praktisk verknad for utsleppa eller vektlegginga i klimapolitikken.

Eurostat og OECD publiserer også avgiftsprovenyet i prosent av brutto nasjonalprodukt, eller i prosent av samla skattar og avgifter (sjå for eksempel OECD 2006, Eurostat 2008). Dette skal gi eit uttrykk for den relative vektlegginga av grøn skattlegging. Men auke i BNP vil også redusere avgiftsdelen, utan at dette uttrykker endringar i politiske prioriteringar. Målet kan også bli påverka av skatteinntektene elles som følgje av endringar i andre delar av skattesystemet eller strukturendringar i økonomien, samtidig som miljøskattlegginga ligg fast.

Det samla skattenivået i eit land er også eit uttrykk for prioriteringa av offentlig sektor og fordelingspolitikken. For eit land som Norge, med vesentleg høgare skatteinntekter enn andre EU-land, vil lik miljøavgiftspolitikke gje låge avgiftsinntekter i forhold til samla skattar.

Avgiftene knytte til transportsektoren er den viktigaste feilkjelda i Eurostat/OECD si tolking av «miljørelatererte avgifter», sjå figur 2. Mesteparten av bensin- og autodieselavgiftene går til å finansiere infrastruktur, og vegbyggingskostnadane varierer svært mykje mellom land, jamfør fjellandet Norge og flatlandet Danmark (sjå Bye og Bruvoll 2008). Med riktig prising av infrastruktur vil disse avgiftene variere mykje, utan at dette seier noko om miljøpolitikken. Auka «miljørelatererte avgifter» for Norge sin del kan innebere større satsing på infrastruktur, ikkje at skattepolitikken blir vridd i ei miljøvenleg retning.

Avsluttande kommentarar

Eurostat-definisjonen av «miljørelatererte avgifter» veg saman svært ulike verkemiddel og summerer fiskale skattar og miljøavgifter i eit felles mål. Det er svært viktig å vere klar på kvifor og korleis tala blir formidla. Summen av disse avgiftene er vanskelege å tolke, og bruken av omgrep gir misvisande assosiasjonar. I praksis er det kort veg frå det disaggregerte grunnlaget av energi-, miljø- og transportavgifter til å definere summen som miljøavgifter. Dette blir også gjort av Eurostat sjølv. I deira 2008-rapportering (Eurostat 2008) er avgiftsprovenya summerte og dessutan er omgrepet «environmentally related» tax revenues systematisk erstatta med «environmental» tax revenues. Når omgrepa blir brukte feil lenge nok, står ein i fare for å gløyme kva som er det faktiske innhaldet. OECD (2006) hevdar at dei «miljørelatererte avgiftene» introduserer prissignal som sikrar at forureinarane internaliserer miljøkostnadane. Avgifter som gir slike signal er synonyme med Pigou-avgifter, men mesteparten av avgiftene som inngår i OECD sine tal har heilt andre grunngevingar og verknader.

I utgangspunktet er det uklart kor stor differansen er mellom faktiske miljøavgifter og det som er omtalt som «miljørelaterede avgifter». Vi berekner at dei norske miljøavgiftene utgjør i overkant av 20 prosent, eller om lag 14 mrd. kroner av dei 66 mrd. kroner som følger av Eurostat-definisjonen i 2007. Hovudforskjellen kjem av at Eurostat-definisjonen inkluderer inngangsavgifta, årsavgifta og omregistreringsavgifta, som alle er fiskale avgifter. Vidare skal heller ikkje forbruksavgifta på elektrisk kraft og mesteparten av autodieselavgifta inkluderas, sidan disse er fiskale og dessutan har til dels uklare miljøverknader.

Avgiftspostane i Eurostat-definisjonen kan vere eit mulig grunnlag for samanstillingar og studie i utviklinga i grupper av ulike energi-, transport-, utslepps- og ressurskattar, når dei blir rapporterte på eit detaljert nivå. Men å omtale summen av disse tala som «miljørelaterede avgifter» er misvisande. For å unngå feiltolkningar bør summen når den blir brukt omtalast med sitt fulle nemning («Transport, Energy and Environmentally related taxes», for eksempel forkorta til TEE).

I dette eksemplet frå Norge utgjør miljøavgiftene berre ein liten del av det som blir rapportert. Sjølv med eit stort usikkerheitsintervall, er det tydeleg at avgiftsgrunnlaget som følgjer av Eurostat-definisjonen er for breitt til å kunne seie noko om variasjonen i miljøavgifter. Det er grunn til å tru at dette gjeld også for dei andre landa. For å betre statistikkgrunnlaget for rapportering av miljøavgifter bør dei internasjonale retningslinjene reviderast med tanke på å trekke ut miljøavgiftene frå det meir generelle grunnlaget som eksisterer i dag.

Referansar

Bruvoll, A. og T. Bye (2004): Trippel salto i reguleringspolitikken, *Økonomisk Forum* 1, 20-27.

Bruvoll, A. og H. M. Dalen (2008): Lag på lag i norsk klima- og energipolitikk, *Økonomiske analyser* 5, 29-37.

Bye, T. and A. Bruvoll (2008): *Taxing energy – why and how? The present policies across western countries*, Reports 08/28.

Diamond, P. and J. Mirrlees (1971): Optimal Taxation and Public Production I: Production Efficiency. *American Economic Review*, 61, 8–27.

ECON (2003): *Eksterne marginale kostnader ved transport*, Rapport 2003-054, ECON Analyse, Oslo.

Eurostat (2001): *Environmental taxes – A statistical guide*. Office for official publications of the European Communities, Luxembourg.

Eurostat (2008): *Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States and Norway*, Eurostat Statistical Books, 2008 Edition.

NOU 2007:8: En vurdering av særavgiftene, Finansdepartementet, juni 2007.

Næss, E. M. og T. Smith (2009): Environmentally related taxes in Norway. Totals and divided by industry. Documents 2009/5.

OECD (2006): *The political economy of environmentally related taxes*, ISBN 92-64-02552-9.

OECD, www.oecd.org/env/policies/database.

Pigou, A. C. (1920): *The Economics of Welfare*, London, Macmillan.

Ramsey, F. (1927): A Contribution to the Theory of Taxation, *Economic Journal*, March, 47–61.

Raadal, H. L., C. A. Nyland, I. S. Modahl og O. J. Hanssen (2003): Miljøvurdering av gjenvinnbare og gjenfyllbare PET-flasker brukt som drikkevareemballasje i Norge, OR 10.3, Stiftelsen Østfoldforskning.

Sandmo, A. (1975): Optimal taxation in the presence of externalities, *Swedish Journal of Economics* 77, 86-98.

Vedlegg: Skattebaser inkludert i OECD/Eurostat sitt statistiske grunnlag for berekning av miljørelaterede avgifter

Measured or estimated emissions to air

- Measured or estimated NOx emissions
- SO₂ content of fossil fuels
- Other measured or estimated emissions to air

Ozone depleting substances (e.g. CFC or halon)

Measured or estimated effluents to water

- Measured or estimated effluents of oxydizable matters (BOD, COD)
- Other measured or estimated effluents to water
- Effluent collection and treatment, fixed annual taxes

Certain non-point sources of water pollution

- Pesticides (Based on e.g. chemical content, price or volume)
- Artificial fertilisers (Based e.g. on phosphorus or nitrogen content or price)
- Manure

Waste management

- Waste management in general (e.g. collection or treatment taxes)
- Waste management, individual products (e.g. packaging, beverage containers)

Noise (e.g. aircraft take-off and landings)

Energy products

- Energy products used for transport purposes
- Unleaded petrol
- Leaded petrol
- Diesel
- Other energy products for transport purposes (e.g. LPG or natural gas)
- Energy products used for stationary purposes
- Light fuel oil
- Heavy fuel oil
- Natural gas
- Coal
- Coke
- Biofuels
- Other fuels for stationary use
- Electricity consumption
- Electricity production
- District heat consumption
- District heat production

Transport

- Motor vehicles, one-off import or sales taxes
- Registration or use of motor vehicles, recurrent (e.g. yearly) taxes

Resources

- Water abstraction
- Extraction of raw materials (except oil and gas)
- Other resources (e.g. forests)

Kjelde: Eurostat (2001).

Vedvarende ulikhet i dødelighet etter yrke

Jens-Kristian Borgan*

Det er store forskjeller mellom dødeligheten i ulike yrker i Norge, og forskjellene er til dels økende. Både kvinner og menn i yrker som vanligvis krever høyere utdanning har den laveste dødeligheten, men avstanden til andre yrker er klart størst blant menn. Arbeidstakere i disse yrkene har også den sterkeste reduksjonen i dødeligheten over tid, samtidig som den sterkeste sysselsettingsveksten har vært i disse gruppene. I primærnæringene har antall yrkesaktive derimot avtatt, samtidig som dødelighetsutviklingen er mindre positiv enn i andre yrker. Forskjellene i dødelighet mellom yrkesaktive i ulike yrker gjenfinnes i tilsvarende forskjeller i forventet gjenstående levetid ved 67 år hos de samme yrkesklassene.

1. Innledning

Etter en stagnasjon i dødelighetsnedgangen for menn etter den andre verdenskrig, har dødeligheten for menn i Norge sunket sterkt etter 1970. Fra tidlig på 1970-tallet til siste halvdel av 1990-tallet økte forventet levealder for norske menn med fire år, fra 71,5 til 75,5 år. Etter den tid har levealderen økt med ytterligere tre år. Et sterkt fall i dødeligheten av hjerte- og karsykdommer er årsak til det meste av denne nedgangen, mens kreftdødeligheten har endret seg lite. Blant kvinner økte levealderen med om lag 3,5 år fra tidlig 1970-tall til sent 1990-tall, og har nå økt med ytterligere to år.

Selv om helsetilstanden i befolkningen, målt ved dødeligheten, er i sterk bedring, uttrykker helsemyndigheter, både nasjonalt og internasjonalt, bekymring over at ikke alle grupper nyter like godt av forbedringene i befolkningens helse totalt. I Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003) «Resept for et sunnere Norge» (Folkehelsemeldingen) varslet regjeringen derfor:

«... en langsiktig satsing på flere fronter for å redusere ulikhetene. Hensynet til helseulikheter skal sterkere inn ved planlegging av tiltak, bl.a. de som retter seg mot endring av livsstil. Det skal utarbeides en egen handlingsplan for å redusere sosial ulikhet i helse» (St.meld nr. 16, 2002-2003)

Reduksjon av sosiale helseforskjeller har lenge stått på Verdens helseorganisasjons (WHOs) agenda, bl.a. i WHO Europas «helse for alle»-mål fra 1998. Her ble følgende mål for arbeidet med å redusere sosiale ulikheter i helse formulert: «By the year 2020 the health gap between socioeconomic groups within countries should be reduced by at least one fourth in all Member States, by substantially improving the health of disadvantaged groups» (Sosial- og helsedirektoratet 2005)

Jens-Kristian Borgan er statistikkrådgiver ved Seksjon for helsestatistikk (jkb@ssb.no).

*Jeg vil takke Helge Brunborg og Torbjørn Eika for god hjelp og nyttige kommentarer.

En undersøkelse over dødeligheten i ulike yrker over perioden 1960-2000 som denne artikkelen bygger på (Borgan, 2009), viser at det er god grunn til å være bekymret for utviklingen. Undersøkelsen viser store og vedvarende ulikheter i dødeligheten mellom sysselsatte i ulike yrker, særlig for menn. Det er heller en økende forskjell mellom dødeligheten i yrkene med den laveste dødeligheten sammenliknet med dem med den høyeste dødeligheten. Undersøkelsen viser også at det med få unntak er innen yrker med lav dødelighet en har sett den sterkeste veksten i antall yrkesaktive, mens det er blitt færre i yrker med høy dødelighet.

2. Nærmere om yrke og dødelighetsberegninger

Grunnlaget for beregningene presentert i denne artikkelen bygger på data fra folke- og boligtellingerne i 1960, 1970, 1980 og 1990 samt dødsårsaksregisteret for årene 1960-2000. I tillegg er det brukt flyttemeldinger for å ta hensyn til personer som flyttet ut av Norge i perioden. Nærmere dokumentasjon av dataene er gitt i Borgan (2009).

Som et mål for dødeligheten bruker vi her sannsynligheten for at et individ skal dø innen en gitt tidsperiode. For å estimere dødeligheten behøves derfor både antall dødsfall i en populasjon i den valgte perioden, samt populasjonens størrelse. Da dødssannsynligheten varierer sterkt med kjønn og alder, er det vanlig å beregne kjønns- og aldersspesifikke synligheter. Dødssannsynligheten er avledet av den tilsvarende dødelighetsraten, som er lik antall dødsfall populasjonen i løpet av en femårsperiode dividert med samlet antall leveår den samme populasjonen gjennomlever i femårsperioden.

Informasjon om død og dødsårsak er koblet til folketellingsdata for hvert individ som døde i perioden 1960-2000. Dette er gjort for hver av de fire tellingene. Tidspunktene for død eller utvandring er delt opp i femårsperioder. På denne måten har det vært mulig å bestemme levetid og eventuelt død for hver person. Ved å aggregere levetid og dødsfall for personer med samme yrke, alder og kjønn, er det enkelt å beregne dødelighetsrater for de utvalgte gruppene i femårs-

perioder etter tellingen. Døds sannsynligheter og andre dødelighetsmål som er brukt i denne artikkelen er avledet av disse dødelighetsratene.

Folke- og bolig tellingen 1990 var en kombinert register- og skjematelling, hvor skjema bare ble sendt til et utvalg av befolkningen. Yrke er en variabel som ble hentet inn gjennom skjema. Utvalget som fikk skjema ble trukket tilfeldig for hver kommune og utvalgets størrelse varierte etter kommunestørrelse, varierende fra full telling i de minste kommunene til at bare hver tolvte husholdning ble trukket ut i de største. Da trekksannsynligheten er ulik i ulike kommuner, er ikke utvalget av husholdninger som fikk skjema i seg selv landsrepresentativt. Det er imidlertid beregnet vekter for hver person som gjør det veide utvalget landsrepresentativt. Ved å multiplisere levetid og eventuelt dødsfall i perioden med vekter for hver person i en gruppe er det mulig å beregne dødelighetsrater også basert på yrkesopplysninger fra 1990-tellingen. Den statistiske usikkerheten i disse ratene er imidlertid større enn den som ble beregnet i de andre tellingene, som er gjennomført for hele befolkningen.

Til bruk i dødelighetsberegningene er datamaterialet organisert på to ulike måter:

1. For beregning av dødeligheten i yrkesaktiv alder er det brukt yrkesopplysninger for personer i alder 25-64 år ved hver av de fire folketellingene. For disse kohortene beregnes det dødelighetsrater basert på dødeligheten i femårige aldersklasser i en oppfølgingsperiode på fem år etter folketellingene. Videre beregnes det nye dødelighetsrater over en oppfølgingsperiode som varer fra fem til ti år etter tellingen. Det vil si at den aktuelle populasjonen ved begynnelsen av den andre femårsperioden vil være 30-69 år, mens alder ved slutten av femårsperioden vil være 35-74 år.
2. For å kunne beregne dødeligheten for personer over 67 år, er det behov for de yrkespassives tidligere yrke, for de som har vært yrkesaktive. Dette er gjort ved å ta utgangspunkt i folketellingene i 1980 hvor de yrkesaktive er registrert med yrke i 1980. For dem som var yrkespassive i 1980 er yrke fra 1970 brukt hvis personen var yrkesaktiv i denne tellingen. Tilsvarende er yrke i 1960 brukt for yrkesaktive i 1960 som var passive i senere tellinger. Da yrke i 1990-tellingen bare ble samlet inn for et utvalg, er yrkesopplysningene i denne tellingen ikke brukt i disse beregningene.

Yrke

I folketellingene i 1970, 1980 og 1990 ble yrke i hovedsak kodet etter Nordisk yrkesklassifisering (NYK) fra 1965 (Arbeidsdirektoratet 1965). I 1960 ble yrke kodet noe annerledes, men en omkodning har gitt sammenliknbare koder, i alle fall på et overordnet nivå. For å minske sannsynligheten for tilfeldige statistiske utslag på grunn av små grupper, er yrkesområdene aggregert

til 37 yrkesklasser for menn og 14 for kvinner, som antas å ha relevante fellestrekk. Denne inndelingen ble første gang brukt av Borgan og Kristofersen (1986), basert på Folke- og bolig tellingen 1970. Samme yrkesinndeling er også brukt av Andersen (1988). Grunnlaget for inndelingen i yrkesklasser var at hver yrkesklasse måtte bestå av minst seks tusen personer. Statistisk sentralbyrå (1984) definerer fiskere og selvstendige gårdsbrukere som egne sosioøkonomiske grupper, mens ansatte i primærnæringene, som gårdsarbeidere og skogsarbeidere, regnes som ufaglærte arbeidere.

SMR - dødelighetsindeks

For å kunne sammenlikne dødeligheten i yrker med ulik aldersfordeling er det behov for mer aggregerte dødelighetsmål enn de aldersbestemte dødelighetsratene. Da det er store variasjoner i aldersfordelingen i de enkelte yrkene og over tid er det behov for aggregerte dødelighetsmål. SMR (Standardized Mortality Ratio) er et slikt mål. (Checkoway et al 1989: 123). Dette målet, som er en form for indirekte standardisering, tar hensyn til ulikheter i aldersfordelingen i ulike grupper. Det kan tolkes som forholdet mellom antall registrerte dødsfall i en undersøkelsespopulasjon og tallet på dødsfall vi ville fått hvis de aldersbestemte dødelighetsratene i undersøkelsespopulasjonen var lik de som er observert i en standardpopulasjon. Et eksempel på dette er at dødeligheten i en gitt yrkesgruppe sammenliknes med dødeligheten observert for alle yrkesaktive i samme periode. For en nærmere forklaring av SMR henvises det til vedlegg F i Borgan (2009).

Levetid

Som et alternativt dødelighetsmål er det i denne artikkelen også brukt forventet gjenstående levetid som mål på dødeligheten over 67 år. Personer som var yrkespassive, eller ikke bosatt i Norge, ble i alle tre tellinger ansett som yrkespassive. Forventet levealder ved 67 år er beregnet for yrkesklasser for de fire femårsperiodene 1981-1985, 1986-1990, 1991-1995 og 1996-2000. Resultatene for 1996-2000 bygger hovedsakelig på yrkesopplysninger fra 1980, da flertallet av dem som var alderspensjonister i 1980 er døde 15-20 år senere. Levealderberegningene for tidligere perioder bygger i større grad på yrkesopplysninger fra 1970, og fra 1960 for de tidligste femårsperiodene.

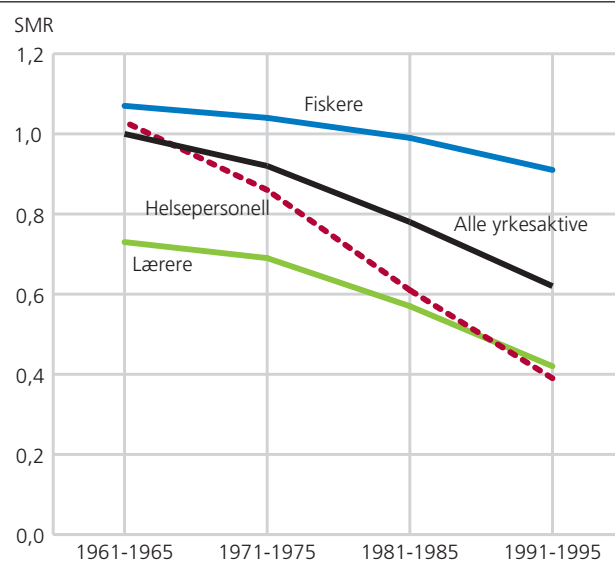
3. Hovedfunn

Sysselsatte i yrker som vanligvis krever høyere utdanning, har lenge hatt den laveste dødeligheten blant menn. Samtidig som det er lav dødelighet i disse yrkene, har yrkenes andel av de yrkesaktive steget sterkt etter 1960 og er fortsatt stigende. I tillegg er den relative dødeligheten i forhold til andre yrker blitt ytterligere forbedret eller holdt stand. Mens den aldersstandardiserte dødeligheten blant yrkesaktive menn ble redusert med om lag 40 prosent fra 1960- til 1990-tallet, var reduksjonen opp mot 60 prosent i flere yrker som vanligvis krever høyere utdanning. Nedgangen var særlig stor blant helsepersonell.

I primærnæringene er det yrker hvor de sysselsatte har dels høy og dels lav dødelighet. Typiske eksempler på dette er fiskere som har høy og gårdbrukere lav dødelighet. Felles for yrkene i primærnæringene er at andelen av de yrkesaktive har sunket sterk og at dødeligheten er mindre redusert enn i andre yrker. Dødeligheten til gårdbrukere i yrkesaktiv alder har likevel gått ned med om lag 30 prosent fra 1960-tallet til 1990-tallet. Dødelighetsnedgangen blant fiskerne er målt til om lag 15 prosent siden 1960, mens skogsarbeidere er den eneste yrkesklassen vi ikke har registrert noen dødelighetsnedgang siden 1960. Den gang var skogsarbeidere blant dem med den aller laveste dødeligheten.

De fleste yrkesklassene med sterkt innslag av ufaglærte arbeidere utenom primærnæringene har lenge hatt høy dødelighet. Det eneste unntaket av betydning er trearbeidere, men også disse hadde relativt høyere dødelighet på 1990-tallet enn på 1960-tallet. Yrkesklasser med høy andel ufaglærte arbeidere har fått redusert sin andel av de yrkesaktive.

Figur 1. Dødelighet (SMR) blant menn i utvalgte yrker. SMR alle yrkesaktive 1961-1965 = 1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 1. Andel menn 25-64 år i ulike yrkesklasser i prosent av alle yrkesaktive, og dødelighet (SMR) blant menn 25-64/30-69 år. 1960-2000¹

	Prosent				Dødelighet (SMR)							
	1960	1970	1980	1990	1961-1965	1971-1975	1981-1985	1991-1995	1966-1970	1976-1980	1986-1990	1996-2000
Alle yrkesaktive	100	100	100	100	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Teknisk- og naturvitenskapelig arbeid	2,5	5,0	7,7	8,6	0,79	0,80	0,79	0,69	0,82	0,75	0,77	0,71
Helsepersonell	0,9	1,1	1,8	2,2	1,03	9,93	0,80	0,63	0,98	0,88	0,86	0,84
Lærere og andre i pedagogisk arbeid	1,9	3,2	5,0	5,3	0,73	0,74	0,74	0,67	0,73	0,74	0,68	0,76
Religiøst-, juridisk- og annet humanistisk arbeid	1,1	1,5	2,6	4,3	0,92	0,89	0,88	0,76	0,89	0,93	0,84	0,73
Offentlig administrasjon og forvaltningsarbeid, bedrifts- og org.ledelse	4,1	5,3	8,9	8,1	1,03	0,98	0,87	0,72	0,97	0,92	0,86	0,88
Gårdbrukere	12,5	8,3	5,7	4,3	0,73	0,76	0,79	0,83	0,75	0,77	0,84	0,94
Fiskere	4,6	2,4	1,5	1,3	1,07	1,13	1,27	1,47	1,10	1,13	1,28	1,29
Jern- og metallvarearbeid	7,9	9,9	10,5	9,4	1,09	1,07	1,08	1,12	1,16	1,12	1,04	1,09
Trearbeid	7,2	7,7	6,2	5,5	0,83	0,85	0,87	1,00	0,87	0,88	0,95	1,10
Stein-, jord- og sementarbeid, murere m.fl.	1,3	1,2	1,0	0,9	1,02	1,05	1,03	1,33	1,18	1,11	1,17	1,11
Hotell- og restaurantarbeid, serveringsarbeid	0,9	1,0	1,1	1,6	1,80	1,59	1,46	2,04	1,46	1,38	1,48	1,47

¹ SMR = Standardized Mortality Ratio

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2. Andel kvinner 25-64 år i ulike yrkesklasser i prosent av alle yrkesaktive, og dødelighet (SMR) blant kvinner 25-64/30-69 år. 1960-2000¹

	Prosent				Dødelighet (SMR)							
	1960	1970	1980	1990	1961-1965	1971-1975	1981-1985	1991-1995	1966-1970	1976-1980	1986-1990	1996-2000
Alle yrkesaktive	100	100	100	100	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Teknisk-, vitenskapelig-, humanistisk og kunstnerisk arbeid	2,2	2,5	4,6	8,2	1,17	1,11	1,03	0,83	0,85	1,00	0,97	1,14
Helsepersonell	7,5	8,8	15,6	17,0	0,89	0,95	0,94	0,94	0,79	0,87	0,84	0,91
Lærere og andre i pedagogisk arbeid	5,4	5,6	7,7	8,9	0,76	0,92	0,88	0,91	0,78	0,86	0,84	0,66
Næringsmiddel-, grafisk, elektro og jern- og metallvarearbeid	4,5	3,2	2,7	2,4	1,18	1,08	1,09	1,08	1,20	1,04	1,34	1,40
Rengjøringsarbeidere m.fl.	6,1	9,6	8,7	7,3	1,06	1,04	1,01	1,13	1,04	1,12	1,10	1,10

¹ SMR = Standardized Mortality Ratio

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Yrkesklasser med stort innslag av fagarbeidere har et dødelighetsnivå og dødelighetsutvikling som avviker lite fra gjennomsnittet for alle yrkesaktive, mens yrkesklasser med stort innslag av funksjonærer på lavere og midlere nivå jevnt over har noe høyere dødelighet enn gjennomsnittet. Dødelighetstrenden er imidlertid positiv i forhold til andre yrkesklasser, og andelen blant de yrkesaktive er også økende.

Hovedtrekkene for kvinner samsvarer med de som er funnet for menn, men forskjellene er mindre markante. Kvinnelige lærere hadde lav dødelighet hele perioden fra 1960. Andre og mindre grupper av kvinner i yrker med høy andel med høyere utdanning hadde relativt høy dødelighet på 1960- og til dels 1970-tallet, men har senere hatt lav dødelighet. I likhet med menn hadde yrkesklasser med stort innslag av yrker som krever høyere utdanning en økende andel av de yrkesaktive kvinnene.

Yrkesklasser med stort innslag av ufaglærte arbeidere har den høyeste dødeligheten også blant kvinner. Samtidig er dette også yrker som har redusert sin andel av de yrkesaktive gjennom alle år etter 1960.

4. Mulige forklaringer på observerte trender

Sosial- og helsedirektoratet (2005) viser til følgende forklaringer på sosiale ulikheter:

- oppvekstvilkår og livsløp
- psykososiale faktorer
- materielle forklaringer
- helseatferd og livsstil
- helsetjenesten
- seleksjon

Flere av disse forklaringene kan begrunne hvorfor vi finner ulikheter i dødeligheten mellom yrker. Hvorfor ikke alle yrkesgrupper har fått del i helseforbedringene som har funnet sted siden 1960-tallet er vanskelige å forklare. En årsak kan være seleksjon ved større rekruttering til yrker som krever høyere utdanning og mindre til primærnæringene og ufaglærte yrker. De sistnevnte, som blir igjen i disse yrkene, har gjennomgående dårligere helse enn de som søkte til disse yrkene i tider hvor de var mange flere enn i dag. På den annen side hadde disse yrkene i tidligere tider et fysisk arbeidsmiljø som i mye større grad var helsefarlig enn dagens arbeidsmiljø. At yrkene som krever høy utdanning ikke bare har lav dødelighet, men også øker sitt forsprang, er ikke like lett å forklare ved seleksjon. De sysselsatte i disse yrkene har kanskje profitert mer på folkeopplysning om sunnere helseatferd og livsstil, blant annet med raskere røykekutt enn andre yrker. Kanskje har de også hatt større nytte av et bedre helsevesen enn andre.

Det er nedgang i dødeligheten av hjerte- og karsykdommer som er årsak til det meste av dødelighetsfallet etter 1970. I tillegg til endret livsstil har nok framgangen i hjertekirurgi og annen behandling av hjerte- og karsyk-

dommer bidratt til dette. Mens akademikeryrkene har hatt en særs gunstig utvikling i hjerte- og kardødeligheten har bildet vært helt motsatt for gårdbrukere. Kan dette påvirkes av at gårdbrukere normalt har lenger avstand til sykehus, som kan ha betydning ved akutt hjertesykdom?

5. Levetid etter 67 år

Det nye pensjonssystemet legger opp til at alle kan gå over på alderspensjon fra fylte 62 år, men at den årlige pensjonen blir høyere jo lenger arbeidstakeren står i arbeidet (Brunborg et al. 2008). Beregninger basert på yrke ved Folke- og bolig tellingen 1980, eller yrke ved en tidligere telling for dem som var yrkespassive i 1980, viser at forventet gjenstående levetid etter 67 år varierer sterkt med hvilket yrke de hadde som aktive i arbeidsmarkedet. Mannlige lærere (og andre pedagoger) hadde på slutten av 1990-tallet en forventet gjenstående levetid etter 67 år som var henholdsvis 3,9 og 3,7 år høyere enn den som ble målt for sjømenn og hotell- og restaurantarbeidere. Beregningene viser også at mannlige lærere, ingeniører og helsepersonell kunne regne med flere leveår etter 67 år enn sjøfolk og hotell- og restaurantarbeidere kunne regne med etter 62 år. Mens mannlige lærere og andre i pedagogisk arbeid ved slutten av 1990-tallet hadde en forventet gjenstående levetid på 16,5 år ved 67 års alder, var den tilsvarende levetiden for hotell- og restaurantarbeidere ved 62 år bare 15,9 år.

Blant kvinner er levealdersforskjellene mellom yrkene mindre enn blant menn. Likevel er det så mye som 2,5 års forskjell i forventet gjenstående levetid etter fylte 67 år for kvinnelige lærere sammenliknet med mange industriarbeideryrker samt rengjøringsarbeidere (henholdsvis 2,5 og 2,6 år).

6. Oppsummering

Sysselsatte i yrker som normalt krever høyere utdanning har lenge hatt den laveste dødeligheten for menn. Dette er også yrker som øker mest i andel av de yrkesaktive. På den andre siden har sjøfolk og hotell- og restaurantarbeidere lenge hatt den høyeste dødeligheten. Mens det har blitt færre sjøfolk, har det vært en økende andel i den sistnevnte yrkesklassen. Yrkesklasser med stort innslag av ufaglærte arbeidere har stabilt høyere dødelighet enn gjennomsnittet. Primærnæringenes andel av de sysselsatte hadde den sterkeste reduksjonen fra 1960 til 1990, med hele 70 prosent. Både selvstendige, men i enda større grad ansatte i disse næringene, fikk redusert sin andel av de sysselsatte vesentlig. Det er både yrkesklasser med lav dødelighet, som gårdbrukere, og høy dødelighet, som fiskere, i primærnæringene, men alle yrkene i disse næringene hadde en svakere dødelighetsutvikling enn de fleste andre yrkesklasser i den førtiårsperioden vi har beregninger for.

Dødelighetsforskjellene mellom yrkene er mindre blant kvinner enn blant menn. Historisk har menns liv vært sterkere knyttet til arbeid enn kvinners. Det er derfor

rimelig å anta at livsstil og helse er sterkere knyttet til yrke (og yrkesvalg) hos menn enn hos kvinner. Det er også flere kvinner i yrker hvor menn har lav dødelighet enn i yrker hvor de har høy dødelighet. Det kan ha betydning at dødeligheten av brystkreft har et motsatt mønster med hensyn på yrke enn andre dødsårsaker. I yrkesaktiv alder er brystkreft en relativt hyppig dødsårsak blant kvinner.

Pedagoger er den yrkesklassen med lavest dødelighet blant kvinner. Helsearbeidere har også en dødelighet under gjennomsnittet. En del industriarbeideryrker har relativt høy dødelighet også blant kvinner, særlig jern- og metallvarearbeidere. Kvinnelige hotell-, restaurant- og husarbeidere, har også relativt høy dødelighet i forhold til gjennomsnittet, men overdødeligheten er langt mer beskjeden enn blant menn.

Uten unntak hadde yrkesklassene med lav dødelighet i yrkesaktiv alder høy forventet gjenstående levetid, og dermed lav dødelighet over 67 år og vise versa. Dette gjelder både for kvinner og menn. Helsetilstanden i yrkesaktiv alder følger altså en yrkesklasse langt opp i alderdommen.

Referanser

Andersen, O. (1988): *Occupational Mortality in the Nordic Countries 1971 – 1980*, Statistical Reports of the Nordic Countries no. 49. Nordic Statistical Secretariat. Copenhagen

Arbeidsdirektoratet (1965): *Nordisk yrkesklassifisering. Standard for yrkesgruppering i offentlig norsk statistikk*. Arbeidsdirektoratet, Oslo

Borgan, J-K og L.B. Kristofersen (1986): *Dødelighet i yrker og sosioøkonomiske grupper*, Statistiske analyser 56, Statistisk sentralbyrå.

Borgan, J-K (2009): *Yrke og dødelighet 1960 – 2000*, Rapporter 2009/5, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg H, D. Fredriksen, N.M. Stølen og I. Texmon (2008): *Levealdersutvikling og delingstall*, Økonomiske analyser 4/2008, Statistisk sentralbyrå.

Checkoway, H, N.E. Pearce og D.J. Crawford-Brown (1989): *Research methods in Occupational Epidemiology*, Oxford University Press New York - Oxford

Sosial- og helsedirektoratet (2005): *Gradientutfordringen. Sosial- og helsedirektoratets handlingsplan mot sosiale ulikheter i helse*. Oslo

Statistisk sentralbyrå (1984): *Standard for inndeling etter sosioøkonomisk status*, Standarder for norsk statistikk 5. Statistisk sentralbyrå.

Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003): *Resept for et sunnere Norge*, Folkehelsepolitikken. Helsedepartementet. Oslo

Zahl P.H., M. Rognerud, B.H. Strand og A. Tverdal (2003): *Bedre helse – større forskjeller*, Rapport 2003:1, Nasjonalt folkehelseinstitutt. Oslo

Forskningsspublikasjoner

Nye utgivelser

Discussion Papers

*Ingvild Almås and Magne Mogstad: **Older or Wealthier? The Impact of Age Adjustments on the Wealth Inequality Ranking of Countries.*** DP no. 583, 2009. Sidetall 39.

Differences in individual wealth holdings are widely viewed as a driving force of economic inequality. However, as this finding relies on cross-section data, we may confuse older with wealthier. We propose a new method to adjust for age effects in cross-sections, which eliminates transitory wealth inequality due to age, yet preserves inequality arising from other factors. This new method is superior to existing methods, like the much used Paglin-Gini, which is shown to have several problems. A new cross-country comparable database reveals that the choice of method is empirically important: Existing methods yield erroneous wealth inequality rankings of countries.

*Tarjei Havnes and Magne Mogstad: **No Child Left Behind. Universal Child Care and Children's Long-Run Outcomes.*** DP no. 582, 2009. Sidetall 50.

There is a heated debate in the US and Canada, as well as in many European countries, about a move towards subsidized, universally accessible child care. At the same time, studies on universal child care and child development are scarce, limited to short-run outcomes, and the findings are mixed. We analyze the introduction of subsidized, universally accessible child care in Norway, addressing the impact on the long-run outcomes of children. Our precise difference-in-difference estimates show that child care had strong positive effects on children's educational attainment and labor market participation, and also reduced welfare dependency. 17,500 new child care places produces around

6,200 additional years of education. In line with these results, we find that children exposed to child care delay child bearing and family formation as adults. Subsample estimations by child's sex and mother's education suggest that good access to subsidized child care levels the playing field. A battery of specification checks support our empirical strategy.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser kan fås ved henvendelse til Aud Walseth,

Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 3/2008:

Konjunkturtrendene, 3-28.

Helge Brunborg, Inger Texmon og Silje Vatne Pettersen: Nye befolkningsframskrivninger, 29-41.

Bjart Holtsmark: U-land eller i-land – hvor ligger løsningen på klima-problemet? 42-49.

ØA 4/2008:

Konjunkturtrendene, 3-26.

Helge Brunborg, Dennis Fredriksen, Nils Martin Stølen og Inger Texmon: Levealdersutvikling og delingstall, 27-35.

Dennis Fredriksen, Trude Gunnes og Nils Martin Stølen: Oppdaterte framskrivninger av arbeidsstyrke, pensjonsutgifter og finansieringsbyrde, 36-43.

Erling Holmøy og Vibeke Oestreich Nielsen: Velferdsstatens langsiktige finansieringsbehov, 44-52.

ØA 5/2008:

Marina Rybalka: Hvor viktig er IKT for utvikling i næringslivet: produktivetsanalyse, 3-10.

Knut Ø. Sørensen: Satelittregnskap for forskning og utvikling i nasjonalregnskapet, 11-16.

Dag Rønningen: Bruttostrømmer på arbeidsmarkedet, 17-23.

Roger Bjørnstad og Roger Hammersland: Makroøkonomiske konsekvenser av redusert arbeidstid, 24-28.

Annegrete Bruvoll og Marit Dalen: Lag på lag i norsk klima- og energipolitikk, 29-37.

ØA 6/2008:

Konjunkturtrendene, 3-29.

Ingunn Sagelvmo og Ole Magnus Jakobsen: Reviderte nasjonaltall for 2006 og 2007: Hovedbildet av norsk økonomi er uforandret, 30-34.

Brita Bye, Taran Fæhn og Tom-Reiel Heggedal: Forskning og utvikling i næringslivet - politiske intensjoner og valg av virkemidler, 35-41.

Stein Hansen og Tor Skoglund: Utviklingen i sysselsetting og lønn etter 1930, 42-45.

Torgeir Ericson og Bente Halvorsen: Hvordan varierer timeforbruket av strøm i ulike sektorer, 46- 51.

ØA 1/2009:

Økonomisk utsyn over året 2008 3-142.

ØA 2/2009:

Thor Olav Thoresen: Derfor fikk vi skattereformen i 2006, 3-9.

Ingrid Melby og Elin Halvorsen: Skattebegrensning gjennom «80-prosentregelen», 10-13.

Kirsten Hegsvold Andersen: Tjenestehandel med utlandet har økt mye, 14-16.

Torgeir Ericson, Bente Halvorsen og Petter Vegard Hansen: Hvordan påvirkes husholdningenes strømpris av endret spotpris? 17-20.

Asle Rolland: Statistikk som pådriver for fremskritt 21-38.

Economic Survey

From 2004 will Economic Survey no longer be available in its current form. Economic trends for the Norwegian economy will continue to be published electronically, but will no longer have a printed counterpart.

http://www.ssb.no/kt_en/

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.1. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i industri ialt	3*
2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i bygg og anlegg i alt	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU.	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 2005=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer.	5*
		4.4. Produksjon. Investerings- og konsumvarer.	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg.	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer.	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks.	9*
		6.3. Førstegangsregistrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser.	11*
7.4. Månedstjeneste og avtalt lønn. Indeks.	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris råolje, Brent Blend	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent.	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent.	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs.	13*	8.3. Valutakursindekser.	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner. Sesongjustert	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen.	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning Prosent	Generell be- dømmelse av utsiktene i kommende kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2006										
1. kvartal	61,5	61,0	57,3	54,1	83	59,7	55	11	12	5
2. kvartal	60,7	61,4	57,3	54,7	83	59,8	50	12	15	6
3. kvartal	60,6	63,3	57,4	56,0	83	61,4	46	13	16	8
4. kvartal	62,5	63,4	58,5	56,1	84	61,7	42	14	17	9
2007										
1. kvartal	62,7	62,3	58,8	55,6	85	60,9	40	15	18	9
2. kvartal	61,4	61,1	58,2	55,3	85	59,6	41	15	19	9
3. kvartal	59,4	60,8	57,0	55,8	84	59,2	43	15	19	8
4. kvartal	57,8	60,5	55,9	55,9	84	58,6	45	14	18	7
2008										
1. kvartal	56,3	59,5	54,3	54,2	84	57,0	48	12	17	7
2. kvartal	53,9	55,6	51,5	49,7	83	52,7	52	10	15	6
3. kvartal	48,2	49,3	46,5	43,3	81	46,5	59	8	11	5
4. kvartal	40,3	43,5	40,0	37,6	79	41,3	67	6	7	3
2009										
1. kvartal	34,7	40,3	34,9	34,4	77	38,8	74	5	4	2

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebaseret industri. 2005=100					Bygg og anlegg. 2000=100				
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskin-industri	Bygging av skip og olje-plattformer	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Bolig-bygg	Andre bygg	
2006	132,2	124,3	171,8	137,2	120,1	197,7	278,1	185,6	172,1	
2007	155,9	151,7	198,7	146,2	162,5	216,6	279,8	173,1	220,5	
2008	132,2	126,8	191,2	85,8	145,2	187,2	295,3	110,5	199,9	
2007										
2. kvartal	157,1	154,5	195,4	154,3	160,5	219,8	266,5	186,3	224,9	
3. kvartal	158,5	153,7	199,6	146,8	168,6	213,2	265,2	168,5	223,4	
4. kvartal	155,8	148,4	205,8	130,3	171,6	208,3	296,8	147,4	217,4	
2008										
1. kvartal	148,8	140,2	207,9	108,6	166,4	199,7	300,4	124,9	213,8	
2. kvartal	138,4	131,0	202,0	88,8	153,5	193,7	296,4	111,5	209,6	
3. kvartal	126,5	121,9	187,1	76,0	137,6	185,6	301,8	105,9	198,8	
4. kvartal	115,1	114,0	167,6	69,7	123,2	170,0	282,4	99,7	177,4	
2009										
1. kvartal	106,9	108,5	149,7	69,2	113,3	..	..	..	..	

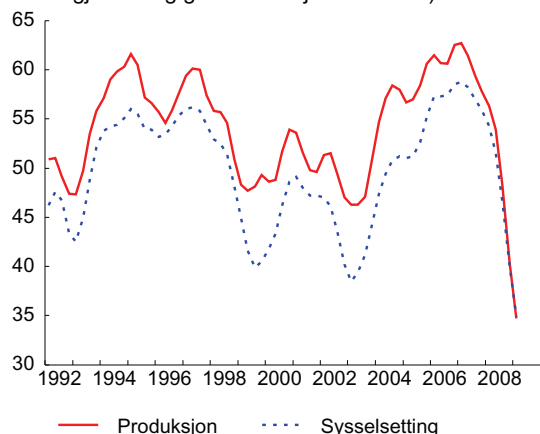
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebaseret industri. 2005=100					Bygg og anlegg. 2000=100				
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskin-industri	Bygging av skip og olje-plattformer	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Bolig-bygg	Andre bygg	
2006	148,1	115,4	235,0	143,4	112,2	250,1	420,9	228,1	182,6	
2007	211,8	149,8	385,8	192,8	186,4	291,6	462,5	224,6	252,1	
2008	235,7	152,9	537,8	199,1	261,9	265,1	438,3	152,5	264,3	
2007										
2. kvartal	204,7	146,2	363,5	187,4	162,6	289,8	460,1	232,0	245,0	
3. kvartal	220,5	155,0	402,6	200,2	202,2	296,7	460,1	224,3	263,7	
4. kvartal	233,8	161,4	448,9	209,5	245,0	299,1	467,1	207,8	276,2	
2008										
1. kvartal	242,1	163,6	497,9	211,3	273,0	292,0	462,6	184,6	281,0	
2. kvartal	242,9	160,2	537,7	205,3	276,7	275,0	444,9	161,5	277,0	
3. kvartal	235,8	150,9	558,4	195,1	260,9	255,4	428,8	140,6	261,3	
4. kvartal	222,0	136,9	557,0	184,6	237,1	238,2	416,9	123,2	238,0	
2009										
1. kvartal	206,1	121,6	543,6	176,4	214,6	..	..	..	..	

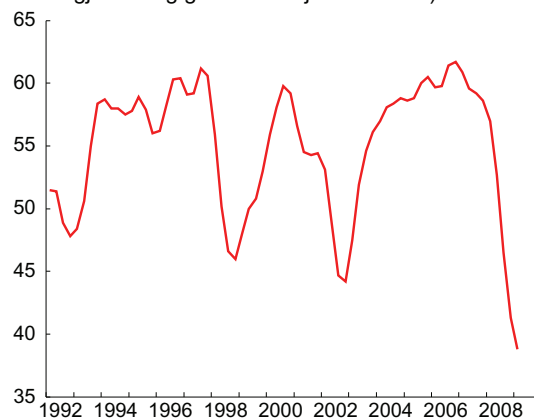
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

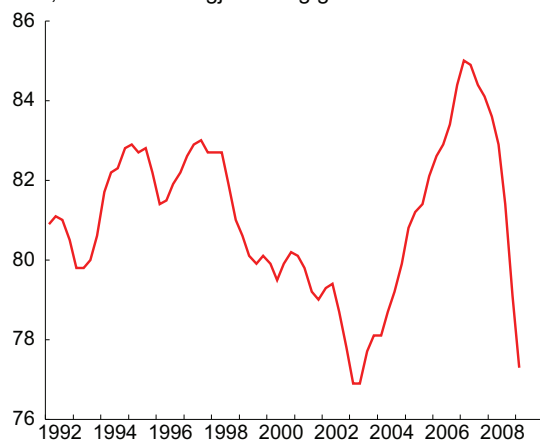
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

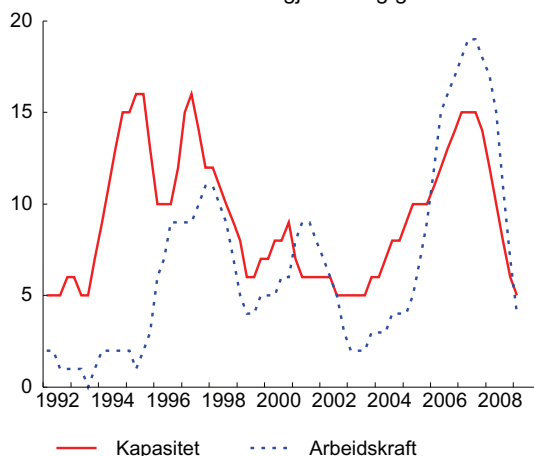
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

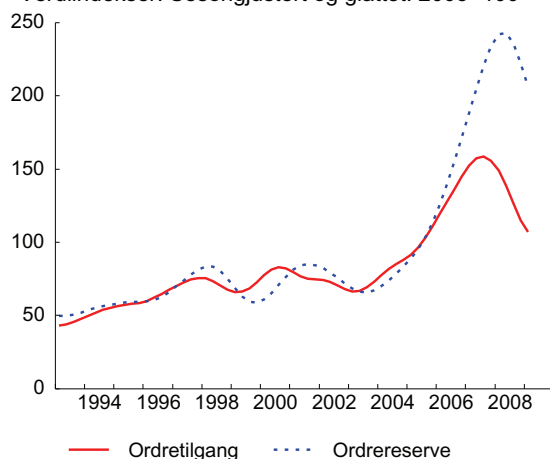
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser produksjonen, kvartal. Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

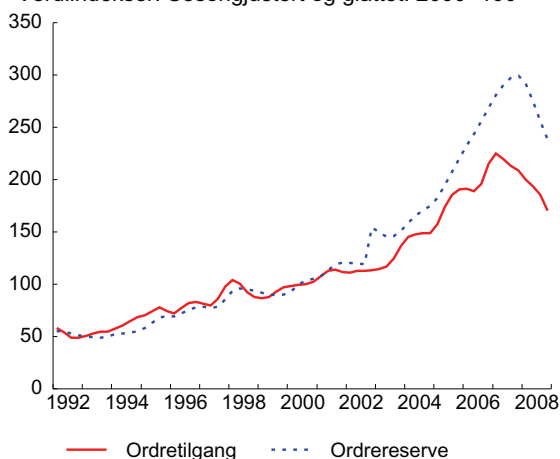
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal). Ordrebasert industri ialt
Ordretilgang og ordreserve. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2005=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal). Bygg og anlegg ialt
Ordretilgang og ordreserve. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					NAV				Sykefravær- statistikk
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeids- styrken	Arbeids- ledige ²	Arbeids- ledighet. Prosent av arbeids- styrken	Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger	Sykefravær- prosent ³
2004	2 276	1 761	2 382	106	4,5	91,6	108,5	16,9	10,7	7,1
2005	2 289	1 800	2 400	111	4,6	83,5	96,6	19,8	13,3	6,7
2006	2 362	1 825	2 446	84	3,4	62,7	72,8	27,6	18,9	6,9
2007	2 443	1 870	2 507	63	2,5	46,0	56,1	33,3	24,3	6,9
2008	2 524	1 950	2 591	67	2,6	42,6	53,4	29,7	26,6	7,0
2007										
November	2 481	1 891	2 543	63	2,5	41,8	52,2	33,6	26,8	6,9
Desember	2 490	1 918	2 552	62	2,4	41,1	51,1	34,4	27,1	6,9
2008										
Januar	2 495	1 916	2 556	61	2,4	40,5	50,4	33,6	27,1	7,4
Februar	2 506	1 936	2 569	63	2,5	40,0	50,1	33,3	27,5	7,4
Mars	2 514	1 932	2 575	61	2,4	40,5	50,0	27,0	26,9	7,4
April	2 517	1 946	2 579	62	2,4	39,0	50,2	40,2	27,4	6,8
Mai	2 517	1 953	2 579	63	2,4	39,9	51,1	25,5	26,8	6,8
Juni	2 514	1 935	2 578	65	2,5	40,0	51,0	29,8	26,1	6,8
Juli	2 514	1 962	2 576	61	2,4	40,6	51,0	31,2	27,5	6,9
August	2 521	1 956	2 583	62	2,4	41,5	52,1	25,9	26,6	6,9
September	2 520	1 971	2 584	65	2,5	43,4	54,9	35,9	26,7	6,9
Oktober	2 519	1 953	2 589	70	2,7	45,8	57,3	22,6	25,0	7,0
November	2 520	1 946	2 593	74	2,8	49,3	60,7	23,3	24,6	7,0
Desember	2 522	1 915	2 596	74	2,9	53,0	64,7	22,2	26,8	7,0
2009										
Januar	2 519	1 897	2 597	78	3,0	58,6	70,6	20,5	22,1	..
Februar	2 515	1 903	2 595	80	3,1	63,7	75,7	23,5	23,4	..
Mars	..	..	..	..	..	68,1	80,7	34,1	23,4	..
April	..	..	..	..	..	73,0	86,1	16,6	24,0	..

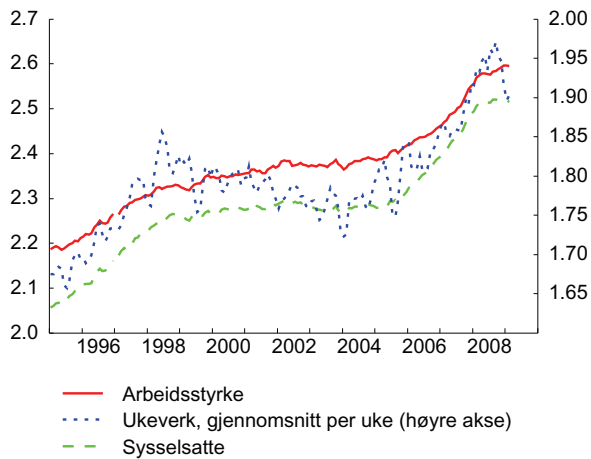
¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal. ² Det skjedde en større omlegging av AKU fra 2006, med brudd i tidsserien som resultat. ³ Egen- og legemeldte sykefraværsværk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og NAV.

4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 2005=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Utvinning og utvinnings- tjenester	Industri	Kraft- forsyning	Innsats- varer	Investerings- varer	Konsum- varer	Energi- varer
2004	100,6	103,3	98,0	79,7	93,6	94,7	100,5	102,2
2005	100,3	100,1	100,8	100,0	100,2	100,5	100,5	99,5
2006	98,1	95,4	106,4	87,4	103,7	113,2	100,9	94,5
2007	96,8	90,8	112,6	100,5	108,0	126,8	103,9	91,2
2008	97,0	90,0	115,8	103,8	108,7	143,4	100,8	90,3
2007								
Oktober	98,6	92,2	113,8	105,3	106,9	130,4	102,6	92,3
November	97,2	90,8	113,3	99,6	111,0	132,6	101,9	90,5
Desember	95,2	88,3	115,0	96,5	102,7	134,8	102,1	88,9
2008								
Januar	97,4	91,2	115,8	96,9	108,1	137,3	105,3	90,6
Februar	96,4	89,1	116,8	98,9	105,2	138,3	104,6	89,8
Mars	97,6	91,7	113,0	104,1	113,3	132,3	99,8	93,3
April	97,5	89,3	119,3	105,6	107,7	142,9	104,0	89,5
Mai	97,3	90,1	116,9	102,8	109,2	143,4	99,8	91,3
Juni	96,9	89,2	116,4	107,6	109,1	144,2	98,3	90,3
Juli	97,8	90,8	116,0	105,9	117,5	149,4	97,1	90,4
August	92,8	83,8	117,0	99,7	111,3	146,4	98,2	85,7
September	95,3	87,3	115,8	104,8	114,6	146,6	100,9	85,9
Oktober	98,5	91,6	115,2	107,2	98,2	147,3	102,4	92,1
November	98,5	92,0	114,5	104,7	103,0	146,6	100,4	92,7
Desember	98,3	93,3	112,4	107,1	107,4	145,8	98,6	92,1
2009								
Januar	96,9	91,6	111,1	99,4	104,4	147,3	96,9	90,5
Februar	99,0	94,8	110,9	96,5	116,5	148,5	95,5	91,9
Mars	96,3	91,2	110,2	94,4	97,9	150,2	95,8	90,1

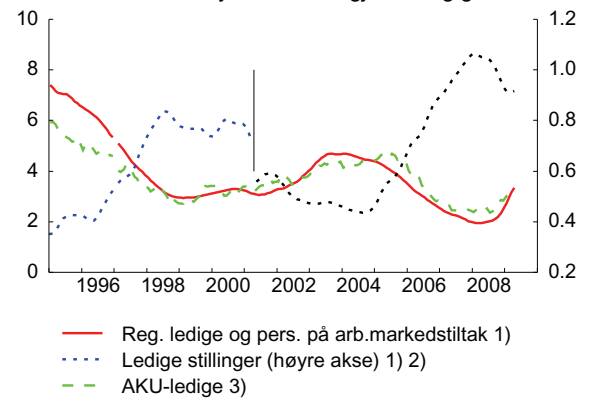
¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, Statistisk sentralbyrå.

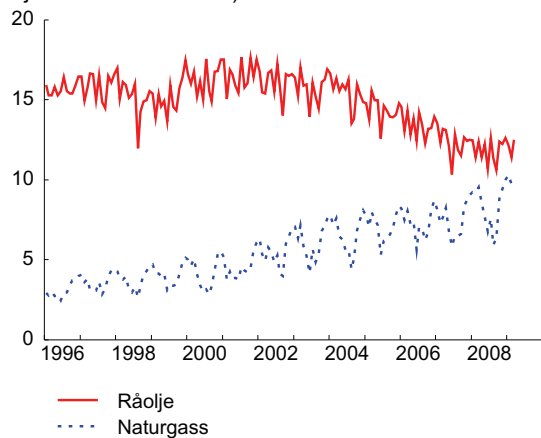
Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.
2) Brudd i serien fom. mai 2001.
3) Brudd i serien fom. 2006.

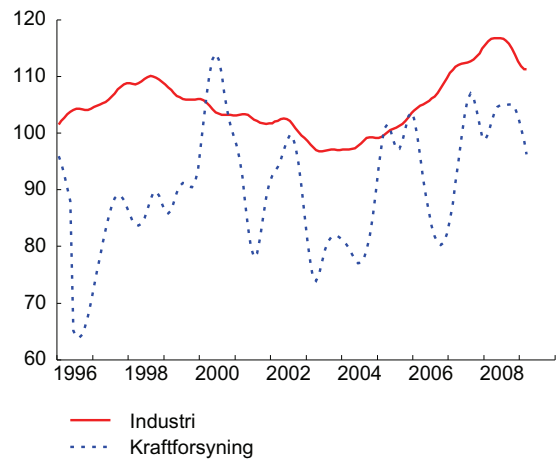
Kilde: NAV og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm³)
Ujusterte månedstall 1).

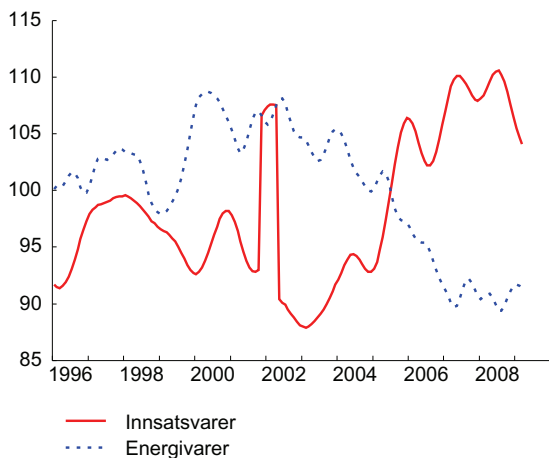
1) Brudd i seriene fra og med 2004.
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

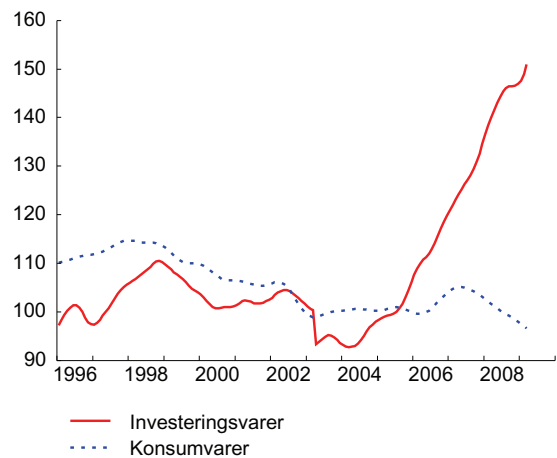
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Nivå	Endring	Nivå	Endring
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring				
2006	127,8	6,1	128,7	6,3	125,4	5,0	633,5	17,9	187,9	9,9
2007	135,6	6,1	136,6	6,2	132,6	5,7	749,0	18,2	217,2	15,6
2008	139,3	2,8	139,7	2,3	138,3	4,3	836,8	11,7	233,6	7,6
2006										
2. kvartal	126,9	2,2	127,9	2,7	124,0	-0,2	150,0	13,4	183,9	4,5
3. kvartal	119,5	4,6	118,0	5,1	124,9	2,5	146,7	16,5	227,0	9,5
4. kvartal	135,2	5,4	135,8	4,7	133,9	8,0	193,9	19,3	171,8	13,1
2007										
1. kvartal	138,4	6,8	139,9	5,3	133,6	12,6	170,9	19,6	193,7	14,8
2. kvartal	134,9	6,3	135,0	5,6	135,6	9,4	179,9	19,9	214,9	16,8
3. kvartal	127,1	6,4	126,8	7,5	129,2	3,4	178,1	21,4	258,8	14,0
4. kvartal	141,8	4,9	144,7	6,6	131,9	-1,5	220,1	13,5	201,4	17,2
2008										
1. kvartal	136,1	-1,7	137,8	-1,5	130,2	-2,5	189,7	11,0	207,2	7,0
2. kvartal	144,8	7,3	144,8	7,3	145,1	7,0	211,5	17,6	250,4	16,5
3. kvartal	133,9	5,4	133,7	5,4	134,8	4,3	197,1	10,7	271,6	5,0
4. kvartal	142,4	0,4	142,4	-1,6	142,9	8,3	238,5	8,4	205,3	2,0
2009										
1. kvartal	..	..	..	..	..	..	..	..	205,7	-0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri			Kraftfor- syning	Antatte i alt	Oljevirkosomhet (justert)				
	Antatte, sesongjust.	Utførte, justert	Utførte, sesongjust.	Utførte		I alt		Utførte		
						Leting	Utbygging	Felt i drift	Rørtransport	
2005	..	19,6	19,3	8,3	..	88,5	7,5	19,5	34,4	10,0
2006	..	22,1	21,9	10,6	..	95,7	11,7	21,3	39,0	5,3
2007	..	26,8	26,4	12,6	..	109,6	17,9	30,8	46,0	3,6
2008	..	33,7	33,6	14,9	..	123,9	24,4	35,2	57,6	1,8
2007										
1. kvartal	7,6	4,5	5,7	2,0	26,4	22,6	4,2	5,0	9,6	0,7
2. kvartal	6,5	6,2	6,3	3,1	31,6	27,3	4,1	7,9	10,7	1,1
3. kvartal	8,3	7,0	7,0	3,4	33,7	30,1	4,1	8,7	12,7	1,2
4. kvartal	8,5	9,2	7,4	4,2	32,5	29,6	5,6	9,1	13,0	0,6
2008										
1. kvartal	9,4	6,5	8,3	2,4	34,6	26,9	4,4	9,1	12,1	0,4
2. kvartal	9,3	8,3	8,5	4,0	36,8	29,9	5,6	8,6	14,0	0,6
3. kvartal	9,1	8,1	8,3	3,8	33,7	32,9	6,7	8,3	16,0	0,6
4. kvartal	9,2	10,7	8,5	4,7	37,7	34,2	7,7	9,1	15,5	0,2
2009										
1. kvartal	8,5	..	..	..	37,2	..	..	..	..	..

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra henholdsvis investeringsundersøkelsen forrige og samme kvartal.

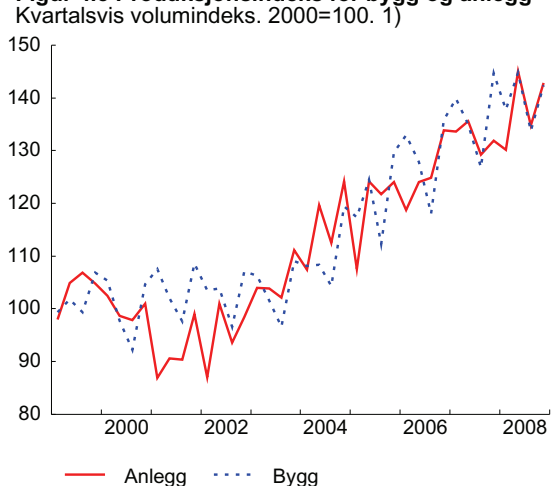
Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1), i investeringsåret (t) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirkosomhet			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
År t-1												
2. kvartal	14,4	15,8	20,7	21,7	9,9	9,5	11,3	12,1	65,1	68,3	82,6	116,9
3. kvartal	15,0	16,3	24,0	23,6	8,9	9,2	11,5	12,1	78,2	88,5	119,2	133,1
4. kvartal	18,3	20,6	28,3	25,6	9,9	11,8	13,4	14,8	92,8	100,2	126,7	145,5
År t												
1. kvartal	18,4	25,1	32,3	26,1	11,8	13,7	14,6	14,9	93,8	104,6	130,6	137,4
2. kvartal	21,1	25,8	32,8	..	11,6	14,2	15,6	..	102,3	112,9	132,6	..
3. kvartal	21,8	28,3	34,5	..	11,6	14,6	15,6	..	99,6	117,5	128,8	..
4. kvartal	22,9	27,8	34,4	..	11,2	12,9	15,4	..	99,9	112,5	127,4	..
År t+1												
1. kvartal	22,8	27,6	34,7	..	10,6	12,6	14,9	..	95,8	109,6	123,9	..

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

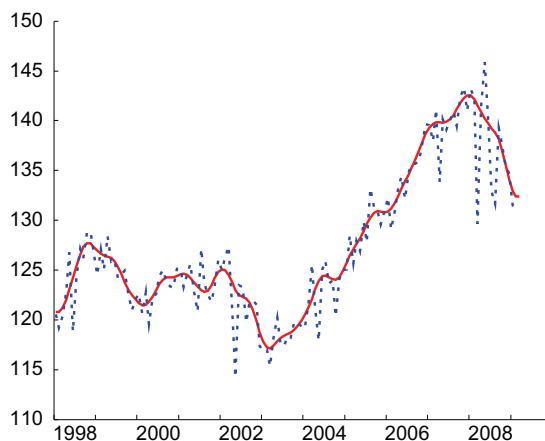
Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg

1) Brudd i serien fra 1. kv. 2000.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger

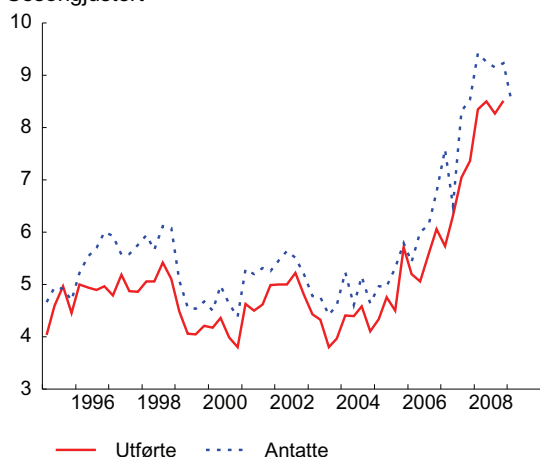
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri

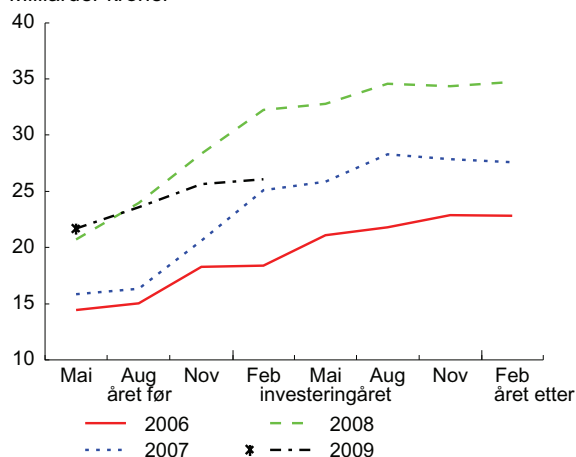
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner. Sesongjustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift

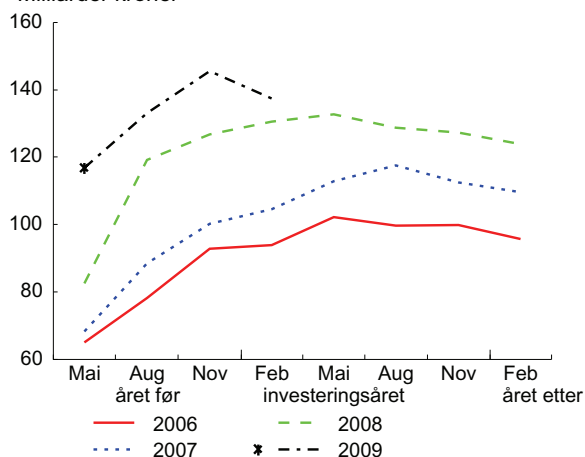
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2006-2009 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkksomhet

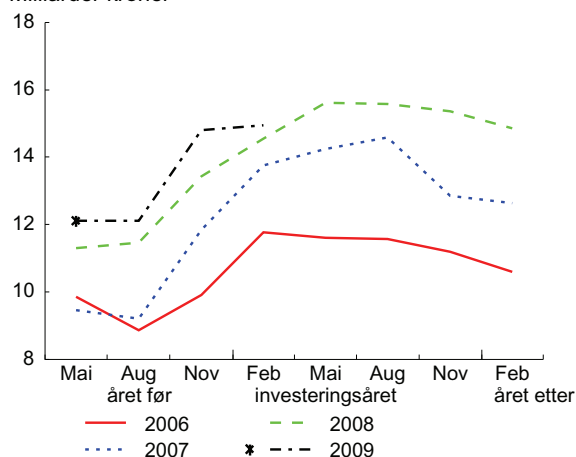
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2006-2009 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning

Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2006-2009 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang					Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden		
	Antall boliger		Bolig bruksareal. 1000 kvm.			Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent.				
2004	29 999	29,4	3 543	19,8	3 648	4 344	4 742	
2005	31 608	5,4	3 849	8,6	4 046	4 530	4 973	
2006	33 314	5,4	4 081	6,0	4 491	4 972	6 043	
2007	32 520	-2,4	4 025	-1,4	5 396	5 160	7 179	
2008	25 824	-20,6	3 341	-17,0	5 252	4 918	8 153	
2007								
Oktober	2 561	-19,4	335	-16,5	456	5 237	6 943	
November	2 713	-18,8	316	-15,2	461	5 238	7 075	
Desember	2 270	-17,8	290	-14,0	464	5 230	7 239	
2008								
Januar	2 248	-17,2	288	-13,4	463	5 218	7 433	
Februar	2 310	-16,4	308	-13,0	459	5 206	7 633	
Mars	2 457	-15,1	305	-12,4	453	5 193	7 805	
April	1 530	-14,3	230	-12,5	446	5 170	7 915	
Mai	2 468	-14,5	308	-13,8	438	5 137	7 960	
Juni	2 285	-15,2	311	-15,7	430	5 101	7 961	
Juli	1 963	-16,5	253	-18,1	421	5 061	7 961	
August	2 333	-19,6	300	-21,3	413	5 020	7 994	
September	2 451	-23,4	286	-25,0	406	4 981	8 060	
Oktober	1 818	-26,1	232	-27,8	401	4 943	8 125	
November	2 179	-28,3	280	-28,5	398	4 898	8 154	
Desember	1 798	-27,9	238	-28,1	396	4 847	8 133	
2009								
Januar	1 929	-28,5	249	-28,7	396	4 796	8 079	
Februar	1 860	-29,5	218	-27,6	398	4 746	8 029	
Mars	1 804	-25,5	239	-26,5	401	4 698	8 012	

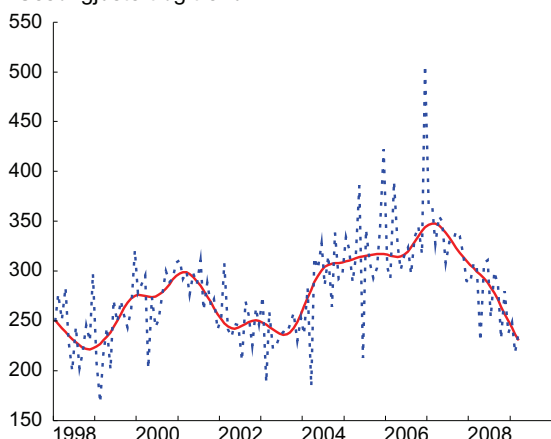
¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomsætningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
2004	96,6	3,7	131,0	3,3	12,1	19,8	8 706,4	4,0
2005	99,9	3,0	133,1	1,4	11,7	-3,5	8 492,1	-1,8
2006	105,4	5,3	138,6	4,0	12,0	1,5	8 625,6	1,3
2007	112,4	6,8	149,2	7,6	13,7	15,0	8 750,3	1,0
2008	114,4	1,9	148,4	-0,2	11,5	-15,7	8 436,5	-4,5
2007								
November	114,7	2,8	152,0	2,4	13,3	6,2	748,0	-2,5
Desember	114,3	1,9	153,3	1,3	13,5	7,7	722,4	-4,2
2008								
Januar	113,9	1,3	149,6	0,1	13,3	4,0	733,8	-5,7
Februar	114,7	0,7	150,3	-1,2	14,2	-5,5	715,3	-6,6
Mars	114,7	0,6	152,1	-2,6	13,7	-20,8	643,5	-6,8
April	114,5	0,6	149,7	-5,8	12,7	-33,7	704,1	-6,5
Mai	117,0	0,1	151,2	-3,5	12,1	-42,4	781,9	-5,7
Juni	114,5	-0,7	149,3	-3,8	11,9	-48,2	709,0	-4,7
Juli	114,5	-2,0	147,3	-8,1	10,5	-48,8	699,7	-3,8
August	114,4	-2,6	147,2	-10,6	10,5	-44,9	633,5	-3,1
September	114,0	-2,8	147,1	-4,5	10,8	-38,7	702,7	-2,5
Oktober	113,3	-2,5	145,1	-4,5	9,5	-34,0	704,8	-2,3
November	113,5	-2,2	145,4	-4,7	8,7	-25,7	708,9	-2,6
Desember	113,1	-1,4	146,8	-4,5	9,7	-15,1	699,4	-3,0
2009								
Januar	113,7	-0,5	143,8	1,4	7,1	-6,9	692,2	-3,3
Februar	113,4	0,4	144,8	-2,9	9,0	0,1	657,0	-3,6
Mars	112,6	1,0	144,5	-1,7	9,3	5,1	676,2	-3,4
April	..	..	..	..	9,8	13,8	..	..

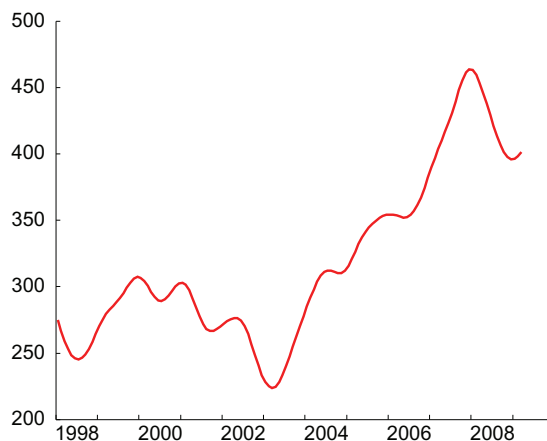
¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomsætningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, brensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang. Boliger
Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

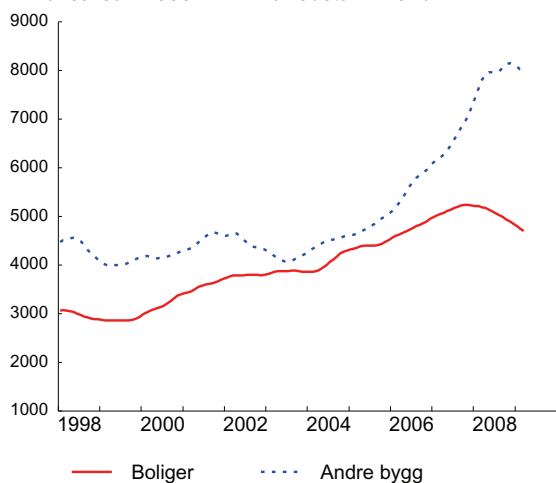
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang. Driftsbygg
Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

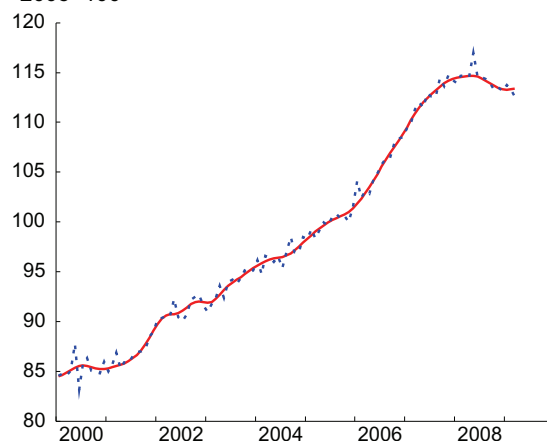
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

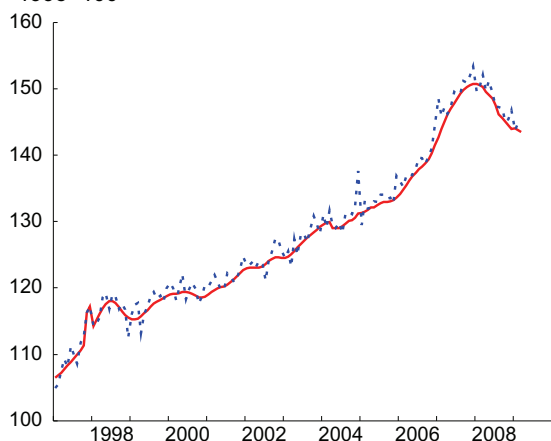
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2005=100

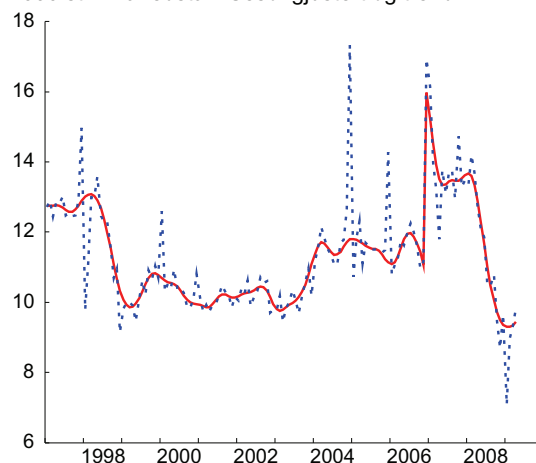
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volum. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeksekskl. energiprodukter		KPI-JAE ¹ Endring	Harmonisert konsumprisindeks		Førstegangsomsetning innenlands		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå	Endring	Nivå	Endring		Norge Endring	EU12 ² Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
2004	113,3	0,4	110,9	0,8	0,3	0,6	2,1	107,7	3,2	114,9	3,0
2005	115,1	1,6	112,4	1,4	1,0	1,5	2,2	111,6	3,6	118,8	3,4
2006	117,7	2,3	113,5	1,0	0,8	2,5	2,2	118,4	6,1	123,3	3,7
2007	118,6	0,8	115,3	1,6	1,4	0,7	2,1	119,6	1,0	132,4	7,4
2008	123,1	3,8	118,2	2,5	2,6	3,4	3,3	130,3	9,0	139,9	5,7
2007											
November	120,8	1,5	116,2	1,6	1,5	1,0	3,1	124,9	4,9	136,4	7,6
Desember	121,8	2,8	116,5	1,8	1,8	1,9	3,2	125,8	7,2	136,8	7,6
2008											
Januar	121,3	3,7	115,8	1,9	1,9	2,9	3,2	125,5	8,0	137,4	7,1
Februar	121,9	3,7	116,8	2,1	2,2	3,1	3,3	126,7	8,3	138,0	7,2
Mars	122,0	3,2	117,6	2,2	2,1	2,8	3,6	126,6	8,3	138,4	7,2
April	121,9	3,1	117,9	2,3	2,4	2,7	3,3	127,9	8,3	139,0	6,0
Mai	122,0	3,1	118,0	2,3	2,3	2,8	3,7	128,4	8,1	139,3	5,5
Juni	122,2	3,4	118,0	2,3	2,4	3,0	4,0	131,9	10,1	139,5	5,4
Juli	123,0	4,3	118,2	2,8	2,9	3,9	4,0	133,3	12,2	139,9	5,5
August	123,1	4,5	118,1	2,6	2,8	4,1	3,8	133,9	13,5	140,7	5,6
September	124,9	5,3	119,3	2,9	3,1	4,8	3,6	135,8	13,7	140,7	5,4
Oktober	125,4	5,5	119,6	3,1	3,3	5,1	3,1	133,8	10,5	141,4	5,3
November	124,7	3,2	119,3	2,7	2,7	3,3	2,1	131,3	5,1	142,4	4,4
Desember	124,4	2,1	119,5	2,6	2,6	2,6	1,6	129,0	2,5	142,1	3,9
2009											
Januar	124,0	2,2	119,1	2,8	2,8	2,6	1,1	129,0	2,8	142,1	3,4
Februar	125,0	2,5	120,4	3,1	3,0	2,8	1,2	127,1	0,3	142,3	3,1
Mars	125,1	2,5	120,8	2,7	2,7	2,6	0,6	127,4	0,6	142,3	2,8
April	125,4	2,9	121,2	2,8	2,7	2,9	..	127,5	-0,3	142,3	2,4

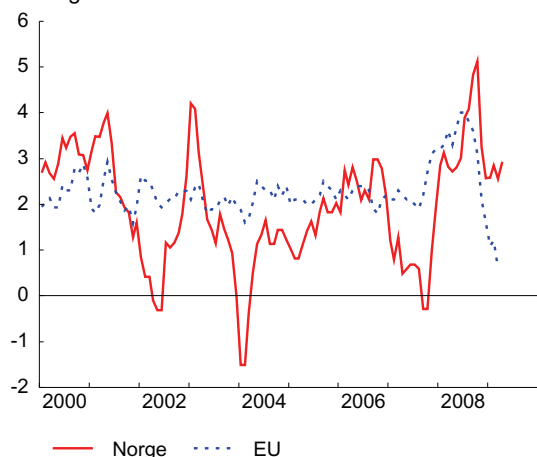
¹ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer. ² Omfatter de 12 deltakerne i EU's økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Eurostat.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før der det framgår

	Produsentprisindeks ¹ . Industri		Spotpriser			Eksportprisindeks, treforedlingsprodukter. 2000=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft, systempris. Øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat		
2004	105,3	6,3	24,2	255,1	38,0	10 496,4	121,80
2005	112,0	6,4	23,5	355,1	55,1	10 667,5	123,71
2006	120,7	7,8	39,1	422,8	66,1	14 634,7	128,33
2007	127,9	5,9	22,4	422,2	72,7	12 850,9	136,90
2008	135,9	6,3	36,9	536,4	98,4	12 329,3	137,08
2007							
November	130,5	6,8	36,3	499,2	92,2	12 527,9	133,19
Desember	130,7	7,3	36,9	502,8	91,4	12 529,5	117,95
2008							
Januar	130,7	7,2	36,4	496,6	91,9	12 537,5	125,54
Februar	133,2	7,3	30,7	509,0	94,7	13 466,1	131,01
Mars	134,4	6,7	23,7	528,4	102,9	13 548,0	123,20
April	135,6	5,6	30,2	557,7	110,4	13 879,6	126,26
Mai	138,7	6,7	20,3	630,3	124,7	13 452,7	128,77
Juni	139,7	7,5	32,3	686,2	133,7	13 469,3	128,77
Juli	140,8	9,5	35,8	686,2	134,6	13 252,8	132,05
August	139,4	8,6	43,6	614,5	115,2	13 071,7	134,46
September	139,9	9,0	54,9	572,2	100,8	12 766,9	142,04
Oktober	136,7	7,0	48,4	474,8	73,7	11 250,6	155,01
November	132,2	1,3	45,1	379,5	54,7	9 420,1	152,84
Desember	129,2	-1,1	42,0	301,5	43,1	7 836,3	165,01
2009							
Januar	130,7	0,0	38,5	317,6	45,7	7 686,9	169,41
Februar	130,3	-2,2	33,6	301,4	43,9	7 486,2	169,41
Mars	130,1	-3,2	31,0	320,1	47,4	7 844,3	158,66
April	131,4	-3,1	30,0	341,7	51,4	8 554,7	..

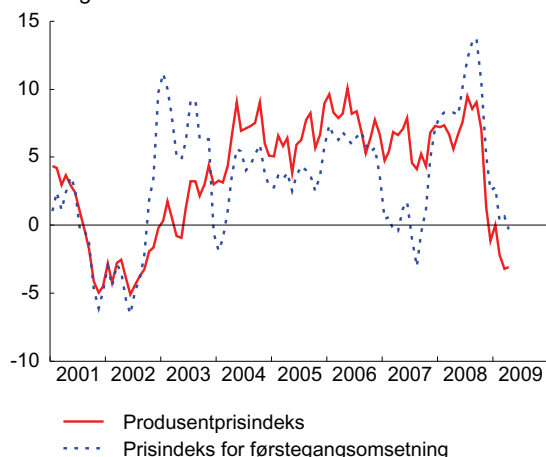
¹ I motsetning til den ordinære produsentprisindeksen, kan denne revideres i etterkant. Den helt korrekte betegnelsen på denne statistikken er vareprisindeksen.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

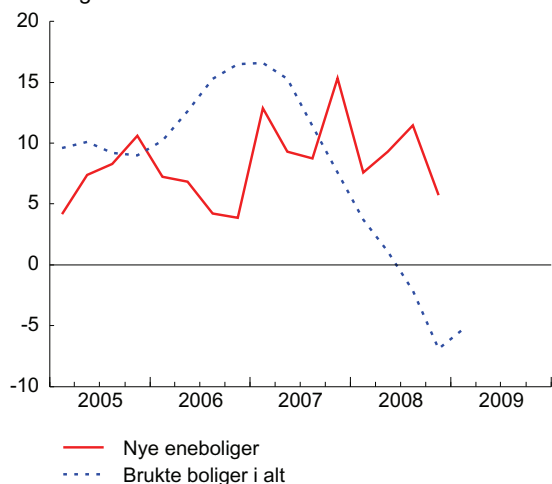
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

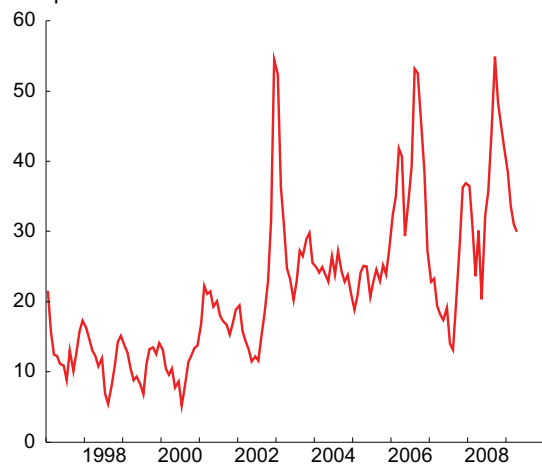
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

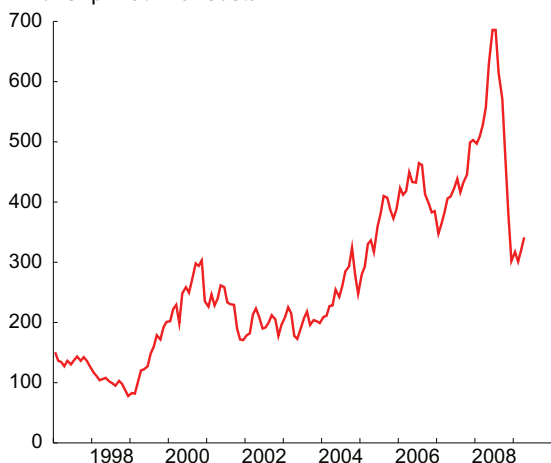
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft, systempris
Øre pr. kWh. Månedstall

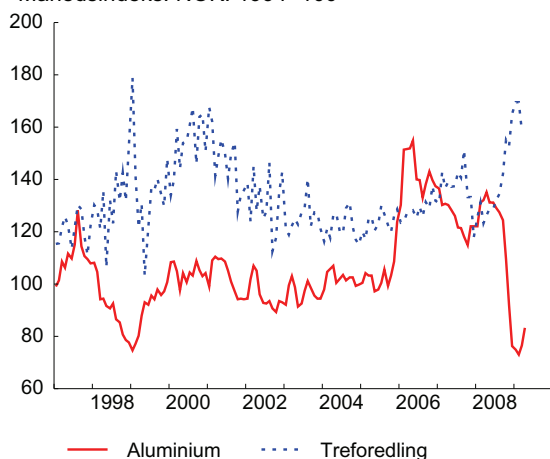
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportpris for treforedlingsprodukter
Månedsindeks. NOK. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Boligpriser (brukte boliger)							
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Alle boligtyper		Enebolig		Småhus		Blokkleilighet	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
2005	129,2	3,8	132,4	7,6	100,0	9,5	100,0	9,2	100,0	9,3	100,0	10,4
2006	133,7	3,5	139,7	5,5	113,7	13,7	112,4	12,4	114,3	14,3	116,2	16,2
2007	137,8	3,1	155,9	11,6	128,0	12,6	127,3	13,3	129,7	13,4	128,0	10,2
2008	145,2	5,4	169,1	8,5	126,6	-1,1	128,4	0,9	127,4	-1,7	121,1	-5,3
2007												
2. kvartal	138,0	3,1	155,0	9,3	130,0	15,3	129,9	15,6	130,9	15,4	129,4	14,4
3. kvartal	138,5	2,4	152,6	8,8	129,8	11,4	129,2	12,5	131,4	12,2	129,7	7,8
4. kvartal	138,9	3,4	164,0	15,3	126,9	7,6	127,0	9,6	128,9	8,7	124,3	1,5
2008												
1. kvartal	141,4	4,0	163,4	7,6	129,9	3,7	130,7	6,1	132,6	4,1	125,1	-2,7
2. kvartal	145,7	5,6	169,4	9,3	131,5	1,1	133,9	3,1	131,6	0,6	125,1	-3,4
3. kvartal	148,0	6,9	170,1	11,5	127,0	-2,1	128,8	-0,3	127,3	-3,2	122,1	-5,8
4. kvartal	145,7	4,9	173,4	5,7	118,1	-6,9	120,3	-5,3	118,2	-8,3	112,4	-9,5
2009												
1. kvartal	..	..	..	..	123,0	-5,3	124,3	-4,9	123,4	-6,9	119,3	-4,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedfortjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2000=100

	Månedfortjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift
2006										
4. kvartal	131,9	130,3	130,0	128,8	125,9	130,2	133,2	128,7	128,9	126,7
2007										
1. kvartal	134,7	150,0	132,7	131,8	130,5	130,4	134,4	129,8	129,9	127,2
2. kvartal	135,4	136,7	134,6	133,5	130,5	131,6	135,8	130,6	132,1	128,7
3. kvartal	136,5	137,7	135,4	133,7	130,5	136,2	139,9	135,6	134,6	131,5
4. kvartal	139,2	140,3	136,1	135,8	132,6	137,2	140,7	136,3	135,7	132,4
2008										
1. kvartal	143,5	144,4	139,2	139,6	136,8	137,9	142,8	136,5	136,8	133,4
2. kvartal	143,8	144,2	141,9	138,1	137,8	140,3	143,3	138,2	137,4	134,9
3. kvartal	143,8	144,2	142,2	141,8	136,1	144,4	145,1	143,4	144,0	137,4
4. kvartal	147,2	147,4	144,2	145,5	138,5	145,8	150,2	144,3	145,1	139,9

¹ Månedfortjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹				Innskuddsrente ²	NOK 3mnd eurorente ³	Effektiv rente på statsobligasjoner ³		
	Bankutlån ialt	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak			Bankinnskudd ialt	3 år	5 år
2005	3,92	3,31	4,10	3,47	1,38	2,10	2,90	3,27	3,74
2006	4,26	3,20	4,13	3,60	2,02	2,98	3,74	3,90	4,07
2007	5,66	3,69	5,10	4,79	3,48	4,83	4,79	4,77	4,78
2008	7,30	4,52	6,07	6,36	4,98	6,10	4,53	4,43	4,47
2007									
1. kvartal	5,26	3,38	4,79	4,44	3,12	4,09	4,53	4,50	4,45
2. kvartal	5,58	3,65	5,08	4,74	3,36	4,51	4,97	4,96	4,94
3. kvartal	6,11	3,90	5,42	5,18	3,92	5,04	4,95	4,92	4,94
4. kvartal	6,65	4,26	5,82	5,63	4,39	5,65	4,75	4,72	4,79
2008									
1. kvartal	7,00	4,34	5,78	6,11	4,76	5,80	4,46	4,34	4,40
2. kvartal	7,41	4,53	6,30	6,44	5,05	6,27	5,06	4,83	4,69
3. kvartal	7,80	4,59	6,51	6,86	5,60	6,47	5,01	4,80	4,71
4. kvartal	7,28	4,95	5,57	6,45	4,61	5,82	3,56	3,75	4,05
2009									
1. kvartal	5,24	4,91	4,69	4,41	2,86	3,28	2,54	3,07	3,75

¹ Gjennomsnittlige (veide) rentesatser inkl. provisjoner på utlån til publikum fra banker og andre finansforetak. Kvartalstall er ved utgangen av perioden, årstall er beregnet som gjennomsnitt over året via tall for gjennomsnittet over kvartalet. ² Gjennomsnittlige (veide) rentesatser på innskudd i banker fra publikum i NOK ved utgangen av kvartalet. ³ Gjennomsnitt over perioden.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2004	1,89	2,09	1,58	-0,03	4,58	4,37	4,06	4,26	1,50
2005	2,10	2,17	3,53	0,02	4,70	3,75	3,38	4,28	1,39
2006	2,98	3,06	5,16	0,27	4,80	4,08	3,78	4,79	1,74
2007	4,83	4,25	5,29	0,77	5,95	4,77	4,23	4,63	1,68
2008	6,08	4,61	3,22	1,10	5,48	4,46	4,00	3,65	1,49
2007									
November	5,65	4,61	4,98	0,88	6,35	4,76	4,11	4,16	1,51
Desember	5,83	4,80	5,06	1,05	6,38	4,66	4,25	4,10	1,53
2008									
Januar	5,65	4,43	3,90	0,86	5,63	4,52	4,03	3,73	1,44
Februar	5,78	4,31	3,09	0,86	5,68	4,39	3,96	3,73	1,45
Mars	6,02	4,55	2,82	0,94	5,84	4,28	3,81	3,49	1,30
April	6,20	4,74	2,98	0,99	5,85	4,50	4,07	3,65	1,42
Mai	6,33	4,81	2,89	1,00	5,84	4,63	4,22	3,87	1,67
Juni	6,29	4,90	2,95	1,02	5,89	4,94	4,56	4,09	1,75
Juli	6,34	4,92	2,99	0,93	5,80	4,94	4,50	3,98	1,61
August	6,42	4,92	2,98	0,90	5,73	4,69	4,21	3,89	1,46
September	6,65	4,97	3,54	0,95	5,86	4,49	4,10	3,68	1,49
Oktober	6,80	5,13	4,97	1,35	6,12	4,17	3,90	3,79	1,51
November	5,98	4,26	3,24	1,88	4,30	4,18	3,57	3,52	1,47
Desember	4,54	3,37	2,31	1,52	3,26	3,77	3,07	2,42	1,31
2009									
Januar	3,54	2,46	1,46	0,91	2,30	3,69	3,09	2,49	1,25
Februar	3,32	1,98	1,62	0,82	1,92	3,75	3,16	2,86	1,29
Mars	3,00	1,69	1,53	0,83	1,66	3,81	3,07	2,81	1,31
April	2,73	1,46	1,37	0,64	1,35	3,90	3,17	2,90	1,44

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).
Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser, penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2)		Kredittindikator (K2)		Aksjekursindeks totalt. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/Euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2004	8,37	6,74	95,6	103,3	936,2	4,7	1 931,7	7,7	203,7
2005	8,01	6,45	91,8	98,8	1 029,9	10,0	2 137,5	10,7	282,9
2006	8,05	6,42	92,5	99,2	1 148,7	11,7	2 438,8	14,1	384,2
2007	8,02	5,86	90,8	97,5	1 335,9	16,5	2 784,1	14,1	478,6
2008	8,22	5,64	90,8	97,1	1 459,5	..	3 146,3	..	379,5
2007									
November	7,95	5,42	89,1	95,7	1 393,2	12,5	2 926,4	13,7	489,8
Desember	8,01	5,50	89,5	95,9	1 429,5	11,2	2 954,9	14,4	483,3
2008									
Januar	7,96	5,41	88,7	94,9	1 433,4	9,6	2 988,4	14,4	427,7
Februar	7,95	5,39	88,7	95,0	1 440,1	7,6	3 019,1	13,9	416,0
Mars	7,96	5,13	87,7	94,1	1 422,5	4,7	3 045,7	12,9	408,2
April	7,96	5,06	87,3	93,7	1 452,4	1,9	3 077,1	11,9	440,3
Mai	7,87	5,05	86,6	92,8	1 447,2	1,2	3 103,3	11,0	496,4
Juni	7,99	5,14	87,9	94,2	1 443,2	2,4	3 128,1	10,6	482,9
Juli	8,05	5,10	88,3	94,6	1 457,6	5,0	3 156,0	10,7	423,7
August	7,97	5,33	88,4	94,5	1 472,3	7,7	3 181,3	11,4	410,0
September	8,16	5,68	90,7	96,7	1 464,0	7,7	3 215,1	12,2	357,4
Oktober	8,59	6,46	95,9	102,3	1 504,6	5,1	3 248,8	12,1	251,0
November	8,81	6,92	98,2	104,2	1 493,1	3,4	3 281,1	11,0	226,2
Desember	9,40	7,01	101,5	108,0	1 483,1	2,5	3 305,7	9,2	214,0
2009									
Januar	9,22	6,96	99,4	105,8	1 497,5	1,5	3 318,4	7,3	229,7
Februar	8,78	6,87	94,9	100,8	1 500,0	1,4	3 342,6	6,4	223,9
Mars	8,84	6,78	94,2	100,0	1 481,6	3,1	3 348,1	6,3	217,1
April	8,79	6,67	94,5	100,4	..	..	..	..	237,0

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Eksport								Import
	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Herav:					Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
Metaller				Verkstedsprodukter	Treforedlingsprodukter	Kjemiske produkter	Fisk og fiskeprodukter		
2004	547 852	323 781	224 441	48 806	26 148	11 433	29 993	26 974	317 436
2005	660 889	407 475	253 001	50 521	30 560	11 264	31 794	31 056	349 029
2006	776 243	473 852	301 858	65 579	37 385	11 015	35 371	34 859	403 761
2007	786 624	450 811	334 628	78 596	44 829	10 739	39 859	35 806	455 416
2008	946 291	589 030	357 119	69 870	53 960	10 570	44 121	37 078	478 633
2007									
November	69 980	40 321	28 397	6 311	3 904	838	3 422	3 053	37 869
Desember	75 146	45 167	30 429	5 947	4 420	842	3 339	3 020	38 254
2008									
Januar	76 557	45 392	30 113	6 300	4 126	880	3 835	3 001	39 159
Februar	78 806	49 677	30 327	6 118	4 345	896	3 451	3 003	40 621
Mars	71 449	48 214	29 178	5 713	3 556	880	3 522	2 936	39 956
April	83 540	51 191	29 517	6 693	4 723	895	3 522	2 931	38 953
Mai	83 558	52 674	31 045	6 095	5 504	875	3 695	3 167	39 892
Juni	82 552	55 534	30 216	5 836	4 428	864	3 577	3 001	41 031
Juli	84 362	51 163	32 166	6 330	4 459	837	3 556	2 920	40 110
August	80 326	51 415	30 593	6 129	3 899	871	3 884	3 092	40 099
September	78 711	43 053	30 584	5 811	4 820	907	3 861	3 133	43 849
Oktober	79 522	49 294	28 949	5 533	4 591	856	3 683	3 314	38 938
November	74 721	47 302	27 875	4 768	4 842	944	3 922	3 345	38 633
Desember	72 188	44 121	26 554	4 544	4 667	863	3 612	3 234	37 393
2009									
Januar	66 081	40 694	25 279	3 984	4 314	806	3 351	3 382	36 963
Februar	65 508	39 847	25 584	3 855	4 828	740	2 968	3 362	35 683
Mars	60 913	38 297	24 902	3 290	4 984	689	3 322	3 370	32 805
April	57 742	33 057	25 509	3 283	5 015	689	3 077	3 554	35 420

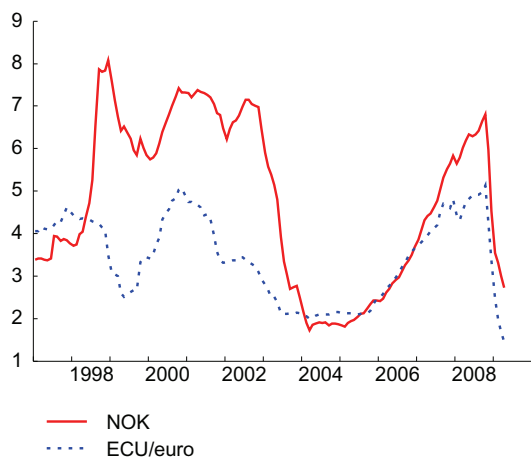
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadbal.	Driftsbal.	Netto kap.overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
2005	868 353	548 062	320 291	-3 707	316 584	-1 878	314 706	658 813	380 866
2006	1 002 467	612 768	389 699	-17 551	372 148	-919	371 229	1 087 244	795 675
2007	1 042 254	679 026	363 228	-914	362 314	-971	361 343	758 803	576 155
2008	1 196 274	731 405	464 869	1 301	466 170	-1 138	465 032	946 724	388 971
2004									
3. kvartal	183 091	129 388	53 703	4 436	58 139	-230	57 911	131 520	81 168
4. kvartal	195 063	131 761	63 302	-1 380	61 922	-370	61 552	-34 524	-69 488
2005									
1. kvartal	199 046	121 381	77 665	-2 863	74 802	-513	74 289	184 502	102 152
2. kvartal	211 208	137 973	73 235	-14 762	58 473	-119	58 354	161 011	112 415
3. kvartal	219 775	142 872	76 903	1 236	78 139	-550	77 589	192 602	102 175
4. kvartal	238 324	145 836	92 488	12 682	105 170	-696	104 474	120 698	64 124
2006									
1. kvartal	254 319	139 480	114 839	-36 105	78 734	-68	78 666	304 721	188 505
2. kvartal	244 707	150 054	94 653	-1 470	93 183	-576	92 607	262 583	192 741
3. kvartal	244 756	155 804	88 952	10 046	98 998	-116	98 882	274 899	205 093
4. kvartal	258 685	167 430	91 255	9 978	101 233	-159	101 074	245 041	209 336
2007									
1. kvartal	253 034	159 859	93 175	-10 765	82 410	-160	82 250	300 228	220 395
2. kvartal	251 546	168 195	83 351	-15 729	67 622	-587	67 035	151 523	77 483
3. kvartal	249 981	170 707	79 274	15 636	94 910	-116	94 794	234 513	204 061
4. kvartal	287 693	180 265	107 428	9 944	117 372	-108	117 264	72 539	74 216
2008									
1. kvartal	294 539	171 731	122 808	-22 992	99 816	-320	99 496	55 667	-41 544
2. kvartal	314 261	185 414	128 847	-6 152	122 695	-146	122 549	217 371	122 914
3. kvartal	303 288	191 659	111 629	8 940	120 569	-577	119 992	226 495	67 040
4. kvartal	284 186	182 601	101 585	21 505	123 090	-95	122 995	447 191	240 561

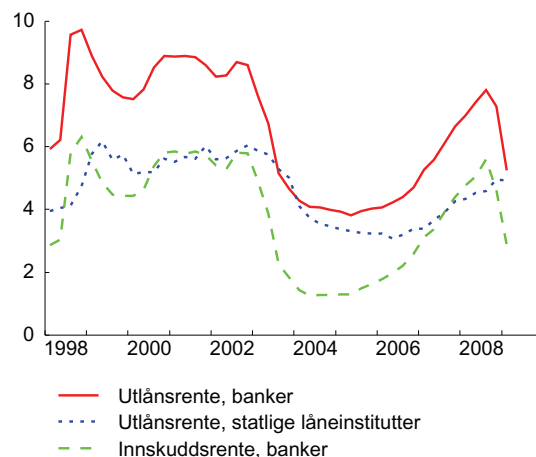
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

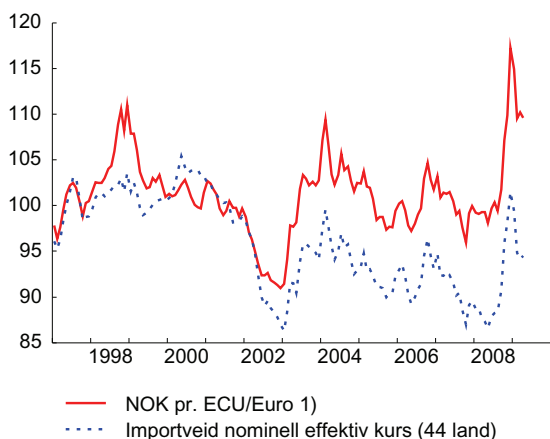
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
I slutten av kvartalet. Prosent

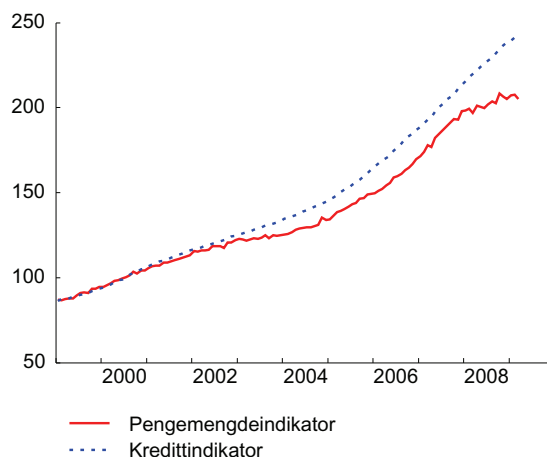
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstall

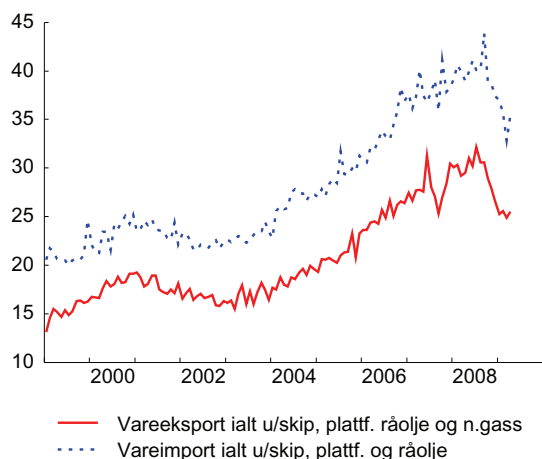
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 2000=100

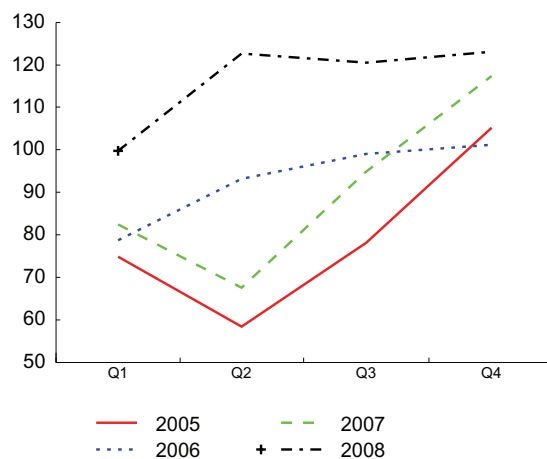
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Milliarder kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell	Side
1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2006-priser. Millioner kroner.....	19*
3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6. Produksjon. Faste 2006-priser. Millioner kroner.....	23*
7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	26*
10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2006-priser. Millioner kroner.....	27*
11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	30*
14. Hovedtall for konsum. Faste 2006-priser. Millioner kroner.....	30*
15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	31*
16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	31*
17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	32*
18. Konsum i husholdninger. Faste 2006-priser. Millioner kroner	32*
19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2006-priser. Millioner kroner	35*
23. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før.....	36*
24. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før.....	37*
25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	38*
26. Eksport. Faste 2006-priser. Millioner kroner	39*
27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
29. Import. Løpende priser. Millioner kroner	42*
30. Import. Faste 2006-priser. Millioner kroner	43*
31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før.....	44*
32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før.....	45*
33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000.....	46*
34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før.....	47*
35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	48*
36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	49*
37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	50*
38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere. Prosentvis endring fra samme periode året før.....	51*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	941 592	991 420	239 539	250 839	232 479	247 552	252 366	259 023	235 899
Konsum i husholdninger	903 823	950 469	230 153	241 344	222 450	237 190	242 144	248 685	225 177
Varekonsum	469 976	485 232	115 964	131 857	112 660	120 830	120 024	131 718	110 004
Tjenestekonsum	402 596	426 489	103 953	103 627	100 588	106 940	109 405	109 557	106 615
Husholdningenes kjøp i utlandet	57 354	65 435	17 910	12 103	14 502	17 070	20 320	13 544	13 138
Utlendingers kjøp i Norge	-26 103	-26 688	-7 674	-6 243	-5 299	-7 650	-7 605	-6 134	-4 581
Konsum i ideelle organisasjoner	37 769	40 952	9 386	9 495	10 028	10 363	10 222	10 339	10 722
Konsum i offentlig forvaltning	447 090	490 219	110 867	115 723	116 906	123 516	122 134	127 663	133 408
Konsum i statsforvaltningen	232 820	252 858	58 545	59 068	60 340	63 159	64 318	65 041	67 844
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	201 689	219 283	50 821	51 073	52 407	54 793	55 945	56 138	58 928
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	31 131	33 575	7 725	7 995	7 933	8 366	8 373	8 904	8 916
Konsum i kommuneforvaltningen	214 270	237 361	52 321	56 655	56 566	60 358	57 816	62 621	65 564
Bruttoinvestering i fast realkapital	484 569	529 331	123 056	135 838	123 631	129 430	133 523	142 747	122 839
Utvinning og rørtransport	107 913	122 237	29 979	29 132	26 343	29 526	32 542	33 826	30 890
Tjenester tilknyttet utvinning	1 011	53	255	49	102	81	-102	-28	-83
Utenriks sjøfart	21 397	27 253	7 896	4 078	6 496	6 103	6 976	7 677	4 986
Fastlands-Norge	354 248	379 788	84 927	102 579	90 690	93 720	94 107	101 272	87 045
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	283 971	301 739	69 351	79 071	74 386	75 979	72 815	78 560	69 550
Næringer	181 493	202 139	44 794	52 739	48 184	50 795	49 001	54 158	45 541
Industri og bergverk	31 261	36 151	7 963	11 297	6 944	8 951	8 755	11 501	6 447
Annen vareproduksjon	30 192	34 374	8 056	8 349	7 278	9 379	8 839	8 877	6 882
Tjenester	120 041	131 614	28 774	33 094	33 962	32 466	31 407	33 780	32 212
Boliger (husholdninger)	102 478	99 601	24 557	26 332	26 201	25 183	23 814	24 402	24 010
Offentlig forvaltning	70 277	78 049	15 576	23 508	16 304	17 741	21 292	22 712	17 495
Lagerendring og statistiske avvik	40 631	44 339	1 164	16 314	14 551	13 164	9 350	7 274	23 716
Bruttoinvestering i alt	525 200	573 670	124 221	152 152	138 182	142 594	142 873	150 021	146 555
Innenlandsk sluttanvendelse	1 913 882	2 055 309	474 626	518 714	487 567	513 662	517 373	536 707	515 861
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 742 930	1 861 427	435 332	469 142	440 074	464 788	468 607	487 958	456 352
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	517 367	568 268	126 443	139 231	133 210	141 257	143 426	150 375	150 903
Eksport i alt	1 042 254	1 225 751	249 981	287 693	299 262	316 663	304 116	305 710	263 889
Tradisjonelle varer	302 371	324 248	70 325	81 348	77 559	82 496	81 562	82 631	69 686
Råolje og naturgass	479 948	620 514	113 637	137 284	156 088	162 914	149 776	151 736	127 005
Skip, plattform og fly	12 745	13 553	3 635	2 584	2 496	3 241	4 559	3 257	3 635
Tjenester	247 190	267 436	62 384	66 477	63 119	68 012	68 219	68 086	63 563
Samlet sluttanvendelse	2 956 137	3 281 060	724 607	806 408	786 829	830 325	821 489	842 417	779 750
Import i alt	679 026	732 738	170 707	180 265	171 639	185 243	190 592	185 264	163 833
Tradisjonelle varer	450 703	477 632	107 038	118 941	115 767	123 923	118 241	119 701	108 213
Råolje og naturgass	5 758	4 048	788	1 941	716	1 007	898	1 427	427
Skip, plattform og fly	19 180	29 549	5 837	7 181	6 309	6 427	9 681	7 132	4 434
Tjenester	203 385	221 509	57 044	52 202	48 847	53 886	61 772	57 004	50 759
Bruttonasjonalprodukt ¹	2 277 111	2 548 322	553 900	626 143	615 190	645 082	630 897	657 153	615 917
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 724 117	1 829 854	421 200	464 247	438 417	457 829	450 250	483 359	463 503
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	552 994	718 468	132 700	161 896	176 773	187 254	180 647	173 794	152 413
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 465 456	1 578 331	355 813	395 516	375 634	393 211	386 077	423 409	402 461
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 144 833	1 227 801	276 872	312 404	292 448	304 068	299 226	332 059	307 832
Industri og bergverk	215 407	223 169	50 156	54 925	54 112	57 868	52 643	58 547	57 746
Annen vareproduksjon	172 753	196 836	41 777	49 348	49 098	42 323	50 624	54 791	50 835
Tjenester inkl. boligjenester	756 673	807 796	184 940	208 131	189 239	203 877	195 960	218 721	199 251
Offentlig forvaltning	320 623	350 529	78 941	83 112	83 186	89 143	86 850	91 351	94 629
Produktavgifter og -subsidiar	258 661	251 524	65 387	68 731	62 783	64 618	64 173	59 950	61 043

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2006-priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	934 732	947 510	238 362	246 500	225 742	238 363	240 297	243 107	221 615
Konsum i husholdninger	898 292	909 843	229 357	237 442	216 227	228 788	231 025	233 802	211 962
Varekonsum	472 644	471 758	117 110	130 852	110 796	118 380	116 117	126 465	106 208
Tjenestekonsum	393 166	400 380	101 317	100 297	96 130	100 871	102 378	101 001	98 009
Husholdningenes kjøp i utlandet	57 847	62 527	18 356	12 287	14 323	16 661	19 528	12 015	11 978
Utlendingers kjøp i Norge	-25 365	-24 821	-7 426	-5 994	-5 021	-7 124	-6 997	-5 678	-4 232
Konsum i ideelle organisasjoner	36 440	37 666	9 006	9 058	9 515	9 575	9 272	9 305	9 652
Konsum i offentlig forvaltning	427 109	443 390	105 750	109 097	108 315	112 432	109 309	113 334	116 895
Konsum i statsforvaltningen	220 794	227 408	55 413	55 753	55 270	57 198	57 309	57 631	58 960
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	190 923	196 481	48 079	48 137	47 720	49 422	49 722	49 618	50 909
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 870	30 927	7 334	7 616	7 550	7 776	7 587	8 014	8 051
Konsum i kommuneforvaltningen	206 316	215 982	50 337	53 343	53 045	55 234	52 000	55 703	57 934
Bruttoinvestering i fast realkapital	459 610	477 576	116 530	127 769	113 482	117 534	119 913	126 647	106 937
Utvinning og rørtransport	100 726	107 417	27 784	27 078	23 738	25 969	28 436	29 275	26 008
Tjenester tilknyttet utvinning	938	-39	233	45	90	58	-120	-67	-104
Utenriks sjøfart	20 767	24 860	7 721	4 051	6 262	5 759	6 337	6 502	4 227
Fastlands-Norge	337 180	345 338	80 792	96 594	83 392	85 748	85 261	90 937	76 806
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	270 862	275 160	66 201	74 494	68 528	69 743	66 150	70 739	61 528
Næringer	175 663	187 656	43 520	50 551	45 140	47 556	45 425	49 534	40 907
Industri og bergverk	30 584	34 225	7 806	11 014	6 634	8 530	8 287	10 774	5 944
Annen vareproduksjon	29 198	32 112	7 782	8 027	6 896	8 857	8 207	8 153	6 244
Tjenester	115 881	121 318	27 932	31 510	31 611	30 170	28 931	30 607	28 719
Boliger (husholdninger)	95 199	87 505	22 680	23 942	23 388	22 187	20 724	21 206	20 620
Offentlig forvaltning	66 318	70 178	14 591	22 100	14 863	16 005	19 111	20 198	15 278
Lagerendring og statistiske avvik	36 585	51 748	1 125	15 538	14 901	14 355	10 576	11 916	21 218
Bruttoinvestering i alt	496 196	529 324	117 655	143 306	128 383	131 889	130 489	138 563	128 155
Innenlandsk sluttanvendelse	1 858 038	1 920 224	461 767	498 903	462 440	482 684	480 095	495 005	466 664
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 699 022	1 736 238	424 904	452 191	417 449	436 543	434 867	447 379	415 315
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	493 427	513 568	120 342	131 197	123 179	128 437	128 420	133 532	132 173
Eksport i alt	1 027 757	1 041 971	245 876	269 661	265 103	261 106	244 224	271 537	255 947
Tradisjonelle varer	295 052	309 197	70 547	81 275	76 347	79 056	74 263	79 532	70 486
Råolje og naturgass	485 321	477 994	114 388	123 315	128 244	117 044	106 204	126 502	124 801
Skip, plattformer og fly	11 920	13 385	3 286	2 372	2 363	3 172	4 396	3 455	3 605
Tjenester	235 465	241 395	57 655	62 700	58 150	61 835	59 361	62 049	57 056
Samlet sluttanvendelse	2 885 795	2 962 194	707 643	768 565	727 544	743 790	724 319	766 542	722 611
Import i alt	658 538	687 451	166 224	176 308	164 533	176 686	176 197	170 034	151 267
Tradisjonelle varer	434 511	446 054	104 070	116 244	110 186	116 252	108 581	111 035	101 104
Råolje og naturgass	5 397	3 235	737	1 629	558	708	590	1 379	514
Skip, plattformer og fly	19 847	29 757	5 974	7 739	6 683	7 041	9 454	6 580	4 143
Tjenester	198 784	208 404	55 444	50 695	47 106	52 686	57 572	51 040	45 505
Bruttonasjonalprodukt ¹	2 227 256	2 274 744	541 419	592 257	563 010	567 104	548 122	596 508	571 345
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 676 943	1 719 891	411 113	447 373	418 039	432 813	420 348	448 692	422 671
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	550 313	554 853	130 306	144 884	144 971	134 291	127 774	147 816	148 674
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 421 656	1 465 989	346 837	379 764	356 875	368 200	357 060	383 855	364 682
Fastlands-Norge utenom offentlig forvatning	1 117 656	1 151 699	272 321	301 924	280 114	287 894	280 109	303 581	282 959
Industri og bergverk	206 270	212 223	47 930	54 098	52 717	56 071	49 746	53 690	52 619
Annen vareproduksjon	174 376	178 040	43 952	46 730	45 642	40 475	44 916	47 007	45 485
Tjenester inkl. boligjenester	737 010	761 436	180 440	201 096	181 756	191 349	185 447	202 884	184 855
Offentlig forvaltning	304 000	314 290	74 516	77 840	76 761	80 306	76 950	80 273	81 723
Produktavgifter og -subsidiar	255 287	253 902	64 276	67 608	61 164	64 613	63 288	64 838	57 989

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger									
og ideelle organisasjoner	6,0	1,4	5,8	6,1	3,0	3,4	0,8	-1,4	-1,8
Konsum i husholdninger	6,1	1,3	5,9	6,2	2,9	3,3	0,7	-1,5	-2,0
Varekonsum	7,6	-0,2	6,9	7,7	0,8	3,2	-0,8	-3,4	-4,1
Tjenestekonsum	4,0	1,8	4,4	3,2	3,2	2,5	1,0	0,7	2,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,8	8,1	6,8	14,5	19,6	9,4	6,4	-2,2	-16,4
Utlendingers kjøp i Norge	4,8	-2,1	2,6	4,0	1,2	2,0	-5,8	-5,3	-15,7
Konsum i ideelle organisasjoner	4,1	3,4	4,4	4,6	4,0	3,8	3,0	2,7	1,4
Konsum i offentlig forvaltning	3,4	3,8	4,1	3,8	0,4	7,7	3,4	3,9	7,9
Konsum i statsforvaltningen	2,0	3,0	2,1	2,0	-0,7	6,0	3,4	3,4	6,7
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,7	2,9	1,9	1,9	-0,7	6,0	3,4	3,1	6,7
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,7	3,5	3,7	3,1	-0,6	6,2	3,4	5,2	6,6
Konsum i kommuneforvaltningen	5,0	4,7	6,4	5,8	1,5	9,6	3,3	4,4	9,2
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,4	3,9	11,3	9,3	9,1	5,6	2,9	-0,9	-5,8
Utvinning og rørtransport	5,5	6,6	8,0	6,1	14,5	3,3	2,3	8,1	9,6
Tjenester tilknyttet utvinning	-71,7	..	-78,8	-97,9	-24,7	-89,3	..	..	..
Utenriks sjøfart	22,4	19,7	72,0	26,2	31,0	36,7	-17,9	60,5	-32,5
Fastlands-Norge	9,3	2,4	10,1	12,2	6,4	5,4	5,5	-5,9	-7,9
Fastlands-Norge utenom offentlig									
forvaltning	9,7	1,6	10,1	9,9	6,5	5,9	-0,1	-5,0	-10,2
Næringer	12,2	6,8	12,2	15,7	13,9	13,4	4,4	-2,0	-9,4
Industri og bergverk	25,3	11,9	23,9	33,3	34,9	24,6	6,2	-2,2	-10,4
Annen vareproduksjon	10,3	10,0	13,5	9,0	21,5	14,9	5,5	1,6	-9,4
Tjenester	9,7	4,7	9,0	12,3	8,8	10,2	3,6	-2,9	-9,1
Boliger (husholdninger)	5,3	-8,1	6,3	-0,6	-5,2	-7,2	-8,6	-11,4	-11,8
Offentlig forvaltning	7,9	5,8	9,8	20,7	5,5	3,0	31,0	-8,6	2,8
Lagerendring og statistiske avvik	-28,2	41,4	-89,0	-3,5	-9,0	305,2	839,8	-23,3	42,4
Bruttoinvestering i alt	4,4	6,7	0,4	9,2	6,6	14,9	10,9	-3,3	-0,2
Innenlandsk sluttanvendelse	5,0	3,3	4,0	6,5	3,3	7,3	4,0	-0,8	0,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge									
(utenom lagerendring)	6,0	2,2	6,2	6,8	2,9	4,9	2,3	-1,1	-0,5
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	4,0	4,1	4,8	6,3	1,0	7,1	6,7	1,8	7,3
Eksport i alt	2,5	1,4	2,9	3,6	1,1	4,4	-0,7	0,7	-3,5
Tradisjonelle varer	8,7	4,8	9,6	11,4	4,8	12,3	5,3	-2,1	-7,7
Råolje og naturgass	-2,6	-1,5	-2,0	-1,9	-2,5	0,8	-7,2	2,6	-2,7
Skip, plattform og fly	-5,9	12,3	-5,6	-41,4	-4,0	-16,6	33,8	45,6	52,6
Tjenester	7,0	2,5	5,7	8,8	5,0	3,5	3,0	-1,0	-1,9
Samlet sluttanvendelse	4,1	2,6	3,6	5,4	2,5	6,3	2,4	-0,3	-0,7
Import i alt	7,5	4,4	7,7	9,5	6,9	9,0	6,0	-3,6	-8,1
Tradisjonelle varer	6,7	2,7	6,7	4,7	3,1	8,3	4,3	-4,5	-8,2
Råolje og naturgass	145,3	-40,1	190,5	63,5	-38,8	-66,6	-19,9	-15,4	-7,9
Skip, plattform og fly	34,4	49,9	57,8	290,2	136,5	112,9	58,3	-15,0	-38,0
Tjenester	5,4	4,8	5,1	8,0	9,0	6,6	3,8	0,7	-3,4
Bruttonasjonalprodukt ¹	3,1	2,1	2,8	3,9	1,3	5,5	1,2	0,7	1,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	6,1	2,6	6,3	6,0	1,4	6,6	2,2	0,3	1,1
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-4,9	0,8	-6,9	-1,9	1,0	2,0	-1,9	2,0	2,6
Fastlands-Norge(basisverdi)	5,9	3,1	6,5	5,4	1,4	7,3	2,9	1,1	2,2
Fastlands-Norge utenom offentlig									
forvaltning	6,7	3,0	7,2	5,9	2,2	6,9	2,9	0,5	1,0
Industri og bergverk	5,4	2,9	5,2	4,0	-1,7	10,8	3,8	-0,8	-0,2
Annen vareproduksjon	7,2	2,1	10,4	8,8	0,9	5,2	2,2	0,6	-0,3
Tjenester inkl. boligjenester	6,9	3,3	7,0	5,8	3,7	6,1	2,8	0,9	1,7
Offentlig forvaltning	3,2	3,4	4,0	3,5	-1,3	8,7	3,3	3,1	6,5
Produktavgifter og -subsidiar	7,1	-0,5	5,5	9,3	0,9	2,9	-1,5	-4,1	-5,2

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger									
og ideelle organisasjoner	0,7	3,9	0,3	0,8	3,2	3,1	4,5	4,7	3,4
Konsum i husholdninger	0,6	3,8	0,1	0,7	3,2	3,0	4,5	4,6	3,3
Varekonsum	-0,6	3,4	-1,1	-0,2	3,5	2,6	4,4	3,4	1,9
Tjenestekonsum	2,4	4,0	2,5	2,9	3,2	3,7	4,2	5,0	4,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	-0,9	5,6	-3,4	-5,5	0,5	2,2	6,6	14,4	8,3
Utlendingers kjøp i Norge	2,9	4,5	2,9	3,7	4,5	4,5	5,2	3,7	2,6
Konsum i ideelle organisasjoner	3,6	4,9	3,4	3,2	3,6	4,2	5,8	6,0	5,4
Konsum i offentlig forvaltning	4,7	5,6	4,4	4,4	4,4	5,2	6,6	6,2	5,7
Konsum i statsforvaltningen	5,4	5,4	5,3	4,9	4,2	4,8	6,2	6,5	5,4
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	5,6	5,6	5,5	5,2	4,4	5,0	6,4	6,6	5,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	4,2	4,2	3,9	3,2	2,7	3,1	4,8	5,8	5,4
Konsum i kommuneforvaltningen	3,9	5,8	3,3	3,9	4,7	5,8	7,0	5,8	6,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	5,4	5,1	5,3	4,1	4,8	4,3	5,4	6,0	5,4
Utvinning og rørtransport	7,1	6,2	6,7	4,3	5,7	5,7	6,1	7,4	7,0
Tjenester tilknyttet utvinning	7,8	..	10,3	6,4	8,9	29,2	-22,3	-60,7	-30,4
Utenriks sjøfart	3,0	6,4	1,5	-3,7	-0,0	0,1	7,6	17,3	13,7
Fastlands-Norge	5,1	4,7	5,1	4,4	4,8	4,2	5,0	4,9	4,2
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	4,8	4,6	4,8	4,3	4,8	4,0	5,1	4,6	4,1
Næringer	3,3	4,3	3,2	2,5	4,1	3,4	4,8	4,8	4,3
Industri og bergverk	2,2	3,3	3,0	0,3	2,9	2,6	3,6	4,1	3,6
Annen vareproduksjon	3,4	3,5	3,9	1,5	3,1	2,4	4,0	4,7	4,4
Tjenester	3,6	4,7	3,0	3,6	4,7	4,0	5,4	5,1	4,4
Boliger (husholdninger)	7,6	5,7	7,9	8,1	6,5	5,9	6,1	4,6	3,9
Offentlig forvaltning	6,0	5,0	6,6	4,7	4,9	4,7	4,4	5,7	4,4
Lagerendring og statistiske avvik	11,1	-22,8	15,4	-12,9	-14,2	-27,9	-14,6	-41,9	14,5
Bruttoinvestering i alt	5,8	2,4	8,4	0,4	2,2	1,8	3,7	2,0	6,2
Innenlandsk sluttanvendelse	3,0	3,9	3,3	1,5	3,2	3,3	4,8	4,3	4,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	2,6	4,5	2,2	2,5	3,8	3,9	5,2	5,1	4,2
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	4,9	5,5	4,6	4,5	4,5	5,2	6,3	6,1	5,6
Eksport i alt	1,4	16,0	-1,1	8,5	17,0	20,6	22,5	5,5	-8,7
Tradisjonelle varer	2,5	2,3	-4,0	1,1	-2,5	-1,8	10,2	3,8	-2,7
Råolje og naturgass	-1,1	31,3	-2,6	15,7	36,1	45,0	42,0	7,7	-16,4
Skip, plattform og fly	6,9	-5,3	11,9	2,6	1,4	-2,0	-6,2	-13,5	-4,6
Tjenester	5,0	5,5	4,7	4,3	5,5	7,1	6,2	3,5	2,6
Samlet sluttanvendelse	2,4	8,1	1,7	3,9	8,1	9,3	10,8	4,7	-0,2
Import i alt	3,1	3,4	1,8	-1,6	0,4	1,1	5,3	6,6	3,8
Tradisjonelle varer	3,7	3,2	2,6	-2,0	0,5	1,2	5,9	5,4	1,9
Råolje og naturgass	6,7	17,3	1,5	22,8	40,6	37,2	42,3	-13,1	-35,2
Skip, plattform og fly	-3,4	2,8	-4,5	-10,4	-7,1	-8,2	4,8	16,8	13,4
Tjenester	2,3	3,9	0,9	-0,0	0,9	1,7	4,3	8,5	7,6
Bruttonasjonalprodukt ¹	2,2	9,6	1,3	5,9	10,4	11,9	12,5	4,2	-1,3
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,8	3,5	2,1	2,8	2,9	2,6	4,5	3,8	4,6
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	0,5	28,9	-1,1	15,8	34,4	43,1	38,8	5,2	-15,9
Fastlands-Norge(basisverdi)	3,1	4,4	2,2	3,4	3,1	3,3	5,4	5,9	4,8
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	2,4	4,1	1,3	3,0	2,8	2,7	5,1	5,7	4,2
Industri og bergverk	4,4	0,7	2,7	2,8	-1,6	-4,0	1,1	7,4	6,9
Annen vareproduksjon	-0,9	11,6	-6,3	1,8	8,8	9,0	18,6	10,4	3,9
Tjenester inkl. boligjenester	2,7	3,3	2,8	3,2	2,6	3,4	3,1	4,2	3,5
Offentlig forvaltning	5,5	5,7	5,4	5,2	4,1	5,6	6,5	6,6	6,8
Produktavgifter og -subsidiar	1,3	-2,2	1,8	-1,0	2,2	-1,3	-0,3	-9,0	2,6

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Produksjon i alt.	3 850 354	4 299 491	932 579	1 048 690	1 028 770	1 093 417	1 059 059	1 118 246	1 053 025
Jordbruk og skogbruk	33 552	36 823	11 931	7 620	7 341	7 898	13 620	7 964	7 412
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	32 583	33 418	6 762	9 032	9 050	7 345	7 411	9 611	9 094
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	590 882	766 031	141 341	171 815	187 537	197 471	191 950	189 074	168 792
Utvinning av råolje og naturgass	539 290	701 660	127 775	159 503	174 273	180 706	174 530	172 151	145 772
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	51 593	64 372	13 566	12 312	13 264	16 765	17 420	16 923	23 020
Bergverksdrift	12 270	13 458	3 060	3 465	2 805	4 058	3 127	3 468	2 514
Industri	743 593	797 715	174 148	194 514	193 932	209 081	192 086	202 616	197 166
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	140 004	147 320	33 013	37 846	35 818	35 972	34 840	40 690	39 182
Tekstil- og bekledningsindustri	6 680	5 719	1 442	1 587	1 589	1 372	1 304	1 454	1 446
Trelast- og trevareindustri	28 691	26 060	6 570	7 480	6 600	7 398	5 880	6 182	4 954
Treforedling	18 658	17 597	4 586	4 590	4 442	4 556	4 398	4 200	4 077
Forlag og grafisk industri	41 916	42 380	9 802	10 805	10 771	10 863	9 886	10 860	11 295
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	112 649	121 039	27 666	30 423	30 310	33 793	30 020	26 916	25 327
Kjemiske råvarer	36 726	44 966	9 018	9 434	9 694	10 852	12 211	12 209	11 244
Metallindustri	81 891	74 016	18 931	19 020	19 123	20 210	18 860	15 823	12 721
Verkstedindustri	161 306	187 012	36 797	42 877	43 990	49 101	43 968	49 954	51 517
Bygging av skip og oljeplattformer	96 528	113 731	22 310	25 682	26 807	29 920	26 931	30 073	31 711
Møbelindustri og annen industri	18 542	17 875	4 014	4 770	4 787	5 044	3 788	4 256	3 692
Kraftforsyning	58 011	75 174	11 532	18 496	20 609	14 848	16 496	23 221	21 434
Vannforsyning	4 220	4 553	1 068	1 093	1 116	1 130	1 145	1 162	1 211
Bygge- og anleggsvirksomhet	287 867	314 765	67 811	77 351	75 489	81 454	76 351	81 471	79 744
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	331 393	353 376	78 895	93 205	83 311	90 559	84 872	94 635	81 910
Hotell- og restaurantvirksomhet	58 103	61 942	16 339	14 698	13 307	16 173	17 379	15 083	13 430
Rørtransport	19 112	21 578	4 675	5 306	5 369	5 040	5 207	5 961	5 564
Utenriks sjøfart	120 575	125 090	30 859	31 234	29 906	33 097	32 881	29 206	28 729
Transport ellers	182 995	193 667	47 186	48 601	43 497	49 661	49 578	50 931	44 689
Post og telekommunikasjon	82 030	84 493	20 073	22 142	20 255	20 751	20 746	22 740	21 750
Finansiell tjenesteyting	132 187	147 177	33 355	35 463	33 585	36 018	36 094	41 480	39 168
Boligtjenester (husholdninger)	118 166	122 600	29 816	30 002	29 935	30 489	31 001	31 174	31 358
Forretningsmessig tjenesteyting	436 588	486 416	103 833	127 755	112 916	121 343	114 816	137 340	121 387
Offentlig administrasjon og forsvar	155 285	170 260	39 075	40 122	40 798	42 709	43 062	43 691	46 179
Undervisning	111 746	120 255	25 657	29 414	29 156	31 464	27 349	32 287	33 623
Helse- og sosialtjenester	228 626	250 897	58 103	58 603	60 049	62 296	64 261	64 291	66 395
Andre sosiale og personlige tjenester	110 571	119 805	27 062	28 760	28 806	30 532	29 628	30 839	31 477
Fastlands-Norge	3 119 785	3 386 792	755 705	840 335	805 957	857 809	829 020	894 005	849 941

Offentlig forvaltning	460 257	502 213	114 120	118 849	120 210	126 700	125 037	130 266	135 550
Statsforvaltningen	222 492	240 803	56 004	56 599	57 792	60 300	61 067	61 644	64 233
Sivil forvaltning	191 926	207 861	48 417	48 756	49 994	52 091	52 851	52 925	55 518
Forsvar	30 566	32 942	7 587	7 843	7 798	8 209	8 216	8 720	8 715
Kommuneforvaltningen	237 765	261 410	58 115	62 250	62 418	66 401	63 970	68 621	71 317

Tabell 6. Produksjon. Faste 2006-priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Produksjon i alt.	3 730 687	3 837 438	902 867	990 044	942 816	969 288	923 824	1 001 509	965 513
Jordbruk og skogbruk	31 148	32 541	11 110	7 146	6 473	6 945	12 039	7 084	6 343
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	37 052	38 929	7 811	10 783	10 898	8 958	8 390	10 682	10 904
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	587 416	594 329	139 980	153 766	154 541	143 297	138 194	158 297	161 929
Utvinning av råolje og naturgass	540 807	543 216	127 760	142 827	143 215	130 269	124 119	145 613	144 721
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	46 609	51 114	12 220	10 939	11 326	13 028	14 075	12 685	17 207
Bergverksdrift	11 633	11 441	3 001	3 264	2 465	3 356	2 731	2 889	2 138
Industri	709 860	727 760	166 346	185 641	181 419	191 095	171 235	184 010	181 750
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	136 429	137 280	32 006	36 879	34 422	33 898	32 020	36 939	35 385
Tekstil- og bekledningsindustri	6 634	5 510	1 432	1 568	1 550	1 335	1 246	1 379	1 370
Trelast- og trevareindustri	25 282	22 354	5 644	6 389	5 632	6 279	5 076	5 367	4 331
Treforedling	18 057	16 870	4 461	4 468	4 312	4 444	4 188	3 926	3 605
Forlag og grafisk industri	41 749	41 920	9 761	10 750	10 680	10 756	9 776	10 708	11 066
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	107 588	102 709	26 002	27 788	26 687	28 075	23 472	24 474	25 258
Kjemiske råvarer	34 455	34 620	8 463	8 729	8 527	9 175	8 583	8 335	8 148
Metallindustri	73 335	71 870	17 714	18 529	18 482	18 898	17 992	16 498	14 700
Verkstedindustri	156 292	173 686	35 682	41 573	41 533	46 025	40 814	45 315	45 914
Bygging av skip og oljeplattformer	91 954	103 933	21 232	24 331	24 976	27 404	24 519	27 035	28 399
Møbelindustri og annen industri	18 086	17 008	3 949	4 637	4 619	4 805	3 549	4 035	3 573
Kraftforsyning	67 728	69 671	16 126	18 250	19 438	16 152	15 055	19 025	18 744
Vannforsyning	4 150	4 408	1 050	1 073	1 082	1 094	1 108	1 124	1 157
Bygge- og anleggsvirksomhet	265 231	272 568	62 174	69 365	66 577	70 833	65 501	69 659	68 206
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	324 490	334 736	77 386	90 769	80 633	84 653	79 574	89 875	78 636
Hotell- og restaurantvirksomhet	55 372	56 186	15 503	13 780	12 287	14 707	15 716	13 477	11 889
Rørtransport	21 327	22 443	4 768	6 031	6 283	5 376	4 613	6 172	6 434
Utenriks sjøfart	111 315	111 036	26 728	28 637	26 179	29 841	27 344	27 672	25 537
Transport ellers	176 743	179 203	46 337	45 630	40 799	46 302	46 203	45 899	41 257
Post og telekommunikasjon	84 702	88 755	20 640	23 065	20 972	21 490	21 530	24 762	23 857
Finansiell tjenesteyting	130 596	135 838	33 366	34 784	32 034	33 550	34 476	35 778	34 484
Boligtjenester (husholdninger)	116 537	117 936	29 374	29 374	29 080	29 403	29 726	29 727	29 429
Forretningsmessig tjenesteyting	415 248	440 127	98 331	120 352	103 698	109 963	103 326	123 140	106 563
Offentlig administrasjon og forsvar	147 980	153 459	37 229	37 797	37 532	38 665	38 497	38 765	40 320
Undervisning	108 471	110 776	24 903	28 096	27 640	29 154	24 983	28 999	30 056
Helse- og sosialtjenester	216 796	224 501	54 704	54 753	55 419	56 102	56 598	56 382	57 627
Andre sosiale og personlige tjenester	106 893	110 794	25 998	27 689	27 368	28 351	26 985	28 091	28 254
Fastlands-Norge	3 010 628	3 109 629	731 391	801 611	755 813	790 775	753 673	809 368	771 613

Offentlig forvaltning	439 123	453 194	108 598	111 908	111 309	114 984	111 509	115 392	118 534
Statsforvaltningen	210 172	215 058	52 739	53 160	52 666	54 218	53 952	54 222	55 391
Sivil forvaltning	180 857	184 752	45 541	45 693	45 252	46 596	46 520	46 383	47 534
Forsvar	29 314	30 306	7 198	7 467	7 414	7 622	7 432	7 839	7 857
Kommuneforvaltningen	228 951	238 136	55 859	58 748	58 644	60 766	57 556	61 170	63 142

Tabell 7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Produksjon i alt.	4,7	2,9	4,9	4,5	1,6	6,5	2,3	1,2	2,4
Jordbruk og skogbruk	0,9	4,5	-2,3	5,8	3,5	4,6	8,4	-0,9	-2,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12,5	5,1	15,2	5,6	9,2	5,6	7,4	-0,9	0,1
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	-4,2	1,2	-5,7	-1,6	0,4	2,5	-1,3	2,9	4,8
Utvinning av råolje og naturgass	-5,5	0,4	-7,9	-2,1	0,8	1,6	-2,9	2,0	1,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14,3	9,7	25,2	6,8	-4,8	12,8	15,2	16,0	51,9
Bergverksdrift	13,9	-1,7	20,3	12,7	-9,7	27,2	-9,0	-11,5	-13,3
Industri	4,6	2,5	4,6	3,6	-1,2	9,7	2,9	-0,9	0,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,5	0,6	2,5	2,3	-0,9	3,4	0,0	0,2	2,8
Tekstil- og bekledningsindustri	-2,3	-16,9	-5,9	-13,2	-18,7	-22,7	-13,0	-12,0	-11,6
Trelast- og trevareindustri	3,1	-11,6	3,3	-3,8	-16,8	-3,0	-10,1	-16,0	-23,1
Treforedling	-4,8	-6,6	-3,7	-4,9	-6,3	-1,8	-6,1	-12,1	-16,4
Forlag og grafisk industri	0,5	0,4	-0,7	1,8	-4,3	6,7	0,2	-0,4	3,6
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	1,5	-4,5	1,4	1,1	-2,0	5,7	-9,7	-11,9	-5,4
Kjemiske råvarer	1,1	0,5	2,5	1,5	-4,0	9,5	1,4	-4,5	-4,4
Metallindustri	6,7	-2,0	10,1	6,8	-1,0	2,6	1,6	-11,0	-20,5
Verkstedindustri	9,3	11,1	9,1	8,5	1,6	20,6	14,4	9,0	10,5
Bygging av skip og oljeplattformer	9,1	13,0	7,4	6,8	5,5	20,6	15,5	11,1	13,7
Møbelindustri og annen industri	1,9	-6,0	1,0	-6,2	-9,6	9,5	-10,1	-13,0	-22,6
Kraftforsyning	9,6	2,9	29,3	17,4	6,7	6,7	-6,6	4,2	-3,6
Vannforsyning	4,9	6,2	6,2	8,6	8,1	6,6	5,5	4,7	7,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	11,4	2,8	11,7	10,1	-1,7	7,3	5,4	0,4	2,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	9,1	3,2	6,7	8,6	4,7	6,7	2,8	-1,0	-2,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	5,7	1,5	4,4	2,3	4,0	3,0	1,4	-2,2	-3,2
Rørtransport	0,3	5,2	-3,1	7,5	14,7	6,4	-3,3	2,3	2,4
Utenriks sjøfart	0,9	-0,3	0,7	1,0	0,6	-0,3	2,3	-3,4	-2,5
Transport ellers	5,8	1,4	8,6	4,3	-1,4	6,7	-0,3	0,6	1,1
Post og telekommunikasjon	12,8	4,8	11,2	9,0	2,7	4,4	4,3	7,4	13,8
Finansiell tjenesteyting	10,4	4,0	12,1	12,0	4,0	6,0	3,3	2,9	7,6
Boligtjenester (husholdninger)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting	9,4	6,0	12,7	5,4	7,6	9,7	5,1	2,3	2,8
Offentlig administrasjon og forsvar	4,8	3,7	4,4	5,5	1,3	7,7	3,4	2,6	7,4
Undervisning	2,8	2,1	4,3	1,5	-4,0	9,2	0,3	3,2	8,7
Helse- og sosialtjenester	3,8	3,6	3,8	3,4	2,6	5,2	3,5	3,0	4,0
Andre sosiale og personlige tjenester	4,2	3,6	4,5	5,4	3,1	6,3	3,8	1,5	3,2
Fastlands-Norge	6,8	3,3	7,5	5,8	1,8	7,5	3,0	1,0	2,1

Offentlig forvaltning	3,5	3,2	4,1	3,6	0,1	7,0	2,7	3,1	6,5
Statsforvaltningen	2,5	2,3	2,7	2,5	-0,5	5,6	2,3	2,0	5,2
Sivil forvaltning	2,4	2,2	2,6	2,5	-0,5	5,6	2,1	1,5	5,0
Forsvar	3,3	3,4	3,3	2,8	-0,6	6,0	3,3	5,0	6,0
Kommuneforvaltningen	4,4	4,0	5,5	4,7	0,7	8,3	3,0	4,1	7,7

Tabell 8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Produksjon i alt.	3,2	8,6	2,3	5,3	8,5	9,7	11,0	5,4	-0,0
Jordbruk og skogbruk	7,7	5,0	7,3	6,7	4,9	4,3	5,3	5,4	3,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-12,1	-2,4	-16,7	-12,0	-11,6	-6,2	2,0	7,4	0,4
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	0,6	28,1	-1,2	15,2	32,7	40,6	37,6	6,9	-14,1
Utvinning av råolje og naturgass	-0,3	29,5	-2,1	16,0	34,8	43,6	40,6	5,9	-17,2
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	10,7	13,8	8,8	4,9	10,6	13,3	11,5	18,5	14,2
Bergverksdrift	5,5	11,5	1,4	3,1	6,8	12,5	12,3	13,1	3,3
Industri	4,8	4,6	3,6	3,0	3,3	3,1	7,2	5,1	1,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,6	4,6	2,0	2,1	2,2	3,0	5,5	7,3	6,4
Tekstil- og bekledningsindustri	0,7	3,1	-0,1	-0,4	1,5	3,0	3,9	4,1	3,0
Trelast- og trevareindustri	13,5	2,7	16,4	14,8	9,7	3,0	-0,5	-1,6	-2,4
Treforedling	3,3	0,9	3,7	0,2	-1,1	-1,0	2,2	4,1	9,8
Forlag og grafisk industri	0,4	0,7	0,4	0,4	0,6	0,6	0,7	0,9	1,2
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	4,7	12,6	3,4	13,0	17,0	13,7	20,2	0,5	-11,7
Kjemiske råvarer	6,6	21,8	7,2	3,6	7,1	12,1	33,5	35,5	21,4
Metallindustri	11,7	-7,8	2,7	-8,3	-11,3	-11,1	-1,9	-6,6	-16,4
Verkstedindustri	3,2	4,3	3,0	1,9	3,0	2,8	4,5	6,9	5,9
Bygging av skip og oljeplattformer	5,0	4,2	4,8	2,8	3,5	3,4	4,5	5,4	4,0
Møbelindustri og annen industri	2,5	2,5	1,9	2,0	1,3	1,7	5,0	2,5	-0,3
Kraftforsyning	-14,3	26,0	-30,7	-8,2	20,2	16,8	53,2	20,4	7,9
Vannforsyning	1,7	1,6	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,5	6,4	8,9	9,0	7,3	6,6	6,9	4,9	3,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	2,1	3,4	1,7	3,1	2,7	3,7	4,6	2,5	0,8
Hotell- og restaurantvirksomhet	4,9	5,1	5,5	5,1	5,2	5,4	4,9	4,9	4,3
Rørtransport	-10,4	7,3	-5,4	-14,4	-2,4	9,2	15,1	9,8	1,2
Utenriks sjøfart	8,3	4,0	7,1	8,4	7,7	7,5	4,1	-3,2	-1,5
Transport ellers	3,5	4,4	3,5	2,3	4,7	3,3	5,4	4,2	1,6
Post og telekommunikasjon	-3,2	-1,7	-1,6	-0,6	-0,3	-0,9	-0,9	-4,3	-5,6
Finansiell tjenesteyting	1,2	7,0	0,7	3,6	3,9	5,2	4,7	13,7	8,3
Boligtjenester (husholdninger)	1,4	2,5	1,5	1,6	2,0	2,7	2,7	2,7	3,5
Forretningsmessig tjenesteyting	5,1	5,1	5,0	5,0	5,1	5,2	5,2	5,1	4,6
Offentlig administrasjon og forsvar	4,9	5,7	4,4	4,5	4,7	5,4	6,6	6,2	5,4
Undervisning	3,0	5,4	2,7	3,0	3,9	4,9	6,2	6,3	6,0
Helse- og sosialtjenester	5,5	6,0	5,3	5,5	4,6	5,8	6,9	6,5	6,3
Andre sosiale og personlige tjenester	3,4	4,5	2,8	2,9	3,0	3,9	5,5	5,7	5,8
Fastlands-Norge	3,6	5,1	2,9	3,5	4,2	4,4	6,5	5,4	3,3

Offentlig forvaltning	4,8	5,7	4,5	4,6	4,4	5,4	6,7	6,3	5,9
Statsforvaltningen	5,9	5,8	5,7	5,5	4,4	5,2	6,6	6,8	5,7
Sivil forvaltning	6,1	6,0	6,0	5,8	4,7	5,6	6,9	6,9	5,7
Forsvar	4,3	4,2	3,9	3,3	2,8	3,2	4,9	5,9	5,4
Kommuneforvaltningen	3,8	5,7	3,3	3,9	4,4	5,6	6,8	5,9	6,1

**Tabell 9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttonasjonalprodukt¹	2 277 111	2 548 322	553 900	626 143	615 190	645 082	630 897	657 153	615 917
Jordbruk og skogbruk	16 544	17 882	7 659	4 462	3 746	756	8 916	4 464	3 693
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	11 581	9 796	2 093	2 835	2 997	1 863	2 052	2 884	2 741
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	500 013	665 390	119 053	148 327	163 035	173 007	167 269	162 080	138 997
Utvinning av råolje og naturgass	475 647	632 677	112 635	142 445	156 608	164 289	158 627	153 154	126 771
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	24 366	32 713	6 418	5 883	6 427	8 718	8 642	8 926	12 225
Bergverksdrift	4 764	5 495	1 130	1 302	1 141	1 733	1 220	1 401	999
Industri	210 643	217 675	49 026	53 623	52 972	56 135	51 423	57 146	56 747
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	34 589	35 318	8 165	9 244	8 927	8 720	8 183	9 488	9 943
Tekstil- og bekledningsindustri	2 594	2 130	556	608	601	532	473	523	498
Trelast- og trevareindustri	10 227	8 882	2 449	2 730	2 274	2 571	2 004	2 032	1 523
Treforedling	4 770	3 597	1 204	1 053	938	943	890	826	956
Forlag og grafisk industri	17 010	16 588	3 991	4 335	4 266	4 271	3 857	4 194	4 362
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	24 089	20 720	5 758	5 541	5 043	4 316	4 657	6 704	6 394
Kjemiske råvarer	10 414	14 049	2 621	2 624	2 682	3 070	4 234	4 062	3 180
Metallindustri	18 798	11 992	4 069	3 572	3 534	4 016	2 993	1 450	619
Verkstedindustri	55 474	66 831	12 741	15 067	15 672	17 499	15 466	18 193	19 237
Bygging av skip og oljeplattformer	26 139	31 262	6 068	7 147	7 317	8 398	7 335	8 211	8 789
Møbelindustri og annen industri	6 540	6 306	1 403	1 704	1 716	1 798	1 332	1 460	1 245
Kraftforsyning	43 020	58 271	8 140	14 226	16 005	11 091	12 774	18 401	16 754
Vannforsyning	2 365	2 445	609	640	617	612	610	606	579
Bygge- og anleggsvirksomhet	101 608	110 887	23 885	27 826	26 350	28 613	26 882	29 042	27 647
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	169 185	177 376	40 202	47 263	41 501	46 093	42 523	47 259	40 036
Hotell- og restaurantvirksomhet	32 125	34 102	9 080	8 151	7 311	8 992	9 533	8 266	7 338
Rørtransport	17 063	19 258	4 210	4 720	4 742	4 487	4 720	5 308	4 882
Utenriks sjøfart	35 918	33 820	9 438	8 849	8 996	9 760	8 658	6 406	8 535
Transport ellers	66 782	67 190	16 454	18 085	15 418	16 879	16 147	18 746	16 553
Post og telekommunikasjon	32 003	29 981	7 806	8 432	7 529	7 586	7 412	7 454	6 741
Finansiell tjenesteyting	73 572	83 359	18 573	19 759	18 687	20 041	19 921	24 711	22 996
Boligtjenester (husholdninger)	80 887	80 194	20 399	20 269	20 059	20 168	20 551	19 416	19 892
Forretningsmessig tjenesteyting	207 570	233 004	49 076	61 494	54 146	58 027	54 416	66 416	58 504
Offentlig administrasjon og forsvar	90 248	99 012	22 592	23 145	23 450	25 094	25 117	25 350	26 843
Undervisning	84 519	91 613	18 951	22 535	22 062	24 397	20 289	24 865	25 975
Helse- og sosialtjenester	176 806	194 468	45 127	45 569	46 039	48 352	50 045	50 031	51 177
Andre sosiale og personlige tjenester	61 234	65 581	15 010	15 900	15 604	16 780	16 245	16 952	17 246
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 724 117	1 829 854	421 200	464 247	438 417	457 829	450 250	483 359	463 503
Merverdi og investeringsavgift	188 705	184 842	47 523	51 129	46 040	46 959	47 465	44 378	46 800
Andre produktskatter, netto	67 819	67 798	17 193	17 353	16 838	17 856	16 784	16 319	14 282
Statistiske avvik	2 137	-1 116	671	248	-95	-197	-76	-747	-40
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 465 456	1 578 331	355 813	395 516	375 634	393 211	386 077	423 409	402 461

Offentlig forvaltning	320 623	350 529	78 941	83 112	83 186	89 143	86 850	91 351	94 629
Statsforvaltningen	142 796	154 587	35 945	36 287	36 897	39 018	39 266	39 406	41 157
Sivil forvaltning	126 812	137 862	32 036	32 187	32 954	34 791	35 171	34 946	36 767
Forsvar	15 984	16 725	3 909	4 100	3 944	4 227	4 095	4 459	4 390
Kommuneforvaltningen	177 827	195 942	42 995	46 825	46 288	50 125	47 584	51 945	53 472

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2006-priser. Millioner kroner**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttonasjonalprodukt¹	2 227 256	2 274 744	541 419	592 257	563 010	567 104	548 122	596 508	571 345
Jordbruk og skogbruk	14 797	15 978	6 984	4 144	3 215	615	8 042	4 106	3 210
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	16 388	17 090	3 219	4 726	5 181	3 818	3 507	4 584	5 123
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	500 678	504 370	118 727	131 621	132 159	121 298	116 187	134 726	135 942
Utvinning av råolje og naturgass	479 919	481 609	113 284	126 755	127 117	115 493	109 915	129 083	128 266
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	20 759	22 761	5 443	4 867	5 041	5 805	6 272	5 643	7 676
Bergverksdrift	4 380	4 341	1 124	1 216	947	1 256	1 049	1 089	828
Industri	201 890	207 883	46 806	52 882	51 769	54 815	48 697	52 601	51 791
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	33 543	33 113	7 847	9 076	8 447	8 122	7 661	8 883	8 590
Tekstil- og bekledningsindustri	2 652	2 200	570	626	621	533	496	550	546
Trelast- og trevareindustri	8 314	7 323	1 852	2 100	1 848	2 062	1 659	1 754	1 408
Treforedling	4 563	4 245	1 126	1 127	1 088	1 121	1 053	984	900
Forlag og grafisk industri	17 339	17 382	4 047	4 464	4 435	4 465	4 047	4 436	4 586
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	22 031	21 467	5 102	5 776	5 531	6 080	4 832	5 024	4 878
Kjemiske råvarer	9 054	9 077	2 221	2 292	2 239	2 411	2 248	2 179	2 128
Metallindustri	17 005	16 621	4 102	4 294	4 284	4 379	4 158	3 801	3 375
Verkstedindustri	55 635	61 751	12 674	14 796	14 774	16 381	14 500	16 096	16 285
Bygging av skip og oljeplattformer	24 816	28 191	5 752	6 554	6 732	7 419	6 687	7 353	7 733
Møbelindustri og annen industri	6 938	6 510	1 512	1 778	1 772	1 843	1 354	1 541	1 362
Kraftforsyning	52 653	54 215	12 558	14 181	15 168	12 544	11 689	14 814	14 590
Vannforsyning	2 391	2 544	615	654	632	640	648	625	583
Bygge- og anleggsvirksomhet	90 539	90 758	21 191	23 678	22 078	23 497	21 679	23 503	22 562
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	167 569	173 060	39 881	46 986	41 642	43 750	41 142	46 526	40 555
Hotell- og restaurantvirksomhet	30 122	30 535	8 440	7 492	6 673	8 000	8 548	7 314	6 440
Rørtransport	19 378	20 384	4 328	5 482	5 713	4 882	4 183	5 606	5 845
Utenriks sjøfart	30 257	30 098	7 252	7 781	7 100	8 111	7 404	7 484	6 887
Transport ellers	65 167	66 617	16 939	16 946	15 156	17 231	17 086	17 144	15 339
Post og telekommunikasjon	35 950	37 498	8 704	9 809	8 889	9 106	9 051	10 452	9 903
Finansiell tjenesteyting	72 843	74 525	18 801	19 356	17 603	18 165	19 023	19 735	19 137
Boligtjenester (husholdninger)	81 130	80 674	20 345	20 316	20 128	20 251	20 255	20 040	19 731
Forretningsmessig tjenesteyting	193 643	204 901	45 327	56 746	48 348	50 994	47 548	58 012	49 605
Offentlig administrasjon og forsvar	85 580	88 850	21 424	21 754	21 500	22 567	22 388	22 395	23 115
Undervisning	81 901	84 266	18 334	21 493	20 970	22 560	18 521	22 215	23 077
Helse- og sosialtjenester	166 071	171 784	41 963	42 099	42 086	42 924	43 454	43 319	43 788
Andre sosiale og personlige tjenester	58 643	60 473	14 185	15 286	14 890	15 467	14 733	15 383	15 305
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 676 943	1 719 891	411 113	447 373	418 039	432 813	420 348	448 692	422 671
Merverdi og investeringsavgift	183 744	184 887	46 334	49 142	44 289	46 234	46 290	48 074	43 345
Andre produktskatter, netto	71 543	69 017	17 942	18 467	16 874	18 379	16 998	16 766	14 645
Statistiske avvik	-0	-2	-0	-0	-0	-0	-0	-2	-1
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 421 656	1 465 989	346 837	379 764	356 875	368 200	357 060	383 855	364 682

Offentlig forvaltning	304 000	314 290	74 516	77 840	76 761	80 306	76 950	80 273	81 723
Statsforvaltningen	133 232	136 005	33 373	33 787	33 149	34 542	34 152	34 163	34 688
Sivil forvaltning	117 986	120 338	29 712	29 892	29 303	30 541	30 380	30 114	30 674
Forsvar	15 246	15 668	3 661	3 895	3 846	4 001	3 772	4 049	4 014
Kommuneforvaltningen	170 769	178 285	41 143	44 053	43 612	45 764	42 798	46 111	47 035

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttonasjonalprodukt¹	3,1	2,1	2,8	3,9	1,3	5,5	1,2	0,7	1,5
Jordbruk og skogbruk	4,7	8,0	-2,7	11,3	2,2	17,5	15,1	-0,9	-0,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	11,0	4,3	9,9	5,3	8,7	3,9	9,0	-3,0	-1,1
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-5,4	0,7	-7,4	-2,4	0,5	2,0	-2,1	2,4	2,9
Utvinning av råolje og naturgass	-6,1	0,4	-8,5	-2,7	0,8	1,6	-3,0	1,8	0,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14,2	9,6	25,3	6,8	-5,0	12,8	15,2	16,0	52,3
Bergverksdrift	11,8	-0,9	17,5	10,9	-6,9	22,8	-6,7	-10,5	-12,6
Industri	5,3	3,0	5,0	3,9	-1,6	10,6	4,0	-0,5	0,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,3	-1,3	2,2	1,6	-1,4	0,9	-2,4	-2,1	1,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-2,3	-17,0	-6,2	-13,4	-18,8	-22,8	-13,0	-12,1	-12,0
Trelast- og trevareindustri	3,0	-11,9	3,1	-4,0	-17,2	-3,2	-10,4	-16,5	-23,8
Treforedling	-5,2	-7,0	-4,1	-5,2	-6,6	-2,1	-6,5	-12,8	-17,2
Forlag og grafisk industri	0,3	0,2	-0,9	1,6	-4,5	6,7	-0,0	-0,6	3,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	3,1	-2,6	2,4	1,9	-2,3	10,7	-5,3	-13,0	-11,8
Kjemiske råvarer	0,9	0,2	2,3	1,2	-4,3	9,5	1,2	-4,9	-4,9
Metallindustri	11,2	-2,3	14,8	11,3	-1,2	2,5	1,4	-11,5	-21,2
Verkstedindustri	9,2	11,0	8,8	8,3	1,4	20,5	14,4	8,8	10,2
Bygging av skip og oljeplattformer	9,1	13,6	7,1	6,9	5,5	21,0	16,3	12,2	14,9
Møbelindustri og annen industri	1,7	-6,2	0,8	-6,4	-9,8	9,5	-10,4	-13,3	-23,1
Kraftforsyning	9,9	3,0	30,4	18,2	7,0	6,8	-6,9	4,5	-3,8
Vannforsyning	12,9	6,4	20,7	27,0	17,1	9,9	5,3	-4,6	-7,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,4	0,2	5,7	4,2	-4,6	4,3	2,3	-0,7	2,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	9,2	3,3	6,6	8,9	4,6	6,9	3,2	-1,0	-2,6
Hotell- og restaurertvirksomhet	5,6	1,4	4,4	2,2	3,9	3,0	1,3	-2,4	-3,5
Rørtransport	0,2	5,2	-3,2	7,5	14,7	6,4	-3,4	2,3	2,3
Utenriks sjøfart	0,6	-0,5	0,4	0,7	0,4	-0,5	2,1	-3,8	-3,0
Transport ellers	5,5	2,2	8,4	4,3	-1,3	8,2	0,9	1,2	1,2
Post og telekommunikasjon	11,3	4,3	9,9	8,0	1,9	4,5	4,0	6,6	11,4
Finansiell tjenesteyting	11,1	2,3	13,2	10,9	2,7	3,5	1,2	2,0	8,7
Boligtjenester (husholdninger)	-0,8	-0,6	-1,0	-0,8	-0,3	-0,1	-0,4	-1,4	-2,0
Forretningsmessig tjenesteyting	7,8	5,8	9,9	5,3	7,3	9,6	4,9	2,2	2,6
Offentlig administrasjon og forsvar	4,1	3,8	2,9	3,2	-1,8	10,0	4,5	2,9	7,5
Undervisning	2,6	2,9	5,2	2,5	-4,5	12,2	1,0	3,4	10,0
Helse- og sosialtjenester	3,5	3,4	3,7	3,3	1,9	5,5	3,6	2,9	4,0
Andre sosiale og personlige tjenester	3,9	3,1	4,0	5,5	2,2	6,0	3,9	0,6	2,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	6,1	2,6	6,3	6,0	1,4	6,6	2,2	0,3	1,1
Merverdi og investeringsavgift	6,8	0,6	4,7	10,1	2,2	2,9	-0,1	-2,2	-2,1
Andre produktskatter, netto	8,1	-3,5	7,6	7,4	-2,1	2,7	-5,3	-9,2	-13,2
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Fastlands-Norge (basisverdi)	5,9	3,1	6,5	5,4	1,4	7,3	2,9	1,1	2,2

Offentlig forvaltning	3,2	3,4	4,0	3,5	-1,3	8,7	3,3	3,1	6,5
Statsforvaltningen	2,2	2,1	2,5	2,4	-2,1	7,3	2,3	1,1	4,6
Sivil forvaltning	2,0	2,0	2,4	2,4	-2,0	7,2	2,2	0,7	4,7
Forsvar	3,5	2,8	3,1	2,6	-3,2	7,6	3,0	4,0	4,4
Kommuneforvaltningen	3,9	4,4	5,2	4,3	-0,6	9,8	4,0	4,7	7,8

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoproduct etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttonasjonalprodukt¹	2,2	9,6	1,3	5,9	10,4	11,9	12,5	4,2	-1,3
Jordbruk og skogbruk	11,8	0,1	10,1	8,6	2,9	-25,3	1,1	1,0	-1,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-29,3	-18,9	-39,3	-32,6	-33,2	-28,9	-10,0	4,9	-7,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-0,1	32,1	-2,1	17,1	37,8	47,5	43,6	6,8	-17,1
Utvinning av råolje og naturgass	-0,9	32,5	-2,8	17,5	38,9	48,9	45,1	5,6	-19,8
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	17,4	22,4	13,5	7,2	17,8	22,2	16,9	30,9	24,9
Bergverksdrift	8,8	16,4	-0,9	2,6	4,9	21,3	15,7	20,2	0,2
Industri	4,3	0,4	2,8	2,8	-1,7	-4,6	0,8	7,1	7,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3,1	3,4	-0,5	6,6	3,9	2,2	2,6	4,9	9,5
Tekstil- og bekledningsindustri	-2,2	-1,1	-3,5	-1,6	-2,1	2,3	-2,2	-2,0	-5,9
Trelast- og trevareindustri	23,0	-1,4	30,9	28,1	14,7	0,1	-8,7	-10,9	-12,1
Treforedling	4,5	-18,9	11,3	-8,9	-22,2	-21,1	-21,0	-10,1	23,1
Forlag og grafisk industri	-1,9	-2,7	-1,6	-1,4	-2,4	-2,5	-3,4	-2,6	-1,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	9,3	-11,7	10,3	-2,0	-16,6	-40,9	-14,6	39,1	43,8
Kjemiske råvarer	15,0	34,6	23,8	6,2	2,5	15,2	59,6	62,9	24,7
Metallindustri	10,5	-34,7	-12,5	-23,7	-35,3	-30,4	-27,4	-54,1	-77,8
Verkstedindustri	-0,3	8,5	0,2	6,7	8,6	8,1	6,1	11,0	11,4
Bygging av skip og oljeplattformer	5,3	5,3	5,2	8,0	6,8	7,8	4,0	2,4	4,6
Møbelindustri og annen industri	-5,7	2,8	-6,3	3,7	2,1	4,7	5,9	-1,1	-5,6
Kraftforsyning	-18,3	31,5	-37,6	-10,6	24,2	20,6	68,6	23,8	8,8
Vannforsyning	-1,1	-2,8	-0,1	-0,5	-2,5	-3,2	-5,0	-0,8	1,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	12,2	8,9	12,5	14,1	10,5	10,2	10,0	5,1	2,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,0	1,5	0,7	2,4	0,3	2,2	2,5	1,0	-0,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	6,6	4,7	8,2	7,3	5,6	6,0	3,7	3,9	4,0
Rørtransport	-11,9	7,3	-6,5	-16,4	-3,5	9,6	16,0	10,0	0,6
Utenriks sjøfart	18,7	-5,3	14,6	17,3	8,9	4,3	-10,1	-24,7	-2,2
Transport ellers	2,5	-1,6	3,4	-1,9	-2,4	-3,9	-2,7	2,5	6,1
Post og telekommunikasjon	-11,0	-10,2	-7,8	-6,1	-6,6	-7,5	-8,7	-17,0	-19,6
Finansiell tjenesteyting	1,0	10,7	0,2	5,1	5,4	7,7	6,0	22,7	13,2
Boligtjenester (husholdninger)	-0,3	-0,3	-0,1	-1,1	-0,2	0,7	1,2	-2,9	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting	7,2	6,1	7,2	7,3	6,7	6,5	5,7	5,6	5,3
Offentlig administrasjon og forsvar	5,5	5,7	5,0	4,7	4,3	5,6	6,4	6,4	6,5
Undervisning	3,2	5,4	3,3	3,0	3,5	5,0	6,0	6,8	7,0
Helse- og sosialtjenester	6,5	6,3	6,5	6,7	5,0	6,5	7,1	6,7	6,8
Andre sosiale og personlige tjenester	4,4	3,9	3,9	3,3	1,9	3,3	4,2	5,9	7,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,8	3,5	2,1	2,8	2,9	2,6	4,5	3,8	4,6
Merverdi og investeringsavgift	2,7	-2,7	2,3	1,8	2,3	-0,8	-0,0	-11,3	3,9
Andre produktskatter, netto	-5,2	3,6	-3,3	-9,5	6,6	1,5	3,0	3,6	-2,3
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	-96,1
Fastlands-Norge (basisverdi)	3,1	4,4	2,2	3,4	3,1	3,3	5,4	5,9	4,8

Offentlig forvaltning	5,5	5,7	5,4	5,2	4,1	5,6	6,5	6,6	6,8
Statsforvaltningen	7,2	6,0	7,2	6,8	4,4	5,6	6,7	7,4	6,6
Sivil forvaltning	7,5	6,6	7,5	7,2	5,0	6,2	7,4	7,8	6,6
Forsvar	4,8	1,8	4,8	3,6	-0,3	1,0	1,7	4,6	6,7
Kommuneforvaltningen	4,1	5,5	3,8	4,0	4,0	5,7	6,4	6,0	7,1

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i alt.	1 388 682	1 481 639	350 405	366 562	349 385	371 069	374 500	386 686	369 306
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	941 592	991 420	239 539	250 839	232 479	247 552	252 366	259 023	235 899
Konsum i husholdninger	903 823	950 469	230 153	241 344	222 450	237 190	242 144	248 685	225 177
Konsum i ideelle organisasjoner	37 769	40 952	9 386	9 495	10 028	10 363	10 222	10 339	10 722
Konsum i offentlig forvaltning	447 090	490 219	110 867	115 723	116 906	123 516	122 134	127 663	133 408
Konsum i statsforvaltningen	232 820	252 858	58 545	59 068	60 340	63 159	64 318	65 041	67 844
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	123 713	139 822	31 109	31 387	33 366	34 925	35 566	35 966	34 811
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	109 107	113 036	27 436	27 681	26 974	28 234	28 752	29 076	33 033
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	31 131	33 575	7 725	7 995	7 933	8 366	8 373	8 904	8 916
Konsum i kommuneforvaltningen	214 270	237 361	52 321	56 655	56 566	60 358	57 816	62 621	65 564
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	173 242	192 124	42 303	45 807	45 786	48 855	46 797	50 687	53 336
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	41 027	45 236	10 018	10 848	10 780	11 503	11 019	11 934	12 228
Personlig konsum	1 238 548	1 323 367	312 951	328 033	311 630	331 332	334 729	345 676	324 045
Kollektivt konsum	150 134	158 272	37 454	38 529	37 754	39 737	39 771	41 010	45 261

Tabell 14. Hovedtall for konsum. Faste 2006-priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i alt.	1 361 842	1 390 900	344 112	355 597	334 058	350 795	349 606	356 441	338 509
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	934 732	947 510	238 362	246 500	225 742	238 363	240 297	243 107	221 615
Konsum i husholdninger	898 292	909 843	229 357	237 442	216 227	228 788	231 025	233 802	211 962
Konsum i ideelle organisasjoner	36 440	37 666	9 006	9 058	9 515	9 575	9 272	9 305	9 652
Konsum i offentlig forvaltning	427 109	443 390	105 750	109 097	108 315	112 432	109 309	113 334	116 895
Konsum i statsforvaltningen	220 794	227 408	55 413	55 753	55 270	57 198	57 309	57 631	58 960
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	117 419	122 665	29 469	29 650	29 813	30 853	30 913	31 087	30 253
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	103 374	104 743	25 944	26 103	25 457	26 345	26 396	26 545	28 708
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 870	30 927	7 334	7 616	7 550	7 776	7 587	8 014	8 051
Konsum i kommuneforvaltningen	206 316	215 982	50 337	53 343	53 045	55 234	52 000	55 703	57 934
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	165 716	173 458	40 431	42 846	42 601	44 359	41 762	44 736	47 129
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	40 600	42 524	9 906	10 497	10 444	10 875	10 238	10 967	10 805
Personlig konsum	1 217 867	1 243 633	308 263	318 996	298 157	313 575	312 971	318 930	298 996
Kollektivt konsum	143 974	147 267	35 850	36 601	35 901	37 220	36 634	37 512	39 513

Tabell 15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i alt.	5,2	2,1	5,3	5,4	2,1	4,7	1,6	0,2	1,3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	6,0	1,4	5,8	6,1	3,0	3,4	0,8	-1,4	-1,8
Konsum i husholdninger	6,1	1,3	5,9	6,2	2,9	3,3	0,7	-1,5	-2,0
Konsum i ideelle organisasjoner	4,1	3,4	4,4	4,6	4,0	3,8	3,0	2,7	1,4
Konsum i offentlig forvaltning	3,4	3,8	4,1	3,8	0,4	7,7	3,4	3,9	7,9
Konsum i statsforvaltningen	2,0	3,0	2,1	2,0	-0,7	6,0	3,4	3,4	6,7
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	5,7	4,5	5,6	5,3	0,7	7,5	4,9	4,8	1,5
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	-2,0	1,3	-1,6	-1,4	-2,3	4,3	1,7	1,7	12,8
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,7	3,5	3,7	3,1	-0,6	6,2	3,4	5,2	6,6
Konsum i kommuneforvaltningen	5,0	4,7	6,4	5,8	1,5	9,6	3,3	4,4	9,2
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	3,7	4,7	6,4	4,2	1,5	9,6	3,3	4,4	10,6
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	10,8	4,7	6,8	12,9	1,6	9,7	3,4	4,5	3,5
Personlig konsum	5,7	2,1	5,9	5,8	2,5	4,6	1,5	-0,0	0,3
Kollektivt konsum	1,3	2,3	0,6	2,3	-1,2	5,8	2,2	2,5	10,1

Tabell 16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i alt.	2,0	4,5	1,5	1,9	3,6	3,8	5,2	5,2	4,3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,7	3,9	0,3	0,8	3,2	3,1	4,5	4,7	3,4
Konsum i husholdninger	0,6	3,8	0,1	0,7	3,2	3,0	4,5	4,6	3,3
Konsum i ideelle organisasjoner	3,6	4,9	3,4	3,2	3,6	4,2	5,8	6,0	5,4
Konsum i offentlig forvaltning	4,7	5,6	4,4	4,4	4,4	5,2	6,6	6,2	5,7
Konsum i statsforvaltningen	5,4	5,4	5,3	4,9	4,2	4,8	6,2	6,5	5,4
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	5,4	8,2	4,9	5,3	6,9	7,5	9,0	9,3	2,8
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	5,5	2,2	5,7	4,6	1,0	1,6	3,0	3,3	8,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	4,2	4,2	3,9	3,2	2,7	3,1	4,8	5,8	5,4
Konsum i kommuneforvaltningen	3,9	5,8	3,3	3,9	4,7	5,8	7,0	5,8	6,1
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	4,5	5,9	4,0	4,6	4,8	5,9	7,1	6,0	5,3
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	1,1	5,3	0,5	1,1	4,1	5,2	6,4	5,3	9,6
Personlig konsum	1,7	4,6	1,2	1,7	3,8	4,0	5,3	5,4	3,7
Kollektivt konsum	4,3	3,1	4,3	3,6	1,8	2,6	3,9	3,9	8,9

Tabell 17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger	903 823	950 469	230 153	241 344	222 450	237 190	242 144	248 685	225 177
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	115 522	124 124	29 012	30 876	28 512	31 272	31 562	32 778	29 614
Alkoholdrikker og tobakk mv.	35 265	38 091	8 676	9 543	8 464	9 744	9 607	10 276	8 719
Klær og skotøy	49 638	50 499	12 174	14 894	10 359	12 784	12 424	14 933	10 998
Bolig, lys og brensel	167 973	180 402	39 693	45 397	46 473	42 411	42 978	48 539	48 523
Møbler og husholdningsartikler mv.	55 001	56 097	13 880	15 947	12 717	13 521	14 177	15 682	12 379
Helsepleie	25 062	26 711	6 204	6 632	6 266	6 789	6 631	7 025	6 712
Transport	133 961	131 477	34 969	33 714	31 754	35 244	33 710	30 769	27 437
Post- og teletjenester	25 576	25 319	6 343	6 981	6 069	6 164	6 329	6 756	6 475
Kultur og fritid	115 622	118 486	30 654	31 751	26 546	29 111	31 018	31 810	27 225
Utdanning.	4 139	4 430	946	1 124	1 114	1 108	1 015	1 193	1 262
Hotell- og restauranttjenester.	53 122	56 479	14 595	13 692	12 301	14 763	15 563	13 853	12 413
Andre varer og tjenester	91 690	99 606	22 770	24 933	22 673	24 858	24 414	27 660	24 863
Husholdningenes kjøp i utlandet	57 354	65 435	17 910	12 103	14 502	17 070	20 320	13 544	13 138
Utlendingers kjøp i Norge	-26 103	-26 688	-7 674	-6 243	-5 299	-7 650	-7 605	-6 134	-4 581
Varekonsum ¹	469 976	485 232	115 964	131 857	112 660	120 830	120 024	131 718	110 004
Tjenestekonsum ¹	402 596	426 489	103 953	103 627	100 588	106 940	109 405	109 557	106 615
Boligtjenester	135 834	141 484	34 260	34 601	34 468	35 167	35 774	36 076	36 169
Andre tjenester.	266 762	285 005	69 692	69 026	66 120	71 773	73 631	73 481	70 446

¹ Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 18. Konsum i husholdninger. Faste 2006-priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger	898 292	909 843	229 357	237 442	216 227	228 788	231 025	233 802	211 962
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	112 387	115 885	27 935	29 911	27 205	29 288	29 133	30 258	26 834
Alkoholdrikker og tobakk mv.	34 728	36 081	8 547	9 374	8 104	9 296	9 040	9 640	7 913
Klær og skotøy	52 241	55 290	13 304	15 257	11 443	13 553	14 047	16 246	12 807
Bolig, lys og brensel	171 558	172 910	40 879	45 005	44 970	41 920	41 046	44 975	45 529
Møbler og husholdningsartikler mv.	53 868	53 231	13 626	15 464	12 265	12 831	13 457	14 677	11 448
Helsepleie	24 414	25 137	6 014	6 415	5 931	6 412	6 217	6 576	6 168
Transport	130 795	122 492	33 927	32 644	30 039	33 027	30 857	28 570	25 515
Post- og teletjenester	26 574	27 650	6 561	7 515	6 742	6 750	6 621	7 538	7 420
Kultur og fritid	115 081	116 509	30 580	31 547	26 309	28 716	30 357	31 126	26 391
Utdanning.	4 049	4 213	924	1 089	1 079	1 068	963	1 103	1 167
Hotell- og restauranttjenester.	50 909	51 522	13 922	12 906	11 429	13 506	14 148	12 438	11 041
Andre varer og tjenester	89 205	91 220	22 208	24 023	21 409	22 884	22 608	24 319	21 985
Husholdningenes kjøp i utlandet	57 847	62 527	18 356	12 287	14 323	16 661	19 528	12 015	11 978
Utlendingers kjøp i Norge	-25 365	-24 821	-7 426	-5 994	-5 021	-7 124	-6 997	-5 678	-4 232
Varekonsum ¹	472 644	471 758	117 110	130 852	110 796	118 380	116 117	126 465	106 208
Tjenestekonsum ¹	393 166	400 380	101 317	100 297	96 130	100 871	102 378	101 001	98 009
Boligtjenester	133 666	135 545	33 670	33 786	33 386	33 779	34 132	34 250	33 839
Andre tjenester.	259 500	264 835	67 647	66 512	62 744	67 093	68 246	66 752	64 170

¹ Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger	6,1	1,3	5,9	6,2	2,9	3,3	0,7	-1,5	-2,0
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	4,4	3,1	1,7	6,1	3,3	3,8	4,3	1,2	-1,4
Alkoholdrikker og tobakk mv.	3,2	3,9	1,8	3,4	1,9	5,0	5,8	2,8	-2,4
Klær og skotøy	14,6	5,8	14,7	11,9	2,5	8,2	5,6	6,5	11,9
Bolig, lys og brensel	2,0	0,8	3,0	4,5	1,3	1,5	0,4	-0,1	1,2
Møbler og husholdningsartikler mv.	5,8	-1,2	5,1	3,2	0,3	2,3	-1,2	-5,1	-6,7
Helsepleie	3,9	3,0	3,2	3,5	2,3	3,6	3,4	2,5	4,0
Transport	7,5	-6,3	7,0	5,6	-3,4	-0,3	-9,1	-12,5	-15,1
Post- og teletjenester	3,0	4,0	0,7	3,0	9,4	6,6	0,9	0,3	10,1
Kultur og fritid	9,1	1,2	9,7	7,8	4,5	3,3	-0,7	-1,3	0,3
Utdanning.	4,3	4,0	4,7	5,1	1,6	9,7	4,2	1,3	8,1
Hotell- og restauranttjenester.	5,3	1,2	4,2	1,5	4,3	2,9	1,6	-3,6	-3,4
Andre varer og tjenester	7,8	2,3	8,8	7,9	3,0	3,2	1,8	1,2	2,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,8	8,1	6,8	14,5	19,6	9,4	6,4	-2,2	-16,4
Utlendingers kjøp i Norge	4,8	-2,1	2,6	4,0	1,2	2,0	-5,8	-5,3	-15,7
Varekonsum ¹	7,6	-0,2	6,9	7,7	0,8	3,2	-0,8	-3,4	-4,1
Tjenestekonsum ¹	4,0	1,8	4,4	3,2	3,2	2,5	1,0	0,7	2,0
Boligtjenester	1,6	1,4	1,7	1,7	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4
Andre tjenester.	5,4	2,1	5,8	4,0	4,1	3,1	0,9	0,4	2,3

¹ Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Konsum i husholdninger	0,6	3,8	0,1	0,7	3,2	3,0	4,5	4,6	3,3
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	2,8	4,2	3,4	2,9	3,3	4,1	4,3	4,9	5,3
Alkoholdrikker og tobakk mv.	1,5	4,0	1,2	1,3	3,0	3,4	4,7	4,7	5,5
Klær og skotøy	-5,0	-3,9	-4,7	-4,7	-2,9	-2,9	-3,4	-5,8	-5,1
Bolig, lys og brensel	-2,1	6,6	-3,7	-1,7	6,7	4,7	7,8	7,0	3,1
Møbler og husholdningsartikler mv.	2,1	3,2	2,4	2,4	2,6	3,1	3,4	3,6	4,3
Helsepleie	2,7	3,5	3,0	2,7	3,7	3,6	3,4	3,3	3,0
Transport	2,4	4,8	1,7	3,6	5,0	4,0	6,0	4,3	1,7
Post- og teletjenester	-3,8	-4,9	-1,1	-5,1	-8,7	-6,3	-1,1	-3,5	-3,0
Kultur og fritid	0,5	1,2	0,1	0,7	0,6	0,7	1,9	1,5	2,2
Utdanning.	2,2	2,9	2,2	1,7	1,7	1,9	3,0	4,9	4,8
Hotell- og restauranttjenester.	4,3	5,1	4,9	4,6	5,2	5,3	4,9	5,0	4,5
Andre varer og tjenester	2,8	6,2	2,4	3,9	4,3	5,3	5,3	9,6	6,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	-0,9	5,6	-3,4	-5,5	0,5	2,2	6,6	14,4	8,3
Utlendingers kjøp i Norge	2,9	4,5	2,9	3,7	4,5	4,5	5,2	3,7	2,6
Varekonsum ¹	-0,6	3,4	-1,1	-0,2	3,5	2,6	4,4	3,4	1,9
Tjenestekonsum ¹	2,4	4,0	2,5	2,9	3,2	3,7	4,2	5,0	4,0
Boligtjenester	1,6	2,7	1,6	1,8	2,1	2,8	3,0	2,8	3,5
Andre tjenester.	2,8	4,7	2,9	3,4	3,8	4,1	4,7	6,1	4,2

¹ Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	484 569	529 331	123 056	135 838	123 631	129 430	133 523	142 747	122 839
Bygg og anlegg	251 172	263 109	61 481	68 608	63 896	64 782	64 171	70 260	62 260
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	53 732	60 933	14 422	14 268	12 371	14 397	17 226	16 938	16 784
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	44 344	57 039	12 569	13 747	13 355	14 181	14 148	15 355	12 599
Skip og båter	26 878	34 574	8 160	8 123	7 904	6 941	11 038	8 691	5 642
Transportmidler	16 428	16 693	3 794	4 447	4 662	4 658	3 484	3 889	2 714
Maskiner og utstyr	92 014	96 983	22 630	26 645	21 442	24 471	23 456	27 614	22 840
Jordbruk og skogbruk	6 988	7 283	2 084	1 578	1 248	2 244	2 160	1 630	1 258
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 218	3 536	631	649	1 285	732	836	682	601
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	105 681	120 529	29 040	28 896	26 029	29 023	31 875	33 602	30 656
Utvinning av råolje og naturgass	104 670	120 476	28 785	28 847	25 927	28 942	31 977	33 630	30 739
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	1 011	53	255	49	102	81	-102	-28	-83
Bergverksdrift	775	1 115	150	356	278	282	280	275	613
Industri	30 486	35 036	7 814	10 941	6 666	8 669	8 475	11 226	5 834
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 163	5 938	1 005	1 422	1 189	1 437	1 286	2 026	1 285
Tekstil- og bekledningsindustri	246	172	62	74	73	48	19	31	42
Trelast- og trevareindustri	1 192	1 576	392	346	231	399	409	537	249
Treforedling	934	640	218	266	112	127	137	265	49
Forlag og grafisk industri	1 136	1 323	218	355	315	348	343	317	361
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri	5 097	5 660	1 378	1 543	1 139	1 131	1 430	1 959	1 106
Kjemiske råvarer	4 211	7 159	1 203	1 801	1 142	2 071	1 984	1 961	1 053
Metallindustri	2 775	3 056	718	1 030	475	831	725	1 025	356
Verkstedindustri	7 281	6 232	1 839	2 598	1 392	1 606	1 498	1 736	976
Bygging av skip og oljeplattformer	2 169	2 119	450	1 131	370	368	418	962	192
Møbelindustri og annen industri	1 280	1 162	330	376	226	302	226	408	166
Kraftforsyning	11 329	13 279	3 006	3 746	2 178	3 564	3 392	4 146	2 601
Vannforsyning	2 294	2 518	594	670	449	542	689	838	558
Bygge- og anleggsvirksomhet	9 657	10 276	2 335	2 376	2 567	2 840	2 451	2 418	2 421
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	15 679	17 285	3 728	4 454	4 293	4 247	3 975	4 769	4 077
Hotell- og restaurantvirksomhet	2 240	2 764	569	633	644	636	670	814	827
Rørtransport	3 243	1 761	1 194	285	416	584	565	196	151
Utenriks sjøfart	21 397	27 253	7 896	4 078	6 496	6 103	6 976	7 677	4 986
Transport ellers	15 410	16 926	3 414	4 211	4 728	4 180	3 991	4 027	4 056
Post og telekommunikasjon	4 506	3 676	1 091	1 089	971	850	928	927	813
Finansiell tjenesteyting	9 334	9 660	2 338	2 366	2 463	2 440	2 385	2 373	2 395
Boligtjenester (husholdninger)	102 478	99 601	24 557	26 332	26 201	25 183	23 814	24 402	24 010
Forretningsmessig tjenesteyting	62 904	70 369	15 183	17 598	18 089	17 382	16 781	18 117	17 446
Offentlig administrasjon og forsvar	31 807	37 962	6 520	11 116	7 447	8 192	12 055	10 268	8 117
Undervisning	13 809	14 664	3 320	4 350	3 327	2 985	3 817	4 534	3 515
Helse- og sosialtjenester	18 750	18 607	4 651	5 975	4 012	4 864	4 185	5 546	3 727
Andre sosiale og personlige tjenester	13 585	15 231	2 942	4 140	3 842	3 888	3 222	4 279	4 177
Fastlands-Norge	354 248	379 788	84 927	102 579	90 690	93 720	94 107	101 272	87 045

Offentlig forvaltning	70 277	78 049	15 576	23 508	16 304	17 741	21 292	22 712	17 495
Statsforvaltningen	34 748	38 224	7 349	12 885	7 378	8 269	11 995	10 582	7 828
Sivil forvaltning	27 511	30 161	6 465	8 500	6 337	7 220	7 410	9 194	6 545
Forsvar	7 237	8 063	884	4 385	1 041	1 049	4 585	1 388	1 283
Kommuneforvaltningen	35 529	39 825	8 227	10 623	8 926	9 472	9 297	12 130	9 667

Tabell 22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2006-priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	459 610	477 576	116 530	127 769	113 482	117 534	119 913	126 647	106 937
Bygg og anlegg	233 151	231 006	56 782	62 379	57 034	57 072	55 845	61 055	53 472
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	49 544	52 298	13 197	13 071	10 964	12 258	14 769	14 307	13 681
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	41 883	51 251	11 799	12 966	12 210	12 836	12 609	13 596	10 960
Skip og båter	26 665	32 000	8 264	8 174	7 643	6 645	10 308	7 404	4 870
Transportmidler	17 692	17 566	4 153	4 785	4 785	4 884	3 802	4 095	2 841
Maskiner og utstyr	90 675	93 455	22 334	26 393	20 847	23 838	22 579	26 191	21 114
Jordbruk og skogbruk	6 716	6 737	1 987	1 518	1 176	2 085	1 971	1 503	1 139
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 127	3 284	607	618	1 224	686	771	604	537
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	98 822	105 781	26 951	26 861	23 445	25 500	27 808	29 028	25 759
Utvinning av råolje og naturgass	97 885	105 821	26 718	26 816	23 355	25 442	27 928	29 095	25 863
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	938	-39	233	45	90	58	-120	-67	-104
Bergverksdrift	768	1 073	151	352	262	272	275	263	594
Industri	29 816	33 152	7 656	10 662	6 371	8 258	8 012	10 511	5 350
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 108	5 671	991	1 406	1 150	1 391	1 221	1 909	1 193
Tekstil- og bekledningsindustri	244	167	62	73	72	46	19	30	40
Trelast- og trevareindustri	1 172	1 495	387	338	224	383	387	501	226
Treforedling	899	600	209	255	106	118	127	248	46
Forlag og grafisk industri	1 116	1 268	216	347	306	336	329	297	331
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	4 968	5 289	1 350	1 477	1 072	1 045	1 344	1 829	1 004
Kjemiske råvarer	4 085	6 657	1 173	1 739	1 075	1 938	1 846	1 798	947
Metallindustri	2 712	2 896	702	1 004	457	800	684	954	326
Verkstedindustri	7 130	5 975	1 804	2 533	1 339	1 559	1 434	1 642	902
Bygging av skip og oljeplattformer	2 128	2 005	437	1 119	352	351	397	906	179
Møbelindustri og annen industri	1 253	1 131	324	371	218	290	224	398	156
Kraftforsyning	10 823	12 257	2 875	3 567	2 034	3 336	3 114	3 773	2 329
Vannforsyning	2 139	2 218	549	621	400	477	600	741	479
Bygge- og anleggsvirksomhet	9 532	9 834	2 312	2 324	2 462	2 750	2 350	2 272	2 240
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	15 184	16 062	3 612	4 279	4 023	3 982	3 680	4 378	3 658
Hotell- og restaurantvirksomhet	2 152	2 531	549	598	595	590	616	730	730
Rørtransport	2 842	1 597	1 066	262	383	526	507	180	145
Utenriks sjøfart	20 767	24 860	7 721	4 051	6 262	5 759	6 337	6 502	4 227
Transport ellers	15 555	16 378	3 611	4 185	4 567	4 084	3 947	3 779	3 765
Post og telekommunikasjon	4 408	3 510	1 068	1 066	934	819	885	872	751
Finansiell tjenesteyting	9 021	8 882	2 266	2 252	2 287	2 263	2 190	2 142	2 105
Boligtjenester (husholdninger)	95 199	87 505	22 680	23 942	23 388	22 187	20 724	21 206	20 620
Forretningsmessig tjenesteyting	59 892	63 777	14 440	16 508	16 597	15 866	15 123	16 191	15 360
Offentlig administrasjon og forsvar	30 218	34 439	6 122	10 617	6 823	7 428	10 951	9 238	7 119
Undervisning	13 057	13 222	3 124	4 074	3 062	2 722	3 405	4 033	3 093
Helse- og sosialtjenester	17 616	16 629	4 367	5 527	3 656	4 384	3 721	4 869	3 261
Andre sosiale og personlige tjenester	12 956	13 848	2 815	3 883	3 530	3 559	2 925	3 834	3 675
Fastlands-Norge	337 180	345 338	80 792	96 594	83 392	85 748	85 261	90 937	76 806

Offentlig forvaltning	66 318	70 178	14 591	22 100	14 863	16 005	19 111	20 198	15 278
Statsforvaltningen	32 911	34 571	6 887	12 242	6 756	7 474	10 880	9 461	6 868
Sivil forvaltning	25 788	26 924	6 020	7 905	5 743	6 454	6 530	8 197	5 692
Forsvar	7 124	7 647	867	4 337	1 013	1 021	4 350	1 264	1 176
Kommuneforvaltningen	33 407	35 607	7 705	9 859	8 107	8 531	8 232	10 737	8 410

**Tabell 23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	8,4	3,9	11,3	9,3	9,1	5,6	2,9	-0,9	-5,8
Bygg og anlegg	10,1	-0,9	11,7	6,3	0,6	-0,4	-1,6	-2,1	-6,2
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	9,1	5,6	13,3	11,5	0,5	-0,9	11,9	9,5	24,8
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	33,5	22,4	29,6	39,1	72,5	27,8	6,9	4,9	-10,2
Skip og båter	4,9	20,0	44,0	62,2	42,0	37,2	24,7	-9,4	-36,3
Transportmidler	18,6	-0,7	17,3	20,1	9,0	11,9	-8,5	-14,4	-40,6
Maskiner og utstyr	-4,8	3,1	-6,4	-6,4	6,5	6,5	1,1	-0,8	1,3
Jordbruk og skogbruk	-3,5	0,3	-2,7	-3,4	1,9	1,4	-0,8	-1,0	-3,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	13,7	54,4	52,1	-0,4	215,2	33,6	26,9	-2,2	-56,1
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	5,7	7,0	8,6	0,4	15,7	3,0	3,2	8,1	9,9
Utvinning av råolje og naturgass	8,5	8,1	12,6	8,9	16,0	5,1	4,5	8,5	10,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-71,7	..	-78,8	-97,9	-24,7	-89,3	..	..	..
Bergverksdrift	7,8	39,7	-48,1	50,9	99,3	103,3	82,9	-25,2	126,4
Industri	25,8	11,2	27,4	32,8	33,1	23,0	4,7	-1,4	-16,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-4,4	38,0	-8,5	9,3	51,8	46,0	23,1	35,7	3,7
Tekstil- og bekledningsindustri	14,8	-31,8	-30,7	115,5	60,4	-28,8	-68,8	-59,6	-43,9
Trelast- og trevareindustri	25,1	27,5	19,4	45,6	2,8	67,6	-0,2	48,1	0,9
Treforedling	23,7	-33,3	44,0	-10,2	-26,5	-59,3	-39,2	-2,6	-56,9
Forlag og grafisk industri	-24,5	13,6	-50,8	-14,3	24,3	9,6	52,4	-14,5	8,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	4,4	6,5	18,1	-13,5	7,3	-8,5	-0,4	23,8	-6,4
Kjemiske råvarer	62,2	62,9	124,9	93,0	203,6	136,6	57,4	3,4	-11,9
Metallindustri	48,8	6,8	98,1	22,3	-3,0	49,7	-2,6	-4,9	-28,7
Verkstedindustri	48,6	-16,2	36,5	50,2	19,6	-6,9	-20,5	-35,2	-32,7
Bygging av skip og oljeplattformer	78,3	-5,8	16,4	219,0	54,2	1,7	-9,1	-19,0	-49,0
Møbelindustri og annen industri	30,2	-9,7	51,9	15,2	7,2	-17,9	-30,8	7,2	-28,6
Kraftforsyning	16,5	13,3	14,1	16,8	15,3	27,5	8,3	5,8	14,5
Vannforsyning	-9,8	3,7	-6,1	-6,5	-9,4	-9,4	9,3	19,2	19,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	14,2	3,2	22,1	9,6	3,9	8,9	1,6	-2,2	-9,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	7,6	5,8	7,3	6,0	9,8	9,7	1,9	2,3	-9,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	9,1	17,6	7,1	29,5	34,0	5,2	12,2	22,0	22,8
Rørtransport	-46,4	-43,8	-46,6	-70,8	-35,2	-42,9	-52,4	-31,4	-62,1
Utenriks sjøfart	22,4	19,7	72,0	26,2	31,0	36,7	-17,9	60,5	-32,5
Transport ellers	47,2	5,3	36,3	55,6	6,5	17,8	9,3	-9,7	-17,6
Post og telekommunikasjon	-26,0	-20,4	-24,0	-22,6	-23,8	-21,9	-17,1	-18,2	-19,6
Finansiell tjenesteyting	0,8	-1,5	1,0	4,5	1,0	1,1	-3,4	-4,9	-8,0
Boligtjenester (husholdninger)	5,3	-8,1	6,3	-0,6	-5,2	-7,2	-8,6	-11,4	-11,8
Forretningsmessig tjenesteyting	9,1	6,5	9,6	10,2	12,3	12,0	4,7	-1,9	-7,5
Offentlig administrasjon og forsvar	3,7	14,0	2,1	42,1	1,8	9,7	78,9	-13,0	4,3
Undervisning	11,8	1,3	15,0	25,4	16,8	-15,9	9,0	-1,0	1,0
Helse- og sosialtjenester	10,8	-5,6	21,2	-3,8	2,2	5,8	-14,8	-11,9	-10,8
Andre sosiale og personlige tjenester	11,6	6,9	5,9	9,7	12,7	13,9	3,9	-1,3	4,1
Fastlands-Norge	9,3	2,4	10,1	12,2	6,4	5,4	5,5	-5,9	-7,9

Offentlig forvaltning	7,9	5,8	9,8	20,7	5,5	3,0	31,0	-8,6	2,8
Statsforvaltningen	4,0	5,0	9,4	42,4	0,4	5,9	58,0	-22,7	1,7
Sivil forvaltning	5,9	4,4	6,4	11,2	0,6	4,9	8,5	3,7	-0,9
Forsvar	-2,2	7,3	35,5	190,8	-0,3	12,9	402,0	-70,9	16,1
Kommuneforvaltningen	12,0	6,6	10,2	1,6	10,1	0,6	6,8	8,9	3,7

**Tabell 24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	5,4	5,1	5,3	4,1	4,8	4,3	5,4	6,0	5,4
Bygg og anlegg	7,7	5,7	7,9	8,2	6,5	5,9	6,1	4,6	3,9
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	8,5	7,4	7,3	4,5	6,7	7,5	6,7	8,5	8,7
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	5,9	5,1	5,8	3,4	5,0	4,1	5,3	6,5	5,1
Skip og båter	0,8	7,2	-3,5	0,6	-0,1	0,7	8,4	18,1	12,0
Transportmidler	-7,1	2,3	-4,4	-16,2	5,8	0,4	0,3	2,2	-2,0
Maskiner og utstyr	1,5	2,3	1,9	-0,3	0,7	1,0	2,5	4,4	5,2
Jordbruk og skogbruk	4,1	3,9	5,0	1,8	3,4	3,3	4,5	4,3	4,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	4,3	3,2	2,8	1,2	1,2	2,3	4,4	7,6	6,6
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	6,9	6,5	6,7	4,7	6,0	6,2	6,4	7,6	7,2
Utvinning av råolje og naturgass	6,9	6,5	6,6	4,6	6,0	6,2	6,3	7,4	7,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	7,8	..	10,3	6,4	8,9	29,2	-22,3	-60,7	-30,4
Bergverksdrift	0,9	3,0	1,1	-1,9	6,4	0,4	2,2	3,3	-2,7
Industri	2,2	3,4	3,0	0,3	2,8	2,7	3,6	4,1	4,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,3	3,3	2,3	-1,3	2,3	1,5	3,9	4,9	4,2
Tekstil- og bekledningsindustri	0,8	2,4	2,6	-1,6	1,1	3,8	0,6	3,9	2,4
Trelast- og trevareindustri	1,7	3,7	1,7	0,2	1,4	2,5	4,4	4,9	6,6
Treforedling	3,9	2,6	4,3	3,3	1,5	3,3	3,2	2,3	1,4
Forlag og grafisk industri	1,8	2,5	1,6	0,5	1,0	1,5	3,2	4,7	5,6
Oljeraffinerer, kjemisk og mineralisk industri	2,6	4,3	3,9	0,3	4,4	6,7	4,2	2,6	3,7
Kjemiske råvarer	3,1	4,3	3,1	2,2	3,5	3,8	4,8	5,3	4,6
Metallindustri	2,3	3,1	3,1	1,3	1,8	1,8	3,6	4,6	5,1
Verkstedindustri	2,1	2,2	2,8	0,8	2,3	1,0	2,5	3,0	4,1
Bygging av skip og oljeplattformer	1,9	3,7	3,7	-0,8	3,1	1,6	2,4	5,1	1,6
Møbelindustri og annen industri	2,2	0,5	3,1	-1,1	2,2	-0,0	-1,1	1,2	2,7
Kraftforsyning	4,7	3,5	5,0	3,5	2,9	2,0	4,2	4,6	4,3
Vannforsyning	7,3	5,8	8,0	5,8	6,5	5,9	6,1	4,9	3,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,3	3,1	2,0	-1,6	3,6	1,9	3,3	4,1	3,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,3	4,2	3,9	1,6	4,3	3,3	4,6	4,6	4,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	4,1	4,9	3,9	3,7	5,8	3,6	5,0	5,4	4,6
Rørtransport	14,1	-3,4	10,9	-1,7	-4,2	-6,5	-0,5	0,2	-4,3
Utenriks sjøfart	3,0	6,4	1,5	-3,7	-0,0	0,1	7,6	17,3	13,7
Transport ellers	-0,9	4,3	-8,8	11,1	2,4	3,0	6,9	5,9	4,1
Post og telekommunikasjon	2,2	2,5	2,4	0,6	1,7	1,4	2,7	4,1	4,1
Finansiell tjenesteyting	3,5	5,1	4,1	0,5	5,0	4,6	5,6	5,5	5,6
Boligtjenester (husholdninger)	7,6	5,7	7,9	8,1	6,5	5,9	6,1	4,6	3,9
Forretningsmessig tjenesteyting	5,0	5,1	5,4	4,1	5,5	4,5	5,5	5,0	4,2
Offentlig administrasjon og forsvar	5,3	4,7	6,1	2,8	4,4	4,3	3,4	6,2	4,5
Undervisning	5,8	4,9	6,3	5,0	4,3	4,2	5,5	5,3	4,6
Helse- og sosialtjenester	6,4	5,1	6,7	6,7	5,1	4,8	5,6	5,4	4,1
Andre sosiale og personlige tjenester	4,9	4,9	5,0	4,3	5,4	4,5	5,4	4,7	4,4
Fastlands-Norge	5,1	4,7	5,1	4,4	4,8	4,2	5,0	4,9	4,2

Offentlig forvaltning	6,0	5,0	6,6	4,7	4,9	4,7	4,4	5,7	4,4
Statsforvaltningen	5,6	4,7	6,4	3,6	4,4	4,4	3,3	6,3	4,4
Sivil forvaltning	6,7	5,0	7,1	6,4	5,1	5,0	5,7	4,3	4,2
Forsvar	1,6	3,8	1,3	-3,0	0,0	0,6	3,3	8,6	6,1
Kommuneforvaltningen	6,4	5,2	6,8	6,0	5,3	4,9	5,8	4,8	4,4

Tabell 25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Eksport i alt	1 042 254	1 225 751	249 981	287 693	299 262	316 663	304 116	305 710	263 889
Varer	795 064	958 315	187 597	221 216	236 143	248 651	235 897	237 624	200 326
Råolje og naturgass	479 948	620 514	113 637	137 284	156 088	162 914	149 776	151 736	127 005
Skip, nybygde	4 159	5 405	740	1 142	1 053	1 466	1 744	1 142	1 890
Skip, eldre	5 919	5 911	2 536	1 032	1 148	1 067	2 130	1 566	1 413
Oljeplattformer og moduler, nye	2 143	1 673	185	207	285	349	567	472	297
Oljeplattformer, eldre	17	44	8	2	4	7	17	16	18
Oljevirkosomhet, diverse varer	1	13	0	0	0	3	1	9	17
Fly og helikoptere	506	507	166	201	6	349	100	52	-
Tradisjonelle varer	302 371	324 248	70 325	81 348	77 559	82 496	81 562	82 631	69 686
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	16 474	17 509	3 911	4 532	4 062	4 099	4 276	5 072	4 552
Bergverksprodukter	4 909	6 148	1 677	1 597	700	885	2 784	1 779	603
Industriprodukter	277 913	294 218	63 655	74 378	71 748	76 364	72 259	73 848	63 627
Nærings- og nytelsesmidler	25 137	26 595	4 899	8 099	6 442	5 420	5 439	9 294	7 360
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 536	2 344	575	639	579	627	574	564	555
Trevarer	2 849	2 462	646	654	680	658	556	568	557
Treforedlingsprodukter	10 827	10 693	2 684	2 592	2 655	2 654	2 662	2 722	2 274
Grafiske produkter	404	456	98	112	102	88	103	163	145
Raffinerte oljeprodukter	28 369	32 059	6 592	8 938	8 540	8 900	8 962	5 657	4 404
Kjemiske råvarer mv.	21 433	26 606	5 173	5 441	6 257	6 311	7 374	6 664	4 749
Kjemiske og mineralske produkter	22 254	22 289	5 124	5 810	5 686	5 775	4 960	5 868	6 115
Metaller	78 711	70 780	18 162	17 945	18 516	19 500	17 773	14 991	11 311
Verkstedprodukter	80 497	95 098	18 672	22 783	21 097	25 238	22 763	26 001	25 051
Andre industriprodukter	4 896	4 836	1 030	1 365	1 194	1 193	1 093	1 356	1 106
Elektrisk kraft	3 075	6 373	1 082	841	1 049	1 148	2 243	1 933	904
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	274 002	292 189	63 733	72 410	69 019	73 596	72 600	76 974	65 282
Tjenester	247 190	267 436	62 384	66 477	63 119	68 012	68 219	68 086	63 563
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	91 545	94 900	23 474	23 764	22 821	25 032	24 995	22 052	21 826
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	406	412	96	106	111	97	93	111	113
Oljeboringstjenester mv.	20 652	24 223	5 357	6 844	5 046	5 933	6 240	7 004	6 571
Rørtransport	10 984	13 058	2 813	3 058	3 053	3 032	3 368	3 605	3 157
Reisetrafikk	26 103	26 688	7 674	6 243	5 299	7 650	7 605	6 134	4 581
Andre tjenester	97 500	108 155	22 970	26 462	26 789	26 268	25 918	29 180	27 315
Samferdsel	17 448	20 101	4 670	5 576	5 092	4 141	5 128	5 740	5 270
Finans- og forretningstjenester	56 653	61 922	14 166	14 133	14 741	15 112	15 866	16 203	15 669
Tjenester ellers	23 399	26 132	4 134	6 753	6 956	7 015	4 924	7 237	6 376

Tabell 26. Eksport. Faste 2006-priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Eksport i alt	1 027 757	1 041 971	245 876	269 661	265 103	261 106	244 224	271 537	255 947
Varer	792 293	800 575	188 221	206 962	206 953	199 271	184 863	209 488	198 891
Råolje og naturgass	485 321	477 994	114 388	123 315	128 244	117 044	106 204	126 502	124 801
Skip, nybygde	3 973	4 952	708	1 093	991	1 359	1 584	1 018	1 697
Skip, eldre	5 374	6 312	2 223	865	1 096	1 102	2 173	1 941	1 609
Oljeplattformer og moduler, nye	2 029	1 527	176	196	266	319	516	426	268
Oljeplattformer, eldre	17	44	8	2	4	7	17	16	18
Oljevirkosomhet, diverse varer	1	11	0	0	0	2	1	7	13
Fly og helikoptere	526	539	172	216	6	382	105	47	-
Tradisjonelle varer	295 052	309 197	70 547	81 275	76 347	79 056	74 263	79 532	70 486
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	19 302	20 255	4 605	5 689	4 799	4 834	4 745	5 877	4 991
Bergverksprodukter	4 917	4 795	1 723	1 573	702	843	1 937	1 312	558
Industriprodukter	264 868	277 484	61 518	73 004	69 461	71 780	65 569	70 674	63 927
Nærings- og nytelsesmidler	25 693	26 851	5 018	8 617	6 960	5 699	5 434	8 757	7 450
Tekstiler, beklenningsvarer og skotøy	2 681	2 431	608	662	620	668	568	575	602
Trevarer	2 657	2 525	566	619	685	660	577	602	594
Treforedlingsprodukter	10 513	10 378	2 624	2 561	2 608	2 644	2 554	2 572	1 968
Grafiske produkter	391	437	97	106	95	90	96	157	117
Raffinerte oljeprodukter	27 536	25 373	6 302	7 818	7 131	6 197	5 933	6 113	5 852
Kjemiske råvarer mv.	20 072	20 724	4 865	5 025	5 418	5 411	5 192	4 703	3 985
Kjemiske og mineralske produkter	20 812	20 918	4 784	5 389	5 439	5 501	4 584	5 394	5 251
Metaller	69 758	70 031	16 949	17 699	18 130	18 448	17 307	16 146	13 923
Verkstedprodukter	79 861	93 119	18 645	23 159	21 200	25 265	22 283	24 371	23 163
Andre industriprodukter	4 894	4 697	1 060	1 349	1 176	1 196	1 043	1 283	1 022
Elektrisk kraft	5 965	6 663	2 701	1 009	1 385	1 598	2 012	1 668	1 010
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	267 516	283 824	64 245	73 457	69 216	72 859	68 331	73 418	64 634
Tjenester	235 465	241 395	57 655	62 700	58 150	61 835	59 361	62 049	57 056
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	84 206	83 995	20 219	21 663	19 803	22 574	20 685	20 933	19 318
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	385	377	91	100	103	89	85	100	102
Oljeboringstjenester mv.	18 541	19 066	4 808	6 058	4 287	4 573	5 009	5 197	4 863
Rørtransport	13 222	13 973	2 913	3 794	3 977	3 383	2 782	3 831	4 037
Reisetrafikk	25 365	24 821	7 426	5 994	5 021	7 124	6 997	5 678	4 232
Andre tjenester	93 745	99 163	22 197	25 091	24 958	24 092	23 803	26 310	24 504
Samferdsel	17 047	18 809	4 712	5 287	4 732	3 952	4 935	5 189	4 951
Finans- og forretningstjenester	54 210	56 231	13 530	13 385	13 627	13 765	14 404	14 436	13 751
Tjenester ellers	22 488	24 123	3 955	6 420	6 599	6 375	4 465	6 684	5 801

Tabell 27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Eksport i alt	2,5	1,4	2,9	3,6	1,1	4,4	-0,7	0,7	-3,5
Varer	1,3	1,0	2,0	2,1	0,1	4,7	-1,8	1,2	-3,9
Råolje og naturgass	-2,6	-1,5	-2,0	-1,9	-2,5	0,8	-7,2	2,6	-2,7
Skip, nybygde	-40,0	24,6	-69,6	-42,4	20,4	0,7	123,9	-6,9	71,3
Skip, eldre	90,8	17,5	..	-47,3	-10,1	3,3	-2,2	124,4	46,8
Oljeplattformer og moduler, nye	167,7	-24,8	9,8	-6,0	-31,7	-74,8	194,0	117,7	0,7
Oljeplattformer, eldre	-98,9	158,8	-98,7	100,0	0,0	133,3	112,5	700,0	350,0
Oljevirksomhet, diverse varer	-96,1	..	..	..	..	..	..	..	..
Fly og helikoptere	-42,9	2,6	-33,6	-28,4	-73,9	237,7	-39,1	-78,5	..
Tradisjonelle varer	8,7	4,8	9,6	11,4	4,8	12,3	5,3	-2,1	-7,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	22,9	4,9	30,2	12,1	7,3	6,5	3,0	3,3	4,0
Bergverksprodukter	21,0	-2,5	30,1	33,1	-17,3	9,2	12,4	-16,6	-20,6
Industriprodukter	6,7	4,8	5,2	10,2	4,3	12,6	6,6	-3,2	-8,0
Nærings- og nytelsesmidler	5,1	4,5	1,6	7,0	0,5	11,1	8,3	1,6	7,0
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	11,9	-9,3	13,3	4,2	-13,4	-3,9	-6,6	-13,2	-3,0
Trevarer	-6,7	-5,0	-13,5	-16,5	-14,5	-1,6	2,0	-2,7	-13,3
Treforedlingsprodukter	-5,0	-1,3	-3,3	-5,1	-2,8	-0,1	-2,7	0,4	-24,5
Grafiske produkter	-3,7	11,9	-1,3	-6,3	-6,1	3,5	-1,2	47,9	23,4
Raffinerte oljeprodukter	-5,2	-7,9	-6,5	15,8	4,1	-5,6	-5,9	-21,8	-17,9
Kjemiske råvarer mv	-10,9	3,2	-12,1	-8,7	1,6	11,6	6,7	-6,4	-26,4
Kjemiske og mineralske produkter	23,7	0,5	21,0	13,1	-0,3	6,2	-4,2	0,1	-3,4
Metaller	6,7	0,4	10,7	6,4	1,7	6,7	2,1	-8,8	-23,2
Verkstedprodukter	16,6	16,6	10,1	21,9	14,0	29,8	19,5	5,2	9,3
Andre industriprodukter	2,6	-4,0	-1,6	-1,8	-10,0	1,4	-1,6	-4,9	-13,1
Elektrisk kraft	71,3	11,7	172,5	128,4	50,7	19,6	-25,5	65,3	-27,1
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	10,3	6,1	11,5	10,9	4,9	14,1	6,4	-0,1	-6,6
Tjenester	7,0	2,5	5,7	8,8	5,0	3,5	3,0	-1,0	-1,9
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	0,9	-0,3	0,7	1,0	0,6	-0,3	2,3	-3,4	-2,5
Oljevirksomhet, diverse tjenester	-8,2	-2,2	-10,5	-2,7	0,7	-3,0	-7,1	-0,0	-1,6
Oljeboringstjenester mv	25,0	2,8	48,8	66,2	12,8	18,0	4,2	-14,2	13,4
Rørtransport	1,7	5,7	-1,4	9,8	17,9	7,7	-4,5	1,0	1,5
Reisetrafikk	4,8	-2,1	2,6	4,0	1,2	2,0	-5,8	-5,3	-15,7
Andre tjenester	11,5	5,8	6,0	8,1	6,5	4,7	7,2	4,9	-1,8
Samferdsel	21,5	10,3	17,9	38,0	22,7	23,9	4,7	-1,8	4,6
Finans- og forretningstjenester	2,5	3,7	2,6	-3,0	3,0	-2,1	6,5	7,9	0,9
Tjenester ellers	31,0	7,3	5,7	15,0	4,0	10,5	12,9	4,1	-12,1

Tabell 28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Eksport i alt	1,4	16,0	-1,1	8,5	17,0	20,6	22,5	5,5	-8,7
Varer	0,3	19,3	-2,9	9,7	20,3	24,9	28,0	6,1	-11,7
Råolje og naturgass	-1,1	31,3	-2,6	15,7	36,1	45,0	42,0	7,7	-16,4
Skip, nybygde	4,7	4,3	4,7	1,4	2,1	2,5	5,3	7,4	4,8
Skip, eldre	10,1	-15,0	69,1	8,6	0,4	-4,3	-14,1	-32,4	-16,2
Oljeplattformer og moduler, nye	5,6	3,8	5,3	2,9	3,0	3,1	4,3	4,7	3,4
Oljeplattformer, eldre	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Oljevirksomhet, diverse varer	6,0	15,9	..	..	..	..	..	..	..
Fly og helikoptere	-3,8	-2,3	-0,8	-13,9	-11,6	-8,5	-1,1	20,1	..
Tradisjonelle varer	2,5	2,3	-4,0	1,1	-2,5	-1,8	10,2	3,8	-2,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-14,6	1,3	-20,8	-11,0	-8,2	-1,5	6,1	8,3	7,7
Bergverksprodukter	-0,2	28,4	-2,0	-1,0	0,3	2,4	47,6	33,6	8,4
Industriprodukter	4,9	1,1	0,1	2,1	-2,3	-2,4	6,5	2,6	-3,6
Nærings- og nytelsesmidler	-2,2	1,2	-6,8	-3,8	-8,0	-5,6	2,5	12,9	6,7
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-5,4	1,9	-8,2	-9,7	-4,3	4,5	6,8	1,7	-1,2
Trevarer	7,2	-9,1	14,7	-1,1	-2,7	-8,5	-15,6	-10,8	-5,6
Treforedlingsprodukter	3,0	0,0	3,0	-2,4	-3,1	-2,9	1,9	4,6	13,5
Grafiske produkter	3,3	0,9	6,8	-5,1	1,5	-2,2	6,4	-1,6	15,2
Raffinerte oljeprodukter	3,0	22,6	-1,4	29,6	38,5	36,3	44,4	-19,1	-37,2
Kjemiske råvarer mv.	6,8	20,2	7,5	1,9	7,3	11,4	33,6	30,9	3,2
Kjemiske og mineralske produkter	6,9	-0,3	8,6	5,2	-0,7	-2,4	1,0	0,9	11,4
Metaller	12,8	-10,4	2,3	-10,8	-14,2	-14,6	-4,2	-8,4	-20,5
Verkstedprodukter	0,8	1,3	-4,1	10,9	-2,9	-2,7	2,0	8,4	8,7
Andre industriprodukter	0,0	2,9	-2,1	-1,6	0,0	0,1	7,9	4,4	6,6
Elektrisk kraft	-48,4	85,5	-67,3	-8,6	32,8	52,8	178,3	39,0	18,2
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	2,4	0,5	-4,2	-1,6	-6,0	-5,0	7,1	6,4	1,3
Tjenester	5,0	5,5	4,7	4,3	5,5	7,1	6,2	3,5	2,6
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	8,7	3,9	7,3	9,1	7,9	7,9	4,1	-4,0	-2,0
Oljevirksomhet, diverse tjenester	5,3	3,8	5,2	2,8	3,0	3,1	4,3	4,7	3,4
Oljeboringstjenester mv.	11,4	14,1	8,9	4,6	10,9	13,7	11,8	19,3	14,8
Rørtransport	-16,9	12,5	-9,1	-22,8	-3,6	16,0	25,4	16,8	1,9
Reisetrafikk	2,9	4,5	2,9	3,7	4,5	4,5	5,2	3,7	2,6
Andre tjenester	4,0	4,9	4,1	3,8	4,4	4,7	5,2	5,2	3,9
Samferdsel	2,4	4,4	4,0	-0,2	4,9	3,0	4,9	4,9	-1,1
Finans- og forretningstjenester	4,5	5,4	4,3	4,9	4,8	5,0	5,2	6,3	5,3
Tjenester ellers	4,1	4,1	4,3	4,2	3,3	5,2	5,5	2,9	4,3

Tabell 29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Import i alt	679 026	732 738	170 707	180 265	171 639	185 243	190 592	185 264	163 833
Varer	475 641	511 229	113 663	128 063	122 792	131 357	128 820	128 260	113 074
Råolje og naturgass	5 758	4 048	788	1 941	716	1 007	898	1 427	427
Skip, nybygde og eldre	14 001	20 318	4 571	4 984	4 436	3 926	7 151	4 805	2 397
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 314	1 722	137	940	215	1 103	192	212	331
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 380	3 473	880	478	587	403	1 380	1 103	1 243
Fly og helikoptere	1 485	4 036	249	779	1 071	995	958	1 012	463
Tradisjonelle varer	450 703	477 632	107 038	118 941	115 767	123 923	118 241	119 701	108 213
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	11 591	13 029	2 374	3 289	3 274	3 540	2 678	3 537	3 473
Bergverksprodukter	5 466	7 052	1 247	1 280	1 540	1 562	1 799	2 151	1 511
Industriprodukter	432 349	456 318	103 400	113 838	110 645	118 572	113 563	113 538	102 623
Nærings- og nytelsesmidler	23 750	27 125	6 106	6 469	5 569	6 596	7 142	7 818	6 187
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	23 277	24 394	6 666	5 599	6 503	5 003	7 249	5 639	6 868
Trevarer	11 276	10 395	2 750	3 011	2 585	2 956	2 486	2 368	1 967
Treforedlingsprodukter	7 522	7 671	1 784	2 008	1 877	1 923	1 849	2 022	1 940
Grafiske produkter	4 062	4 261	1 048	1 114	1 000	1 009	1 052	1 200	1 007
Raffinerte oljeprodukter	19 296	30 766	4 928	5 796	7 033	8 728	8 658	6 347	10 321
Kjemiske råvarer mv.	16 974	19 353	3 961	4 229	4 452	4 977	4 867	5 057	4 505
Kjemiske og mineralske produkter	44 345	46 683	10 554	11 454	11 028	11 846	11 818	11 991	10 851
Metaller	58 855	51 891	12 966	13 454	13 822	13 691	13 099	11 279	7 993
Verkstedprodukter	176 410	189 916	41 580	47 467	45 532	49 877	45 288	49 219	42 780
Andre industriprodukter	17 001	17 843	4 018	5 028	4 259	4 292	4 169	5 123	4 083
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	29 581	26 020	7 039	8 209	6 985	7 674	5 886	5 475	4 121
Elektrisk kraft	1 297	1 233	17	534	308	249	201	475	606
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	431 407	446 866	102 110	113 145	108 734	115 195	109 583	113 354	97 892
Tjenester	203 385	221 509	57 044	52 202	48 847	53 886	61 772	57 004	50 759
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	44 251	43 781	11 499	11 439	10 160	10 284	11 608	11 729	10 948
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	12 137	12 762	3 268	4 283	2 322	2 406	3 232	4 802	3 886
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	3 368	4 988	909	1 194	922	968	1 287	1 811	1 496
Reisetrafikk	80 192	91 491	25 042	16 923	20 276	23 867	28 411	18 937	18 370
Andre tjenester	63 437	68 487	16 326	18 363	15 167	16 361	17 234	19 725	16 059
Samferdsel	3 406	3 736	942	917	811	857	1 037	1 031	855
Finans- og forretningstjenester	42 460	45 184	11 040	12 313	10 229	10 729	11 312	12 914	11 035
Tjenester ellers	17 571	19 567	4 344	5 133	4 127	4 775	4 885	5 780	4 169

Tabell 30. Import. Faste 2006-priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Import i alt	658 538	687 451	166 224	176 308	164 533	176 686	176 197	170 034	151 267
Varer	459 755	479 047	110 781	125 612	117 427	124 000	118 626	118 994	105 761
Råolje og naturgass	5 397	3 235	737	1 629	558	708	590	1 379	514
Skip, nybygde og eldre	14 631	20 621	4 738	5 419	4 745	4 368	7 008	4 499	2 305
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 414	1 819	143	1 032	236	1 216	186	181	313
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 258	3 166	835	452	547	369	1 256	995	1 120
Fly og helikoptere	1 543	4 151	258	837	1 154	1 088	1 004	905	405
Tradisjonelle varer	434 511	446 054	104 070	116 244	110 186	116 252	108 581	111 035	101 104
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	11 177	11 523	2 322	3 224	2 996	3 181	2 346	3 000	2 864
Bergverksprodukter	5 157	4 576	1 205	1 285	1 158	1 120	1 152	1 146	750
Industriprodukter	416 164	428 654	100 502	111 157	105 662	111 586	104 918	106 488	96 815
Nærings- og nytelsesmidler	22 656	23 911	5 870	6 202	5 067	6 001	6 207	6 636	5 121
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	23 191	23 172	6 544	5 468	6 345	5 137	6 618	5 072	5 952
Trevarer	10 174	9 196	2 486	2 651	2 269	2 649	2 223	2 054	1 699
Treforedlingsprodukter	7 337	7 317	1 750	1 947	1 794	1 839	1 773	1 911	1 786
Grafiske produkter	3 998	4 278	1 048	1 128	964	1 042	1 060	1 212	986
Raffinerte oljeprodukter	19 115	22 824	4 795	5 128	5 677	5 706	5 518	5 922	12 030
Kjemiske råvarer mv.	16 334	16 557	3 823	4 113	4 074	4 440	4 043	4 000	3 485
Kjemiske og mineralske produkter	44 135	45 245	10 655	11 465	10 959	11 725	11 365	11 196	9 907
Metaller	48 498	48 421	10 946	12 212	12 901	12 483	11 931	11 105	8 959
Verkstedprodukter	174 473	184 963	41 416	47 766	44 542	48 876	44 233	47 311	39 375
Andre industriprodukter	16 749	17 127	4 046	4 853	4 154	4 052	4 091	4 829	3 637
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	29 504	25 645	7 123	8 224	6 915	7 636	5 856	5 237	3 879
Elektrisk kraft	2 013	1 301	41	578	369	365	165	402	674
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	415 396	423 230	99 275	111 116	104 509	110 545	103 063	105 113	89 074
Tjenester	198 784	208 404	55 444	50 695	47 106	52 686	57 572	51 040	45 505
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	42 244	42 138	10 143	10 868	9 935	11 325	10 377	10 502	9 691
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	11 512	11 637	3 101	4 046	2 164	2 201	2 941	4 331	3 502
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	3 192	4 492	861	1 129	852	877	1 158	1 605	1 312
Reisetrafikk	80 882	87 424	25 666	17 180	20 026	23 296	27 303	16 799	16 747
Andre tjenester	60 954	62 712	15 673	17 473	14 129	14 988	15 792	17 803	14 253
Samferdsel	3 440	3 761	953	925	807	861	1 039	1 053	875
Finans- og forretningstjenester	40 568	40 812	10 533	11 646	9 421	9 730	10 247	11 415	9 650
Tjenester ellers	16 946	18 139	4 187	4 901	3 901	4 397	4 506	5 335	3 729

Tabell 31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Import i alt	7,5	4,4	7,7	9,5	6,9	9,0	6,0	-3,6	-8,1
Varer	8,4	4,2	9,0	10,2	6,2	10,0	7,1	-5,3	-9,9
Råolje og naturgass	145,3	-40,1	190,5	63,5	-38,8	-66,6	-19,9	-15,4	-7,9
Skip, nybygde og eldre	22,8	40,9	56,4	281,7	126,5	83,6	47,9	-17,0	-51,4
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	36,5	28,7	61,2	..	122,5	810,7	30,6	-82,5	32,8
Oljevirkosomhet, diverse varer	63,5	40,2	95,6	-8,5	23,1	-30,0	50,4	120,3	104,7
Fly og helikoptere	255,5	169,0	7,2	..	541,3	305,9	289,0	8,1	-64,9
Tradisjonelle varer	6,7	2,7	6,7	4,7	3,1	8,3	4,3	-4,5	-8,2
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	11,2	3,1	10,7	21,9	11,1	8,4	1,0	-7,0	-4,4
Bergverksprodukter	5,9	-11,3	0,0	10,3	-17,7	-11,1	-4,4	-10,8	-35,2
Industriprodukter	7,1	3,0	7,4	5,1	3,7	8,7	4,4	-4,2	-8,4
Nærings- og nytelsesmidler	11,8	5,5	12,7	13,0	1,8	7,0	5,7	7,0	1,1
Tekstiler, bекledningsvarer og skotøy	6,5	-0,1	5,6	10,4	2,7	2,7	1,1	-7,2	-6,2
Trevarer	15,5	-9,6	16,4	14,3	-5,8	0,8	-10,6	-22,5	-25,1
Treforedlingsprodukter	4,6	-0,3	6,5	3,7	-3,8	3,5	1,3	-1,9	-0,4
Grafiske produkter	0,6	7,0	7,0	1,1	-0,7	22,3	1,1	7,4	2,3
Raffinerte oljeprodukter	-26,2	19,4	-20,8	-23,6	18,3	29,9	15,1	15,5	111,9
Kjemiske råvarer mv.	0,8	1,4	-3,1	6,9	-6,3	9,6	5,7	-2,7	-14,5
Kjemiske og mineralske produkter	11,0	2,5	10,0	7,2	1,0	5,0	6,7	-2,3	-9,6
Metaller	4,7	-0,2	4,2	2,5	-1,4	1,8	9,0	-9,1	-30,6
Verkstedprodukter	11,6	6,0	11,0	8,1	6,4	12,6	6,8	-1,0	-11,6
Andre industriprodukter	11,7	2,3	16,7	7,8	4,2	4,9	1,1	-0,5	-12,5
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	8,0	-13,1	10,1	1,5	5,7	0,3	-17,8	-36,3	-43,9
Elektrisk kraft	-46,1	-35,4	-93,6	-61,3	-58,5	-27,5	301,3	-30,5	82,5
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	8,9	1,9	8,5	6,5	2,4	7,4	3,8	-5,4	-14,8
Tjenester	5,4	4,8	5,1	8,0	9,0	6,6	3,8	0,7	-3,4
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	0,9	-0,3	0,7	1,0	0,6	-0,3	2,3	-3,4	-2,5
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	16,8	1,1	11,0	17,8	-6,2	7,0	-5,1	7,0	61,8
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	17,4	40,7	11,6	18,6	34,4	54,5	34,5	42,2	54,0
Reisetrafikk	7,8	8,1	6,8	14,5	19,6	9,4	6,4	-2,2	-16,4
Andre tjenester	3,2	2,9	4,0	4,1	3,3	6,1	0,8	1,9	0,9
Samferdsel	-6,7	9,3	12,2	-18,6	1,6	12,2	9,1	13,8	8,4
Finans- og forretningstjenester	-0,0	0,6	-1,4	5,6	4,1	4,2	-2,7	-2,0	2,4
Tjenester ellers	14,5	7,0	18,4	6,0	1,7	9,3	7,6	8,9	-4,4

Tabell 32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Import i alt	3,1	3,4	1,8	-1,6	0,4	1,1	5,3	6,6	3,8
Varer	3,5	3,2	2,3	-2,3	0,2	0,8	5,8	5,7	2,2
Råolje og naturgass	6,7	17,3	1,5	22,8	40,6	37,2	42,3	-13,1	-35,2
Skip, nybygde og eldre	-4,3	3,0	-6,3	-11,5	-7,4	-8,3	5,8	16,1	11,3
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-7,1	1,9	-5,6	-11,5	-8,8	-7,5	7,3	28,6	16,0
Oljevirkosomhet, diverse varer	5,4	4,1	5,8	3,4	3,0	3,1	4,3	4,7	3,4
Fly og helikoptere	-3,8	1,0	-2,8	-15,7	-11,6	-8,5	-1,1	20,1	23,2
Tradisjonelle varer	3,7	3,2	2,6	-2,0	0,5	1,2	5,9	5,4	1,9
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	3,7	9,0	2,5	-0,2	3,5	6,0	11,6	15,6	11,0
Bergverksprodukter	6,0	45,4	2,8	-10,0	21,8	25,3	50,8	88,5	51,5
Industriprodukter	3,9	2,5	2,8	-2,0	-0,1	0,7	5,2	4,1	1,2
Nærings- og nytelsesmidler	4,8	8,2	3,4	-1,1	4,4	3,8	10,6	12,9	9,9
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	0,4	4,9	-0,0	-3,9	2,1	1,3	7,5	8,6	12,6
Trevarer	10,8	2,0	12,5	8,2	3,9	2,1	1,1	1,5	1,7
Treforedlingsprodukter	2,5	2,3	1,4	0,5	2,0	2,2	2,3	2,6	3,8
Grafiske produkter	1,6	-2,0	-0,0	-2,8	-0,5	-7,1	-0,8	0,3	-1,6
Raffinerte oljeprodukter	0,9	33,5	-1,5	21,7	41,3	54,0	52,7	-5,2	-30,8
Kjemiske råvarer mv.	3,9	12,5	2,0	-0,9	6,1	5,4	16,2	22,9	18,3
Kjemiske og mineralske produkter	0,5	2,7	0,3	-3,5	-1,3	0,0	5,0	7,2	8,8
Metaller	21,4	-11,7	16,6	-8,7	-13,7	-17,0	-7,3	-7,8	-16,7
Verkstedprodukter	1,1	1,6	1,3	-2,9	-0,8	0,2	2,0	4,7	6,3
Andre industriprodukter	1,5	2,6	0,7	0,4	0,3	5,4	2,6	2,4	9,5
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	0,3	1,2	-0,5	-3,2	0,0	-1,0	1,7	4,7	5,2
Elektrisk kraft	-35,6	47,1	-67,6	-4,3	46,2	44,3	194,7	27,9	7,8
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	3,9	1,7	2,9	-3,1	-1,2	-1,3	3,4	5,9	5,6
Tjenester	2,3	3,9	0,9	-0,0	0,9	1,7	4,3	8,5	7,6
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	4,8	-0,8	4,9	0,1	-3,6	-4,9	-1,3	6,1	10,5
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	5,4	4,0	5,8	3,4	3,0	3,1	4,3	4,7	3,4
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	5,5	5,2	5,8	2,9	3,7	3,9	5,3	6,7	5,4
Reisetrafikk	-0,9	5,6	-3,4	-5,5	0,5	2,2	6,6	14,4	8,3
Andre tjenester	4,1	4,9	3,9	4,4	4,6	4,9	4,8	5,4	5,0
Samferdsel	-1,0	0,3	-0,2	-1,0	1,3	0,7	0,9	-1,2	-2,8
Finans- og forretningstjenester	4,7	5,8	4,5	5,2	5,2	5,4	5,3	7,0	5,3
Tjenester ellers	3,7	4,0	3,4	3,3	3,7	4,5	4,5	3,4	5,7

Tabell 33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
I alt	2 537,9	2 615,9	2 557,2	2 569,9	2 588,9	2 624,0	2 634,8	2 615,6	2 600,7
Jordbruk og skogbruk	60,4	59,4	61,6	60,8	58,5	58,9	60,7	59,4	57,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	14,1	14,4	13,4	15,1	13,8	14,6	14,0	15,0	13,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	38,7	41,3	40,8	40,1	39,1	39,6	42,6	43,8	42,1
Utvinning av råolje og naturgass	21,7	23,2	21,6	23,1	22,3	22,4	23,2	24,8	24,2
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	17,0	18,1	19,2	17,0	16,8	17,2	19,3	19,1	17,9
Bergverksdrift	4,4	4,6	4,6	4,5	4,3	4,7	4,7	4,5	4,2
Industri	290,9	298,1	291,5	296,6	295,5	299,5	300,5	297,0	288,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	51,7	52,3	52,4	52,9	51,4	52,0	52,9	52,8	50,8
Tekstil- og bekledningsindustri	5,6	5,2	5,5	5,4	5,4	5,3	5,3	5,0	5,0
Trelast- og trevareindustri	16,2	16,0	16,2	16,4	16,2	15,9	16,1	15,9	15,1
Treforedling	6,4	5,9	6,3	6,4	6,0	6,1	5,7	5,7	5,8
Forlag og grafisk industri	29,4	28,7	28,5	29,5	29,4	29,0	28,1	28,4	27,8
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	24,5	25,4	24,4	24,8	25,3	25,8	25,7	24,6	24,4
Kjemiske råvarer	10,0	9,9	10,4	9,7	9,5	10,2	9,9	10,1	9,1
Metallindustri	13,0	13,1	13,2	12,9	12,5	13,7	13,5	12,8	12,1
Verkstedindustri	83,6	88,9	84,1	86,3	87,3	89,0	90,0	89,1	87,0
Bygging av skip og oljeplattformer	37,8	40,0	37,8	39,7	39,4	39,7	40,5	40,4	39,3
Møbelindustri og annen industri	12,7	12,8	12,7	12,6	13,1	13,0	12,8	12,2	12,1
Kraftforsyning	11,5	11,4	11,6	11,5	11,2	11,5	11,5	11,6	11,5
Vannforsyning	1,7	1,7	1,8	1,6	1,8	1,7	1,9	1,5	1,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	185,5	189,4	189,7	188,8	188,4	191,1	191,0	187,2	183,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	363,5	375,6	367,7	367,7	369,6	378,5	381,2	373,1	369,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	76,8	78,6	77,8	76,1	78,3	80,4	79,2	76,7	77,5
Rørtransport	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6
Utenriks sjøfart	50,5	53,1	50,2	50,6	53,4	53,4	52,5	53,0	53,3
Transport ellers	115,8	118,9	116,6	118,0	118,2	118,4	121,1	117,8	117,4
Post og telekommunikasjon	36,2	37,1	35,4	38,5	37,8	36,6	35,8	38,2	36,6
Finansiell tjenesteyting	47,7	48,8	48,3	48,1	47,9	48,8	49,7	49,0	48,0
Boligtjenester (husholdninger)	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3
Forretningsmessig tjenesteyting	302,4	322,8	303,8	304,9	318,7	328,6	323,8	320,2	322,0
Offentlig administrasjon og forsvar	155,9	159,4	156,0	157,7	160,2	157,8	159,0	160,7	164,1
Undervisning	184,7	187,9	182,6	186,7	187,1	188,5	186,2	189,6	191,4
Helse- og sosialtjenester	489,1	502,8	494,7	494,1	495,1	501,4	507,8	506,9	506,9
Andre sosiale og personlige tjenester	106,3	108,7	107,1	106,5	108,1	108,1	110,0	108,5	109,9
Fastlands-Norge	2 448,1	2 521,0	2 465,6	2 478,6	2 495,9	2 530,5	2 539,2	2 518,1	2 504,7

Offentlig forvaltning	738,4	756,4	741,2	746,4	750,0	753,2	759,1	763,3	767,8
Statsforvaltningen	264,4	266,0	264,7	267,2	266,4	264,6	265,4	267,4	268,3
Sivil forvaltning	237,3	239,0	237,6	240,2	239,1	237,9	238,6	240,3	241,7
Forsvar	27,1	27,0	27,0	27,1	27,3	26,8	26,8	27,1	26,6
Kommuneforvaltningen	474,0	490,5	476,5	479,1	483,6	488,6	493,8	495,9	499,5

Tabell 34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
I alt	4,1	3,1	4,1	4,6	4,1	3,5	3,0	1,8	0,5
Jordbruk og skogbruk	-2,5	-1,7	-1,9	-1,2	-1,3	-2,0	-1,4	-2,2	-2,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-0,8	2,0	-0,5	2,1	2,6	2,9	3,9	-0,9	-4,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	7,8	6,7	8,4	8,0	6,9	6,2	4,4	9,3	7,7
Utvinning av råolje og naturgass	4,5	6,9	2,9	3,3	6,9	6,2	7,5	7,1	8,4
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	12,4	6,3	15,5	15,2	6,9	6,1	0,8	12,4	6,7
Bergverksdrift	2,9	3,9	4,7	1,9	3,6	9,8	2,6	0,0	-3,3
Industri	4,9	2,5	4,6	5,8	3,4	3,5	3,1	0,1	-2,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,9	1,1	5,4	6,4	1,6	2,1	1,0	-0,1	-1,0
Tekstil- og bekledningsindustri	0,7	-6,5	-3,4	-1,4	-5,7	-8,6	-4,2	-7,7	-8,0
Trelast- og trevareindustri	3,1	-1,0	1,7	3,1	0,9	-1,5	-0,2	-3,0	-6,7
Treforedling	-6,5	-8,1	-6,9	-2,8	-5,8	-7,2	-9,2	-10,3	-4,1
Forlag og grafisk industri	3,1	-2,3	1,6	3,9	-1,8	-2,3	-1,4	-3,8	-5,7
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	5,8	3,5	5,6	8,5	4,6	5,2	5,4	-0,9	-3,4
Kjemiske råvarer	10,1	-0,8	10,9	10,4	-3,6	1,8	-5,1	3,8	-3,6
Metallindustri	2,1	1,2	3,8	3,7	-1,1	4,5	2,4	-1,1	-3,2
Verkstedindustri	7,9	6,3	8,2	8,3	7,8	7,4	7,0	3,3	-0,4
Bygging av skip og oljeplattformer	3,7	5,8	1,2	3,8	7,5	7,0	7,1	1,8	-0,3
Møbelindustri og annen industri	2,8	0,1	3,0	1,5	1,9	1,8	0,1	-3,3	-7,9
Kraftforsyning	-0,7	-0,9	-1,4	-1,5	-2,3	-1,9	-0,5	1,0	2,7
Vannforsyning	-0,1	3,5	-0,2	7,2	7,6	9,4	6,2	-9,1	5,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	9,9	2,1	10,2	10,3	5,7	3,3	0,7	-0,8	-2,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,6	3,3	3,5	4,9	4,5	3,8	3,7	1,5	0,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,9	2,5	2,9	4,6	4,4	3,0	1,8	0,7	-1,0
Rørtransport	4,8	5,2	-1,1	14,9	9,6	5,4	-1,9	7,8	6,5
Utenriks sjøfart	7,3	5,0	7,3	7,2	5,2	5,3	4,6	4,7	-0,1
Transport ellers	1,9	2,6	1,5	3,6	4,3	2,6	3,8	-0,2	-0,7
Post og telekommunikasjon	4,2	2,5	4,5	10,6	6,3	3,6	1,2	-0,6	-3,1
Finansiell tjenesteyting	2,3	2,5	2,7	2,1	2,4	2,9	2,7	1,8	0,3
Boligtjenester (husholdninger)	1,1	0,3	2,3	0,9	-3,6	-0,4	2,8	2,4	3,3
Forretningsmessig tjenesteyting	8,3	6,7	8,4	7,4	7,8	7,7	6,6	5,0	1,1
Offentlig administrasjon og forsvar	3,6	2,2	2,7	3,0	3,1	2,1	1,9	1,9	2,4
Undervisning	1,5	1,7	1,9	1,7	1,4	1,9	2,0	1,5	2,3
Helse- og sosialtjenester	2,5	2,8	2,5	2,3	3,2	2,8	2,6	2,6	2,4
Andre sosiale og personlige tjenester	2,8	2,2	2,0	3,3	3,6	0,9	2,6	1,9	1,6
Fastlands-Norge	4,0	3,0	3,9	4,5	4,0	3,4	3,0	1,6	0,4

Offentlig forvaltning	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,4	2,4	2,3	2,4
Statsforvaltningen	1,3	0,6	1,7	1,8	1,4	0,7	0,3	0,1	0,7
Sivil forvaltning	1,3	0,7	1,6	1,9	1,5	1,0	0,4	0,0	1,1
Forsvar	1,7	-0,6	2,6	1,7	0,3	-1,9	-1,0	0,3	-2,4
Kommuneforvaltningen	2,9	3,5	3,0	3,1	3,4	3,4	3,6	3,5	3,3

Tabell 35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
I alt	3 597,2	3 719,6	828,6	944,6	927,7	976,0	861,9	953,9	961,1
Jordbruk og skogbruk	116,7	114,5	29,2	29,0	28,9	28,6	28,8	28,2	27,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	28,9	29,5	6,4	8,0	7,1	7,9	6,7	7,8	7,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	64,7	70,0	15,8	17,4	16,5	17,5	16,8	19,2	18,6
Utvinning av råolje og naturgass	36,3	39,4	8,4	10,0	9,4	9,9	9,3	10,8	10,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	28,5	30,6	7,3	7,5	7,0	7,6	7,5	8,4	7,9
Bergverksdrift	7,7	8,0	1,9	2,1	1,9	2,2	1,9	2,0	1,8
Industri	461,1	471,5	103,9	123,4	117,4	125,2	107,9	121,0	117,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	78,3	79,4	17,8	21,1	19,5	20,8	18,2	20,9	20,1
Tekstil- og bekledningsindustri	7,7	7,2	1,7	1,9	1,9	1,9	1,6	1,8	1,8
Trelast- og trevareindustri	25,5	24,9	5,8	6,8	6,3	6,5	5,8	6,4	5,9
Treforedling	10,2	9,4	2,2	2,7	2,4	2,6	2,0	2,4	2,4
Forlag og grafisk industri	42,9	41,9	9,3	11,3	10,8	11,2	9,2	10,7	10,5
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	38,8	40,4	8,7	10,3	10,1	10,9	9,2	10,2	9,8
Kjemiske råvarer	16,4	16,2	3,8	4,2	3,9	4,4	3,6	4,3	3,7
Metallindustri	20,8	20,6	4,7	5,5	5,0	5,7	4,8	5,1	4,8
Verkstedindustri	138,2	146,5	31,5	37,3	36,2	38,8	33,9	37,6	36,8
Bygging av skip og oljeplattformer	63,7	66,3	14,4	17,5	16,6	17,3	15,3	17,1	16,8
Møbelindustri og annen industri	18,7	18,7	4,2	4,8	4,8	5,1	4,3	4,5	4,6
Kraftforsyning	18,7	18,8	4,2	4,9	4,5	5,0	4,4	4,9	4,9
Vannforsyning	2,5	2,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	298,6	305,7	68,1	80,2	76,1	82,0	69,5	78,1	75,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	491,3	509,4	114,7	127,8	126,3	134,8	120,1	128,2	130,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	98,1	100,6	23,9	24,5	25,7	26,1	24,4	24,4	25,5
Rørtransport	1,0	1,0	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
Utenriks sjøfart	97,5	102,4	22,8	24,9	26,2	26,4	23,9	26,0	26,4
Transport ellers	190,6	196,7	44,7	50,2	49,3	50,6	47,0	49,8	50,1
Post og telekommunikasjon	51,2	52,8	11,5	14,2	13,4	13,6	11,8	14,0	13,4
Finansiell tjenesteyting	74,5	76,9	17,2	19,7	18,7	20,2	17,9	20,0	19,7
Boligtjenester (husholdninger)	1,7	1,7	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	430,3	463,1	99,1	111,5	115,2	123,4	107,8	116,7	122,3
Offentlig administrasjon og forsvar	240,0	247,0	54,4	63,6	61,7	64,1	56,5	64,6	66,3
Undervisning	245,6	251,0	48,9	67,1	64,3	68,6	49,1	69,1	70,9
Helse- og sosialtjenester	537,2	553,3	128,8	138,7	137,7	140,7	132,9	142,0	143,5
Andre sosiale og personlige tjenester	139,1	143,2	32,0	36,0	35,6	37,7	33,3	36,6	37,9
Fastlands-Norge	3 434,0	3 546,2	789,8	902,0	884,8	931,8	821,1	908,5	915,8

Offentlig forvaltning	908,4	932,9	205,6	239,7	234,2	242,1	211,1	245,4	249,4
Statsforvaltningen	384,6	389,7	89,0	100,8	97,5	100,7	90,5	100,9	101,9
Sivil forvaltning	336,4	341,4	78,1	88,2	85,4	88,1	79,5	88,3	89,4
Forsvar	48,2	48,3	10,9	12,6	12,1	12,6	11,0	12,6	12,4
Kommuneforvaltningen	523,8	543,2	116,6	139,0	136,7	141,4	120,6	144,5	147,5
Markedsrettet virksomhet	2 606,7	2 703,5	604,5	684,0	672,5	711,6	632,1	687,2	689,9
Ikke markedsrettet virksomhet	990,4	1 016,1	224,1	260,6	255,2	264,4	229,8	266,7	271,2

**Tabell 36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
I alt	4,4	3,4	4,4	4,7	-1,3	10,5	4,0	1,0	3,6
Jordbruk og skogbruk	-2,9	-1,9	-2,6	-2,7	-1,1	-2,2	-1,4	-2,8	-3,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-0,1	2,1	0,3	2,2	-3,5	9,3	5,6	-2,0	-1,4
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	7,6	8,1	8,1	7,5	1,0	14,6	6,7	10,1	13,0
Utvinning av råolje og naturgass	4,2	8,6	2,6	2,4	2,2	14,1	10,2	8,3	13,4
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	12,3	7,4	15,2	15,0	-0,4	15,2	2,6	12,5	12,3
Bergverksdrift	5,7	3,2	9,4	3,2	-1,0	17,8	0,2	-3,5	-2,1
Industri	5,5	2,3	5,1	6,3	-2,9	10,8	3,8	-1,9	-0,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5,0	1,5	5,3	6,5	-4,7	10,0	2,1	-0,7	3,0
Tekstil- og bekledningsindustri	1,0	-7,1	-3,6	-2,0	-12,3	-2,6	-3,9	-8,7	-5,1
Trelast- og trevareindustri	3,7	-2,3	1,7	3,4	-7,4	4,7	-0,4	-5,1	-5,8
Treforedling	-5,9	-7,7	-6,2	-2,2	-9,0	-2,7	-8,5	-10,8	-2,2
Forlag og grafisk industri	3,9	-2,3	2,1	4,4	-7,3	4,3	-0,5	-4,9	-2,8
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	5,9	4,1	5,7	8,6	-0,6	12,6	6,9	-1,5	-2,3
Kjemiske råvarer	10,1	-1,1	11,0	10,4	-9,2	7,4	-4,9	2,4	-4,1
Metallindustri	2,4	-0,8	4,4	4,1	-7,4	9,3	1,7	-6,2	-5,0
Verkstedindustri	8,6	6,0	9,0	9,1	1,3	15,2	7,9	0,6	1,8
Bygging av skip og oljeplattformer	4,5	4,1	1,9	4,4	-0,5	13,8	6,2	-1,8	1,5
Møbelindustri og annen industri	3,0	-0,2	3,1	1,6	-3,6	9,5	1,5	-7,5	-5,2
Kraftforsyning	-0,4	0,6	-1,1	-1,0	-8,4	7,7	2,5	1,3	8,7
Vannforsyning	-0,1	4,2	-0,7	6,1	1,2	18,6	8,3	-9,2	10,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	10,5	2,4	10,6	10,8	-0,7	11,3	2,1	-2,7	-0,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,9	3,7	3,9	5,0	-1,2	11,4	4,7	0,3	3,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,4	2,6	2,8	5,4	2,8	5,8	2,1	-0,5	-0,8
Rørtransport	5,0	5,7	-1,9	14,3	2,0	13,1	0,1	7,3	11,3
Utenriks sjøfart	7,3	5,1	7,2	6,7	2,4	9,1	4,8	4,2	0,9
Transport ellers	2,0	3,2	1,3	3,5	0,6	8,3	5,3	-0,9	1,7
Post og telekommunikasjon	5,1	3,1	5,7	11,7	1,0	11,3	2,5	-1,4	0,4
Finansiell tjenesteyting	2,4	3,1	3,0	2,0	-4,4	12,0	4,3	1,4	5,1
Boligtjenester (husholdninger)	2,0	0,3	3,5	1,0	-9,8	6,5	3,2	1,9	7,4
Forretningsmessig tjenesteyting	7,9	7,6	7,8	7,1	0,7	17,2	8,8	4,7	6,2
Offentlig administrasjon og forsvar	3,6	2,9	2,4	2,7	-3,9	10,9	3,9	1,6	7,5
Undervisning	1,7	2,2	4,5	1,6	-6,3	12,5	0,3	3,0	10,4
Helse- og sosialtjenester	2,5	3,0	2,7	2,1	0,2	6,5	3,1	2,4	4,1
Andre sosiale og personlige tjenester	3,1	2,9	2,2	3,1	-3,4	9,8	4,1	1,7	6,6
Fastlands-Norge	4,3	3,3	4,2	4,6	-1,5	10,4	4,0	0,7	3,5

Offentlig forvaltning	2,4	2,7	3,2	2,5	-2,6	8,8	2,7	2,4	6,5
Statsforvaltningen	1,4	1,3	1,9	1,9	-3,6	7,6	1,7	0,1	4,5
Sivil forvaltning	1,3	1,5	1,8	1,9	-3,1	7,7	1,8	0,1	4,7
Forsvar	1,7	0,3	2,4	1,5	-6,4	6,9	1,1	0,1	2,7
Kommuneforvaltningen	3,1	3,7	4,3	3,0	-1,9	9,7	3,4	4,0	7,9
Markedsrettet virksomhet	5,2	3,7	4,9	5,6	-0,8	11,1	4,6	0,5	2,6
Ikke markedsrettet virksomhet	2,3	2,6	3,0	2,5	-2,7	8,7	2,6	2,3	6,3

Tabell 37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
Lønnskostnader i alt.	980 864	1 072 963	247 857	253 611	257 380	270 146	271 664	273 773	275 905
Jordbruk og skogbruk	4 631	4 960	1 188	1 197	1 195	1 235	1 256	1 274	1 214
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 320	2 546	580	606	628	644	631	643	630
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	35 537	40 159	9 560	9 019	9 574	9 363	10 639	10 582	11 040
Utvinning av råolje og naturgass	21 671	24 538	5 550	5 643	5 934	5 761	6 340	6 503	6 884
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	13 867	15 620	4 011	3 377	3 639	3 602	4 299	4 080	4 156
Bergverksdrift	2 259	2 452	608	588	554	627	658	614	558
Industri	136 303	147 530	34 264	35 474	35 918	37 384	37 145	37 083	36 405
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	20 939	22 171	5 336	5 514	5 206	5 567	5 619	5 779	5 380
Tekstil- og bekledningsindustri	1 824	1 843	452	443	463	484	458	437	446
Trelast- og trevareindustri	5 869	6 188	1 496	1 521	1 509	1 524	1 595	1 560	1 450
Treforedling	3 235	3 124	772	827	783	848	727	767	783
Forlag og grafisk industri	13 407	13 886	3 247	3 377	3 464	3 563	3 395	3 464	3 462
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	12 259	13 381	3 109	3 121	3 347	3 344	3 408	3 282	3 315
Kjemiske råvarer	5 650	5 806	1 466	1 376	1 369	1 526	1 429	1 482	1 339
Metallindustri	7 036	7 490	1 764	1 761	1 798	1 977	1 928	1 787	1 759
Verkstedindustri	41 287	46 565	10 412	10 945	11 393	11 761	11 732	11 680	11 724
Bygging av skip og oljeplattformer	20 199	22 328	5 036	5 443	5 340	5 593	5 652	5 743	5 571
Møbelindustri og annen industri	4 597	4 748	1 174	1 146	1 245	1 196	1 204	1 103	1 175
Kraftforsyning	7 290	7 877	1 818	1 816	1 906	2 040	1 955	1 976	2 110
Vannforsyning	693	775	192	174	187	193	225	170	224
Bygge- og anleggsvirksomhet	71 683	76 943	18 755	18 979	18 378	19 138	19 926	19 501	18 273
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	121 776	132 051	31 421	31 565	31 463	32 919	34 225	33 443	32 834
Hotell- og restaurantvirksomhet	20 368	21 737	5 289	5 153	5 183	5 512	5 627	5 415	5 332
Rørtransport	466	517	117	125	128	122	122	145	145
Utenriks sjøfart	16 550	17 918	4 100	4 142	4 516	4 506	4 418	4 478	4 833
Transport ellers	48 173	52 123	12 465	12 428	12 586	12 633	13 619	13 285	12 810
Post og telekommunikasjon	16 225	17 518	4 004	4 418	4 354	4 199	4 270	4 695	4 424
Finansiell tjenesteyting	32 234	36 300	8 199	8 204	8 820	9 159	9 191	9 130	9 467
Boligtjenester (husholdninger)	450	478	115	113	108	120	126	124	116
Forretningsmessig tjenesteyting	131 291	147 333	33 140	33 305	35 760	37 565	37 232	36 776	37 854
Offentlig administrasjon og forsvar	71 614	78 525	17 898	18 383	18 480	20 047	19 962	20 036	21 372
Undervisning	76 391	82 745	17 033	20 364	19 895	22 129	18 203	22 518	23 514
Helse- og sosialtjenester	152 362	167 422	38 946	39 303	39 402	41 772	43 208	43 040	43 796
Andre sosiale og personlige tjenester	32 249	35 053	8 165	8 254	8 345	8 837	9 026	8 845	8 954
Fastlands-Norge	928 311	1 014 369	234 079	240 324	243 162	256 154	256 484	258 568	259 888

Offentlig forvaltning	279 235	305 741	68 536	72 478	72 301	78 111	75 620	79 708	82 950
Statsforvaltningen	123 172	133 315	31 019	31 305	31 706	33 769	33 924	33 917	35 536
Sivil forvaltning	110 368	120 264	27 904	28 001	28 643	30 425	30 730	30 465	32 172
Forsvar	12 804	13 052	3 114	3 305	3 062	3 344	3 194	3 452	3 364
Kommuneforvaltningen	156 064	172 425	37 517	41 172	40 596	44 342	41 696	45 791	47 414

**Tabell 38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2007	2008	07:3	07:4	08:1	08:2	08:3	08:4	09:1
I alt	5,6	5,8	5,5	5,3	5,1	5,7	6,1	6,1	5,4
Jordbruk og skogbruk	4,5	5,6	4,4	4,1	5,4	5,6	5,8	5,7	3,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6,1	3,9	6,1	5,7	4,3	3,6	4,5	3,3	2,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	6,6	5,9	6,4	5,2	3,0	6,7	6,6	7,4	7,1
Utvinning av råolje og naturgass	7,0	5,9	7,0	5,6	3,0	6,6	6,2	7,6	7,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	6,9	5,9	6,9	5,8	3,1	6,8	6,4	7,5	7,0
Bergverksdrift	9,1	3,7	10,2	8,7	4,1	4,0	3,6	3,2	3,5
Industri	5,5	5,4	5,3	5,4	6,0	5,9	5,0	5,0	4,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,1	4,9	3,7	3,9	3,2	6,3	4,6	5,3	4,6
Tekstil- og bekledningsindustri	4,9	6,0	4,7	4,4	5,9	7,5	5,2	5,6	4,4
Trelast- og trevareindustri	4,3	4,8	4,1	4,4	4,1	4,7	5,1	5,5	5,2
Treforedling	6,4	5,1	6,2	6,3	5,7	7,5	3,6	3,4	4,1
Forlag og grafisk industri	5,4	5,7	5,2	5,3	4,6	6,1	6,1	6,1	5,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	5,2	5,6	5,4	5,0	7,8	4,6	4,6	5,3	5,0
Kjemiske råvarer	3,4	3,6	3,7	3,1	3,7	4,1	2,7	3,8	4,6
Metallindustri	6,2	5,7	6,0	6,1	7,5	4,0	6,8	4,7	4,1
Verkstedindustri	6,3	6,0	6,2	6,4	8,3	6,4	4,8	4,7	4,5
Bygging av skip og oljeplattformer	5,5	4,4	5,4	5,4	3,5	5,6	4,5	4,1	4,7
Møbelindustri og annen industri	5,0	4,8	5,1	4,9	7,3	3,7	3,9	4,4	4,8
Kraftforsyning	8,9	9,1	10,0	10,0	10,4	10,3	8,1	7,7	7,8
Vannforsyning	4,8	6,7	4,7	4,1	4,1	6,1	8,2	8,6	8,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	6,3	5,3	6,0	5,9	5,0	5,5	5,7	5,2	4,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	5,7	4,8	5,3	5,6	4,7	5,0	4,8	4,7	4,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	4,8	4,0	4,6	4,1	3,2	4,2	4,6	3,9	4,1
Rørtransport	6,6	5,6	6,8	5,3	3,0	6,0	6,0	7,3	6,3
Utenriks sjøfart	2,5	3,1	2,6	2,4	3,3	3,0	3,0	3,2	7,1
Transport ellers	5,9	5,4	6,0	5,7	5,6	3,5	5,8	6,6	2,6
Post og telekommunikasjon	6,5	5,4	6,7	5,7	6,6	3,6	5,2	6,1	4,3
Finansiell tjenesteyting	5,9	9,4	6,1	4,9	9,1	10,0	9,2	9,3	7,3
Boligtjenester (husholdninger)	5,6	5,9	5,3	4,9	4,6	5,0	6,5	7,0	4,2
Forretningsmessig tjenesteyting	5,1	5,0	4,8	4,8	4,8	5,2	5,1	4,9	4,3
Offentlig administrasjon og forsvar	5,1	6,6	4,7	4,4	4,5	6,2	7,7	7,8	7,5
Undervisning	4,2	6,1	4,4	4,0	4,3	5,2	7,5	7,1	6,6
Helse- og sosialtjenester	5,6	6,3	5,6	5,3	4,6	5,9	7,3	7,4	6,9
Andre sosiale og personlige tjenester	5,3	5,8	5,4	5,3	5,0	6,1	6,1	6,1	4,7
Fastlands-Norge	5,6	5,7	5,5	5,3	5,2	5,7	6,1	6,0	5,2

Offentlig forvaltning	5,1	6,4	5,0	4,7	4,4	5,8	7,6	7,6	7,1
Statsforvaltningen	5,4	6,5	5,3	4,9	4,4	6,0	7,5	7,8	7,5
Sivil forvaltning	5,3	6,4	5,3	4,9	4,4	5,9	7,5	7,8	7,5
Forsvar	5,7	6,6	5,4	4,8	4,8	6,1	7,6	7,9	7,5
Kommuneforvaltningen	5,0	6,4	4,9	4,6	4,6	5,8	7,7	7,5	6,9

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1999-2012

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*	Prognoser			
											2009	2010	2011	2012
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv.	3,7	4,2	2,1	3,1	2,8	5,6	4,0	4,8	6,0	1,4	0,4	4,6	3,9	3,2
Konsum i offentlig forvaltning	3,1	1,9	4,6	3,1	1,7	1,5	0,7	1,9	3,4	3,8	5,7	4,2	3,0	1,7
Bruttoinvestering i fast realkapital	-5,4	-3,5	-1,1	-1,1	0,2	10,2	13,3	11,7	8,4	3,9	-8,6	-2,1	1,9	6,2
Utvinning og rørtransport	-13,0	-22,9	-4,6	-5,4	15,9	10,2	18,8	4,3	5,5	6,6	2,4	3,2	-0,3	-2,2
Fastlands-Norge	0,2	-1,4	3,9	2,3	-3,6	9,3	12,7	11,9	9,3	2,4	-10,5	-3,6	4,2	7,0
Næringer	-1,0	-0,4	2,5	4,0	-11,6	8,4	19,2	17,1	12,2	6,8	-17,4	-12,6	2,6	9,1
Bolig	3,0	5,6	8,1	-0,7	1,9	16,3	10,8	4,1	5,3	-8,1	-13,9	-3,9	12,6	11,0
Offentlig forvaltning	0,4	-11,2	2,7	1,7	10,4	2,5	1,3	11,6	7,9	5,8	12,1	14,5	-0,2	0,2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,9	2,6	3,0	3,0	1,4	5,0	4,6	5,3	6,0	2,2	-0,4	3,0	3,7	3,4
Lagerendring ²	-1,1	1,2	-1,3	0,1	-0,2	1,2	0,4	0,0	-1,5	0,1	-0,2	0,0	0,0	0,0
Eksport	2,8	3,2	4,3	-0,3	-0,2	1,1	1,1	0,0	2,5	1,4	-5,1	-1,6	0,9	1,4
Råolje og naturgass	0,4	3,8	6,6	2,4	-0,6	-0,5	-5,0	-6,5	-2,6	-1,5	-2,0	-0,2	-1,1	-1,6
Tradisjonelle varer	2,3	3,3	1,8	0,6	2,9	3,4	5,0	6,2	8,7	4,8	-10,2	-2,2	3,5	5,2
Import	-1,6	2,0	1,7	1,0	1,4	8,8	8,7	8,4	7,5	4,4	-6,1	3,6	4,2	4,8
Tradisjonelle varer	-1,9	2,5	4,5	3,0	5,2	10,9	8,1	11,5	6,7	2,7	-7,8	2,6	5,6	5,4
Bruttonasjonalprodukt	2,0	3,3	2,0	1,5	1,0	3,9	2,7	2,3	3,1	2,1	-1,2	0,7	1,9	2,1
Fastlands-Norge	2,6	2,9	2,0	1,4	1,3	4,4	4,6	4,9	6,1	2,6	-1,4	1,0	2,6	3,0
Industri og bergverk	0,1	-0,6	-0,5	-0,4	3,0	5,7	4,2	3,1	5,4	2,9	-5,1	-4,3	-0,9	2,5
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	0,7	-0,7	-1,6	-0,9	-2,1	1,7	1,4	3,1	4,3	3,3	-1,1	-0,5	0,7	1,2
Sysselsatte personer	0,9	0,6	0,3	0,3	-1,0	0,4	1,1	3,6	4,1	3,1	-0,8	-0,5	0,6	1,5
Arbeidstilbud ³	0,5	0,7	0,5	0,7	-0,1	0,3	0,7	2,0	2,5	3,4	0,7	0,7	0,5	0,9
Yrkesandel (nivå) ³	73,3	73,4	73,5	73,5	72,9	72,6	72,4	72,0	72,8	73,9	73,8	73,6	73,2	73,1
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	3,4	2,5	2,6	3,8	4,6	4,6	4,1
Priser og lønninger														
Lønn per normalårsverk	5,4	4,6	5,3	5,4	3,7	4,6	3,8	4,8	5,6	5,8	3,8	3,5	3,5	4,7
Konsumprisindeksen (KPI)	2,3	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,6	2,3	0,8	3,8	1,7	1,1	1,7	2,5
KPI-JAE ⁴	..	..	2,6	2,3	1,1	0,3	1,0	0,8	1,4	2,6	2,2	1,0	1,5	2,4
Eksportpris tradisjonelle varer	-0,5	11,8	-1,8	-9,1	-0,9	8,5	4,1	11,4	2,5	2,3	-6,3	-2,1	3,8	5,1
Importpris tradisjonelle varer	-2,9	6,5	-1,6	-7,2	-0,4	4,0	0,5	4,0	3,7	3,2	-2,2	-2,8	1,6	2,7
Boligpris ⁵	11,2	15,7	7,0	5,0	1,7	7,7	9,5	13,7	12,6	-1,1	-2,3	2,0	4,8	5,4
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes realdisponible inntekt	2,4	3,4	-0,3	7,9	4,4	3,6	7,6	-6,4	5,9	2,9	2,5	3,6	2,9	2,8
Husholdningenes sparerate (nivå)	4,7	4,3	3,1	8,4	9,1	7,4	10,2	0,1	0,4	2,0	4,6	3,7	2,8	2,5
Pengemarkedsrente (nivå)	6,5	6,8	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,1	5,0	6,2	2,5	2,2	3,7	4,9
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	8,4	8,0	8,8	8,4	6,5	4,2	3,9	4,3	5,7	7,3	4,5	3,4	4,6	5,9
Realrente etter skatt (nivå)	3,7	2,7	3,3	4,8	2,2	2,5	1,3	0,7	3,3	1,5	1,5	1,3	1,6	1,7
Importveid kronekurs (44 land) ⁷	-1,2	2,9	-3,1	-8,5	1,3	3,0	-3,9	0,7	-1,8	0,0	3,8	-6,6	-2,0	0,0
NOK per euro (nivå)	8,3	8,1	8,1	7,5	8,0	8,4	8,0	8,1	8,0	8,2	8,7	8,2	8,0	8,0
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen, mrd. kroner	69,5	222,4	247,5	192,3	195,9	221,6	316,6	372,1	362,3	466,2	297,7	274,9	311,9	336,8
Driftsbalansen i prosent av BNP	5,6	15,0	16,1	12,6	12,3	12,7	16,3	17,2	15,9	18,3	12,3	11,2	12,1	12,3
Utlandet														
Eksportmarkedsindikator	6,9	11,7	0,8	2,4	3,6	8,4	6,9	9,1	5,5	0,8	-11,2	-1,7	3,3	6,1
Konsumpris euro-området	1,1	2,1	2,3	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	3,3	0,2	0,7	1,0	1,7
Pengemarkedsrente euro (nivå)	2,9	4,4	4,2	3,3	2,3	2,1	2,2	3,1	4,3	4,6	1,5	1,5	2,4	3,4
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	142	252	219	197	205	257	351	414	423	527	350	388	436	470

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP. ³ Ifølge AKU.

⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer. ⁵ Brudd i serien i 2004. ⁶ Gjennomsnitt for året. ⁷ Positivt fortegn innebærer depresiering.

⁸ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Informasjon t.o.m. 26. mai er benyttet.